

Alte Drucke

APOLOGIA || FRANCISCI || MONTANI PRO SOCIETATE || IESV IN GALLIA. || CONTRA ANTONII ARNALDI || Aduocati Parisiensis Philippicam. || Ex Gallico in ...

Richeome, Louis

Cracoviae, 1597

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-154864

5

1126

A P O L O G I A
F R A N C I S C I
M O N T A N I P R O S O C I E T A T E
I E S V I N G A L L I A.

C O N T R A A N T O N I I A R N A L D I
A d u o c a t i P a r i s i e n s i s P h i l i p p i c a m.

*Ex Gallico in Latinum
translata.*

A c c e s s i t A p p e n d i x e x H i s t o r i a d e f a c t o I o a n n i s
S c h a t t e l i i , s t u d i o s i P a r i s i e n s i s.

C R A C O V I Æ I n O f f i c i n a L a z a r i , A n n o D ñ i ,
1 5 9 7.

FRANCIS
MONTANI PRO SOCIETATE
1825 IN CALIA

CONTRA ANTONI ARNOLDI
Advocati in hunc finem

Acta Appellat. ex libello de reo Joanne
Schmiedt, Rudolfi P. in hunc finem

Gratiae in hunc finem Arnoldi
1825

ILLVSTRISSIMO
CARDINALI
FRANCISCO DE IOYEVSE.

ROMAM.

IBELLVS iste Catholicus, ILLVSTRIS-
SIME CARDINALIS, Alpes trans-
mittere, teque Romæ adire & salutare statuit;
vt eò securiùs partes sibi commissas e-
xequi, & imperata facere possit: neq;
enim in Gallia, in medio hæreticorum strepitu & fre-
mitu, absque periculo versari licet: proficiscitur au-
tem ad te natiuo suo, hoc est, Gallico cultu expolitus:
quòd si hoc ornatu sperat fore, vt abs te non modò
non reiiciatur, sed & comiter humaniterque accipi-
atur; non tam admirandi, quàm lætandi occasionem,
nisi fallor, habebis; cùm nomine, natione, & mente
Gallus sis; & auctoritate adeò valeas, vt vbique lo-
corum defensum dare queas.

Porro, vt opis & subsidii tui admodum indigus est:
ita etiam iustissimis rationibus non caret; cur à te hi-
lari animo excipi, & tutela tua omnibus locis tutus
in publicum prodire debeat. Catholicam religionē
propugnat: cui propagandæ tu, *Illustrissime Cardina-
lis*, in tuo munere, & Illustrissimus Dux, Frater tuus,
Henricus de Ioyeuse, in administratione Aquitanicæ
prouinciæ

prouinciæ, & tota Familia vestra, vnicè hætenus stuidiistis, & verò adhuc studetis, rebus domi forisque præclare & fortiter gestis; & trium fratrum tuorum, sanguine, pro Catholica Religione effuso, longè illustrior; quàm Cardinalium, Gubernatorum, Tribunalium militarium, Comitum, Admiraliorum, seu Archithalassorum, Ducumq; titulis & dignitatibus, aut societate iuncta, fœderibusque initis cum maximis Europæ Principibus, Regumq; summa necessitudine, imò & affinitate. Defendit præterea libellus iste Sedem Apostolicam, cuius honore nihil tibi charius est & antiquius. Defendit quoque Galliam, cuius tu Romæ negotia, ad pacem & quietem spectantia, tractas, protector & patronus patriæ tuæ, à Regibus nostris designatus. Defendit denique Statum & ordinem Ecclesiasticum, & Societatem Iesu, quam tu, cum propter bonum publicum, tum propter creditum tibi gregem Tholosanum, mira beneuolentia complecteris ac foues.

Cum ergo quatuor hæc cumprimis præstet hic libellus, minimè dubito; quin eum, utpote tibi gratum & iucundum, lætissimo vultu sis dignaturus; adeò, ut auctoritatis tuæ clypeo rectus, liberè possit proborum cœtibus & congressib. sese inferere, constanterque veritatem à calumniis & mendaciis passim vindicare: nec occurrit melius, quod huic meo
operi

DEDICATORIA.

5

operi adpreceꝛ, sperans; vt quod voueo & opto, facile consequar. Deuste, *Illustrissime Cardinalis*, Ecclesiæ & Reip. Christianæ, cælestibus donis cumulatum, quàm diutissimè incolumem & superstitem seruet; cuius manus, qua possum animi submissione & reuerentia, exosculor. Ex Boulardo nostro montano. 29. Martii 1595.

Illustriff. Cels. V, obsequentissimus

FRANCISCVS MONTANVS.

A 3

Ad Gallos

Ad Gallos Catholicos.

UM pro IEsuitarum defensione, statuissem Antonii Arnaldi Inuectiuam refellere; non iniuria mihi persuasi, me, si illum refutarem, plures boni publici hostes in vno impostore profligaturum, & Societatis Iesu ordinem & honorem, à calumniis vindicando, simul etiam acturum causam religionis Catholicæ, Sedis Apostolicæ, & Gallicæ vniuersæ. Non fugit vos, iam vno abhinc anno, actionem Arnaldi contra Iesuitas nihil aliud esse, quàm querimoniam quandam, libellumq; famosum, eo fine conceptum; vt Iesuitæ omnibus redderentur inuisi & exosi; & vt minore cum difficultate perficeretur Senatusconsultū illud, quod postea scriptum est, de Iesuitis ex toto Regno expellendis; quod iamdudum machinabantur Ministri: sed hoc tandem tempore voti compotes facti, vela dare ceperunt, vento tam secundo sibi afflante; & verbo quidem in Iesuitas, re ipsa verò in Religionem Catholicam, & in vos, vestrasq; fortunas omnes impetum fecerūt, artificio vsitato mendaciorum parenti Dæmoni, qui semper sui similis persistit; & vt simia, semper simia, ita iste perpetuò manet hostis & aduersarius humanæ felicitatis & salutis; qui omnibus sæculis Ecclesiam in omnibus quidem membris afflixit, variisq; tempestatibus concitatis exagitauit; sed præcipuè in religiosos, quos præ aliis odit
& de-

Et detestatur; molestè videlicet ferens, tot cohortes, tam
lectas, Et robore tam præstantes, sibi regnoq; suo debel-
lando imminere: Inueterato odio, aiebat Magnus ille
Antonius, omnes Christianos persequitur; sed maxi-
mè religiosos, quorum ne mentionem quidem pati-
enter ferre potest: Et sub initium Ecclesiæ, ita in Mo-
nasteria, cœtusq; sacros seuiebat; vt ne noctu quidem vl-
lam quietis partem concederet, vt testatur Serenus Ab-
bas apud Casianum.

Dæmon po-
tissimum o-
dit Religio-
fos.
D. Athanasi-
us in vita S.
Antonii.

Cassian. col-
lat. 7, cap. 23.

Occasionem porrò Et materiam tentandi, variisq; mo-
lestis afficiendi filios Dei, sumpsit plerumq; ex opibus Et
possessionibus, vel etiam ex bonis Et commodis corporis:
cuius rei illustre exemplum est Beatus Iob. At cùm Re-
ligiosos, Et præcipua Ecclesiæ membra aggredi uoluit,
alio telorum genere armatus venit, calumnias Et crimi-
nationes ex pharetra sua deprompsit, spicula nimirum ad
id, quod cupiebat efficiendum, aptissima, quibus famam
illorum Et bonam existimationem (quæ quibusuis gazis
in hac vita charior esse solet) ingenti conatu, oppugnatū
Et perditum iuit, Et verò adhuc it: confictisq; infinitis
mendaciis Et imposturis, in id vnum intentus est; vt ex
hominum animis opinionem sanctitatis, quam de religio-
sis habent, eximat, eorumq; viuendi normam Et nationem
in inuidiam vocet, laborumq; speratum fructum inter-
cipiat, immenso multorum damno.

Calumnia
præcipuū Dæ-
monis telū.

Hoc spiritu agitatus Arnaldus, venenum suum in sui
similes

similes nubes, consiliorumq; suorum ministros & adiutores transfudit, & eos calumniandi arte egregie instruxit; quos inter, ut hæretici facile sibi primas vendicant, ita etiam facile palmam reliquis criminatōribus præeripiunt, quoties in Religiosos maledica lingua exerenda est. Quemadmodum enim nullus pietatis amans scriptor extitit, qui Religiosum statum laudibus ad cælum vsq; nõ euekerit: ita etiam nullus fuit hactenus hæreticus, qui Religiosi nomen velut pestem non horruerit. Astipulantur meis dictis omnium ætatum historiæ, quæ exemplis ad hanc rem comprobendam idoneis abundant, & ipsæ hæreticorum linguæ, nouaculorum instar acutæ, eorumq; monumenta assides, pungendo & mordendo imitantia, sententiæ meæ fidem perspicuè faciunt. D. Augustini tempore Circumcelliones hæretici, Religiosos potissimum conuitiis & probris proscindendos sibi deligebant, teste D. Augustino, qui etiam aduersus Petilianum scribens sic ait: Deinceps perrexit ore maledico in vituperationem Monasteriorum & Monachorum, arguens etiam me, quòd hoc genus vitæ à me fuerit institutum.

Ariani, ne ad aures quidem nomen Religiosi æquo animo admittere poterant, quos etiam mirifice, sed præcipue calumniis, & iniuriis imposturis trducebant, & diuexabant, nullo induciarum intervallo concesso: cuius rei locupletem doctorem Ruffinum, & historiam, de vita rebusq;

In Psal. 132.

Lib. 3. contra Petil. c. 40

rebusq; gestis S. Athanasii. Et ne ex antiquitate exempla duntaxat petamus, nemini ignotum est, qualia mendacia hodierni hæretici de Religiosis commenti sint, & quot conuictorum plaustris eosdem onerârunt. Wiclephus eò impietatis processit, ut assereret, omnes Religiosorum Ordines, à dæmone in Ecclesiam fuisse introductos. D. Augustinum, S. Benedictum, S. Bernardum, & cæteros Religionum fundatores, nisi propter institutos à sese Ordines pœnitentiam egerint, æternis cruciatibus addictos esse. Lutherus singulis propemodum verbis in Religiosos inuchitur, eosq; victimas Idoli Moloch appellat; à quo non abit Calvinus, cui Religiosi sunt Sophistæ, Schismatici, homines dæmoni deuoti, ipsa verò religionis vota, dæmonis retia. Melancthon ait, Religiosorum vota, & opera, nihil aliud esse, quàm aniles & stultas obseruationes, hypocriticas & Pharisaicas traditiones. Centuriatores, post multas & execrabiles in Religiosos iniurias, sic suam concludunt narrationem: Sed quis non detestetur ista generis humani monstra, ac societatis humanæ hostes? Circa annum LXXXI. fuit Rupellæ impressus quidam libellus famosus contra omnes Ecclesiasticos; sed potissimum contra Religiosos, adeò pestilens & exitialis; ut ne inscriptionem & titulum illius commemorare audeam: eo certè à multis seculis nullus detestabilior & calumniis contumeliisq; plenior ex infero-

Lib. 11. Hist.
flor. cap. 3.
Meraph. in vi
ta S. Athanas.

In cap. 7.
1. Corinth.
Lib. 4. Instit.
cap. 13.

Cent. 4.
cap. 10.

orum sedibus in has luminis oras erupit.

Cur diabolus
ita oderit Re-
ligiosos.

Cur Iesuitas.

Nec sine caussa tanto furore in Religiosos incurrunt. Norunt enim isti Chami impudentes filii, se, deuictis & prostratis Religiosorum Ordinibus, non magno labore de reliquis Victoriam reportaturos; et, si bono nomine & existimatione spolient illos, qui in Ecclesia vitæ perfectionem profitentur, simulq; persuadeant, eorum viuenti rationem à Deo nequaquam proficisci; non arduum fore, ut reliquum deinde vulgus, quò velint, ducant & abripiant: prono enim assensu approbabit, quicquid hæretici effutiēt, si semel apud se statuerint, Religiosorum Ordines nihil aliud esse, quàm Diaboli cohortes. Cæterum, ut capitalis humani generis hostis, Religiosos insatiabili odio semper persecutus est: ita & in hanc Societatem debacchari non prætermisit; & eò quidem vehementiore impetu, quò magis dolet, eam mundo iam deuexo, & ad occasum vergente, Ecclesiæ laboranti in subsidium missam fuisse; & ita quidem, ut animo imperterritus & infractus, omnibus inferorum portis, pro Ecclesiâ conseruanda, sese obiciat. Hinc magis in eam exarscit, non ignarus, superesse sibi modicam temporis partem ad illaqueandos homines, & ad inexplebilem suam sitim exitio animarum restinguendam. Quam ob rem in nulla orbis terrarum parte Societatem hanc infestare, odiosamq; reddere cessat. In Iapponia Cabacondonus Tyrannus, ab octo septemue annis, nihil aliud iam molitur, Dæmonis

Dæmonis impulsu, quàm ut eos profliget, & penitus exterminet, quasi Deorum suorum euerfores: quin & reipsa iam, quod decreuerat, perfecisset; nisi Principes iis in locis, Christianis sacris iniciati, Tyranni violentiam partim cobiberent, partim etiam Iesuitas, suas in ædes reciperent.

In Peru, Brasilia, Mexico, & in multis Europæ locis, idem Satban nihil aliud est, quàm Satban, hoc est, aduersarius & inimicus perpetuus. Hinc, ut cuncti norunt, non desinit in eos omnis generis procellas ciere, ut fluctibus tandem obruantur: de quo conatu etiam gloriari aliquando consuevit. Tholose, Anno M. D. XCI. ore cuiusdam energumena, extrema quæq; Iesuitis minatus est: quamvis autem ex sententia res nõ successerit; eas tamen lites & contentiones excitauit, quæ omnibus Aquitanicæ prouinciæ Collegiis summas molestias & ærumnas pepererunt. Non multis annis post, Anno videlicet M. D. XCIII. Romæ, per aliam mulierem obseßam dixit, se Schedulas, quibus suffragia in urnam mitti solent, confuse permixturum, in congregatione generali, sequenti mense Nouembri celebranda. Nec facere omisisset, nisi Deus consilium impediuiset. Hæretici Dæmonis emissarij se ad mores & ingenium Magistri sui pulcherrimè & artificiosissimè conformant & componunt. Hinc nullum ordinem atrocioribus calumniis appetunt, neq; in ullum Ecclesiæ statum impressionem violentia-

violentiores faciunt, quàm in istam Societatem, in qua oppugnanda, oppugnant, quicquid Catholicorum adhuc superest. Heretici Germaniæ, Angliæ, Franciæ in suis Concionibus ac libris, non ampliùs appellant Ecclesiam Catholicam Papatum, ut olim; sed doctrinam Iesuiticam; Nec Catholicos vocant Papistas, sed Iesuitas; & bene quidem dicunt, licèt inconsiderati, imò & inuiti. Arnaldus, cæteris omnibus deterior, vocat Catholicos, homines per Iesuitas corruptos. Omnes in istam Societatem machinas & tormenta sua explodunt, & concordibus animis ad eius interitum conspirant; adeò ferali odio in Iesuitas accensi sunt, adeòq; sibi persuadent, his debellatis & extinctis, nullius negotii fore reliquos subiugum mittere.

Assus hæreticorū,

Ante omnia igitur Societatem infamiæ macula aspergere, & hac ratione despicabilem, inuisam, & infructuosam efficere, & ad extremum unà cum Catholica Religione ex Galiiis profligare, summo studio contendunt. Primus quidem impetus in Iesuitas dirigitur, sed exitium non in ipsos solùm, sed in ecclesiam tendit & terminatur: Simulant, se tantùm in Iesuitas concitari, ut hoc velo tecti, Catholicos eludant, simulq; cohibeant, ne Iesuitis sese defensores & patronos præbeant. Quod si ad hanc fraudem Catholici conniueant; non absimiles erunt militibus: qui cùm in exercitu ad prælium iam accincto, vident hostium cateruas in commilitonum cohortes ferro irrucere

ro irruere, ne pedem quidem auxilii ferendi caussa mouent; perinde sanè, ac si salus aut perniciès sodalium nihil ad se pertineret.

Prouinciæ & Vrbes, quæ initiò resistèrunt Supplicationi Rectoris Academiæ Parisiensis, & deinceps editis & publicatis SC. hostium cuniculos non ignorarunt, sed probè cognouerunt, ipsos nō solos tãgere Atrei liberos.

Quod ad me attinet, statui in gratiam boni publici & patriæ meæ nōnulla adferre, quibus Arnaldi calumniæ, & mendacia cōfutentur; quod eò mihi erit facilius, quò mendacia Arnaldi splendidiora sunt & crassiora; & quò etiam propius & familiarius, multis ià annis, Iesuitas noui, lectis eorum Regulis, Constitutionibus & historiis; quarum rerum cognitio, summa adminatione, vel potiùs indignatione me affecit; cùm inde intelligerem, actionem Arnaldi, mendaciis omnem modum & rationem excedentibus ubiq; refertam, plenamq; impudentia hominis effrenatissimi & petulantissimi, tamq; iniuriosi & mendacis; vt à triginta annis nullus mendacior in tota Gallia, vel verbis in foro, vel scriptis in impresso libro exstiterit. Nullum impietatis ac improbitatis epitheton ac cognomentum in ipsis Poëtarum tragicorum monumentis repertum præterit, quod non istis Patribus tribuerit. Ubiq; eos nominat proditores, homici- Furiæ Arnaldi.
das, impios, execrabiles, Assassinos, ad excogitandū acutissimos, ad audendum impudentissimos, ad efficiendum

ficiendum acerrimos. *Et alibi: Pellite, inquit, istos homines, qui sibi in omni impietatis genere pares non habent, tam acres, tam paratos, tam audaces, tam callidos, tam in scelere vigilantes, tam in perditis rebus diligentes. Nec potest miser quicquam eorum, quæ dicit, probare. Pro ratione iniuriarum & calumniarum, Fateor, inquit, bilem iustamq; indignationem me extra meipsum rapere. In quavis alia re non potest quis plus satis modestus esse; sed qui in hac causa tepidus est & modestus, proditor est, & in simili negotio virtus in excessu consistit, non affectionis tantum, sed etiam passionis. His verbis furit amens iste in Ordinem, diuinitas missum, & vniuersalis Ecclesiæ suffragio comprobatum. Causa huius maledicentiæ consistit in maxima animi perturbatione & agitatione. Annè phreneticus aut phanaticus ullus fuit, qui in tam furiosos sermones erumperet? Annè vllum pòetam tragicum reperiemus, qui stilo acerbior ac crudelior in Anthropophagos, in Tartaros, in Gigantes, in Canibales, inuehi queat, quàm iste in Iesuitas? Quapropter, non mirabitur Lector, si interdum viderit me tanta maledicendi & conuitiandi amentia commoueri; vel potius ignoret mihi, quòd non crebriùs & vehementiùs commoueor. Salomon sapienter vetat respondere stulto iuxta stultitiam suam, hoc est, reddere illi iniuriā pro iniuria, & malum pro malo, quod & lex Christi prohibet: hoc enim*

Prouerb. 6.

enim

enim esset stulti mores imitari, seq; illi similem reddere, quod facere non fert animus: Illud duntaxat mei muneris arbitror, quod idem Salomon statim post superiora verba præcipit, cum ait: Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. Arnaldus procul dubio sese tanquam virum sapientem circumspicit, quod à nullo pro merito stultitiæ suæ sit refutatus; sed à multis potius, quasi sapientia multum valeret, laudatus. Quamobrem, si illi respondeam sermone factis illius accommodato; hoc est, crassiore nonnihil & pinguiore, ut eò melius crassa illius stultitia repræsentetur, omniumq; oculis subiiciatur; minimè iniuriam iniuria vindicauero; sed stulto, prout meretur stultitia, respondero, iniuriamq; demonstrauero, qua Deum affecit: in Deum enim iniuriosus est, cum Societatem, opus diuinæ providentiæ, conuitiis proscindit. Omnino sapientiæ & charitatis laudem non minimam referet, quisquis Arnaldum ut effrenatam bestiam tractauerit, & aliquando, cum dentes ad morsum expromet, baculo castigauerit. Canes in rabiem versi, non sunt mulcendi blanditiis, sed fustibus coercendi. Nec imponam ei vllum cognomentum ortum ex affectu, animæ perturbatione; sed ex ratione, & omnia epitheta, quibus à me afficietur, ex actionibus eius deducuntur, neq; alio, quàm suo ipsius gladio iugulabitur, non sine perspicua probatione.

Quamuis autem Iesuitarum innocentia, huiusq; ve-
sani

*sani calumniatoris proiectissima impudentia, summo-
rè ad refutationem me incitârint; nunquam tamen ani-
mum adiecissem ad scribendam Apologiam, nisi experi-
mento didicissem, impudentiam istius criminatoris quan-
tumvis crassam, & cuius non cæco manifestam, vergere
in veritatis detrimentum, nimiumq; credulis persuadere,
Jesuitas, ideò tam modeste cum Arnaldo agere, quòd bo-
nitati causæ suæ diffidant, quo ipso virtutem & mentis
moderationem pro metu & desperatione habent. Hinc
tantum auctoritatis apud multos hæc Arnaldi impudens
petulantia obtinuit; vt non paucos extimulârit ad quid-
uis dicendum & scribendum contra Iesuitas, imitatione
videlicet & exemplo huius Archiscophantæ, qui cæte-
ris ad hanc improbitatem facem prætulit. Ceterum, So-
cietatis mores, adeò in occulto non delitescunt, vt me e-
tiam & quouis alio tacente, satis superq; refellere possint
omnium obtrectatorum maledictu & conuitia: sed ta-
men, quia sæpè accidit, vt quidam ipso etiam lucis splen-
dore excæcentur, vel saltem oculis hebetentur; ideo iuu-
di quoq; sunt ministerio vocis, & lumen ipsi etiam lumi-
ni accendendum est. Multos in singulos dies mors abri-
pit, & funere mergit acerbo; & tamen maior hominum
pars in medio stragis à morte editæ, vix vnquam cogita-
tionem de supremo illo vitæ articulo suscipit; nisi tunc,
cùm hac de re sermo instituitur. Quapropter non solùm
utile fore existimaui, sed etiam necessarium, & ex re bo-
ni pu-*

ni publici, imposturas istas & impostores refellere, & ad rectam semitam, si quo modo fata sinant, reducere. Ut verò vos Catholici Galli, uno intuitu videatis Summam, & quasi per iochen totius Tragediæ in Iesuitas excitatæ, paucis rem totam oculis vestris subiiciam.

Summa accusationis contra Iesuitas.

Cum hæretici, Iesuitarum hostes, iam à multis annis statuerent, Iesuitas ex Galliarum Regno profligare, neque consilii sui exequendi aptam aliquam rationem inuenerent; recurrerunt more suo ad accusationes falsas & commentitias, & ad calumnias & criminationes, quibus eos in odium & in invidiam omnium vocare conati sunt; conuenienter videlicet disciplinæ & instituto eius, qui antiquus humani generis est hostis. Hæc factio, & in Iesuitas coitio, cò maiore diligentia, arte, & astu excogitata & inita est; quò clariùs viderunt, nullum hactenus extitisse Religiosorum Ordinem, qui boni nominis fama & existimatione, tam apud alios opus haberet, quàm hæc Societas; cuius omnes functiones & actiones in luce versantur, quas infructuosas reddi necesse est, nisi boni nominis odore feraces efficiantur: quo proinde ab ea sublato, quid nisi anima à corpore secludi, & cursus pulcherrimarum actionum intercidi, & via ad exitium & exilium parari videtur? Isti ergo Sycophantæ, oculi toti, instar Argi, in omnes calumniarum occasiones intenti vigilabant; ut tandem Iesuitis bonam existimationem adimerent: quod optabant, consecuti sunt beneficio præ-

C

sentis

sentis status & temporis, quod non modò egregiam occasionem subministravit, cum summa impunitate; sed & ad malefacta & maledicta opem quoque & omnem operum suppeditavit.

Ut autem consilium suum cò expeditius reipsa perficerent, renouarunt actionem Anno M. D. LXIV. aduersus Iesuitas institutam, totamq; illam calumniarum colluuiem iamdudum sepultam, denuò in lucem reuocârunt; admistis etiam omnibus illis criminationibus, quas à triginta annis Ministri hæretici effuderunt in suis libris. Ex his enim accuratissimè corraserunt omnia illa vetera commenta & figmenta, non sine additamento nouorum. Lætitârunt etiam Regulas & Constitutiones Societatis, vt eas arbitratu suo malitiosis glosis & interpretationibus contaminarent; quo improbitatis genere cæteros longè superâsse fertur, Aduocatus Dole, cuius nœnias vt reperirem, nullo hætenus studio consequi licuit.

Porro, vt huiusmodi technis & fallaciis auctoritas aliqua accederet, elegerunt isti rabulam, vocis & laterum firmitudine præpollentem, tumidum, arrogantem, hæreticū; quamvis sub tegmine Catholici, & sub obtentu boni publici; audacem, effrontem, & quicquid contra innocētes proferre panitum, absque Religione & pudore. Qui vt crimina falsa & ficta speciosius propugnaret, quibus onustus veniebat, duo potissimū sibi procuranda putauit:

uit: Alterum, ut in publico confesso, & populo præsente peroraret, quod non impetrauit. Hinc toties conqueritur, quòd ianuis clausis in Iesuitas dicendum fuerit: quo satis planum facit, actionis suæ finem præcipuum fuisse, Iesuitas traducere & diffamare. Nam si nihil aliud quærebat, quàm id, quod ius fasq; exigunt; cur alios auditores, quàm ipsos Iudices, expetebat? Alterum, quod ad infamiam Iesuitis pariendam perquam appositum huic visum est, nihil aliud fuit, quàm forensem declamationem & Inuectiuam typis mandare, & ex famosa Actione, libellum æquè infamem, conficere. Qui agendi modus, equidem iniquissimus & iniustissimus est. cum sit accommodatissimus ad hoc, ut breuissimo temporis spatio, nò modò priuatum quemq; sed & integros Ordines, debita existimatione priuet, fructumq; speratum nò secus perdat & exurat, atque pruina, longè latèque lætis arborum comis superiniecta. Quòd autem nihil aliud spectauerit, quàm Societatis infamiam, imò & ruinam, non obscure innuit, cum in suo Epilogo, Vox mea, inquit, quatuor Regni partes penetrabit, & posteritati cōsecrabitur. Porro, inter omnes calumnias principem locum tenere visa est illa, quòd Iesuitæ sint Hispani, & eiusmodi homines, qui ne Deo quidem seruiant, nisi propter Regem Hispaniæ, quem totius mundi Monarcham efficere velint. Sed aliæ nationes, quæ Iesuitas propius norunt, nullàque perturbatione præpeditæ iudicium de

rebus ferunt, risum vix tenebunt, hac audita accusati-
one, non modò ob vanitatem fabulæ, sed quòd ipsa per se
calumnia planè sit risu digna, & verè, quòd dici solet,
ex vitro fulgur; in Gallia tamen non exigui ponderis &
pretij est, vbi, vt olim in Græcia, nihil tam incredibile
& paradoxum excogitatur, quin in alicuius cerebri va-
cuo cerebro locum inueniat. Imò, hic noster nabula, tanti
hanc criminationem pendit; vt in tota sua actione nihil
frequentius in ore habeat, nihil vehementius urgeat.
Quamobrem inde velut ex armamentario quodam om-
nis generis tela aduersus Iesuitas depromit, in eosq; sem-
per quasi in scopum quendã defixus cõuitia spargit. Re-
stat, vt totum Arnaldi opus excutiamus, istumq; Ad-
uocatum committamus cum parte aduersa, sermone ad e-
um, non vt ad Iurisperitum, sed vt ad Iuris calumniato-
rem, conuerso.

FRANCISCO MONTANO.

Quo, docte, libro veritatem intermori,
Montane, prohibes; hoc tuam prohibes mori,
Montane, vindex veritatis, gloriam.

Aliud eidem.

Quicumque spiritum calumniatoris
Imbibit, & animum toxico suum infecit
Arnaldico; ù, si legerit tuum librum,
Quo veritas defenditur, nisi Arnaldum
Pleno ore mendacem vocet, nihil caussæ
Prætendero, quo minùs ego nominer mendax.

APOLO.

21

A P O L O G I A
F R A N C I S C I
M O N T A N I,

P R O S O C I E T A T E I E S V

in Gallia

C o n t r a A n t o n i u m A r n a l d u m .

C A P V T I.

*Qualis Philippica Arnaldi; & cur à nullo
hactenus refutata.*

I I E S V I T Æ, indignissimè à te, Arnalde, tractatì, veritatis duntaxat tuendę gratiã tibi responderunt, nullo modo in te tuamq; impudentiam exulceratì; id ipsorum adscribes modestiæ, mentisq; moderatìoni: quòd autem post ipsos nullus ad hunc usque diem boni publici causã, cuius id quàm maximè interest, calamum in manus sumpsit; persuadeas tibi velim, Arnaldo nullus respondet, id non penuria materiæ, sed tui contemptu euenisse. Nam cum tota actio à te instituta, typisq; mandata, nihil aliud sit, quàm furiosa quædam animi abalienatio, & linguæ petulans deerratio, calumniis & imposturis refertissima; non immeritò iudicatum est à prudentioribus & cordatioribus fore, vt silentio & contemptu ipsa per se concideret, vltrix sui ipsius, & refutatione valdè seria, non tam videbantur innocentes defendi, quàm tua stultitiã & vesania magni fieri: cum & Senatus ille, ad cuius tribunal declamasti, Iesuitis

communi consensu absolutis, satis declarârit, te præter mendacia, nihil contra illos attulisse, adeò vt ad ruborem tibi ciliendum nulla alia Apologia opus fuerit.

Cæterùm, quod iam mea sponte & priuato nomine tecum congregior, communi illo iudicio minimè absterritus, non est quod mireris: noui rerum euentus, noua quoque suggerunt consilia. Manifestis etenim indiciis & documentis cognitum est, improbitati tuæ temporis iniuria & iniquitate aliquid auctoritatis accessisse: cum imposturæ & fraudes tuæ, præter omnium spem & expectationem, pluribus caussa Iesuitarum per te in suspensionem adducta, aliorumq; silentio commotis, fucum fecerint, oculosq; perstrinxerint: alij enim tanquam veritati maximè consentaneas arripuerunt: alij imprudenter confirmârunt: nonnulli odio in Iesuitas inflammati, magno auctario adauxerunt; vt, qui nunc passim regnantrabulæ, poëtastrî, & versificatores, qui eadem, qua tu, rabie perciti, canum furentium instar, lunam latratibus insectati sunt: quibus omnibus tu malè loquendi, scribendi, & agendi vberem materiam suppeditasti. Quò fit, vt quamuis hominibus bonæ & probæ mentis ex ipso tuo libro liquidò constet, calumniatorem nequitia tibi parem, à multis sæculis in Gallia non extitisse; nostrorum tamen temporum ea est calamitas & infelicitas; vt plerique, nimio plus creduli, insolentem te reddiderint, & ad actionem hanc, quasi hostibus iam deuictis, excitârint, prætextu Religionis Catholicæ, quam tu, Iesuitarum velatus nomine, pleno gradu perditum vadis.

Quo circa necessarium censui, vt post diuturnum silentium, vocem tandem tollerem; deceptis, & in fraudem impulsis, opem ferrem; aduersarios, plus æquo exultantes, compimerem, teq; lupum esse patefacerem; cum ex gressu pedumque vestigio, tum etiam ex morfu & ululatu; simulq; planum

planum facerem, te in Inuectiua tua nihil aliud spectasse, quam vt infamiae nota aspergeres Ordinem toti Ecclesiae Catholicae vtilissimum, nō sine certo & explorato eiusdem Ecclesiae detrimento. Et hic est fructus, quem mihi hoc meo labore proposui. licet enim non sperem me impetum praesentis persecutionis in Iesuitas concitatae cohibere posse; officium tamen boni & Catholici ciuis Reipub, Christianae me praestitisse arbitror, si quod coepi, felicibus auspiciis terminauero. Quod si conatus parum ex sententia successerit; non modicā tamen vel inde capiam voluptatem, cum meminero, me nulli operae laboriue pepercisse: si tardius, quam par erat, opus hoc suscepi, redarguant me viri, quibus pietas cordi: tu autem mihi gratias age. Nam tarditas mea emolumento tibi fuit, cum interea nactus sis duorum triumue mensium interuallum, quo potissimae tuorum desideriorum parti vidisti reipsa fieri satis.

In consensu publico audiri cupiebas, valuis & foribus non occlusis; Ecce tibi Patissonius, Typographus tuus, vota tua longē superauit. Nam portas Parisienses tibi latissimē pandit, & loco vnus angustī conclauis in palatio, amplissimum tibi in Gallia extruxit theatrum; vt ab innumerabili hominum multitudine, velut circumforaneus & agyrta quidam, in medio foro exaudiaris. Antea perorasti intra certos cancellos & limites: nunc remotis omnibus terminis, vox tua omnes regni Gallicani fines pererrat & penetrat; & vt optabas, seclis durabit innumerabilibus, nunquam intermoritura. Actio tua Iesuitas exterminari cupit: huc enim iampridem ferebatur omne studium Ministrorum & praedicantium: lata est sententia, non quidem te benē vel malē causam agente; plerisque locis perfectum est id, quod decretum erat: in aliis, si prima haec impressio prosperē cesserit, idem fiet; quamuis seriū tuīs & Ministrorum ardentissimis

simis desideriis. Votis igitur tuis potitus es, haud sine ingenti voluptate, nemine obstante, nemine impedimentum ullum obiciente. Patiaris ergo, vt & ego nunc auricula vellicata officii tui te admoneam, alioque negotiorum genere distineam; dum scriptum tuum excutio, teque in eandem foueam, quam aliis fodisti, & in illa retia, quæ aliis tendisti, impello. hac tamen lege, vt nullum aliud subeas incommodum, quàm vt omnes clarè perspiciant, qualis sis sycophanta, vel potius bestia. Neque, dum te refello, eodem, quo tu cum Iesuitis, modo, hoc est, calumniis & conuitiis tecum agam: neque alio cognomento à me cohonestaberis, quàm eo, quod doli & technæ tuæ mihi suppeditauerint; cùm mendacia, imposturas & calumnias effutueris, mendax, impostor & calumniator audies: neque aliis coloribus te depingam, quàm tuis.

Arnaldus alter
Medius calu-
mniator insi-
gnis.

Vt autem generatim aliquid de opere tuo dicam, nescio sanè quid aliud toto libro agas, quàm quòd personam & partes eximii cuiusdam calumniatoris egregiè sustines ac tueris; adeò, vt non dubitè affirmare, te quàm simillimum esse Medio, sycophantæ in aula Alexandri Magni notissimò: qui cùm reliquorum calumniatorum dux & antesignanus eisset, hoc suis sodalibus dabat cõsiliu, ne alios dictis incessere formidarent, sed potius conuitiis aculeatisque verbis audacter quosuis impeterent & morderent. *Nam, licet, inquit is, quem momordisti, ex vulnere conualescat, cicatrix tamen nunquam obducetur, sed indelebilis remanebit.* Quo præcepto verè exprimitur calumniatoru geniu, & spiritus planè diabolicus; à quo te quoque agitari, factis tuis palam fecisti: in quosuis enim dentes stringis, nullique parcis, sine fronte, sine consideratione & probatione; id vnum curæ habens, vt infames, vt mordeas; iure an iniuria, nihil sollicitus; dummodò vulnere & lædas, siue Iesuitarum bonum nomen & existimationem,

nem, siue eorum animos, qui tibi loquenti aures nimis quàm faciles præbent. Quod probè animaduenterunt familiares tui, spiritumque Mediū illius in te resuscitatum & reparatū agnouerunt. Ex quorum numero quidam rythmos suos, quibus Iesuitas infectatur, te verò ad cælum vsque extollit, sic concludit:

Arnaldus egre-
gius calumnia-
tor, etiam iu-
dicio cuiusdam
sui amici,

*Infamia notati, in omne seculum,
Arnolde, viuent, scripta ex hoc propter tua.
Vulneribus ignominia vera similis est,
Quæ temporis sanet licet longinquitas,
Tamen cicatrix permanebit perpetim.*

Sed vt auctor certius ostenderet in te Mediū animam immigrasse, loco ignominie, ponenda erat calumnia; parum tamen interest; paucis verbis satis atro carbone te deformauit. Cæterum, quod necessarii isti tui ad rythmos tam prompti, hæretici sint; testatur vnus ex illis loco & vice omnium, dum ita versibus suis in Iesuitas intehitur:

*Pœnas, vt isti hypocritæ, dignas luant,
Qui teneriora ingenia perdunt funditus,
Exterminandos esse non equidem reor:
Satis superq̃ fuerit, ipsis si accidat,
Melioribus quod factitant ipsi libris.*

Solent Iesuitæ diligēter in id incumbere, vt libri impii & ab hæreticis scripti, flammis absumentur, vt & non ita pridem sub discessum ex vrbe Lugdunensi fecerunt, mense Ianuario, exustis iis voluminibus, quorum precium quingentos aureos transcendebat. Eiusmodi libros appellat iste sycophanta in suis rythmis, *meliores*; ex quo quisque æstimare poterit, num iure in hæreticorum numero & censu tales habeantur,

Sed quod ad Orationem tuam attinet, eam nihil aliud esse pronuncio, quàm opus & commentum insignis cuiusdā

Quale Arnal-
di opus.

D

calumnia-

calumniatoris, mendaciorum penum, imposturarum nidū,
 & calumniarum inconditam congeriem. Numeravi plus
 quam trecenta mendacia, luculenta & splendida, ducentas
 calumnias, inscitiam & stoliditatem propemodum infinitam.
 Ex quibus nonnullas mendaces fallacias refutabo; nam om-
 nes refellere res esset immensi laboris. Caret præterea li-
 ber tuus omni ordine, methodo, & orationis certo filo: ru-
 dis indigestaq; moles est, aculeatis passim iaculis horrens, si-
 milisque herinaceo in se globi instar contracto & collecto;
 nihil enim præter asperos aculeos, sine vlla membrorum di-
 stinctione, ostentat. Quo fit, ut in hac Apologia ordinem
 minimè obseruare queam, coactus sequi tua vestigia, qui
 more bruti animantis sine certo tramite hinc inde auisus &
 deuisus oberras. Illud noueris, me, si quando vnum in locū
 plura confuse & promiscue (quod tibi solenne est) cōgesse-
 ris, in id, quod ibi præcipuum erit, intentum fore. Neq; ali-
 ud Orationem tuam dixero, quàm sermonem furiosi homi-
 nis. Præfatio curta & breuiuscula, argumentum & perioche
 longæ fabulæ est, & magnæ inuectiue exiguum inuolucrū,
 tuarum affectionum & perturbationum virulentissimarum
 compendium, complectens ingens illud fastidium, quo af-
 ficiebaris, cum foribus clausis perorare iussus es; quæ, pri-
 mò statim intuitu, octo illustria mendacia omnium oculis &
 mentibus offert: ex quibus vnum illud: Iesuitas imperasse
 Parisiensibus post illos tumultus Parisiis excitatos, quos *Bar-
 ricades* vocant. Quamuis autem Actio tua perturbatissima,
 omnisque ordinis penitus sit expers; principium tamen, ni-
 si fallor, ab *Exordio* ducit. Id inde coniicio, quod *Exordio* ne-
 cesse sit primum locum tribuere. At ne laboraremus quæ-
 rendis tribus aliis partibus, tua vel Typographi tui Patissonij
 industria, adscripta sunt hæc tria ad marginem vocabula:
Narratio, Confirmatio, Peroratio: exemplo, ut mihi persuadeo,
 & imi-

Ornamenta in-
 uectiue Arnal-
 di.

& imitatione imperitorum pictorum, qui rudi adhuc & vix ^{Arnald. simi-}
 dum nata arte adiungebant picturarum nomina: *Est bos, est* ^{lis est ineptis}
asinus, vt quid quidque esset, à spectatoribus agnosceretur. ^{pictoribus.}
 Quare, vt coniectura nos manu quasi ducit in cognitionem ^{Aelian. lib. 10.}
 Exordii; ita nomina ad oram libri addita nobis vsui sunt ad
 internoscendas reliquas Orationis tuæ partes.

CAPVT II.

*Refutatio protestationis; quam Philippicæ
 suæ Arnaldus præmisit.*

E statu igitur mentis deiectus, & quantus quan- ^{protestationes}
 tus es, ob clausas fores, ira accensus, initium du- ^{ridiculæ & mē}
 cis à protestatione, qua testaris, te nolle quenquam ^{daces calumnia-}
 offendere, qui non stet à partibus Hispanis, simulque ^{toris.}
 polliceris, te religiosè obseruaturum legem amnestiæ,
 seu iniuriarum obliuionis in gratiam regis Maiestatis, cū vt ais,
 Iesuitæ contraria protestatione professi sint, se, vt Regi Hispaniæ gra-
 tificarentur, acturos contra non paucos, qui se Regi Galliæ deditis-
 sent, ac proinde elaborarint, vt non publicè, sed priuatim obducto
 velo audirentur. Tempestiuè, vt video, delirare & mentiri in-
 cipis. Quorsum enim ista protestatio? Aduocati in con- ^{Officium Ad-}
 fessu iudicum causam agentis officium est, nullius rei po- ^{uocati.}
 tiorerem rationem quàm veritatis habere; tu protestaris, te
 nolle quenquam offendere, præter Hispanos, hostes tuos.
 Fateris ergo, quantumuis vetantibus legibus, te accedere
 consilio & voluntate nonnullos offendendi: & in ipso ope- ^{Aesch. contra}
 ris tui vestibulo declaras, te omnem eò referre cogitationē, ^{Timar. & L.}
 vt calumniatoris & detractoris, non autem, vt partes agas ^{Quisquis C.}
 boni Aduocati, cuius est, ius fasque tueri, non lædere vel ^{de postulando,}
 offēdere. Et quid aliud sibi vult hæc tua protestatio, quàm

Latronis bene-
ficiū est non
nocere.

Mendax pro-
testatio Arnal-
di de lege obli-
uionis.

te nolle amicos offendere, sed inimicos tantum; neque quid dicas, intelligis: nam protestari, nolle se amicos offendere, commune tibi est cum latronibus, qui & ipsi nihil amicis suis nocementi inferre solent; protestari verò, nolle se quenquam præter inimicos offendere, quid aliud est, quàm statuere, se nolle vlli parcere; cùm, exceptis inimicis, non reperiantur alii, quibus parci & ignosci possit? Quare protestari eo modo, quo tu, hominis est mollis, fracti & cui nulla vis concoquendi iniurias in pectore inest, vtpote qui vindictam semper appetat. Desipis etiam, cùm *amnestiæ* legem te obseruaturum profiteris: Nam lex ista pertinet ad inimicos; cùm enim ab amicis, quâ tales, nullam iniuriam accipiamus; nullum locum lex illa respectu illorum habet, aliâs amici non essent.

Quando igitur *amnestiam* & iniuriarum obliuionem polliceris; non modò in memoriam reuocas veteres inimicitias, quæ, septem, octo uel abhinc annis extiterunt; verùm illas quoque, quæ ante triginta annos sopitæ fuerant, rursus ex-fuscitas, & denuò in luminis oras profers controuersias, iam olim extinctas & sepultas, ac veluti Iesuitæ maximorum criminum rei essent, iustitiæ opem aduersus illos vocibus plus quàm barbaricis imploras. Quòd si nec inimicis vis quidquam condonare, nec illatas iniurias voluntaria obliuione delere; ecquis tandem tua misericordia fruatur? cur legē *amnestiæ* tam sanctè & inuiolabiliter seruari cupis? visne omnibus ignoscere, exceptis inimicis? Helleboro eges. Si Medicus quispiam polliceretur, se omnes curaturum præter ægros; nonne iure optimo omnibus ludibrio & despiciatui esset? An nō tu similis eiusmodi Medico, cùm tã stolidè loqueris & scribis? Aduertisne, ineptis & sibi non constantibus promissis, te tua vineta cedere? Nonne hoc ipso loco insipiens impostor es, dum Iesuitas traducis, quasi petiue-
rint

rint caussam hanc intra priuatos parietes agi, vt in subditos Regis maiorem verbis & contumeliis debacchandi nanciscerentur opportunitatem, id quæ non alio fine, quàm vt Regem Hispaniæ sibi magis deuincerent? Si hæc fuisset Iesuitarum mens, oportebat eos publicam & in frequenti omnium Ordinum conuentu audientiam postulare: nam grauior inde & diuturnior infamia extitisset. Quamobrem, calumniator es hoc loco & calumniatoris more virtutis honorem & possessionem Iesuitis eripis, eosq; vitiorum tuorum sordibus & ignominia, qua quidem potes, respergis. Improbitas tua exoptabat publicum, vt liberius velut ex plauastro maledicta iaceres: at Iesuitarum modestia priuatū confessum exigebat, ne tua garrulitas & inanis linguæ volubilitas tot Christianorum aures offenderet. Hoc vnum & non illud, quod tu comminisceris, Iesuitas spectasse, satis intelligitur ex responso Apologetico oblato per Procuratorem eorundem Senatui Regio, in quo de nullius fama quidquā detrahitur, ne de tua quidem, qui tam atrociter & furiosè in illorum nomen & existimationem inuectus es.

Cæterum, actio tua perspicuo indicio est, te non iuris & æqui obtinendi causa iudicium publicum efflagitasse: ad hoc enim impetrandum, satis tibi esse poterat præsentia Iudicum; sed vt Iesuitas coram innumera & incondita plebis multitudine diffamares, tuæque venenatæ linguæ spicula plurium aures ferirent, & vt artem calumniatoris, qua vales plurimum, insigniori audientium damno facitares, quod quidem extremæ malitiæ perspicuum argumentum dixerim. At Iesuitæ, re & nomine Christiani, suisque hostibus amici & beneuoli, vrgendo id quod petebant, hoc agebant; vt tua stulticia paucioribus innotesceret, quod prudentium & intelligentium virorum munus esse nemo iure negarit: tu vero honoris tui admodum prodigus, & hostis eorum, qui te

*Cur Arnaldus
publicam au-
dientiam pe-
tuerit.*

amant, ianuis clausis, obiectis querepagulis, non aliter vociferabaris, quàm soleant insanientes cati intra certos limites inclusi, nihil intentatum relinquens, quò tuæ existimationi maiorem securim impingeres, & Iesuitis plus detrimenti adferres. Quod cùm tibi meritisimò negatū esset; haud tamen conquiescendum putasti, sed contra omne ius & fas, tanquam ab omni humanitatis sensu derelictus illud per totam Galliam vulgasti, quod ne in pusillo quidem hominum cœtu recitare permissum est, composito ex actione tua libello famoso; perinde ac si huiusmodi iniuriosas chartas lex diuina, & ipsa Regum Galliae decreta, grauissimè non prohiberent. Fateor tamen mendacia tua commeruisse, vt à pluribus audiantur & cognoscantur, quo grauiorem poenam vesaniae & impudentiae tuae luas. Nam amens, & arrogans, nullo se magis digno supplicio multatur, quàm si numeros, quærat & inueniat amentiae & nequitiae suae testes. Exordio artificiosè scilicet & scitè absoluto, Apostrophis ad cælum & terram inspersis, Narrationem inchoas à Carolo V, & Philippo eius filio, tuarumque probationum robur & neruum promiscuè in Narratione & Confirmatione collocas, vt in margine libri annotasti.

Libelli famosi
prohibiti à re-
gibus Galliae
Cod. Henric.
III.

C A P V T III.

*Refutatio præcipui argumenti; quo probare
conatur Arnaldus, Iesuitas ex Gallia
pellendos.*

Finis Arnaldi.

RATIONIS & raticionationis tuae finis est, vt Iesuitae Galliae regno pellantur, quod vetus est Ministrorum tuorum decretum, iampridem in celebri illa Synodo Montis Albani (cui Beza interfuit) sancitum;

tum; annus ab illa agitur nunc decimusquartus, si rectè meminì. Addis, id sine turis ordine & processu, & sine dilatione faciendum esse. Ratio tua generalis hæc est: Quia Iesuitæ sunt, fuerunt, & erunt causæ omnium malorum Franciæ. Primum, medium, & postremum, tuæ probationis argumentum est, quod omnes homines id dicant, præter timidos, & ab ipsis Iesuitis corruptos: quod sit factum vulgo manifestum, & ut vocant, notorium, & populo cognitissimum. Quod argumentum tam validum ac ferreum tibi visum est, ut illud in initio, medio, & fine, tuæ Inuectivæ collocâris, atque adeò per omnes illius partes sparseris. Primum igitur id loco tanquam primarium excutiemus. Ac principio quidem libenter tibi assentior, cum ais, gravia, eaque notoria crimina, celerè pœna coercenda esse, ne dilatio eripiat occasionem exequendi id, quod iustitiæ rigor præcipit. Anno Domini M. D. LXIII. hæreticus quidam Parisiis in æde Diuæ Genesivæ impium facinus contra Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum aggressus, statim nulla mora interposita, à meridie, Iudicum sententiis sacrilegæ temeritatis pœnas promerentes flammis luit.

Hæreticus eodē die exustus, quo captus.

Pari modo, cum parricida, sicarius. *Assasinus*, alterius culpæ affinis in ipso facto deprehenditur, aut manifestis & perspicuis probationibus conuincitur; haud arbitror opus longa disquisitione, sed expedita & festina condemnatione & animaduersione, cum sit crimen, quod nulla vel negatione vel tergiuersatione dilui & celari possit. At verò, quando crimen, quantumvis enorme, dubium est, probatione & testimoniis opus habet. Ut enim in criminibus atrocioribus suspicio simplex ad inquirendum & diligenti cum cura inuestigandum sufficit, quod multum interfit hoc Reip. ita etiam probationem oportet esse certam & constantem; ne temerè innocens opprimatur, eò maiori & intolerabili in iuriâ, quò casus & causæ maioris momenti fuerint. Quocirca, tu

ca, tu

Ineptaproban=
di ratio.

ca, tu ex diametro Legi naturali & ciuili refragaris, dum magni criminis pœnam absq; vlla probatione exigis, probandoq; demonstras, te, neque bonum Logicum, neque bonũ cauſidicum eſſe; dum loco argumenti aſſumis id, quod in quæſtione verſatur, tibi que probandum incumbit. Hic agitur *de facto*, ô bone, vtrum ſcilicet Ieſuitæ ſint eorum criminum rei, quorum abs te accuſantur. Ais, *id eſſe manifeſtum*. Ieſuitæ negant. Vt probes, dicis *eſſe notorium, nulliq; dubium*, quod tantumdem eſt, ac ſi diceres: *Cato coniurauit in Rempub. quia notorium eſt, quia nullus hac de re dubitat. Luna cras patietur eclipſin, quia cras deficiet, quia eſt notorium, quia nullus de hoc dubitat.*

Omnes homini
negāt quod Ar
nald. ait nemi=
ni eſſe dubium.

Sed videamus, quàm verum ſit, quod nullus hac de re dubitet, præter *timidos* (vt ais) & *eos, quos Ieſuitæ corruperunt*. Quando dicis, *neminem hoc fugere*, ſignificare vtique viſ, omnes id aſſeuerare, & teſtimoniis vocibusq; publicis confirmare. Ita enim in iudicio loquendum eſt. At tu ſolus id aſſeris, cum tuis gregalibus, quorum nulla penitus ratio haberi debet, cum teſtium & accuſatorum munus iſdem competere nequeat. Si totus mundus quaſi concordĩ ſono id dicit, cur non duo tresue maioris auctõritatis viri totam iſtã teſtium vniuerſitatem repræſentarent? Et ſi nemo dubitat, nullius negotii fuerit, id argumento aliquo veriſimili demonſtrare. Clamas, nemini id eſſe dubium; ſed quid ſi proferam permultos, qui non modò dubitant, verum etiam contrarium diſertis verbis affirmant, & quidem eiufmodi viros, quorum auctõritatem tu minimè deſugere vel eludere poſſis? En tibi *Cardinalem Borbonium & Ducem Niuernenſem*, qui pro Ieſuitis ipſorumq; Collegiis Senatui Regio ſupplices facti ſunt, inſigni beneuolentiæ & amoris ſignificatione, & princeps ille Regum ſanguine progenitus; vt apertè declararet, quàm ſibi tota hæc cauſa curæ cordiq; eſſet,

esset, sequentia verba in fine supplicis libelli propria manu *verba Cardina*
 adscripsit; Si aduersa valetudo permitteret, ipsemet ad vos me con- *lis Borbonii.*
 ferrem, hancq; meam petitionem ore proprio vobis proponerem. His
 adde Episcopum Claromontanum; vrbes Billomensem, Bituricensem;
 Clerum, & Academiam eiusdem Bituricensis ciuitatis, qui omnes
 Iesuitarum causam tuentur; idemque fecissent aliae ciuita-
 tes Galliae pro suis Collegiis, si Senatus Parisiensis ditioni
 subessent. Verum vt viciniore testes in medium proferam-
 us; en tibi Sorbonam, quae decreto publico, 7. Idus Iulii,
 Anno Domini M. D. XCIV. libellum supplicem, quem Iesu-
 itarum aduersarii 18. Aprilis per fraudem & dolum extorse-
 rant, irritum & inualidum reddidit. Habes decretum.

Die 9. Iulii Anno Domini M. D. XCIV. viso & audito à Fa- *Decretum Sor-*
 cultate Theologiae Parisiensi, legitimè congregata, in maiori aula Col- *bonicum pro Ie-*
 legii Sorbonae, libello supplici à venerabilib. Patribus Societatis IE- *suitis.*
 SV ipsi facultati proposito, quo quidem exposuerunt superioribus
 mensibus venerabilem D. Rectorem vniuersitatis, tam suo, quam om-
 nium Facultatum nomine, supplicem libellum supremæ Parlamenti Cu-
 riae obtulisse, quo petierit, vt ipsi eorumq; vniuersa Societas ex toto
 Galliae regno pelleretur; ac credibile non esse, Sacratissimam Faculta-
 tem huic petitioni consensum præbuisse; ac propterea supplicarunt,
 quatenus placeret dictæ facultati declaratione testificari huius peti-
 tionis & litis intentæ nullo modo participes esse. Ipsa facultas matura
 deliberatione superhabita, in hunc modum censuit: Se quidem cense-
 re, prædictos Patres Societatis Iesu redigendos & recensendos esse in
 ordinem & disciplinam vniuersitatis, regno autem Gallico esse nullo
 modo expellendos.

*Sorbona nō ap-
 probat Iesuita-
 rum ex Gallia
 expulsionem.*

Signatum. Panet, dictæ facultatis bidellus.

Accedit facultas Artium, quæ, diplomate subscripto, à
 tribus ex quatuor nationum procuratoribus, à Rectore, & *Facultates Pa-*
 quod hinc sequitur, à te sese disiunxit, vt & Decanus Facul- *risienses pro Ie-*
 tatis Decretorum, & Decanus medicinae, & ex numero *suitis.*

E

quin-

quingenta ferè Parochorum (quorum se patronum contra Iesuitas Ludouicus *Dole* dolosè & nomini suo conuenienter iactitabat) quatuor tantum reperies, qui stent à parte tua, qui sanè à cæteris segregati Collegii corpus constituere nequeunt, præsertim sine D. Cardinale de Gondii, eorum capite. Et hi quidem omnes tales ac tanti, non modò de eo, quod obiicis, dubitant; sed & tibi, tuisq; accusatoribus ex aduerso repugnant. Putasne, si crimina ista, quæ semper in ore habes, tam nota & publica essent, adeò aut cæcos fuisse futuros, vt ea non viderent, aut adeò imprudentes, vt scientes & volentes ea propugnarent? Si tantæ dignitatis viri existimassent, Iesuitas adeò *notorios* homicidas, & vt ais, *Assasinos* esse, imò si tenuem duntaxat suspicionem habuissent, eos his criminibus esse obnoxios; censeresne tam audaces, & amentia præcipites fuisse futuros, vt te deserto, Iesuitis sese adiungerent? Adeone exigui iudicii & improbæ conscientiæ eos esse tibi persuadebis? Imò maiori conatu & contentione quàm tu, idem quod tu, expetiissent. Num à te impetrare poteris, vt credas, eos tanto ardore & coorationis pondere, iisq; precibus pro Iesuitis acturos fuisse, vt in visceribus Galliæ, perniciès & pestis totius Galliæ retineretur & foueretur?

Habemus ergo multos, qui non modò de eo, quod tu asseris, dubitent; sed id etiam velut luculentum mendacium verbis & factis expugnent; & tamen tam effrons es, vt blateres, neminem de hac re dubitare, præter *meticulosos & corruptos*. Sed cedo, quibus annumerabis Cardinalem Borbonium & Ducem Niuernensem? Anne timidus, & non tam loqui, quàm mussare solitis? At non licebit: eorum enim dicta & facta in luce & in omnium cõspectu versantur. Multò minùs dices, à Iesuitis fuisse seductos & corruptos, nisi caput tuum periculo exponere velis, diffamando tantos Principes,

Principes, quos constat, non modò semper fuisse Regi morigeros, sed & amicos. Et reliqui, quos testes laudavi, iam dudum se & sua omnia Regi permiserunt. Cernis igitur, quàm infirma sit tua probatio, & quàm vana assertio.

CAPVT IV.

A quibus Arnaldus calumnias suas acceperit.

VIA verò partitio tua tibi nequit esse vsui, patiaris vt ego illâ vtar: demonstrabo enim duo esse genera eorum, qui Iesuitas in exilium actos peritas persequuntur. Duo genera eorum, qui Iesuitas persequuntur.
cupiant, quiq; vt ais, nihil dubitent, quin omnium cladium auctores sint, cum tamen ipsi Galliam perdiderint & adhuc perdant, & imposterum quoque, nisi Deus obftet, perdituri sint. Primùm locum obtinent hæretici simulati & timidi: isti profitentur, quamvis voce submissiore & depressiore, se minimè esse dubios de his, quæ dicis, imò pro viribus illa publicè & priuatim stabiliunt, & euulgant; vt Iesuitis, quos infamant & criminantur, odium & inuidiam concilient, & ad illos exterminandos aditum sibi patefaciant. Verùm cum nondum ea valeant auctoritate, vt Catholicos in suam sententiã pertrahant, perhumaniter eos prensant, dolis instructi, est cum & minis, maiora quàm vires patiantur, tentare & aggredi non ausi. Alter locus debetur hæreticis & machiauellistis, hominibus ad quidvis audendum promptis, confidentia & arrogantia plenissimis: isti externa quadam hypocrisis & simulatione, orisq; & vultus impudentia, insignes quoslibet aggrediuntur, & tam Catholicis, quàm hæreticis audientibus & inspectantibus, re & nomine veros Catholicos (quos per contumeliã Hispanos appellant) Hæretici Catholicos vocant Hispanos. dictis iniurijs inuerecundè & irreuerenter incessunt, & hæreticorum commoda clandestinis auxilijs, quo possunt modo,

do, iutant & promouent, specie boni publici & dignitatis Gallicanæ tuendæ; hosq; veros & germanos Gallos nominant; non sine grandi verorum Gallorum iniuria.

In horum cœtu & tribu, te quoque vnum esse, fidem facit oratio tua, qua sanè deterrimis omnium hæreticorum longè simillimus es, & prope gemellus, vt præteream impudentiam, hæreticorum impudentiæ parem, qua impulsus, actione & scripture, præsentibus Catholicis, Iesuitarum exilium & eiectionem postulasti, vt ab hæreticis gratiam inires. Et hoc impudentiæ vitio adeò excellis, vt absque exaggeratione testari possim, neminem vnquam in loco Catholico, apud Catholicos auditores & Iudices in vniuersa Gallia contra Iesuitas & Catholicos, te impudentiùs, petulantius, & magis hæreticè dixisse aut scripsisse.

Arnaldus acci-
pit calumnias
suas ab hæreti-
cis.

Quid, quod & impudentiam tuam & conuitia à multis hæreticis mutuatus es; omnia enim mendacia à te prolata, omnes iniurias, quas Iesuitis irrogasti, omnes calumnias, quas euomuisti, suppeditarunt tibi Ministri hæretici, vel potiùs diabolus, à quo tanquam à primo auctore proficiscuntur. Nam hæretici vocarunt, & etiamnum vocant Iesuitas auaros, arrogantes, turbulentos, diuini nominis vsurpatores, & inuasores Reipub. iuuentutis corruptores, blasphemos, Assassinos, seditionis faces, inimicos Reipub. Gallie hostes, Regum occisores, Castiliæ exploratores, Marranorum tubicines, coniuratores, Sectam maledictam, Sathanae officinam, vt omittam alias huiusmodi atroces iniurias, hæreticorū sordes & spurcitias, quas me pudet chartæ inferere, quibus tamen suauiter, etsi impudenter, te oblectasti. Magistri tui, quibus magnam gratiam debes, & præceptores tui sunt Martinus Kemnicus, Petrus Boquinus, Donatus, Gotuifus, Helias Hasenmillerus, Polycarpus Leyserus, Ministri Germanici, in diuersis operibus contra Iesuitas editis, quæ Rupella typis mandauit,

Magistri Arnaldi sunt Kemnitius, Gotuifus, & alii prædicantes,

uit,

uit, & tibi subministravit; ex Gallis verò Ministri Nemaufenses in variis Tractatibus, quos in lucem ediderunt aduersus Iesuitas Turnonenses, & maximè aduersus Ioannem Hayū, & Stephanus Malefcot Xantonum minister in sua Morologia verè stulta & mora; quamvis & opus & operis inscriptio tali genitore sit dignissima soboles, Ministri Rupellenses & Gebenenses, qui corruerunt & deprauarunt Lusitanicam historiam optimè & verissimè ab Osorio inchoatam, & à Lopesio Castagneda continuatam, cuius nomen usurparunt Ministri, vt facilius lectores in fraudem impellerent. sed isti corui faciliè dignoscuntur suis rostris & plumis, maximè tunc, cùm contra Iesuitas crocitant, de quibus verus & germanus Lopesius admodū honorificè semper locutus est. Isti Ministri, & præcipuè Morologus & stultiloquus ille Malefcot, & schedulæ, quas tibi vel miserunt, vel obtulerunt familiares tui Gallicani Ministri aut Marrani Hispani, in Hispania delitescentes, vel in Gallia commorantes, profugi ex Hispania, aut ipsimet Iesuitarum Apostatæ & desertores: Isti, inquam, subministrarunt tibi, quidquid contumeliosè & turpiter in Iesuitas deblaterasti; ita, vt tota tua actio nihil aliud sit, quàm vehiculū cœno à triginta annis collecto onustum, vehiculum exhalans olea & fimeta fœdissimorum luporum, vulpium, & caprorum, qui nostra tempestate ouile Dominicum vastârunt, Christi; vineam in Gallia & reliquis Europæ partibus miserandum in modū demoliuntur.

Ex probatis spectataq; doctrinæ & virtutis scriptoribus nihil accepisti. Neque enim vllus extitit bonus & Catholicus auctor, quamvis Iesuitas vix de nomine norit, qui quoties se offert occasio, honorificè de ipsis nō scribat & loquatur; vt & ipsorum quidam aduersarii; ex quorum numero vnum tuę professionis & artis tibi proferam Stephanum Pascasium

*Morologia Malefcoti Caluini-
stæ.*

Testimoniū Pa-
scasii pro Iesu-
itis. li. 4. epist.

scasii, qui Anno salutis M. D. LXIV. Iesuitis diem dixit, & litē intendit: Ita igitur ille, in quadā ad amicum suum epistola, quam postea edidit: *In hac Societate erant tūc permulti docti viri, præter cæteros, Edmundus Augerius & Maldonatus, magnus ille cōcionator, hīc versatus, & in omni genere linguarū & disciplinarum educatus, magnus Theologus, magnusq; philosophus. Et paulò infra, cū de Societatis incremento verba facit: Reformatunt, inquit, isti caeremonias, & Ecclesiasticā disciplinā denuò sanxerunt, seq; penitūs Apostolicæ Sedi dououerunt contra Caluinistas, qui se eorum capitales hostes profitentur. At, qui verè sunt Catholici, cū animaduertent, ex eorum officina pietatem iuxta atque eruditionem prodire, munificè & liberaliter eos dotârunt ex ædificatis multis in locis iuuentutis instituendæ gratiā non paucis Collegiis. Tandem epistolam suam in hunc modum concludit: Quantum ad me attinet, arbitror Hugonotis acerrimos in his excitatos esse antagonistas; Christiana enim & vera Religio præstare cæteris debet vitæ & morum sanctimonia & innocentia, exemplo, & ad pietatem compositis exhortationibus, non autem bombardis & gladiis. Audis quā honorificè loquatur de Iesuitis, postquam contra ipsos acerrimè in foro & Iudicio egerat? Vides, vt eos, vbi agnouit, laudibus extollat? quantis præconiis efferat illorū virtutes, postquam eas experimento didicit? Ex ipso orationis stilo & filo apparet, nihil hīc esse præter grauissimum veritatis testimonium, ab omni assentationis specie longissimè remotum. Animaduertisne quomodo hoc suo testimonio damnet & improbet, quicquid cōtinetur in illa actione iamdudum sepulta, quam Ministri quasi exhumârunt, & sub luminis oras post triginta annos reuocârunt, horridam planè nouisq; glossematīs mirificè deturpatam?*

Idem iuris sibi sumpserunt in Epistolam quandam Dñi de Bazas, quem credebant mortuū: sed reuixit auspice Deo, vt supposititium istum fœtum refutaret, quod præstitit in epistola

Cur boni Ca-
tholici in Iesu-
itas bene affe-
cti.

stola quadam ad P. Saffonium Iesuitam cuius hæc verba :

Iure optimo cuius pro certo affirmare poteris, epistolam illam meo ^{Epistola Episcopi} nomine Parisiis impressam contra Societatem vestram neque à me ^{copi Bazensis} profectam, neque ex meo sensu dictatam. Neque arbitror quenuquam pro Iesuitis, ex prudentioribus, qui me propius norit, fidem illi adhibuisse, propter tot & tam præclara à me in cōtrariam partem reddita testimonia publice & priuatim, ut se dabat occasio, præsertim in extructione & defensione vestri Collegii Burdegalsis. Quanti itidem vos vestrosq; labores perpetuò fecerim, testantur conciones habitæ, & alia sacra ministeria, permissu & rogatu meo in hac Diœcesi à vestris obita. Est tamen quiddam, quod non inficio. Cùm Romæ versarer, sub illud ipsum tempus, quo commentitia epistola prodijt, significatum mihi est à Domino de Lange, in suprema Curia Burdegalsi Consiliario Regio, quosdā magnæ dignitatis & auctoritatis viros, Catholicæ Religionis amplificandæ studio valde accensos, & iuuentutis literis & moribus erudiendæ cupidos, viam ac rationem ostendere, quæ vobis tota gubernatio Collegii Aquitanici committeretur; rogareq; eosdem, ut cum vestro Generali Præposito hac de re tractarem, imo & ipsum Pontificem, si ita opus esset, adirem, curaremq; omnia ad hanc rē transigendam necessaria: Rescripsi, me non posse illo modo translationē istam & mutationem probare, multas ob causas, vel potiùs difficultates, quas iam tunc animo præuidebam. Et si nihil aliud obstaret; hoc tamen impedimento fore, quòd istud Collegium semper in primis Regni, & quod hinc est consequens; totius mundi habitum sit, creditum curæ ac tutelæ eorum, ad quos à primo suo ortu semper pertinebat, ad Dominum videlicet Maiorem & Iuratos, qui Collegium istud fundârunt, & ut veri patroni perpetuò tutati sunt; ac proinde magis è re communi fore, si omnibus antiquo loco relictis, ab omni immutatione abstineretur, potiusq; de modo alterius Collegii ædificandi cogitaretur. Si has meas literas ea verborum forma, qua à me scriptæ fuerant, amici vestri edidissent, planè nihil in iis reperiri potuisset, quod non aut ex honore, aut è re communi dictum scriptumve videretur. Sed bona spe sum ex fictitia

fictitia illa epistola, nihil aliud vel vobis, vel amicis vestris euenturum, quam quod crebrò ab optimo Pontifice accepi, qui de calumnia dicebat, eam vacillare & claudicare, tandemq; suis auctoribus plus mali adferre, quam iis, in quos initio missa & iacta fuerit, à cuius dicto

Dictum Pii V. non abludit illud Demosthenis: *χρὸν πάντα ἀδενέδεξα γίγνεται*, de calumnia. quo epistolam hanc finio, Deumq; rogo, vt te incolumem conseruet su-
Tempore om- aq; gratia cumulet.

nia imbecillio-
ra fieri.

Vester vt frater intimus

Ar. Ep. Bazasensis.

Ecce quomodo viri doctrina & virtute præstantes de Iesuitis loquantur & scribant solius veritatis amore: & quomodo Ministri & Prædicantes nihil inausum relinquant, vt multos fallant, & Iesuitis officiant.

C A P V T V.

*Propter improbitatem paucorum non esse
puniendos vniuersos.*

EX supradictis igitur impostoribus & calumniatoribus, tuas imposturas & calumnias sublegisti, aut potiùs à Sathana Prædicantium Magistro & Iesuitarum capitali hoste didicisti; & quid aliud est Oratio tua contra Iesuitas, quam hæretica quædam nugacitas, à dæmone Ministrorum & hæreticorum profeminatore profecta? Nec celare potest improbitatem suam. Faciamus enim inter Iesuitas reperiri tales, quales tu tuo penicillo describis, quamuis sine ratione & probatione; tamen velle inde propterea concludere, damnandam esse illorum Societatem vniuersalis Ecclesiæ & Pontificis iudicio approbatam, est hæreticis sese conformare, qui propter quosdam abusus & ali-

Hæretici pro-
pter abusum tol-
lunt usum.

& aliquorum Ecclesiæ membrorum vitam rectis moribus minus consentaneam, solent vniuersalem damnare & repudiare Ecclesiam, vt hodierni Euangelistæ, Lutherus, Caluinus, & eorum sectatores faciunt, quamuis reclamantibus diuinis oraculis, quæ nos docent, discernendam esse doctrinā à vitâ, bonamque doctrinam propter malos mores condemnandam non esse, nec corpus propter aliquod vitiosum membrum. Pharisei benè docebant, & malè viuebant: & tamen Christus aiebat; *quæ dixerint vobis, facite; secundum opera vero illorum, nolite facere.* Quod si propter flagitia vnius improbi & scelerati exterminare oportet reliquos; nulla erit tam sancta Religio & Societas, quæ non sit de medio tollenda: tolletur prima mundi familia, quia in ea erat Cain; familia Noë, quia ibi erat Cham: familia Abraham, Isaac & Iacob, quia in illis erant Ismaël, Esau, & plures improbi: familia Dauid, quia in ea erat Absalon: Collegium Apostolorum, quia ibi erat Iudas.

Quamobrem licet demonstrâsses, & luce clarius ostendisses, aliquos vixisse inter Iesuitas, qui sceleribus sese obstrinxissent; nihil tamen colligere iure poteras, aduersus vniuersam Societatem. Quod cum iniquè & imperitè feceris, hæreticorum mores & ingenium egregiè imitatus es. Hæreticus igitur es, & quidem manifestus, cum vt hæreticus loquaris. *Verè tu ex illis es, Nam ex loquela tua manifestum te facit.* Tu neque S. Petrus es, neque Galilæus, minus etiam Christi discipulus; sed procul dubio Lutheri coruus: tuus enim crocitus, vox tua, os & rostrum tuum inconditum te produnt. Indue Catholici larvam arbitrato tuo, & fictas easque mollissimas voces ede, quoad & quamdiu libuerit, simulando Catholicorum loquendi & agendi modos & formam; versutiæ & sycophantiæ tuæ te arguunt hæreticum; non quia in Iesuitas inueheris, sed quia hæreticorum instar

Arnoldus. Hæreticus.

contra Iesuitas hereticorum immortales hostes debaccharis.

C A P V T VI.

*Mendacia Arnaldi de Carolo V. Imperatore,
Philippo Rege, Hispanis & aliis.*

CÆterum, vt garrulitas tua hæretica est, sic & animus. Omnes hæretici discipiunt Iesuitas ex Gallia exterminatos, qui perpetuò quoque præpedire conati sunt, quò minùs liber eis pateret in Galliam aditus. Hoc desiderio accensus, insanis clamoribus & vociferationibus id procuras passim, imò in singulis tuæ Inuectiue periodis, præsertim in eleganti tua Peroratione, in qua velut rabidus canis rabidè vrges, instas, clamas, rogas, interrogas, apostrophas accumulās, Gallicè & Latine ita exclamas, vt periculum venè rumpendæ immineat; & tamen post tot Stentoreos & validos clamores, nulla isthïc apparet probatio, nullum argumentum; nisi quòd perspicuè demonstras, te hoc negotium non agere & procurare, vt Iustitię fidum patronum decet, sed vt hæreticum. Nam si tantum contenderes allatis probationibus, vt Rei certorumq; criminum cõperti punirentur, non exiguam utiq; merereris laudem; verum dum septem octouè tantum Religiosos ex tota Societate tibi deligis, eosq; sine vlla verisimilitudinis specie accusas, dumq; vt omnes pariter exterminentur postulas; ostendis, te non crimen, sed vestem; non reos, sed Religionem persequi, idq; more Tyrannorum & hæreticorum, quibus hoc cognatum. Ait lex diuina: *Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur: Filius non portabit iniquitatem patris.* Et lex humana legi diuinæ consona: *Peccata suos auctores tenere debent, nec poenā ulterius protrahenda. Pœnam ferat solus, qui solus noxam commisit, rami amputentur mali, radix seruetur.* Et, vt Cicero dicit, *acerbum*

Ezech. 18.

Extra de ijs

que stant à ma

iori parte ca-

pitali cap.

Quæsiuit in

Brut.

acerbum est parentum scelera filiorum poenis lui. Quantò igitur inhumanius erit, videre integram familiam, patres filios, famulos puniri, si vnus ipsorum tantum deliquit? Vult Deus ignoscere ciuitati peccatrici multis peccatorum millibus refertè propter decem iustos, si in ea reperiantur; & tu vis perdere quingentos aut sexcentos Iesuitas sceleris puros, à triginta annis pro bono publico nullum laborem detrectantes, propter septem aut octo, quos accusas, nec conuincere potes? Abraham Deo dicebat: *Nunquid perdes iustum cum impio?* Et tu vis, vt cum quinque aut sex per summam iniuriã accusatis exterminentur quingenti aut sexcenti innocentes non accusati? Et si vox illa censetur immanis & efferati animi, *pereant amici, modò pereant inimici*: quantò crudelior Tyrannus habeberis, dum dicis: *pereant multi innocentes, modò pauci nocentes etiam.* Iustitia enim pluris facit innocentiam, quàm amicitiam. Nimiùm certè transilis limites nō Christianæ mansuetudinis, sed crudelitatis barbarorum omnium, viuamq; & spirantem hæreticorū effigiem nobis exprimis, quorum immanitas & atrocitas nec modum nec finem nouit: Sunt enim lupis assimiles, quibus causas ingressis haud satis est vnā ouem sedandæ fami trucidasse, nisi vniuerso ouili vastitatem & perniciem extremam adferant.

Gen. 18.

Hæretici lupis
similes.
Ioan. 10.

Fortassis vis dicere, Iesuitas Galliæ vnanimes in Rempub. Gallicanam coniurasse, & tot tantaq; mala communi conspiratione Franciæ intulisse. Si hoc verum est, iure ius & fas imploras, quin plus æquo misericors es, dum petis, vt ex Galliā dūtaxat efficiantur. Nam quando totum Rēipub. corpus crimine tenetur, non iniuria punit lex tam membra, quàm capita, integrasq; ciuitates propter improbum Magistratum, & liberos propter scelera parentum. Hanc ob causam extinctus fuit totus *Humiliatorum*, vt vocant, *Ordo*, quem tu insipienter contra Iesuitas adducis. Nihil enim si-

mile de Iesuitis ne per somnium quidem adferre potes, et, si potuisses, haud pro tua beneuolentia prætermisisses. Quapropter si fuisse, & non calumniatoris more Iesuitas proscribi, & in exilium eici voluisses; probandum tibi erit eos illa, quæ obiicis, scelera perpetrâsse, nec fidere debebas, petulanti tuæ loquacitati, verbisq; illis (*Notorium, populoq; notum crimen est: nemo dubitat*) neque enim tantus adhuc es apud Gallos Pythagoras, ut, cum dicitur, *Arnaldus dixit: omnes non sine consurrectione tibi assentiantur.*

Arnaldi narratio & confirmatio.

Iniuria Arnaldi in Domum Austriacam.

Calumnia in Romanam curiam.

Mendacia insignia.

Videndum igitur, num firmiora sint illa argumenta; quæ in Narrationis tuæ primò limine collocasti. Carolus Quintus, ais, & Philippus eius filius, ut se iam Indico repleuerant auro, haud prius eruto, non minorem hercle fouerunt spem, quam ut aspirarent ad Monarchiam atque Imperium totius Occidentis, uti videlicet Austriaca familia eodem collocaretur dignitatis gradu inter Europeos, quo est Othomannica inter Asiaticos. Iam autem gnari, quantum dominaretur animis hominum conscientia ille scrupulus, quamq; penitus atq; indefinenter in pectora descenderet, ambitionem istam illo pietatis velarunt mantello. Et inescare quidem multò maximam partem Curia Romana, facillimum eis; tum ratione stipendiorum honorariorum, tum beneficiorum non vulgariū, quæ Mediolani, Neapolis ac Sicilia, ut omittam prouentus Hispaniarum, precii prorsus immensi. Verūmenimverò, cum omne, quod magna illa Regina Urbium Roma suo fouet ambitu, graue esset ac sedentarium; opus eis fuit hominibus, qui & ingenio simul & sedibus instabiles his illis distributi locū, Hispanorum negotia è re nata fideliter atq; utiliter administrarent. Atque hi fuerūt Iesuitæ, qui se horrendo sanè numero omnibus infuderunt regionum angulis; nec enim hodie longè absunt à decem millibus, iamq; ad eò in ducetas ac viginti octo distributi colonias, annuo possident redditu supra viginti centena aureorum millia. Quid ni? Comparatis sibi pluribus Comitum, maximorūq; Baronum latifundiis in Hispania atq; Italia, ipsi interim nullo non insigniti honore, iam Cardinales, iam spe

Papa

Papæ. His verbis & illis, quæ usque ad undecimam pagellâ sequuntur, hic subest sensus: Carolus V. eiusq; filius Philippus, Iesuitarum operâ usi sunt: Iesuitas Hispanos effectos, opibusq; immensis locupletatos, in vniuersum terrarum orbem emiserunt, & præsertim in Galliam, in quam clanculum irreperunt, vt eam Hispano, tandem subiugarent. Voto Obedientiæ astringunt se Iesuitæ Papæ, Regi Hispano, & Generali Hispano; preces fundunt pro salute Regis Hispani, & non pro incolumitate Regis Galliæ. Sunt igitur Iesuitæ Hispani, & omnium malorum Galliæ auctores, ex qua necessariò expellendi sunt. Hæc tuorum verborum sententia est, & vt sic loquar, *substantia*: quibus manifestè ostendis, te semper *Arnaldum* esse, hoc est, enormem sycophantam & calumniatorem, non modò Iesuitarum, sed & omnium mortalium, quorum alios *corruptores* & *auaros* nominas, vt taceam, ne ipsam quidem Curiam Romanam intactam à tuis maledictis relinqui. Sed quid mirum, te tanta linguæ procacitate vtî, hominem Dei expertem & atheum: atheis enim te annumerandum esse inde liquet, quod ille tibi insignis & præ cæteris suspiciendus videtur, qui Religionem regnandî gratia vel admittit vel dimittit; cùm eiusmodi homo neque bonus ciuis sit, neq; Christianus, sed fatuus & *Arnaldus Machiavelista*, fidei & rationis orbis.

Laborat porro tota tua ratiocinatio duobus tantummodò vitiis, nec pluribus laborare potest: Alterum est falsitas *antecedentis*: Alterum ineptia & stoliditas omnium *consecutionum*, quas ex illo antecedente deducis. Falsum est Carolû V. Iesuitarum operâ usum esse, & vt maximè verum esset; num propterea rectè colligitur, Iesuitas totos in Hispanorum mores & naturam transiisse, atq; adeò Hispanos effectos esse? Carolus IX. Christianissimus, & nunquam intermoritura memoria Rex, & alij reges Galliæ aliquando usi sunt

Carolus IX. u. sunt Hispanorum operâ, vt & Helueticorum & Germanoꝝ
 sus est opera Hi rum: suntne tales effecti Galli? Quod si exteri Galli effecti
 spanorum, ut sunt, quia operam suam Regi Galliæ locârunt; nihil obstat;
 & alij Reges. quò minùs Iesuitæ patria & origine Galli, tam facîle sint &
 manserint Galli propter obsequia Regibus Galliæ præstita;
 quàm facîle illi peregrini effecti sunt Galli, cùm tamen pri-
 mo ortu minimè essent Galli.

CAPVT VII.

*Carolus V. Imperatorem non esse vsum opera
 Iesuitarum, vt mentitur Arnaldus.*

ED examinemus iam, quàm verè dixeris, Caro-
 lum V. Iesuitarum operâ vsum esse, eosq; in Hispanos trans-
 formasse, vt haberet machinationum & molitionũ
 suarum idonea instrumenta. Natus est Carolus
 V. Anno Domini M. D. Imperator electus Anno XIX. præ-
 cipua bella gessit eo temporis spatio, quod inter annum
 XXIX. & LV. interiiçitur. Iesuitarum Ordo confirmatus
 est Anno XL. hac tamen cautione, vt ne sexagesimum per-
 sonarum numerum excederet. Si tempus, quo Carolus V.
 ad Imperium euectus est, coniungere velis cum tempore,
 quo Societas Iesu à Pontifice est approbata; oportebit te
 non decē dies, vt nuper Gregorius xij. fecit, sed viginti &
 eò amplius annos integros magno sanè compendio ex eo
 temporis interuallo eximere. Quod si factu nefas est; quo-
 modo Caroli V. tempora cum Iesuitarum exortu & in mũ-
 dum aduentu copulabis? Et si duo hæc tempora consocia-
 re nequis; qua fronte mentiris, ipsos eodem quasi temporis
 puncto enatos prodissse? poteratne Imperator aliquid de
 Iesuitis decernere, antequam in rerum natura essent? pote-
 ratne illos tanquam Hispanos ad vsus suos adiungere, & tam
 immensis

immensis thesauris cumulare? Porro, vt in Chronologia tē-
porisq; accurata notatione ita & in Narrationis tuæ accom-
modatione imperitè hallucinaris. Nam etsi à veritate alie-
num non esset, Iesuitas eodem tempore, quo Carolus Im-
perii thronum conscendit, extitisse, quo tamen argumento
vel in speciem probabili probas, eos ab Hispanis tot opi-
bus auctos, totq; redditus & prouentus annuos accepisse tot
tantisq; deductis coloniis? Cur non expressisti fundatorū
tam liberalium nomina? Cur siluisti nomina Comitatuū Hi-
spaniæ ac Italiæ? Cur nobis non descripsisti, vndenam Ie-
suitis illę tot aurī myriades quotannis obtingāt? Cur nō so-
lida aliqua ratione ostendisti, Imperatorem, vel filium eius
Philippum, adeò munificos in Iesuitas fuisse? Num à nobis
postulas, vt quidquid dicis aut scribis, id sine vlla disquisi-
tione tanquam diuinum & à Propheta quodam editum o-
raculum prono assensu credamus? An non vel hinc mani-
festum euadit, te *Arnaldum esse*, hoc est, mendacem & im-
postorem, qui nobis persuadere coneris, quod ne vllā qui-
dē verisimilitudinīs vmbra habet? Forsitan opinaberis,
impunè tibi mentiendū de tantis redditibus, totq; millenis
auri talentis, datam esse potestatem, vt illis, qui ex longin-
quis regionibus noua nunciant.

Eiusdem notæ est, quod in quodam Epilogi tui loco nar-
ras, *Iesuitas Gallicanos Anno Domini M. D. XXX annuam pensio-
nem ex Hispania percepisse, & hoc ipsosmet testari ais.* Sed iam de
monstraui, Iesuitas illo Dñi anno M. D. xxx. necdum exti-
tisse, sed decennio pōst; neq; in Galliam venerunt, nisi anno
M. D. L. & exiguo quidem numero. Neq; vnq; probare po-
teris, vel verbo vel scripto testari Iesuitas, id quod ipsos te-
stari mentiris, ita vt duabus lineis tot ferè mēdacīa attuleris,
quot verba. Sed de Iesuitarum diuitiis postea à gemus.

Verūm his omīssis, cōfero me ad id, quod hoc loco præ-
cipuum

*Arnaldi impe-
ritia.*

*Mendacia Ar-
naldi.*

*Quo anno Ie-
suitæ in Gallias
uenerint.*

cipuum est, cupioq; vt me doceas, quomodo Carolus V.
 vsus sit operâ Iesuitarum ad occupandum Occidentis Im-
 perium: hoc cum tuæ Narrationis firmamentum & funda-
 mentum sit, nisi perspicue probaueris, necesse est, vt tota,
 quam extruxisti, machina corruat. Neque aliud pro tui de-
 fensione afferre potes, quàm quòd ipsorum operâ vsus sit
 Anno Domini M. D. XL. postquam videlicet Societas à
 Pontifice approbata fuit. Sed meminisse tamen debes, te
 hoc responso præproprio minimè satisfacturum. Vt enim
 agnoscerentur, temporis progressionem opus erat, cum supra
 sexaginta non essent. Expectare itaq; oportuit, dum iusto
 numero Magistri tot occupationibus districti multiplicarē-
 tur, vt & Collegia passim ædificarēt, & id quod animo con-
 ceperant, effectum trāsactumq; daret. His accedit, quod nō
 modò impium, sed & ridiculum & profus incredibile sit;
 tantum Monarcham, cui tanta potētia belli gerendi Orbisq;
 subiugandi suppetebat, religioni non duxisse, Religionē ad
 suum Imperium propagandum abuti, tam certa & præsentī
 salutis æternę iactura; aut Religiosorum virorum adeò fu-
 isse indigum; vt præter Iesuitas ea tempestate vix natos, nō
 reperiret alios conatum suorum adiutores. At quonam o-
 re nos intueberis, si proprio Caroli V. testimonio demon-
 stre, ipsum Societatem hanc non cognouisse, nisi postquā
 Imperio sese abdicauit, Regnorumque omnium admini-
 strationem Philippo filio transcripsit, qui tum vigesimum
 octauum ætatis annum agebat? Si hoc probem, non vi-
 deo, qua ratione amplius dicturus sis, Carolum
 V. ad orbis dominatum inuadendū
 Iesuitas ministros ad-
 hibuisse.

CAPVT VIII.

*Ostenditur ex Ribadeneira Carolum V.**Imp. vix nouisse Societatem.*

EMporrò ita sese habere, docebit te is, quem libenter citas, Ribadeneira, qui in vita Francisci Borgiae Iesuïte, Ducis quondam Gandie, & nomine & loco eiusdẽ Imperatoris Cataloniae Proregis ait: Franciscum quinquennio à conuersione venisse in Hispaniam, atque Imperatorem Dominum suum in Monasterio Iustæ, Ordinis S. Hieronymi, quo superiore anno vitę religiosæ inibi degendę gratiã secesserat, officii causã adiisse; Imperatorem autem aspectu prædicti Borgiae mirabilem voluptatem cepisse, quod coram intueretur, reipsa iam eum præstitisse id, de quo quatuor antè annis certior factus esset. Præter cætera in hanc cum illo e-
gisse sententiam: Sibi quidem vehementer placuisse & ædificationi fuisse, cum Augustæ Vindelicorum ex literis intellexisset, ipsum mundo valedicendũ tam salutare consiliũ iniisse; mirari tamen se etiam atque etiam, hominem ea fortuna, dignitate, & conditione tot antiquis Religiosorum familiis relictis delegisse planè nouã, neq; omnium adhuc suffragiis approbatã, & de qua varii sermones à variis in vtrãq; partẽ fererentur: Cũ enim de eligenda Religione agitur, eã vtiq; ceteris esse præponendam, quę antiquitatis honore potissimũ emineat. Ad quę Borgia paucis; Religionem hanc nihil, quod ad fidem spectet, innouasse, vtpote quæ idem sentiat & credat, quod Catholica Ecclesia semper sensit & credidit: Si autem propter peculiare suum institutum, viuendiq; rationem noua censeatur nullam omninò reperiri
Religionẽ, quæ nõ aliquando æquẽ noua fuerit, ac ista; neq; magis eam quòd minorenis sit contemni, legitimaq; portio-

Colloquium Ca-
roli V. cũ Fran-
cisco Borgia.

Prudẽs respon-
sum Borgiae.

G

one &

Omne Religio one & iure suo priuari posse, quàm alios Religiosos Ordines, cum eiusdem essent ætatis, satq; roboris & auctoritatis, eidem vel inde accessisse, quod Ecclesiæ & summi Pontificis calculo comprobata in albū familiarum Christi adscripta fuerit, iisdē quibus illæ privilegiis & immunitatibus exornata, hocq; testimonium longē maius esse, quàm quod à temporis diuturnitate petitur. Neque verò ipsius Ecclesiæ prima quasi incunabula obstitisse, quò minus pietate & omni virtutum genere quàm maximè floreret. Per multos quidem inueniri, qui de Societate varios rumores spargant: Alios calumniandi cupiditate, quòd Societatis institutum ignorent: alios odio & id genus similibus animi affectionibus impulsos; hos autem oblocutores & detractores, non esse digniores fide illis, qui in Societatem ascripti, totam eius viuendi rationem propiùs exploratam haberent. Se quidem eo semper præditum fuisse animo, vt si aliud quid præter eximiam vitę sanctimoniam in ea deprehendisset, nomē suum in Societatem nequaquam daret, aut iam datum non derepentē expungeret; si post ingressum, aliud quàm quaefuerat, reperisset.

Laudat Carolus
V. sententiam
Borgia.

Hanc orationem cum Imperator vehementer collaudasset, non ignarus Francisco virtute, religione, & veritate nihil esse antiquius, simulque interrogasset, num quod ferebatur, verum esset, in Societate nullos senes & ætatis prouectioris, sed iuuenes tantum viuere; Borgia subridens: Quid mirum, inquit, o Imperator, si matre tam iuencula, tamque viridi æuo, filii necdum canescant: veniet labentibus annis canities: Ipse tamen iam quadragesimum sextum ætatis annum attingi, mecumque agit Sacerdos, qui sub ingressum in Societatem sexagenario maior erat. Et hæc est summa eorum, quę ex illo colloquio ad nostrum propositum conducunt.

Neque inutile erit, describere Epistolam, quam Imperator

tor Augusta ad Borgia[m] dedit. Illustris Dux & cognate, literas tuas accepi per Casparum Buillalonium, & quamvis propositum illud tuum valedicendi mundo, resque mortales cum celestibus commutandi desiderium vehementer laudem & approbem; non dolere tamen non possum, ut ratio iubet & exigit: verum dolor, quem capio, non impedit, quò minus id, quod à me postulas, liberaliter tibi concedam, videlicet ut Ducatum & ditionem tuam filio tuo Carolo tradam; libenter votis tuis annuo. Persuadeo autem mihi, plures extituros, qui factum tuum invidè carpant, quàm qui imitentur. Illud enim cuius promptum est & obuium, hoc labore & sudore eget. Cum verò tuos liberos deferas, obstringis me, ut eos, resque eorum in meam fidem & clientelam recipiam, quod & faciam, pro eo ac meritis es; spero fore, ut studio tuo parte & comparata ipsi pro viribus conseruent & tueantur. Rogabo Deum, Dux illustris, ut sanctis tuis consiliis rector & moderator adsistat, cui in tuis precibus, nostra quoque & totius Christianæ Reipub. negotia cõmendes velim. Augustæ 12. Februarij M. D. LI.

Ex quibus omnibus videre potes Arnalde, si tamen oculis non es captus, Carolum V. de hac Societate nihil præter auditum habuisse aut sciuisse; longeque aliter de ea locuturum fuisse, tum in colloquio cum Borgia, tum in epistola ad eundem, si tam familiariter, ut tu fingis, Iesuitarum operâ fuisset usus. Pluribus enim declarasset suam in eum Ordinem benevolentiam, tanquam multorum annorum curriculo probe cognitum, magisque laudasset Borgiae consilium, quod Societatem sibi adeò deuotam & addictam amplecti cogitasset. At cum tam parè de Societate loquatur, ostendens se potius velle discere, qualis sit, quàm de ea iudicium ferre, perspicuè intelligitur, eam illi non nisi tenuiter admodum fuisse cognitam, fierique non posse, ut ipsius operâ usus sit in rebus politicis, & ad Rempub. pertinentibus, ut tu persuadere contendis; cum in Monasterium Iustæ sese abdiderit Anno M. D. LV, biennio aut triennio ante suum obitum.

Carolus V. uix
nouit Societate[m]
Iesu.

Mors Caroli v. Mortuus est enim Anno Lviij. sæculi & sue ætatis. Quod si alicubi legas, Collegium Societatis ab ipso fundatū & dotatum esse, vt Panormitanum in Sicilia, id non tam fecit, quod Societatem familiariter & interiorius nosset, quàm rogatu ciuium illarum ciuitatum, quibus extruendis Collegiis gratificari cupiebat.

CAPVT IX.

*Philippum Regem sero agnouisse Societatem; &
Arnaldum Hereticum esse.*

VO igitur ore, qua conscientia, impostor, fingere & affirmare audes, Carolum V. Iesuitarum operâ vsum esse, eosq; Hispanos effecisse, totq; diuitiis cumulasse, cum ipso variis bellis in Europa & extrâ occupato, Iesuitæ nondum extiterint; & vbi extiterunt, vix ab Imperatore ad finem vsque vitæ agniti fuerint? Effice rogo, vt capiam istud tuum mysterium omnium sanè mirificissimum: annè decem ista millia Iesuitarum futurorum, qui re ipsa nondum erant in rerum natura, collocabat fide duntaxat in *Campania*, eo modo, quo Caluinistæ fide ponunt corpus Christi in Eucharistia, licet intere à firmissimè credant, illud quàm longissimè ab Eucharistia abesse? Vtrebatûrne istis ducentis futuris coloniis velut ducentis Heluetiorum pagis, quos *Cantones* appellant? Animòne & cogitatione efformabat & destinabat in mundum istos *Comites*, istos *Cardinales*, istos *Barones* Italiæ & Hispaniæ, qui post triginta annos nascituri erant, vt in Occidente rerum potiretur, eo modo, quo Othomannus in Oriente? Platonis ideæ intellectu per quam sunt difficiles; sed istas tuas longè magis arduum est intelligentia assequi; et si hoc quoque distat, quod

quòd ideæ Platonica nonnihil veritatis & sapientiæ tuæ, præter stultitiam, mendacemque vanitatem nihil penitus contineant.

Initio tuæ Exordiij, simul atq; os aperuisti, mendacia non pauca protulisti: nec in Narratione à te degeneras, sed iisdē imposturæ & inscitia inuolucris te implicas, aperteq; ostendis, te tam imperitum artis narrandi & confirmandi, quàm exordiendi. Prima historiæ lex est *Veritas*; tu tamen cum te pro Historiographo vendites, ne eminùs quidem veritatē aspexisti. Narratio omnis brevis esse debet, totius facti cōplexio perspicua, vera, aut minimum verisimilis. Qua in re insipientius peccare non poteras, quàm peccasti: nam ut demonstrares, Iesuitas omnium malorum esse auctores, rē arcessisti non à capite, sed à Carolo V. cuius Imperium Societatem viginti integros annos antecessit, ut non immeritò insipientia similis videaris illi, qui ut poëta irridens cecinit:

Gemino bellum Troianum orditur ab ovo.

Quam inepta
narratio Ar-
naldi.

Horat. ad Pis.

Taceo, te non nisi ineptè ad propositum tuum confirmandum iunctim adduxisse patrem & filium, quippe Philippo necdum in lucem edito, cum Ignatius à sæculi vanitate ad Deum conuersus est. Adde, quòd Rex ipse Philippus non nisi septem vel octo annis ab obitu Caroli parentis Societatis institutū penitiùs & certius cognouit, ut apparet ex epistola, quam ad Iesuitas dedit Anno salutis M. D. Lxvj. cum scilicet ad amplificandam Christianam Religionem in *America* & *Florida* eorum operam & industriā expetiit. Initio enim illius epistolæ ait, *se ad hanc petitionem inductum esse communi hominum sermone & fama, quam virtutibus suis apud omnes concitarint*. Quod si vetustatis amore capiebaris, laudisque aliquid ex hac re venabar; poteras Narrationem tuam exordiri à creatione mundi, aut à diluuiio, meliori utiq; con-

nexione & conuenientia, cum Iesuitarum origo magis ab Adamo vel Noë dependeat, quam ab Imperatore Carolo. Accessisset etiam historiae tuae non modò maior antiquitas, sed & grauior auctoritas. Porro, vt Narratio tua informe quoddam & horrendum monstrum est: ita nec confusione & obicuritate caret, vt vbi verferis, ignorare videaris. Nam à cepis ad alia transilis; totque quaestionibus & materiis te inuoluis, quot verbis, tantoque discrimine disiunctis, quanto distat caelum à terra, sine vlla veritatis cura & studio, vt iam suprà ostendi.

Arnaldus diffi-
mulat se esse hæ-
reticum.

Verūenimverò quia hoc loco hæreseos tuæ venena præsentiora & perniciosiora euomisti, necesse est vt paremus antidotū, antequam vlteriùs procedamus. Iam suprà demonstraui, ex modo loquendi tibi familiari te iure hereticū censerī. Idem nunc ostendā ex opinionibus, quas amplecteris. Sic enim & prior probatio solidior, & refutatio validior existet. Induis quidē aliquando personā Catholici, dū Catholicorum loquendi modos fictē imitaris, vt rudiores fallas, idque maximè facis sub finē tuæ argumentationis: vbi, postquam multa contra Ecclesiam & Iesuitas detonueras, à nemine accusatus, sed tantum conscientie stimulis & intemperie exagitatus, quæ tacitè tibi id, quod eras, suggererat; vt tamen personam & speciem Catholici, qualis non es, retineres, ne improbitas tua omnibus innotesceret, addis; te ob inuectiuam in Iesuitas conscriptam nō numerandum inter illos, qui Geneua aut ex Anglia prodeunt, hoc est, inter hereticos, cum ab ineunte ætate educatus fueris in Regio Nauarræ Collegio, & ad publica munia (quæ tamen retices) euectus, positus in inscriptione Philippicæ tuæ præsentibus & præteritis Consiliarij, Procuratoris & Aduocati titulis: poteras illos quoque adiungere, quos in futurum iam spe præcepisti, vel si mauis, deuorasti. Cæterum ego planum tibi faciam, Hæreticos non ex solo lacu Geneuensi,

Geneuensi, aut ex reciprocis Tamesis ad Londinum fluctibus emergere, scholamq; illam & magistratus non magis te ab hæreseos suspicione purgare & vindicare, quàm vel Ratum vel Bezam, vel similes, qui in Nauarræo Collegio & non in triuialibus scholis instituti & publicis officiis perfuncti sunt. Attende iam, quonam modo te hæreticum esse doceam,

CAPVT X.

*Prima propositio Hæretica ab Arnaldo
defensa.*

QVI Theses ac propositiones hæreticas, Lutheranas, Calvinianas, & similes tuetur & propugnat, is est hæreticus: id tu facis: Hæreticus igitur es. Negare non potes maiorem propositionem, & primam huius breuissimi Syllogismi partem. Quemadmodum enim ille niger est, qui nigrorem habet, vt æthiops: & ille ignorans, qui ignorantiam habet: ita ille hæreticus est, qui hæreses tuetur ac defendit. Quare concedere cogeris Maiorem, nisi velis non solum hæreticus, sed etiam insanus iudicari. Restat ergo, vt probem, te hæreticas propositiones tueri, vt ita vndiq; constrictus tenearis. Ex multis nonnullas seligam, eas videlicet, quæ Apostolicæ Sedis auctoritatem attingunt, quam suprâ modum hæreticorum instar odisti, primisque tuis iaculis statim appetis, cum tamen veri nominis Catholici nihil prius ducant, quàm vt Sedis Apostolicæ honorem, quoquo modo licet, propugnent integrumq; præstent: quæ de causa vulgò appellantur Papistæ à filiis diaboli fratribus tuis.

Prima & generalis propositio hæretica, quam defendis, est, cum Apostolicæ Sedis doctrinam vocas *erroneam & schismaticam*

Extravag. com.
unam sanctam,
de maior. &
obed.

smaticam. Doctrina sanctę Sedis est hæc: Subesse Romano Pontifici omni humane creature omnino esse ad salutem necessarium. Tu glossam addis: Ecce, inquis, quomodo nominatim & perspicue sese constituit caput, Superiorem & Dominum absolute, tam in spiritualibus, quam in temporalibus omnium Regum terrarum Principum; ita quidem, ut de ipsis sententiam ferat iudex, regnos aut deiciat, aut reponat. Confirmas glossam tuam ex Extravag. cuius hæc verba: *utergo ergo est in potestate Ecclesię, spiritualis scilicet gladius & materialis; sed is quidem pro Ecclesia, ille verò ab Ecclesia exercendus: ille Sacerdotis, is manu Regum & militum, sed ad nutum & patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. Nam veritate testante spiritualis potestas terrenam potestatem instituere debet & iudicare, si bona non fuerit, &c. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali. In quę verba ita commentaris: Si propositiones istę non sunt erroneę & schismaticę, quid sequitur nisi nos omnes, qui Regi obtemperamus, excommunicatos esse? Argumentatio tua hæc est, ut video. Aut propositiones Pontificis sunt erroneę & schismaticę; aut nos sumus excommunicati: non sumus autem excommunicati: ergo propositiones Papę sunt erroneę & schismaticę. Pontifex igitur, iudicio tuo, errat, errorisque doctor & auctor est, quod est Pontificem cominus petere, non ut priuatam quandam personam, Gregorium puta aut Bonifacium, neque ut priuata aliqua opinione vel persuasione imbutum, sed ut caput Ecclesię, Christi que Vicarium; quod nihil aliud est, quam Apostolicę Sedis auctoritatem & doctrinam funditus labefactare: Nam quidquid in supradictis propositionibus comprehenditur, id etiam Sedes Apostolica & omnes Pontifices vno ore tradunt; Lutherus, Caluinus, nostrique temporis petulantiores hæretici non potuissent maiori in Pontifices iniuriā hæreticos sese ostendere, quam tu egregia hac tua*

tua assertione ex imis inferorum sedibus eruta, & ex tenebricosis gurgustiiis duorum istorum & similium, quos magistros sequeris producta; hoc enim est, totam Ecclesiam Catholicam ex ipsis fundamentis euertere; verèq; & Apostolicę doctrinę cursum penitus interciderere; Legesq; omnes, omnes Scholas & Vniuersitates, in quibus ius Canonicum explicatur, sepelire, & è medio tollere. Nam si asseueres, Papam docere & scriptis tradere hæreses, sequitur, dubium & incertum fore, quicquid dixerit aut scripserit: & si Decretalis à te citata *erronea & schismatica* est, vt post Caluinũ, Lutherum & omnes hæreticos asseris; dicendum erit, Concilium Lugdunense, quod ipsam approbauit, vt & totum sextum librum Decretalium, perniciosè errasse.

Arnaldus euer-
tit totum ius Ca-
nonicum.

Vix poteras auum tuum Lutherum excellentiùs imitari, qui odio Pontificis incensus, Iuris Pontificii volumina publicis flammis in Germania incendit: quod ille fecit igne, hoc tu pro viribus procaci lingua facis. Ministri Anglicani Præceptoris sui vestigia insistentes extulerunt Anno M. D. xlvj. in feretris, & in cineres verterunt libros Scholasticos & Canonicos, cantatis, ludibrii gratiã, mortuorum *Vigiliis & officio*. Tu tuis illis axiomatis Gallos ad idem facinus excitas. Inficiari igitur meritò non potes, animam Lutheranam vel Caluinianam, hoc est, hæreticam in corpus tuum immigrasse: nam viri probi & in Christi schola educati, Catholici, inquam, ipsorumq; Doctores, non modò reuerentur & colunt Summum Pontificem vt Christi Vicarium. & D. Petri successorem, sed & firmiter credunt, ipsum errare non posse, docendo ea, quæ ad fidem & bonos mores spectant.

Lutherus com-
bussit ius Pon-
tificium.

Idem fecerunt
Ministri Angli-
cani.

Sanderus lib. 2.
de schism. An-
glic.

CAPVT XI.

Calumniæ Arnaldi in Pontificem.

ERV M minimè contentus, tuam te patefecisse impudentiam, vocando doctrinam Pontificum *erroneam & schismaticam*, longiùs adhuc progredieris, dum pontifices mendacio oneras: dicis enim, Pontificem in *Extrauag.* à te prolata *constituere & pronunciare* sese caput, *Superiorem & Magistrum absolutum, in spiritualibus, & in temporalibus omnium Regum & Principum terræ*, quod in contextu prædictæ Decretalis non inuenitur. Mirum profectò, te nullo addito Iuris titulo, nullo paragrapho, nulla Legge, præter istam Extrauag. adeò peritè eam te glossematis tuis illustrasse, vt ex sensu & cerebro tuo extrauaganti, alia propemodum *Extrauagans* nobis sit prognata. Peregrinabatur nē mens & cogitatio tua in Terceris insulis? Fortè quando hæc dicebas & scribebas, eò evolauerat quæsitum nauem Iesuitarum. Nam si præsentī animo fuisses, nullo negotio intellexisses (si tamen Latinam linguam intelligis) illam vniuersalem, nullisq; limitibus circumscriptam potestatem Papæ in Christianos, spiritualem non temporalem esse. Praxis & consuetudo loco interpretis ab errore te immunem seruare poterat, si extrauagantis illius stylus nimium tibi Latinus & subtilis erat. Nam consuetudo est interpretis quotidiana Legum. Nemo non videt Summos Pontifices neque esse, neque sese nominare Reges temporales regnorum, quorum potius sunt Patres spirituales. Neque vllum ius Imperij & dominatus vsurpāt sibi in vlla regna, nisi iis in locis, vbi ipsimet sunt Principes temporales simul & spirituales. Et quamuis Decretalis sub conditione loquatur: *Si deuiauerit terrena potestas, iudicabitur potestate spirituali*; minimè tamen asserere debebas, Papam sese pro Domino absoluto,

tempo-

Potestas Pontificis in Christianos, spiritualis est.

temporali simul & spiritali omnium regnorum venditare :
 Coniunctio enim illa, SI, quò minus in hæc verba erum-
 peres, ducis loco tibi erat, si eam sequi voluisses : *Si bona non
 fuerit, si deuauerit terrena potestas.* Significat hæc Coniunctio
 SI, Apostolicam Sedem cuius Principi relinquere ius &
 arbitrium gubernandi suas ditiones, salua tamen correctio-
 ne & admonitione Patris & Superioris, si quando admini-
 stratio illa redundaret in detrimentum Ecclesiæ, quam Pon-
 tifex totis viribus, imò proprio sanguine defendere debet,
cum sit Dei Vicarius. Qua de causa sæpè coërciti sunt Princi-
 pes à Pontificibus, magno cum ipsorum Principum, tum
 Ecclesiæ emolumento. Sic compescuerunt Pontifices Fri-
 dericum Imperatorem supra modum insolentē & Reipub.
 perniciosum, itemq; Regem Dagobertum, & alios moribus
 deprauatos & vitiis inquinatos: neq; summi duntaxat Pon-
 tifices, sed & inferiores Prælati idem crebrò factitarunt pro-
 spero euentu, & nominatim S. Ambrosius, qui Theodosiū
 Imperatorem, & ad truculenti facinoris salutarem detestati-
 onem adduxit, & ad meliorem frugem reuocauit.

*Distinct. 96. C.
 Duo sunt.*

*Theodosius Im-
 per. correptus
 & correctus à
 S. Ambrosio.*

Porro dicere, dominum spiritualement esse dominum abso-
 lutum, ea solùm de causa, quòd in certis casibus dominis
 temporalibus aliquid præcipiat; perinde est, ac si quis affir-
 maret, hominem simpliciter esse nigrum, quòd pupillam ni-
 gram; aut æthiopem candidum, quòd candidos dentes ha-
 beat. Hæc argumentandi ratio propriè conuenit in hæreti-
 cos, qui ex particulari lege vel enunciatione colligunt vni-
 uersalem. Nam, vt exemplis res fiat illustrior, mentiuntur
 hæretici, prohiberi ab Ecclesia Matrimonium, cibosque à
 Deo creatos, quòd matrimonium prohibeat Sacerdotibus
 & Religiosis, & quia certis temporibus interdicit certo ci-
 borum vsu, quæ sunt interdicta particularia, definitisq; tem-
 poribus, personis & circumstantiis comprehensa, ac proin-

*Modus argu-
 mentandi Hæ-
 reticorum.*

de ea vt generalia, & ab omni hypothefi feiuncta propo-
 re, nihil aliud eft, quàm impoftorem agere: Neq; enim fim-
 pliciter prohibet Ecclefia Matrimonium, fed tantùm man-
 dat, vt fidem datam feruent, qui fe fuamq; caftitatem per
 continentiae votum Deo confecrârunt, inito contractu non
 minùs firmo & infolubili, quàm fit ille nuptialis: nec abfo-
 lutè interdicat vllis ciborum generibus, fed præcipit, vt ali-
 quando per abftinentiam feſe macerent, quibus id ætas &
 valetudo permittunt. Habes ergo primam eamq; gene-
 ralem propoſitionem hætenus explicatam, quæ te in hære-
 tiorum claſſem coïcit, cuius confutatio ſatisfacere & po-
 terat & debebat cuiuſis intelligenti; vt ſibi perſuaderet, ve-
 rum eſſe, quicquid in illa *Extrauag.* Pontifex aſſerit; falſumq;
 & friuolum, quicquid in contrariam partem obieciſti. Sed
 vt tua hoc loco magis pateſcat impudentia, duas adhuc ad-
 dam aſſertiones, eaſq; paucis refellam,

C A P V T XII.

Secunda propoſitio Hæretica Arnaldi.

ALTERA eſt, cùm profiteris, illam doctrinam
 eſſe erroneam & ſchiſmaticam, quæ tradit, neceſſa-
 rium eſſe ſub pœna damnationis æternæ, ſubiici
 Eccleſiæ capiti, quod eſt Papa. Quæ aſſertio cõ-
 tinetur in prædicta Extrauagante Pontificis Bonifacii, ad
 quam oppugnandam adducis multa, quæ alto ſanè ſilento
 ſuppreſſiſſes, ſi quid prudentie, veræq; probitatis Gallica-
 næ in te ineſſet. Ac principio quidem perſpicuè demon-
 ſtras, te eſſe hæreticum, quando eadem, qua hæretici, ver-
 borum procacitate hanc Extrauagamem condemnas, in
 quam omnes, qui ſe à Catholica Eccleſia ſegregârunt, non
 aliter quàm in petram ſcandali impingunt; quam & tu pro tua
 mode-

*Extrauag. Bo-
 nifacii eſt hære-
 ticis petra ſcan-
 dali.*

modestia *erroneam* appellas. Deinde pugna tibi est cum S. Bernardo, Abbate doctrina & pietate conspicuo, & genuino Gallo, ex cuius verbis & sententiis hac *Extravagans*, bonam partem contexta est. Ad extremum, ut tuum figmentum probes, exempla tibi arbitrato tuo fingis, non sine infamia Gallici nominis, ut paulo post dicam. Deprompsisti autem hanc tuam haeresim ex Luthero & Caluino, & haeticis nostri seculi, omnis ataxiae auctoribus, & omnis Ordinis iuratis hostibus, praesertim subiectionis & obedientiae debite Summo Pontifici, cum quo irreconciliabile bellum gerunt. Quia vero tibi tantum fortassis ingenii non suppetit, ut monumenta magnorum illorum haesiarcharum euoluas, contentus fuisti lectione tui Blesii, qui ut strenuum Caluini discipulum decebat, chartas suas Magistri sui glossis, quasi carbone, egregie signauit: duplici tamen nomine, quod obseruare te velim, in illa tua Assertionem hallucinaris: Primo, cum negas veritatem doctrinae Catholicae: Secundo, cum eandem doctrinam *haeresim* arbitraris, & clara voce pronuncias, quod te non modo efficit haeticum, sed & effrontem calumniatorem; cum tamen doctrina, quae tradit, *neminem sine ammissione aeternae salutis ab obedientia Summi Pontificis sese abducere posse*, sit ipsissima Christi Saluatoris nostri doctrina, ut proinde tua Theologia, huic caelesti doctrinae opposita, merito audiat *perniciosa haeresis, & expedita praecipue ad inferos semita*. Quod hac ratione demonstro: Quisquis sempiternam beatitudinem consequi appetit; eum necesse est, & Christianum, & Christi, & quod hinc sequitur, Petri etiam ouem esse, cum non sit ouis Christi, qui non est ouis Petri; quandoquidem Christus Petro, Petrique successoribus, sine ulla exceptione aut restrictione, oues suas commendauit; hoc iter repetito oraculo: *Pasce oues meas, pasce agnos meos*. Quod mandatum omnibus Ecclesiae Pastoribus in persona Petri

Heretici oderunt omnem ordinem & subiectionem,

Ioan. 21,
S. Ambros. in
cap. ult. Lucae.
Epiph. in An-
editum, chor.

s. Chrysost. in editum, omnes quoque Christianos complectitur. Quia-
 Ioan. capit. 21. propter omnes Christiani D. Petro, eiusq; successoribus su-
 S. Leo serm. biiciuntur, aut non sunt Christiani. Quod si omnes Christi-
 tert. de suo Pō- ani sunt sub cura eius, qui Ecclesiæ caput est, hocq; caput sit
 us, Summus Pontifex; oportet profectò, vt ipse Christianos o-
 mnes regat, dirigat, cœlestisq; doctrinæ pabulo pascat, ni-
 hilq; eorum, quæ ad officium seduli & gnari Pastoris per-
 tinent, prætermittat: & vt Christiani, velut oues rationis nō
 expertes, Pastoris sui vocem audiant, nisi à beatorum sedi-
 bus in omnem æternitatem excludi velint. Neque vllus in
 hoc terrarum orbe reperitur Imperator, Rex, aut Princeps,
 qui se ab hac obtēperandi lege eximere queat, nisi cupiat
 esse ouis sine Pastore, membrū sine capite, Christian⁹ sine fi-
 de, sine lege, sine Christo, sine cœlesti pabulo, sine spe salutis.

Ovis maxime
 indiget pastore

Hæc obsequēdi Ecclesiastico capiti, inuitabilis necessi-
 tas, viuo & spirante exemplo, nobis repræsentatur in oue,
 quæ præ cæteris brutis animantibus opus habet, vt rega-
 tur & gubernetur ab homine tanquam à capite longè di-
 uiniore; cætera animalia hac cura & quasi manu ductione
 vel penitus carent, vel sine magno incommodo carent,
 cum ab ipsa rerum procreatrice natura, ad vitam defen-
 dendam, opemq; sibi ferendam, satis multa præsidia
 acceperint: At ouis licet vtilitate, quam mortalibus pa-
 rit, vix vlli ex animalibus cicuribus cedat; paucioribus ta-
 men subsidiis à natura datis iuuatur, & pluribus morborū
 generibus conflictatur, pecus innoxium, inerme, & imbelles;
 quod cum sibi neque dux esse, neque medicinam facere
 possit; tamen si scabiei, aliisque morbis perpetuò obnoxiiū,
 hostisq; insuper versutus, callidus, violentusq; eidem
 semper imminet, omninò opus fuit; vt excellentioris cu-
 iusdam gradus & ordinis Pastorem sortiretur, qui pruden-
 tia & virtute cuncta impendentia mala propulsaret; is homo
 est,

est, qui ovem pastum agit, à lupi insultibus protegit, securamque foris & in ouili præstat, curam agnorum gerit, lanamque luxuriantem & exuberantem detondet; absq; qua cura & tutela, neq; vitam ducere, neque fructum vllum proferre liceret. Eadem est Christianorum omnium ratio. Nam *Christianus o-*
inter homines, qui præter corporis emolumenta nihil aliud *ui similis.*
expetunt, vitamq; brutorum more degunt, quidam secreti ab aliis leonum, tigridum & vrsorum instar, æuum agitant, quales olim nondum constitutis Rebuspub. syluicolæ, & nunc etiam illi, qui Societatem humanam fugiunt. Alii socialiter quidem in vnum conueniunt, imitati grues, ceruos, formicas, mutuisq; operis & adminiculis sese subleuant, sed sine Rege, quæ vitæ ratio multis nationibus etiam num placet. Quidam apum ritu Regi obsecundant, vt Turcæ & Tartari, aliiq; à Christiana fide alieni, qui oves Christi non sunt, præsentibus tantum addicti, & nihil supra communẽ hominum naturam edocti, qui omnibus suis cogitatis & actionibus nihil aliud, quam hæc fluxa & caduca quærunt, & ob id iure optimo pecudes potius, quam homines censentur. At Christianus, pars ouilis Christi, finem sublimiorem & præstantiorem spectat: & quandoquidem illi cum atrocibus hostibus perpetuum certamen ineundum est, non potest ad prædictorum normam, vitam & mores componere; sed opus habet capite, cæteris excellentiore & eminentiore, quod cælesti quadam vi & spiritu pollens, ipsum ad finem exoptatum deducat; pascua & arma, quibus in hostem pugnandum, & medicamenta, quibus sananda vulnera, demonstret, aliàs nequit inter oves Christi numerari, imò periculo sese exponit, ne lupo præda fiat, aut in lupum, leonem, aliamue truculentam bestiam transmutetur, sine spe beatitudinem consequendi.

Discrimen inter Christianos & infideles.

CAPVT

CAPVT XIII.

Qua fide exempla Regum Galliae Arnaldus adduxerit, ut hæresim suam confirmaret.

I dicas, vt quidem videris dicere, quemlibet in sua Repub. posse censerī ouem Magistratus & capitis sui sub Christo; nihil aliud effcis, quàm quod te prodis, non Gallum Catholicum, sed hæreticum Anglū, cum introducere velis Rempub. Anglicanam, in qua Rex Papa, Regina Papiſſa. Sed ouile Christi respuit eiusmodi caputū multitudinem: quia Monarchicū est, hoc est, Resp. in qua penes vnum tota rerum summa, à quo vno velut capite reliqui omnes pendent, qua Reipub. forma perfectior & pulchrior nulla reperitur. Hoc caput absolutum & omnium princeps est ipse Christus, qui ob id Regis nomen ipse sibi tribuit apud B. Dauidem; Ego, inquit, constitutus sum Rex: & Christiani propter caput hoc appellantur, regale sacerdotium, hoc est, populus vnctus sub vno Rege. Porro vt vnitas istius capitis accuratè repræsentetur, & Christianorum oculis subiiciatur, requiritur, vt vnus tantum sit generalis Vicarius. Nam si multi forent, repræsentatio & figura à veritate discreparent. Ecclesia dæmonis, confusionis synagoga, meretrix illa est, quæ draconi multorum caputū & cornuum insidet: sed Christi Ecclesia vnum corpus pudicitia & sanctimonia insigne constituit; varium quidem membrīs, sed vnum coagmentatione eorundem in vno capite Christo. Ecclesia Sathanæ & hæreticorum multis membrīs ad vnā exitiū sempiterni metam tendentibus constat, sed cuiuslibet illorum membrorum propriū caput, vt vulpibus Samsonis, quæ caudis colligatæ, capitibus in diuersa ruebant. Ecclesia Christi, varias oues complectitur, sed vni pastori concre-

Arnaldus in
Galliam intro-
ducere conatur
Rempub. An-
glicanam.
Ecclesie regi-
men Monarchi-
cum.

Psal. 2.

1. Pet. 2.

Apoc. 12.
Hæreticorū sy-
nagoga est mul-
tiplex.

Iudic. 15.

concreditas, & multos milites, sed sub vnius Imperatoris vexillo militantes. Propter hanc membrorum ex vno capite aptè connexorum vnitatem, vocatur Ecclesia vna, conuenienter videlicet doctrinæ Apostolorum & Doctorum. Nā Ecclesia dicitur una ab uno capite. corporis vnitas, æstimatur ex vno capite, ad quod multa membra & partes referuntur. Quin & ipsi inferiores pastores, comparatione primi capitis, membra sunt. Vt enim in Monarchia omnes Magistratus subiiciuntur vni Regi, quamuis multa sint diuersis in locis capita, quasi particularia, ita & hic. Quod si vnum caput est in Ecclesia, oportet vt imperet; si imperat, oportet vt imperata faciant omnes illi, quibus salus æterna cordi.

Caterum exempla, quæ ad stabiliendum dogmatis tui errorem adducis, partim malè intellexisti, partim mala fide produxisti. Ais, *extitisse Reges Franciæ, qui Papæ resisterint.* *Exempla mala fide ab Arnaldo citata.* Non abnuo: sed quid hoc ad rem faciat, non video. Nam si ex huiusmodi historiis colligere vis, non esse obtemperandum Sedi Apostolicæ; pari ratione concludam, non esse obediendum Regibus, imò nec ipsi Deo, cum multi cōtra legittimos suos Reges arma tulerint, multiq; principes leges diuinas in postremis habuerint. Quod si nimiū tibi hoc argumētandi genere colligi videtur, necesse erit, vt mala illa exempla dimittas, vel ad alium vsum referues, neque Catholicis audientibus explananda & amplificanda suscipias. Nam cum de imitatione agitur, virtus proponenda est vt imitanda; vitium, vt fugiendum. Nam viri probi in sceleribus nihil, quod imitentur, multum verò quod oderint & detestentur inueniunt. Deinde respondeo, Reges quos citas, tanquam pontificii throni contemptores, in omnibus suis cum Pontificibus controuersis, eos vt superiores agnouisse, & vt D. Petri successores, Christi q; Vicarios coluisse. Philippus Pulcher, quem pro te adducis in scripto Principum suorum pri-

Malum exemplum nō est ad imitationē proponendum.
Philippus pulcher.

Tillet in Epitome sua pag. 172 uata sententia ad Bonifacium viij. Anno M. CC. xcviij. misso, profitetur agnoscere se subditum Papæ in spiritualibus, ut ait, seque paratum esse Apostolicę Sedi in rebus ad animę salutem pertinentibus obedire. Miror sanę te in historia vel tam ignarum esse, vel tam malitiosum, ut istum Regem hæreticis accenseas, dum mentiris, eum ad Pontificem scripsisse, Papam nihil in Reges Gallię potestatis habere. Sed maior adhuc me tenet admiratio, quod ausus sis exemplorum tuorū farragini admiscere S. Ludouicum; qui ut ceteros Reges sanctitate vitęque innocentia, ita cultu quoque & veneratione Sedis Apostolicę, & obedientia Pontificibus præstanda, longo post se reliquit intervallo, ut ex historia rerum ab ipso gestarum & ex Gallię Chronicis liquet. Alia quę adducis de Carolo vj. & Ludouico xij. argumenta, sunt tuę non veritatis, sed improbitatis. Nunquam enim negarunt Summorum Pontificum spirituales potestates, neque Pontificibus summa cum reuerentia obtemperare recusarunt. Concilium autem Turonense, sub Ludouico xij. congregatum, ut deliberaretur, qua ratione agendum esset cum Summo Pontifice super quibusdā controuersis, quę Regi illi cum Pontifice intercedebant, palam ostedit, quantum Rex ille Sedi Apostolicę detulerit, quamque Religiosę cauerit, ne quid Christianissimo Rege indignum perpetraret.

De Ludouico
xij. & Turon.
Concil. anno
1510. celebrato
Annal. Gallicę
ni.

De Tanquar
ello.

Quod ad Tanquarellum Baccalaureum attinet, mentiris scycophantę & impostoris more, cum scribis eum multa subisse honorariam, quod ausus fuisset defendere inter theses suas, a Papa posse excommunicari Reges. Nam Tanquarellus nunquam pœnas dedit, quod hanc thesin propugnandam suscepit, sed quod nimium imprudenter & importunę de temporali potestate Pontificis disseruerit; neque alia ei multa imposita fuit, quàm ut plenius & planius sententiam suam explanaret, ipsumque decretum in Baccalaureum a Senatu

à Senatu editum spiritualem Pontificis potestatem, cuius effectus est *excommunicatio*, libèter agnoscit: & quisquis Senatuconsultum illud legere volet, is perspicuè tuā ad mentium proiectam libidinem deprehendet. Reliqua quæ adfers ex vetustis tuis quisquiliis, vt omni auctoritate, ita & omni probabilitate penitus destituuntur, nec video, ad quid conducant, nisi quod te ostendunt esse hæreticum & calumniatorem; in cuius pectore, ne mica quidem candoris & sinceritatis inest. Ad extremum intolerandam & quouis supplicio coërcendam iniuriam irrogas Regibus & populo Gallix, cum eos producis & traducis velut exempla & paradigmata eorum, qui Summo Pontifici debitum honorē deferre abnuerunt: nam si vlli vnquam extiterunt Reges dicto audientes Pontifici, si vllus vnquam ab hominū memoria fuit populus Pontificis obseruans, ij fuerunt Reges Gallix & populus Gallicanus. Et quod pluris faciendum est, si vnquam fuerunt Reges & populi munificentia in Sedem Apostolicam insignes, & eius defendendæ gratia in periculis vitæ fortunarumq; adeundis prompti & alacres, ij sunt Reges & incolæ Gallix. Testatur id Clodouæus primus Gallus, primus Christianus, & primus Rex Gallorum, qui simul atq; in Regem inunctus est, & suo & Regni sui nomine Legatos misit, qui Pontifici officii & reuerentiæ causâ pedes oscularentur, & vt tunc loquebantur, *obedientiam præstarent*, coronamq; auream muneris loco Romanæ Ecclesiæ, omnium principi offerent; quo significabat, vt ait Aimoni, se regiam dignitatem à Christo accepisse, illam quæ se nomine suo, suorumq; successorum Ecclesiæ sanctæ submittere, proq; eius gloria & maiestate totam regni potentiam exponere velle sub signis & auspiciis Christi Vicarii, quem vt sibi à Deo in spiritualibus præfectum libenter & reuerenter agnoscebat. Testantur idem Clodouæi filii

Reges Gallix
omnes superas-
runt obseruan-
tia & munifi-
centia in sedem
Apostolicam.
Clodouæus.

Aimon. lib. 1.
cap. 24.

posterius eius,

Omnes Reges.

Reges Gallie à
sede Apost. uir-
tutis gratia ho-
norati.

Orat. contra
Auxenium.

Dist. 96. ca. si
Imper.
Clemen V. Ex-
trauag. com. de
Priuilieg. cap.
Meruit.

& successores Reges, qui longissima serie mutuò sese excipientes, Apostolicam Sedem vnice semper coluerunt & tutati sunt, nulla ratione laborum sumptuumue habita, imitati videlicet, velut veri & legitimi filii, progenitorem suum Clodouæum. Testantur denique idem iidem Gallie Reges, qui suis literis communiq; sermone & colloquiis familiaribus Summos Põtifices appellare consueuerunt, *suos sanctissimos Patres*: neque vllus Gallie sceptru tenuit, qui initio sui Regni non detulerit obedientiam Summo Pontifici; idq; vel coram & per se, vel ministerio Legatorum, addita insuper hac testificatione, se id non facere vrbانيتatis tantummodò & moris, sed eius officii gratia, quod filius patri, & quicuis Christianus Christi Vicario debeat. Et hæc tam prompta obedientia, & Sedis Apostolicæ obseruantia Regibus Francie *Christianissimi* cognomentum peperit, & vt Ecclesie filii primogeniti appellarentur effecit, immortalis nominis Gallicani gloria. Nam Ecclesie *filium* dici, est, vt S. Ambrosius ait, *titulo omnium honorificentissimo decorari*, vocariq; *filium primogenitum*, Ecclesie nota quædam est, & indicium eximie cuiusdam erga Sedem Apostolicam reuerentia & obsequendi voluntatis. Hæc obedientia caussa fuit, cur Summi Pontifices & Oecumenica Concilia tam honorifice de Gallie Regibus loquerentur & scriberent, vt Cle-
mens V. & Concilium Aurelianense, vt infinita alia huius generis testimonia præteream. Hæc obedientia Regibus Gallie, eorumq; Legatis primum locum in Conciliis aliisq; Ecclesie conuentibus comparauit, nominisq; Gallicani maiestatem ad extremas vsque orbis partes dididit, vt omnibus amoris & venerationi esset. Hæc denique illa virtus est, quæ Monarchiam Gallicam, tot annorum seculis florentem, omniq; rerum copia abundantem reddidit; vt pote fundatam roboratamq; fide, obedientia & diuina charitate, in illius

in illius petrae firmitate & soliditate, quæ aduersus ipsos etiam inferarum portarum assultus immota persistit; quo uelut euidenti argumento ostendit Deus, se, quemadmodum per Verbum, filium suum, mundum condidit, & per eundem regna mundi administrat & regit, iuxta illud de diuina sapientia: *Per me Reges regnant, & Legumlatores iusta decernunt*: ita etiam illorum Principum imperia stabiliat & conferuet, qui singulari quodam cultus genere filio suo sese deuouerint, ei que in sua Ecclesia & Vicario honorem & reuerentiam exhibuerint.

Quid firmet regna.

Proverb. 9.

Tu tamen his omnibus nequaquam præpeditus, tam stolidus es, & adeò in Repub. Gallicana malè versatus; vt exemplum contemptæ Sedis Apostolicæ, ex Gallicis historiis petere audeas; obscurato, quàm potes, Ecclesiæ illius splendore, quæ Regum nostrorum, omniumque Gallia indigenarum communis mater iure appellatur; idque eo fine, vt idolo tuo, quod mente mendaciter concepisti & adumbrasti, nonnihil fucatæ pulchritudinis concilies: sed nimium sanè efflictim errorem tuum deperis; cum eius condecorandi gratiâ, & patriæ & Regibus, eam, quam à ducentis supra mille annis existimationem adepti sunt, detrahis. Produxissesne huiusmodi historiolas, si verè nominis Catholicus & Gallus fuisses, etiamsi maximè verè essent? Tantùmne animi & spiritus tibi sumpsisse, vt huiusmodi narrationes amplificares, verborumque coloribus & pigmentis exornares? Annon tu sceleratior illo Cham, patris sui verenda propalante, cum talia probra & dedecora de tuis Regibus, progenitoribus, & de patriâ, progenitrice tua, mendaciter cōminisceris?

Genes. 9.

CAPVT XIV.

Tertia propositio Hæretica Arnaldi.

ALIA hæresis à priore non multum diuertens illa est, cum agis, *Papam in Reges nullam potestatem habere, cumq; assentatorum, vel potius vulpiū more exemplis mala fide adductis persuadere conaris, Romanas excommunicationes à Principibus nihili pendendas esse, præcipuè tum, cum Papa temporalis aliquid potestatis in regna sibi sumit: cum Christus dixerit: Regnum meum non est de hoc mundo. Verum si Reges Ecclesiæ caput reuereri & colere debent, vt antea demonstraui, rectè colligitur. Ecclesiæ caput, patremq; Christianorum accepisse in eos, nimirum membra & filios Ecclesiæ, aliquid potestatis, aliàs frustra esset caput & pater, cum iuxta Logices præceptiones, relata sese mutuò consequantur, ponant, & tollant. Quamobrem si Dominus est, oportet vt & subditi sint, qui Domini monitis ausculent. Porro quod summi Pontifices, & alii Ecclesiæ Prælati excommunicare possint, euidenter patet ex testimoniis Scripturæ, Sanctorum Patrum, & experientia: & hanc potestatem inficiari, est hæreticorum insanix & ignorantix succinere. Neque operæpretium arbitror, in huius rei probatione immorari: illud constat, Ecclesiam hac potestate non vti, nisi cum id non modò ratio, sed & necessitas postulat. Nam excommunicatio omnium illarum pœnarum, quas Ecclesia infligit, longè seuerissima est, & vt S. Augustinus ait, mors animæ, & quod in veteri lege faciebat mortis supplicium in corpore, id modò facit excommunicatio in anima. Hoc, inquit iste Sanctus Doctor, nunc agit in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio. Et comparat id, quod dictum est in Deuteronomio, *Auferes malum de medio tui,**

Ioan. 18.

Quanta poena
excommunicatio.

In Deut. 9. 59.

cap. 24.

TVBAC

1

tui, cum eo, quod ait S. Paulus, *Auferte malum ex vobis ipsis*: 1. Cor. 13. ibi per mortem corporis, hinc per mortem animę, quę est excommunicatio. Et vt illi, qui interficiebantur, non ampliũs erant de numero Iudæorum: parĩ ratione qui excommunicantur, delentur & separantur à populo Dei, membra spiritaliter emortua, & à corpore mystico Ecclesię præcisa. Excommunicatio est magnus ille gladius omnipotentis manus, quem Ecclesię suę dedit, quo non vtitur, nisi necessitate cogente in rebelles, contumaces, alioque medicamentĩ genere non sanabiles: neq; vibrat Ecclesia hunc gladium, vt perdat, ait D. Augustinus, sed vt inuet, vtque iuxta verbũ Lib. de uera Relig. cap. 6. D. Pauli, resipiscant, & denuò in vnitatem Ecclesię coalescant. Mors enim, quam infert iste gladius, potest per poenitentiam reparari, quod est legis gratię priuilegium, quo 1. Cor. 5. 2. Theff. ult. lex Mosáica carebat, in qua mors corporalis reparari non poterat.

Quod si qui sint, qui pertinaciter, & contumaciter in sua nequitia perseuerent, illi propter commune totius corporis bonum, meritò experiuntur ictus huiuscemodi pondus & grauitatem. Ergone, dixeris fortasse, Imperatores & Reges subiiciuntur Ecclesię potestati & iurisdicciónĩ? Quis dubitet, cum sint oues Christi? Licet is, quem tenent, supremę dignitatis locus, pastorem meritò commonefacere debeat, vt ipsorum rationem habeat, neq; prius vrat aut secet, quàm aliis omnibus medicamentis frustra tētatis & adhibitis. Hoc Regibus à pastore concedi potest & debet; non autem vt ab hac potestate penitus eximantur: quia eiusmodi exceptio eò in maiorem Ecclesię perniciem cederet, quò illis amplior suppetit nocendi facultas, si non timoris aliquo freno coërceantur. In Rege quidquid est, magnum & conspici- Omnia in rege cum est, siue virtus, siue vitium. Hinc si potestate, qua magna & conspicua pollet, abutatur ad vitium, cohiberi certè nequit, nisi maior potestas

potestas accedat. Hinc excommunicationis gladius in multos Reges vſitata & vtili praxi ſæpiùs multis in locis exercitus eſt; ſi non ſemper exoptato fructu, id non culpa cenſurę, ſed vitio hominum accidit. At quod ais, *excommunicationem à multis Regibus contemptam*, noſſe debes, non ob id fuiſſe meliores & laudabilioreſ. Nam quibus bona mens & conſcientia, hiſ gladius iſte ſemper, *etiam iniuſtus eductuſ*, vt loquitur S. Gregorius, horroři & terrori fuit. Theodoſiuſ Imperator, & S. Ludouicuſ Rex, ambo armis inclyti, magis hunc gladium, quàm immenſa hoſtium caſtra pertimeſcebant. Aliuſ fuerit improbiſ animuſ, aliuſ ſenſuſ: quid tum? Improbitaſ id fecit, neque propterea effugere potuerunt, quò minùſ peruiacaciſ ſuę contumacię & propteruię dignaſ pœnaſ perſoluerent. Quò ſi adhuc horum exemplo docere contendiſ, floccifaciendum eſſe excommunicationiſ anathema, rerumque diuinarum interdictioneſ; licebit tibi eadem argumentandi forma probare, nihiſ laborandum eſſe de inferorum tormentiſ, cum permulti athei infernum non alio, quàm aniliſ fabulę loco habeant.

Prætermiſſo igitur priore reſponſo, poterat aliud Galliſ magiſ honorificum reſponſum dare, cum multiſ aliis Caroluſ Molinæuſ ſecutiſ, videlicet Reges Gallię à Pontificibuſ ea immunitate fuiſſe donatoſ, vt ne excommunicari poſſint. Sed ego reſponდიſſem, & iam quoque reſpondeo, ſi te hoc telo tueri veliſ, Molinæuſ parum fideliter annumerāſſe verba & ſententiā Bullę Gregoriſ IV. dicentiſ; *noſtros Reges non poſſe excommunicari ab aliquo Epicoſcopo, ipſo Papa neſciente aut non conſentiente*. At bonuſ iſte vir contextum Bullę extendit & amplificat, permotuſ fortaliſſis regula illa Iuriſ, *quę iubet odia reſtringi, fauoreſ ampliari*: Sed meminifſe debebat, id faciendum iure & ratione, non gloſſa mendaci. Prodituſ quidem eſt, hitoriariuſ monumentiſ, S. Ludouicuſ

S. Greg. Hom.
26. in Euang.
Urbanuſ Papa
epiſt. ad omneſ
Epiſc. 11. q. 3.

Molinæi frauſ.

Dē Reg. Iuriſ
in 6.
Reg. 15,
Du Tillet in ſu
iſ memor.

uicium

uicum Regem, & alios nonnullos Reges hoc priuilegium accepisse, sed personalis erat hæc prærogatiua, non omnium communis. Neq; potest id sine vitio in exemplum trahi, quod quibusdā tantum singulari gratia & fauore conceditur. Adde, quòd hæc ipsa exempla manifestè ostendunt, Pontificem habere potestatem excommunicandi. Nam qui potestate præditus est aliquem à legis obligatione eximendi, is utique etiam præditus est potestate lege illa eundem obstringendi. Neque Pontifex tantum, sed & reliqui Episcopi ab Ecclesia segregare possunt Reges, vbi non obstat peculiare, vt in Gallia, priuilegium.

Priuilegium S.
Ludouici.

De Reg. Iuris
in. 6.

Reg. 74.

CAPVT XV.

De temporali potestate Pontificis in Regem.

QUOD ad temporalem potestatem attinet, ea propriè & directè competit Principibus politicis, non Papæ. Nam vt Christus non more temporalis regis, sed vt spiritalis imperauit, iuxta illud: *Regnum meum non est de hoc mundo*: ita & Vicarius Christi, quā talis, non aliam sibi potestatem, quàm spiritualem vsurpat; nisi iis in ditionibus, quas instar Principis politici possidet, non titulo Vicarij Christi. Quamobrem Dux sui ducatus Dux est, & Rex sui regni Rex: & nequidquam hinc te fatigas, tempusq; & otium teris; vt id, quod tibi vltrò damus, nobis probes, alatis ex penetralibus tuorum locorum communium mirificis flosculis, geminisq; illis versiculis:

Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt,

Si duo Soles sint in mundo, omnia incendio peribunt.

Qui tamen alibi tibi potuissent esse vsui; deterius illud arbitror, quod dum verborum tam prodigus es, in grandè impietatem animoq; planè perniciosam delaberis. *Et si constat,*

Potestas temporalis propria est principum temporalium.

Dried. lib. 2. de liber Christ.

Franc. Viç. li. 2. de fide cap.

76. 77. 78. Sotus in 4. sentët.

Sanderus de uisib. Monarch.

Machiauellius
finit Arnaldi.

stat, inquis, Primatibus, Archiepiscopis, atque Episcopis, præcipuam incumbere curam Religionis Gallicanæ; prius tamen necesse est idem illi iuramento fidelitatis, suo sese obstringant regi; tantum abest, ut votum eis esse possit contrarium, obedire videlicet absolute Papæ. Ergo secundum Theologiæ tuæ placita, nemo poterit perfectam obedientiam præstare simul Regi & Papæ? Sed cedo, quid impedit, quò minus hoc fiat? Nonne homines, quotquot sunt, fuerunt, vel erunt, diuina lege obligantur ad hoc, ut Deo; & subditi, ut Regibus; & filij, ut parentibus perfectè totoq; pectore obediant? Putasne fieri nulla ratione posse, ut quis pluribus integrè obtemperet, iusq; suum, quod iustitiæ munus est, cuiq; perfectè reddat? Credisne votum obedientiæ Pontifici exhibendæ, repugnare voto obedientiæ regibus persolvendæ? Si hoc tibi persuades, bipes asellus es, non homo. Nam unicuique reddendo, quod suum est; honorem videlicet ei, cui honor; & tributum, tributum cui competit; perfectè & ex iustitiæ præscripto obeditur singulis, neq; alterum alteri aduersatur, cum utrumq; à Deo præcipiatur.

Rom. 13.

Secundum eandem tuam Theologiam oportet ante omnia, ante sacras caeremonias, ante religionis instituta & scita, ante diuinum obsequium & officium, vno verbo ante omnia satisfacere officio Regibus debito, & postea dispicere, quomodo morem geramus Deo. Oportet, inquam, primò omnium curam habere caducorum, & eorum, quæ tempus absumit, deinde æternorum & cælestium: primò corporis, postea animæ: primò terræ, postea cæli; primum iussa facere regis mortalis, tum si quid obsequij superest, id regi immortalis deferre. Hic sub oratione tua delitescit sensus, anima & quasi quinta essentia doctrinæ Machiauellisticæ, vnâ cum intolerabili assentatione erga Reges, quos Deo præponis, ut Ethnici olim suis Diis Cæsares, quamuis isti si-

Tertull. in Apolog.

ne

ne sacrilegio, factæq; suę præiudicio id facerent: Dñi enim gentium, idola & dæmonia, ac proinde minoris momenti, quàm Cæsares: at tuum factum non vacat blasphemia, & summo contemptu rerum diuinarum. Sed omisso mendacio, quo Galliæ Antistites oneras, illud exploratum est, Prælati in Galliâ & alibi, ante omnia curæ cordiq; esse, & verò debere esse Religionem, post hanc obsequium regibus præstandum, neq; quisquam Regum viuit, recti & honesti amans, qui nolit se postponi Deo, quiq; istam tuam assentandi impudentiam non execretur.

Nihil igitur causæ erat, cur tam verbosè probares, reges suorum regnorum solum esse temporales dominos, quandoquidem Pontifex nihil iuris in huiusmodi regna sibi vendicat; saluo tamen iure correctionis & directionis, quo ut pater & pastor, imò & ut Iudex uti potest in illos, qui cum Ecclesiæ damno regnant. Hoc enim euentu non modò potest, sed & debet officio Superioris fungi, cum propter priuatum ipsorum Principum, tum propter commune totius Reipub. bonum. Hoc vocabulum (*saluo*) adiunctum fauces tibi elidit, gulamq; frangit, audiendum tamen est velis nolis, fatendumq; tibi tuo ore, te & rationis & conscientiæ penitus expertem esse. Nec facile quis dixerit, quàm salutaris sit hæc summi Pontificis auctoritas in Reges, qui non rarò in officio continentur, vel longius euagati ad meliorem frugem reuocantur, formidine potius amittendi temporalia, quorum amore tenentur, licet multis flagitiis inquinati, quàm metu perdendi spiritualia & diuina, quæ sæpius floccifaciunt, nisi aliquo rectæ conscientiæ studio ducantur, quod non semper contingit. Hinc accidit, ut Deus Regibus Israël, si leges à se latas non seruarent, minaretur potius amissionem regni terrestri, quàm cælestis, hæc q; suas minas perfecit opere, cum Saulem primum Regem regno

Auctoritas Pontificis in Reges valde salutaris est Regibus.

1. Reg. 16.

2. Par. 26.

Lenit. 13.

4. Reg. 11.

2. Para. 23.

exiit, alio in eius thronum substituto. At *Pontifex*, inquires, *non est Deus*. Quis negat? Sed neq; Deus erat Samuel, qui tamen id, quod Deus contra Saulem decreuerat, executus est. Ergo quod Deus tunc faciebat ministerio Prophetarū, id nunc agit operā sui Vicarij. Quare vt manibus Prophetę Saulem vnixerat Regem: sic eundem per eundem regali folio deiecit, & sceptrum ad Dauidem transtulit. Temporibus Ozia Regis Iuda Summus Sacerdos, qui non magis erat Deus, quā Samuel, regnum patris, filio tradidit, cum pater lepra obsitus, superbia pœnas dedit. Neq; fuit Ozias à communi hominum conuentu segregatus absq; voluntate & approbatione Summi Sacerdotis (quod diuina lege sanctum erat) ergo neq; sine eiusdem auctoritate, regio diademate priuatus est. Ioïadas non erat Deus, sed Pontifex, & Dei Vicarius, quando interfecta Regina Athalia, quę tyrannicè imperabat, regnum restituit Ioïadæ, sanguinis regij Principi, & legitimo regni hæredi. Hi omnes executores & administri erant diuinæ voluntatis, qualis & Pontifex, Vicarius Dei; cumq; Deus innumeris modis & præter alios Ethnïcorum, Turcarum, Mahometanorum, aliarumq; exterarum nationum armis regna transferre possit (vt & olim fecit, cum Assyriis Græcos subiecit, & his illos, Iudæos vtrisque, & Romanis omnes) inter Christianos tamen, nullus modus suauior, rationi conuenientior, & securior esse potest, quā cum Princeps Ecclesię, omniumq; Christianorum parens regna transfert: is enim singulari Dei ope fretus, simulq; doctorum & pietate illustrium virorum consiliis adiutus, haud quidquam in ius legitimorum successorum committer, sed procul ab omni amore vel odio remotus, maturè & consideratè rem tantī ponderis tractandam & perficiendam suscipiet, in vnus Dei gloriam, bonumq; publicum & priuatum intentus.

CAP.

CAPVT XVI.

*Regnorum translationes à Pontificibus factas, semper
fuisse utiles regno Gallicano.*

Stipulatur dictis meis, tanquam vero consentaneis ipsa consuetudo. Nam quicquid hac in parte vnquam actum est, id totum in regni sceptriq; Gallicani emolumentum & honorem redundauit. Nihil vnquam vtilius aut fructuosius Galliae accidit, quàm cum corona translata fuit à Chilperico (qui neq; bonus rex erat, neq; bonus Christianus) ad Pipinum Generosum principem & ingeniosum, auctoritate Zacharie Papæ, rogatu omnium principum regij sanguinis, & magnorum Galliae heroum. Quod factum ab omnibus probis commendatum, & à solis hæreticis vituperatum est, maximè à Centuriatoribus & Caluino. Nónne diuinitus quoq; contigit, ad Franciæ regnum proferendum & amplificandum, vt Imperium Græcorum transferretur ad Carolum Magnum, filium domus Franciæ, auctoritate Leonis III. & approbatione & gaudio totius orbis Christiani, cum Imperatores Græci supplicas ferre vel nollent, vel non possent Ecclesiæ Occidentali, barbarorum incursionibus multos annos miserabiliter afflicta, & propemodum oppressa? Quam translationem Deus itidem suo suffragio ratam & gratam habuit, concessis Carolo Magno diuinitus tot admirandis victoriis & triumphis, quibus omnium scriptorum monumenta referta sunt. Hæc & similia, cum totius antiquitatis testimonio celebrentur & decantentur; tu tamen audacissimè *machinationes tyrannicas* nominas, palpumque Regibus egregiè obtrudens, laudibus extollis Monarchiam Turcicam & Ethnicam, quæ est, vt Princeps Christianus, quicquid libuerit, liberè perpe-

Regna utiliter translata.

Cent. 8. c. 10.
libr. 4. Instit.
ca. 7. sect. 17.
Imperiū à Græcis ad Carolum Magnum translatum.

Zonaras in uita Constantini.
Cedrenus.

Paul. Diaconus
Aimonius & alij.

Impietas Ar.
naldi.

tret; & siue ad Ethnicos & Turcas, siue ad hæreticos & atheos desciscere velit, animo morem gerat, securus omnis censuræ & timoris; quippe qui nullum Superiorem agnoscat, ne ipsum quidem Deum, quiq; ludibundus versiculum illum occinat:

Diuisum imperium cum Ioue Caesar habet,

Huiusmodi Regi præstandam esse doces perfectam illā, & omnibus numeris absolutam obedientiam, quam *ianuis clausis* nobis dilaudas & prædicas, cui ne tum quidem contradicendum sit, cum circumcissionem, habitumq; Turcicū imperaret, non obstante excommunicationis fulmine, vel quoquam alio interdicto Roma allato ad impediendum vel Principis præceptum, vel subditorum obsequium.

Hæc est admiranda illa tua Respub. quam in Christianissimum vociferationibus tuis introducis, & in qua politicus status, à Religione; potestas spiritualis à terrena, *non minus quam calum à terra seiungitur*, vt tu loqueris, non animaduertens, similitudine tua assertionem tuam euerti. Nam vt terra fructus submittere nequit absq; cæli adiumento; ita neq; potestas politica speratos fructus parere potest, nisi adiuuetur à potestate spirituali. Quod si in bonis libris tam tritus & versatus esses, atq; in Morologia Malefoti Ministri, didicisses, Rempublicam Christianam quando temporibus Apostolorum sola potestate spirituali prædita erat, non plus commercij habuisse cum potestate politica & externa, quàm modò cum Turcica; at cum temporis progressione vtraq; potestas in Ecclesia confociata fuisset, ita, vt Ecclesiasticum & politicum Magistratum contineret; necesse fuit, vt istæ duæ partes mutuas sibi operas præstarent, vtque spiritus corpori, & corpus spiritui opem ferret; spiritus quidem rectoris, corpus instar subditi. Hinc hodie videre licet, Magistratum secularem præstò esse Ecclesiæ, quoties
vltus

Nazianz. orat.

ad popul. &

Imp.

Bern. lib. 1. de

consider.

Ita S. Leo ser.

8. mensis Dec-

cemb.

usus exigit, huncq; vicissim ab Ecclesia in spiritualibus regi & dirigi; & ita quidem, vt quodad rectè, & diuinis legibus conuenienter Magistratus præest, minimè impediatur, quò minus munere suo liberè, & sine cuiusquam interpellatione fungatur. At si ius fasq; violet, remedia adhibet Ecclesia tam spiritualia, quàm temporalia, & ad officium reducere conatur, exemplo spiritus, qui corpus dirigit & corrigit, modò rerum diuinarum contemplatione, precibus, & id genus aliis subsidiis, modò ieiuniis, vigiliis, & aliis huiusmodi afflictationibus, quando terminos sibi præfixos nimia cibi potúsque appetentiâ & ingurgitatione, vel alterius delicti cupiditate transcendit. Quòd si in Ecclesiastica administratione spiritualem potestatem à temporali, & Religionem à politia abiungis; quid aliud nobis parturis, imò & paris, quàm corpus hominis absq; anima, bestiam potius quàm hominem; Rempub. Ethnicam, Machiavellicam & Turcicam, in qua corpus tanquam caput & princeps imperet absq; Religione; & in qua Deus aut nullo, aut non nisi simulato & hypocritico cultu colatur? Habes potestatem spiritualem & temporalem, qua Ecclesia Catholica credit Apostolicam sedem præditam esse: si tibi grandis nimium videatur, patienter, si sapis, tolera: vel si semper Arnaldus esse velis, caueas ne incidas in nassam Hispanicę inquisitionis; quæ te aut *ianuis clausis*, aut in tenebrosa quapiam cauea declamare, vel potius clamare cogat.

CAPVT XVII.

*Non esse indignum Rege, vt se subiiciat
sedi Apostolicæ.*

Causa

AVSSA erroris tui, quoad duas prædictas, quas hactenus refutauimus, hæreses, hæc est, quod existimas, indignum esse regia Maiestate, alterius iussa tanquam superioris capescere; ignarus, eam esse virtutis conditionem, vt nunquam imminuat vllius magnitudinem, sed potius extollat & illustret; & obedientiæ eam esse naturam, vt quosuis sui studiosos in omnium admirationem rapiat. Nam cum quis ex infima vulgi facie sese alteri subiicit, non admodum suspiciendum, & laude dignum facinus censetur; sed cum regia Maiestas ad alterius nutum sese conformat, & attemperat, id demum facinus diuinum, omniumq; vocibus prædicandum existi-

Dictum Theodosii L. Digna uox. C. de Legibus. matur. Quod non fugit magnum illum Imperatorem Theodosium, cuius hoc oraculum in libris tuæ iuridicæ professionis: *Digna vox est maiestate regnantis, legibus alligatum se principem profiteri, & reuerà maius imperio est submittere principatum legibus.* Hanc viam Dei filius, cum in mundum venisset, ingressus, mirificam sibi apud mortales omnes conciliauit sanctitatis opinionem. Nam licet omnibus virtutum ornamentis condecoratus fulgeret; nullius tamen virtutis clariora & expressiora documenta edidit, quam obedientiæ & humilitatis, quæ obedientiæ & mater & filia iure appellatur. *Factus est enim obediens, vsq; ad mortem, mortem autem crucis.* Neq; potuit Apostolus significantius exprimere excellentissimam Christi obedientiam: quam cum dixit, eum totius vitæ suæ decursu obedientem perstitisse; & eadem quoq; obedientia crucis supplicium subiisse. Adhæc Euangelista testatur, eum subditum fuisse matri & Iosepho, qui solum patris nomen habebat.

Philip. 2.

Luce 2.

Obiicies fortassis, *Christum fuisse Deum*: at si indignum non erat, suprema illa & infinita maiestate subesse homini, cur hoc esset indignum mortali hominis maiestate? Vtq; filius Dei

Dei nulla re magis sese probauit & declarauit filium patris æterni, & matris, quàm obsequendi studio (cùm nihil aliud sit, quod potiore & arctiore iure debeat filius maioribus suis) ita & Rex Franciæ, præ cæteris orbis terrarum Regibus, hanc tam promptam Ecclesiæ, eiusq; aspectabili capiti, obtemperandi voluntatē & cupiditatē præ se ferre debet; vt verè sit & habeatur *Ecclesiæ primogenitus filius*; tantumq; adest, vt idcirco quidquam de magnitudine regis maiestatis decerpatur & diminuatur; vt hæc ipsa obedientia illum potius super omnes euehat, nihilque adeò præter illam sit, quo se cæteris Principibus antestare & præire demonstret: vt taceam, omnes actiones, ex hac virtute natas, reliquis omnibus præclarè factis longè plus laudis apud omnes rectè sentientes mereri. Theodosius multa præclara domi forisque *Theodoret. li. 5. histor. ca. 17* gessit: sed præ cæteris, quæ tota vita sua gessit, nihil magis à mille ducentis annis decantatur; quàm obedientia illa, qua suo sese Episcopo submisit, & consequentibus sæculis celebrabitur; quoad licebit veritatis præconibus cathedram conscendere, & ad populum verba facere. Si in te vel vnica mica Christianæ humilitatis fuisset, totum hoc faciliè conspexisses, neque tam audacter & impudenter os aperuisses: sed superbia, lumine adempto, te excœcauit, & linguam in præceps egit, hæresi que te contaminauit, & illo capitali odio, quo in Sedem Apostolicam ardes, inflammauit. Vitium hoc omnium scelerum fons est & origo, præcipuè hærescos, cùm omniū, tū hodiernæ potissimum, *Superbia patris hærescos. Eccles. 10.* Initium omnis peccati superbia. Diuersis locis diuersæ hæreses, sed vna mater superbia omnes genuit, inquit S. Augustinus. Nihil magis *Lib. de uera past. c. 8.* refugit superbia, quàm sibi quenquam præponi: semper ascendit, & tam diu in altum sese tollit, quam diu vires suppetunt, nec definit, donec in inum corruat; *superbia eorum, qui Psal. 73.* te oderunt, ascendit semper. Lucifer in supremo cælo erat, su-

L

pra

Isaie 14.

Natura heretici.

pra omnem naturam creatam exaltatus, nihilominus corde suo volutabat illud, *Ascendam*, agrè ferens Deum se eminentiorem. Hæreticus ergo *primogenitus superbiæ filius* naturam patris sequitur: vult enim semper primum occupare locum: semper cælum per stultitiam affectat, odioq; omne illud habet, quo ab ascensu prohibetur, & multò magis id, quo deprimitur. Hinc fit, vt omnem se superiorem potestatem, & maximè spiritualement, quæ iudicium & voluntatem, animæ nobiliores partes, tangit, abominetur. Hinc imperij impatiens nemini morem gerit; & vt coruus oculos, sic iste caput appetit: hoc enim obstat, quo minus excelsior appareat, hoc ex alto eundem deturbat: quare caput hoc totis viribus contere molitur.

CAPUT XIX.

*De impudentia Hæreticorum in Reges
& Principes.*

2. Petr. 2.

Quales sint hæretici erga Reges.

QUOD si vnquam vlla extitit hæresis superbiæ & arrogantia tumeris, ea est hæresis nostræ ætatis, colluuius & sentina, in quam omnium antiquarum hæreseon sordes confluxerunt. Hinc & in caput Ecclesiæ remis velisq; consurgit, vera filiorum superbiæ effigies, de quibus his verbis Apostolus: *Dominationem spernunt, audaces, sibi placentes, Maiestatem blasphemant.* Nec capiti duntaxat spirituali, sed & temporali hæresis cornua obuertit: licet enim videatur Regibus & Principibus politicis debitum honorē & reuerentiam deferre; inuitâ tamen id agit Mineruâ, neq; sine spe alicuius commodi, aut libertatis, aut alterius doni id facit. Hac spe sublata, dentes stringere, & ungues exercere egregiè nouit. Legatur Lutherus, qui quanta insolentia in Henricum VIII. Regem Angliæ inuectus sit, explicatu difficile est, licet profiteretur, se Reges venerari & colere.

Caluinus

Calvinus in sua Institutione de Regibus & obedientia illis debita, loquitur ut alter Augustinus; quia sperabat fore tempus, quo arbitrato suo cum Rege ageret: at cum hac spe deiectus conspiceretur, Principes Catholicos, serio in hæreticos animadvertere, calamum & stylum vertit, & pre-textu honoris diuini, aculeos omnes in Principes expressit. In sua Institutione dixerat, eos esse Deos in terra, à Deo missos, ut vices eius gererent, omni honore, obseruantia & obedientia dignos, etiamsi sint sceleratissimi: sed in Danielelem commentans, nulum lapidem non mouet, ut eos ex illo throno deiiciat. Ibi enim ait, eos esse non deos, sed indignos, qui in album hominum referantur; non honorandos, sed in facie sputis complendos, mimos, insanos, bruta animalia, equos ac asinos, in forum porcellos & vitulos vectantes. Eosdem deinde irrifui habet, quòd hoc titulo vantantur (gratia Dei) quo tamen agnoscunt potestatem suam sibi cælitus esse collatam, quam recognitionem omnes Reges semper plurimi fecerunt, suisq; honorum & regnorum titulis piè ac religiosè semper adscripserunt. Ad extremum vexillo explicato & diducto subditos aduersus Principes exfultat. Verba eius sunt ista: *Abdicant se potestate terreni Principes, dum insurgunt contra Deum* (hoc est, quando hæreticos puniunt) *imò indigni sunt, qui censeantur in hominum numero; non audiendi, sed conspuendi sunt, nisi omnes superstitiones aboleantur, hoc est, nisi aboleant Missam & omnia Sacramenta Ecclesiæ Catholicæ.* Eodem loco: *Hodie, inquit, ut omnes Reges fatui sunt & bruti: ita etiam sunt quasi equi & asini brutorum animalium.* Item: *Exercent tyrannidem aduersus omnes pios: stabiliunt sua sententia impias superstitiones, per superstitionem intelligit fidem & doctrinam Catholicam.* Et in cap. 4. eiusdem Prophetæ: *Hodie, inquit, Monarchæ semper in suis titulis obtrudunt, se esse Reges, Duces & comites, Dei gratia; sed quàm multi falsò Dei nomen prætendunt?* Et concludit: *Merus igitur fucus est, quod dicunt, se*

Lib. 4 c. 20.

In 6. cap. Dan.

V. 22.

Impudētie Calvinii in Reges

Verba Caluini.

cunt, se Dei gratiâ pollere dominatione.

Zuing lib. 4. Zuinglius apertè dicit, Reges improbos exauctōrandos esse.
 epis. fol. 186. Sed improborum nomine, perperam bonos Catholicos com-
 & tom. 1. art. prehendit, probatq; suam sententiam exemplo Manassis &
 42. Saulis. Quamobrem quotiescunque Regum quispiam Mi-
 nistris istis non statim obtemperat, de solio decidit, vt isti
 quidem nudius tertius nati Dni existimant, licet titulo suo re-

Rex Gallie regio gratiam Dei, & potentiam diuinam præscribat. Beza
 Beze Satan est Magistri sui Caluini vestigia sequitur. nisi quod multis locis
 & Diabolus. petulantia Doctorem suum vincit, potissimum in quadam,
 sua epistola, quæ est 41. in qua manifestè inuehitur in Re-
 gem Gallie, quem Sathanam vocat: Caueant sibi, inquit, fideles
 inire vnquam fœdus cum Sathana. Neque aliud propemodum
 Beze in ore fuit, quàm libertatem Ecclesie Gallicane armis com-
 parandam, armisq; conseruandam esse. Omnes Ministri eandem

Libri heretico amplexi sunt doctrinam, vt testantur libri, quos de hoc ar-
 rã ex quibus li- gumento scripserunt, quod genus, sacrum Concilium, Alithia,
 quet, quid de re de furore Gallorum, Iunius Brutus de potestate Principum & populi,
 gibus sentiant. Epistola Bruccij, quæ est Beze, Homicidarum crepitus, Excitatori-
 um matutinum, & similes. & vt liquidò constet, hæreticos nō
 oppugnare ipsos Reges, ob flagitia, quibus fortassis obno-
 xii videri possint, sed statum ipsum & regiam dignitatem;

Lib. 4. c. 20. En, quid Calvinus scribat in sua Institutione, cum de triplici
 Aristocratiam Reipub. forma loquitur, videlicet Monarchia, Aristocratia,
 præfert Calui- & Democratia. Equidem si in se, inquit, considerentur, tres isti
 nus Monarchie modi gubernandi, quos adduxi, præminencia illorum, qui gubernant,
 populumq; in libertate conseruant, pluris erit facienda, hoc est, Ari-
 stocratia erit melior. Quæ verba capitale Monarchiæ odi-
 um extorsit. Omnes enim Philosophi, ipsa ratio & experi-
 entia, principatum Monarchiæ, seu regiæ administrationi
 10. Sen. 2. de largiuntur.

benef. 10. Plu- Ex hac Caluini, aliorumq; hæreticorum præclara doctri-
 na ex-

na extiterunt acerbissimi illi fructus, quos miserranda Gallia à triginta sex vel circiter annis deuorare coacta est. Ex hac doctrina velut ex hoplothecca & armamentario quodam deprompserunt sibi hæretici spicula, vt in Gallia perficerent, quod animo conceperant, & in regiam maiestatem insurgerent, euerfa Monarchia cum Religione auita, per innumeras strages & cædes, & immanissima facinora, occupatisq; trecentis, iisq; potissimis Gallia vrbibus, vt eò, si quæ fata sinerent, Aristocratias & Democratias introducerent, quod Geneuæ, Ruppellæ, Nemausi, in Monte Albano, & alibi fecerunt, quibus locis sedulò aduigilant, ne cuiquam potentiori aditus pateat, qui regia potestate in illos vtatur. Nec admittitur legitimus Rex, præcipuè si sit Catholicus. Ministri Bernenses, perinde ac si essent huius regni pares & patres, qui sciscendi & decernendi liberam haberent potestatem in Pseudosynodo quædam leges rogarunt in odium & contemptum Caroli IX. mandaruntque, vt in omnibus Gallie vrbibus, quarum hæretici potiti erant, obseruarentur, quibus instituuntur Magistratus, Duces, & Tribuni militum & alii administri, ad imitationem veterum Ioniorum, Bæotorum, Dolopum, & Achiuorum; adeò hæresis Reges & regiam dignitatem ac Superioris vnitatem odit, velut infestæ suæ superbiae intolerabilem.

Si huius doctrine vel tenuissimam vmbra in libris Iesuitarum reperisses, quantos clamores ambabus inflatis buccis sustulisses, vt voce satis sonora crimen læsæ maiestatis intonares? Sed de hoc capite satis superq;. Ostendi perspicuè ex tuis verbis, te esse hæreticum. Ne igituringas te amplius Catholicum, ne producas amplius Collegium regium Navarraum, vt te tegas. Lupus es, nam vt lupus vlulas, vt lupus mordet, vt lupus insectaris pastorem, & oues IESV Christi. Exue pellem ouinam, dentes tui & vngues patue-

tar. de Monar.
Isocr. ad Nico-
clæ. Herod. li.
3. Hb. l. 2. Ilia.
S. Iust. orat. ad
gentes. S. Atha.
orat. cõt. Idola.
S. Cypr. de Idola.
uanit. S. Hier.
ad Rust. Hære-
tici oderūt Mo-
narchiam.

Impudentia Mi-
nistorum Ber-
nensium.

Arnaldus om-
nibus indicis
Lupus.

De fide orthod.
cap. 3.

runt: cur times vocari hæreticus, cum sis? Putasne, te non esse hæreticum, recusando nomen? Ne illi quidem, ait S. Ambrosius, sunt immunes hæreseos, qui nomen quidem refugiunt, sed perfidiam asserunt, & impietatem exequuntur.

C A P V T XIX.

Calumnia & Mendacia Arnaldi circa originem Societatis Iesu.

POSTQVAM pectoris tui perniciosum virus in caput Ecclesiæ liberaliter euomisti, & quo ardore Sedis Apostolicæ ruinam exoptes, manifestis argumentis declarasti: conuerso furore, nunc membra Ecclesiæ aggredieris, de quæ origine Societatis Iesu sic nugaris: Cogor aliquid dicere de origine Iesuitarum, sed breuissimè, quia causa mea aliò me vocat: quibus subdis: Anno igitur M. D. XXI. cum exquisitum censerent Galli, ut is, qui ipsorum causâ ditione sua exciderat, eandem per eosdem recuperaret, obsidione cinxerunt ciuitatem Pampelonam, eamq; post multam demum oppugnationem occuparunt. Erat autem ibi præfidiariorum militum Dux Ignatius Loiola, qui pertinacissimè nostris sese opponeret, donec tandem vix fractis cruribus euaderet. Quo casu militia ille quidem supersedere coactus, sed tamen cum iurasset odium in Gallos irreconciliabile prorsus, nec minus eo, quàm erat Hannibalis contra Romanos auxilio maligni spiritus, incubatûq; suo exclusit maledictam istâ coniurationem Iesuitarum, qui tot tantaq; mala in Galliam inuexerunt. Et paulò post: Mirandum sanè, flagitiosam Iesuitarum propagationem ruina vtique & desolatione gentis humanæ in tantam excreuisse multitudinem, ut intra paucas annorum hebdomades à sexaginta (neque enim initio plures) ad decem vsque prouenerint millia. Hactenus Narrationis tuæ verba, quæ qui legerit, quantumlibet frigide duntaxat & politicè Catholicus, nulloq; veteris Religio-

ligionis ardore incensus; facile tamen intelliget, omnes tuas cogitationes, conatus & machinas eò referri, vt mendacia & calumnias architecteris & comminiscaris. Nam, si mētiendi libidine non exardesceres, nihil necesse erat, te ortū huius Societatis commemorare, cū is nihil ad rem tuam faciat. Clarē etiam deprehendet Lector tuus, te laborare immedicabili gangræne morbo; cuius ea natura, vt omnia cōtaminet, & nihil intactum & intaminatum relinquat. Maffei-
 us & Ribadeneira, quem frequenter citas, & ex aliorum numero Lopeſius Caſtagneda, Societatis originem, & hanc, quam refers, hystoriam verē descripserunt; si quod inde accepisti, sincere & bona fide reddidisses; aliquid saltem veritatis in duabus tuis periodis repertum fuisset, absq; causę tuę præiudicio, imò cum laude & candoris testificatione. At nihil in tua præcordia descendit, quod non acescat: nec vel fauces mouere potes, quin mendacia euolent. Et si veritatem aliquam in animum tuum demittas, mox in mendacium conuertitur, & noua metamorphosi in suum contrarium transmutatur. Ecce quid Caſtagneda hystoricus Lusitanus, de cuius fide meritò dubitare nequīs, de origine Iesuitarum literarum monumentis consignarit, & ad posteritatem transmiserit. Ignatius de Loiola ex Biscaia oriundus, nobili familia, & parentibus Catholicis editus, à prima statim etate in aulam Regis Ferdinandi missus, ita vitæ suæ rationes instituit, vt ar-
 morum vsus & tractationem omnibus rebus anteferret; id vnum elaborans, vt in hac exercitatione fratres suos se natu grandiores longo interuallo superaret. Itaque cū Anno M. D. XXI. Pompeiopolis à Gallis arcta obsidione tingeretur, & ab Hispanorum præsidio, in quo & Ignatius, defenderetur, ictu bombardæ penitus confracta est dextra eius tibia, sinistra autem, lapide ex mœnibus excusso, valde sauciata: postquam suis adhortationibus, animiq; infracta virtute obsessis sepius non parum animi & roboris addidisset, vt hostibus virili-

ter re-

Li. 20. hist.
 Portugallensis.
 Verba Casta-
 gnede hystorici
 de orig. Iesuit.

ter resisterent. Quā de caussa vrbe paulò pòst per deditionem Gallis tradita, Ignatius in Gallorum manus venit, qui perhumaniter acceptum & habitum, ad extremum quoq; liberū in patriam remiserunt, ubi à Medicis diligenter curatus, acerbissimos quosq; dolores sanitatis recuperandæ gratiā inuicta mente pertulit, nondum deposita voluntate ad castra redeundi; his tamen cruciatibus quodammodo à Deo premonitus, rerum humanarum instabilem & fluxam sortem accuratius perpendere cepit, adeò vt post diuturnum cum animo suo, rerūq; inanium imaginibus & vmbriis certamen, tandem decreuerit (lectiōne librorum, qui vitam Domini nostri & Sanctorum continebant, vehementer adiutus) se totum diuino cultui mancipare exemplo & imitatione Sanctorum, quorum præclara facta à se non diu antea lecta, recenti memoria, hærebant.

Initia conuersi-
onis Ignatii de
Loyola.

Posthæc narrat idem Castagneda peregrinationes, res gestas, studia & pietatem Ignatii & sociorum, & qua ratione Societas hæc à Sede Apostolica approbata fuerit Anno M. D. XL.

Quidquid igitur tu certi & veri de origine Iesuitarum nosti, id te vel ex hoc scriptore, vel ex Iesuitarum libris desumere oportuit. Ipsi enim soli sunt, qui primordia sua literis mandare potuerunt; quippe qui primos suos parentes viderint, & isthæc narrantes sapius audiuerint. Ex te ipso nihil rerum istarum nosse potes, quandoquidem illis temporibus ne natus quidem eras. Si dixeris, te à Ministris & Prædicantibus super his rebus edoctum, libenter tibi assentior; sed nec ipsi hæc & similia aliunde, quàm ex libris Iesuitarū & Castagnedæ petere & intelligere potuerunt; & tamen tua narratio longè ab illorum narratione discrepat. Castagneda eodem modo scribit, quo Ribadeneira, & Massæus, Ignatium videlicet habuisse alterum crus fractum, alterum læsum, tu dicis, *utrumq; fuisse fractum*. Castagneda dicit, *lectionem piorum librorum non sine molesta lucta desiderium mundi*

mundi deserendi Ignatio peperisse; tu nullam huiusce rei mentionem facis, sed oblique indicas, id cum indignatione quadam fecisse, quod videret se claudum effectum. Quod tu ex tuo cerebro fingis. Nam historia nihil de hac re dicit; sed narrat, curatum fuisse, recteque incessisse, licet claudicaret; sed tam modice, ut non nisi a curiosis animaduerti posset. Quod satis non est, ut dicas, illum indignatione quadam militiam deseruisse. Sufficit generoso militum Duci, si prudentia valeat; & militi, si robore lacertorum: pedes firmos & crura agilia præoptant illi, qui, cum pugnandum est maxime, fugiunt maxime.

Porro tantum abest, ut qui in bello mancus mutilusve effectus est, debeat ob id animum despondere, ut infortunium hoc meritissimo honori & gloriæ sibi ducere possit. Quolibet enim passu, virtutis argumenta ostentat; abiectione Scevola animum, cum alteram manum; aut Horatius, cui Coclitii nomen, cum alterum oculum amisit? Castagneda dicit, Ignatium statuisse, rebus mortalibus valedicere; ut quidquid vitæ viriumve suppeteret, id totum in vnius Dei famulatu deinceps expenderet. Tu dicis, id factum irreconciliabili in Gallos odio. Castagneda dicit, cum impulsu & ductu Spiritus sancti hunc Ordinem fundasse: tu, demonis instinctu. Castagneda copiose exponit, quam multa præclara fecerit Ignatius cum sociis ad Ecclesiæ utilitatem: tu scribis, eum fouisse & aluisse maledictam istam conspiracyonem, quæ tot tantasque calamitates in Galliam inuexerit: & vndenam, nisi ex corrupti pectoris tui recessibus accidit, ut cum ex limpidissimo fonte biberis, reddas lymphas tam sordidas, veritate tam peruersè corrupta in hac breuissima historia? Et quid, oro, præiudicii & incommodi causæ tuæ attulisses, si candidè dixisses, Ignatium alterum crus habuisse fractum, librisque spiritualibus peruolutandis vacasse, & id genus alia, quæ

M

vera

Linus libr. 2.
Decad. 1.

vera sunt: quid, inquam, caussæ tuæ nocuisses, si hæc & similia commemorasses, omissa illa fellis amaritie, quam copiosè euomuiisti? Nihil damni inde tibi extitisset: sed ut anima tua omnis omnino conscientia expers est; ita & oratio tua veritatis.

CAPVT XX.

*Arnaldi calumnie in totam Rempub.
Christianam.*

ARVM tamen tibi visum est, historiam dicto modo deprauasse, nisi etiam in totam, qua patet, Christianitatem iniuriosus esses. Nam cum istā Societatem, maligni spiritus opus appellas, iniuriosè condemnas iudicium Ecclesiæ vniuersalis & ipsius capitis. Concilium Tridentinum sic de Societate loquitur: *Per hæc sancta Synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Iesu, iuxta eorum pium institutum, à Sancta sede Apostolica probatum, Domino, & eius Ecclesiæ inferuire possit. Concilium vocat Religionem. Apostolica Sedes eandem Societatem ut Religionem approbavit per omnes illos Pontifices, qui à Paulo III. (qui eam primus calculo suo confirmavit) adhuc usque diem cathedram Petri tenuerunt, omnesque non sine accurato Regularum & omnium actionum examine debitisque probationibus, eidem varia priuilegia impertiuerunt. Societatem igitur, quam caput & corpus vniuersum Ecclesiæ Religionem appellat, pium institutum, proque Dei obsequio erectum, tu vocas coniurationem demonis operâ eductam & exclusam, impiam progeniem; & alibi: Sathanæ officinam, sectam periculosam; quæ nomina conuenire non possunt, nisi in hæresin, quæ propriè conuenticulum est spiritu diabolico congregatum, rebellio filiorum Sathanæ, officina*

Paulus III. Societatem approbavit.

officina fabrilis instrumentorum Sathanæ, membrum ab Ecclesia recisum, constituens sectam cohortemque Sathanæ. Hæresi matri tuæ ista sunt danda nomina, & *secta* appellatio: ipsa est, quæ se à fide Ecclesiæ segregat, mater schismatum & dissensionum. Et nisi hæreticus, & quidem impudens esses, nunquam adeò petulanter blasphemam tuam linguam in Ecclesiæ Catholicæ maiestatem strinxisses. Nam ex tuis verbis sequitur, Concilium Oecumenicum nomine Dei conuocatum, & Spiritus sancti aura afflatum, vnâ cum Sede Apostolica, quæ ad diiudicandum verum à falso, inter noscendosque bonos spiritus à malignis, scientiæ clauis habet: perniciosè errasse, cum *improbam coniurationem, sectamque nefariam* in numerum Religiosorum Ordinum cooptauit. Hoc autem adeò sceleratum & impium placitum, cum tanta Christianæ Reip. iniuriâ asserere, est Wiclefo, Luthero, & Caluino, discipuli instar, adhærescere, nomenque suum in illis hæreticis profiteri, quibus nemo impudentior & flagitiosior ex infernorum sedibus extitit.

Matth. 16,

Inde etiam sequitur, conuentum Poissiacum, Sorbonam, Christianissimos Reges Galliæ, supremos Regis Senatores seu Parlamenta, quorum omnium cauto & circumspecto iudicio Societas approbata & in regnum recepta est: præterea omnis generis clarissimos Gallos, qui tanta liberalitate & munificentia Societatem sustentarunt: adæc Vrbes, quæ Societatem intimo quodam animi affectu complexæ fuerunt: denique Academias, quæ eandem in corpus & Rempub. suâ ascuerunt. Hos omnes, inquam, sequitur, aut scienter extrema quadam malitia, aut imprudenter, intolerabili ignorantia fuisse approbatores; fundatores, benefactores & fautores *viperi geniminis, coniurationis, & sectæ maledictæ*, inque Galliæ intimis visceribus stabiliuisse & fouisse scholas Sathanæ. Hoc totum sequitur ex eo, quod asseris, ita, vt

Quos & quan- iniuria tua ad omnes, nemine excepto, diffundatur. Nam
 tos Arnaldus insulsa tua vel potius hæretica garrulitate violasti Ecclesiæ
 iniuria afficiat. sanctitatem, regiam maiestatem, magistratum auctorita-
 tem, & in genere ipsum commune Francorum nomen & e-
 xistimationem; in specie autem atrocem iniuriam irrogasti
 plus quam bis mille Gallicanis familiis, quarum vel liberi
 vel consanguinei in hac Societate Deo vel seruiunt, vel
 adhuc seruiunt. Mitto cæteras Respub. regna & Monarchi-
 as Europæ, quæ Iesuitas admirabili beneuolentia recepe-
 runt & retinent. Mitto omnes alias Orbis partes, in quibus
 degunt ingenti approbatione eorum, qui virtutem colunt;
 In hos quoque spicula tuæ linguæ emisisti, ita, vt tua male-
 dicendi libido non solius Galliæ, sed iisdem, quibus mun-
 dus, terminis circumscribatur. Sed non vtar hoc argumē-
 to: sufficit indicasse, te, tuam patriam, dum Iesuitas insecta-
 ris, caninis dentibus lacerasse; si tamen Gallus es, ac non
 potius furiosius quidam Molossus Anglicus, humana figura
 vestitus. Profectò, nisi mens tua furis, imò & ipso stygis
 halitu afflata fuisset; fieri non potuisset, vt tam graues & ne-
 farias calumnias in Dei Ecclesiam, in omnes Christianos, &
 in Societatem Iesu iaceres, quam magno animi tui mæore
 fateris esse numerosissimam, & quam omnes pii ingenti gau-
 dio vbique terrarum diffusam & propagatam bono anima-
 rum vident.

CAPVT XXI.

Impietas Arnaldi in Sacramenta.

NERVM enim uerò commodè hoc loco euenit, vt
 postquam furor tuus nonnihil deferbuit, tuo tibi
 iumento malum arcesseres, cum dicis, naturam ani-
 malibus sanguinariis, exitiumq; homini afferre solitis ne-
 gasse.

gasse fecunditatem. Istam verò Societatem fecundissimam & numerosissimam simul esse. Non est igitur, vt tu mentiris, Societas hæc sanguinaria & perniciofa, cum fecunditas illius potius arguat vtilitatem & benedictionem cælo missam. Est enim ex illis, de quibus Propheta: *Benedixit eis, & multiplicati sunt.* Hebræi propterea multiplicati sunt, quia Deus ipsis benedixerat. Benedictio enim diuina est causa fecunditatis, & fecunditas signum benedictionis diuinæ. Ignarus igitur quid diceres, verum dixisti, sicut olim asina Balaam. Nam testimonio fecunditatis doces à Deo benedictam, & fauore diuino corroboratam, qui eam plantauit & auxit, sicuti cæteras Ecclesiæ sanctę familias; & istud incrementum deflens, egregiè expressisti mœrorem animi, quo Melanchthon tuæ sectę conforsangebatur morti iam proximus, lectoq; affixus. Nam cum audiisset, quæ & quanta Iesuitæ in Indiis quotidie præstarent, in cubitum erectus: *Bone Deus* (inquit Latine) *quid est hoc, video totum mundum plenum Iesuitarum:* Moriendum tamen illi fuit cum hoc cruciatu, tibi que similiter cum eodem viuendum & moriendum erit, & de te tuisq; sociis cātabitur illud: *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit.*

Nec contentus es iniuriis & calumniis in homines, alias insuper in Deum & Sacramenta adiungis. Nam multis locis Inuectiue tuę agis, *Iesuitas per Sacramenta populum seducere, & confessiones vocas more hæreticorum impias.* Nam exorcismi, benedictiones, Sacramenta, & ceremoniæ Catholicæ appellantur à Wiclefo, Caluino, & à Prædicantibus nostri temporis, *incantationes & necromantiæ.* Iesuitæ igitur in Confessionibus, tuā sententiā, incantant, dum dæmones, hoc est, peccatum, errorem, & hæresin ex hominum animis expellunt, & Deo reconciliant peccatis obstrictos, per Sacramentum Pœnitentiæ & Confessionis, præcipuum in ouili Christi

Psal. 106.

Diuina benedi-

tio est causa

fecunditatis.

Genes. 2. 9. 13.

15.

Psal. 39. 106.

Dictum Melanchthonis de Iesuitis.

Psal. 111.

Qualis Arnaldus in Sacramenta.

Alphos. à Castro li. 6. contra hæreses.

Caluinus eandem hæresin sequitur li. 4. Instit.

ca. 10. & 19.

¶ Kemnit. 2. sti instrumentum, quo oues ægre & morbosæ curantur, & parte exā. pag. deuiæ palantesq; reducuntur, instrumentum dæmoni eiusq; 852. ¶ illyri- satellitibus tam inuisum, quam vtile Christianis; teque ad eus Cct. 1. & 2. bacchandum & rabiosè vociferandum impellit, vt Confessiones in odium & contemptum adducas. Sed impius & blasphemus es in Deum, licet Iesuitæ tales essent, quales tu nobis mendaci stilo depingis. Nam cum Sacramentorum vis & veritas vis & veritas minimè pendeat ex bonitate Ministrorum, sed non pendet à ex Deo, qui ea instituit, fieri non potest, vt malitiâ Ministro- Ministro bono rum mala efficiantur. Quapropter quicunq; ea vocat *impia*, uel malo. *impie* diuina Mysteria traducit. Potestne Baptismus vocari *impius*, quia cum impius aliquis administrauit; aut Sacramentum altaris *impium*, eò quòd improbus illud confecit, aut eo abusus fuit; aut sacra Scriptura *impia*, quòd aliquis hæreticus eam legit, aut exposuit?

Sacramentorū
vis & ueritas
non pendet à
Ministro bono
uel malo.
1. Cor. 1.
Concil. Trid.
sess. 7. de Sa-
cram. cap. 12.
Nazian. or. in
Bapt. August.
contra Cres. li.
4. c. 10. & li.
4. contra Do-
nat. cap. 4.
De Iesuitarum
in Galliam ad-
uentu.

CAPUT XXII.

De Iesuitarum in Galliam aduentu.

Confessionibus Iesuitarum transis ad ipsorum in Galliam aduentum. Non venerunt, inquis in Galliam, explicatis vexillis. Utinam vel semel veritas te respiceret, vel potius tu illam. Poterântne in Galliam venire, & in ea manifestiùs viuere, quam scholas publicas aperiendo, concionando, viuendo cum aliis eiusdem regionis incolis, docendo, cumq; tuis Præceptoribus Ministris disputando in oculis Regum, Parlamentorum, Vniuersitatum, Magistratum urbium, & totius orbis? Estne hoc cuniculis, & clanculum agere, ac non potiùs vexillis voluntibus aduentare? Nonne hoc est venire nō tantum tympano pulsato, sed etiam adhibitis fistulæ modulis clangentibus tubis, thoracè ahenò corpori circumdato, manuq; armata,

Nō irrepsērunt
clam in Galliā.

mata,

mata & instar aciei, conflictum iamiam expectantis? Adeo apertè & luce palam venerunt, vt ab omnibus sint visi, vel potius inuasi & oppugnati; vt proinde necessarium fuerit virtute & patientia egregiè rectoros & munitos esse, vt imperterrito pectore sustinerent primam hostium impressionem Parisiis in illos factam Anno M. D. L X I V. simul atq; in Vrbe pedem posuerunt, eo videlicet tempore, quo tantus ciuium & optimatum numerus sese ignotis adhuc opposuit; quando decem Aduocati, nomine & loco decem diuersorum ORDinum & Statuum, Ecclesiasticorum simul & politicorum, iisdem, lite intentata, diem dixerunt, & illi quidem non ex vulgi face, sed totius vrbs & Vniuersitatis facilè primi. Quando Cardinales, Episcopi & Abbates, Gubernatores, Scabini, seu consules, Rector, Sorbona, Facultates, Xenodochia, imò etiam Ordines Mendicantium conuenerunt, quidam bono fine, vt discerent, quinam essent Iesuite; alii inuidia & odio, tibi similes, vt ex Gallia pellerentur; quando theatra, Comœdiæ & Tragœdiæ, mimicæ actiones & declamationes non aliud tonabant quàm calumnias: ridebant, accusabant nomen, vestes, actionesq; Iesuitarum; quando per Vniuersitatis vicos & compita iter facere nequibant, nisi insanis clamoribus & sibilis excepti, nec extra urbem pedem efferre, quin verberibus malè multarentur: fuitq; iste impetus tam acer, & tam violenta oppugnatio, vt eius fama per totam Europam manaret.

Neque vlla vnquam causa tantoperè in Senatu agitata, neque tanta contentione publicè acta, neque accuratius examinata, & iudicii quasi trutina expensa fuit; vt ne aurum quidem in mediis flammis ita probari possit, sicut de Iesuitis Lutetiæ periculum sumptum est. Sed deus, qui tanquam præses consilia Iudicum moderatur & regit, insontiumque patrociniū suscipit, etiam Catholico illi & sacro Senatui
pro

Persecutio Parisiis in Iesuitis excitata.

pro Iesuitarum causa adstitit; ut non modo sententiam contra illos non pronunciaret, sed ex illo temporis puncto patrem & protectorem Societati sese praeberit: idemque Deus Iesuitarum patientiam tam copiose remuneravit & compensavit; ut illud ipsum, quod perniciem allaturum videbatur, causa salutis fuerit. Nam persecutio & exagitatio adeo formidabilis, oculos mundo aperuit, ut clare intelligeretur, quinam essent Iesuitae, quae illorum viuendi ratio & norma, quae virtutes; eademque aduersitas Iesuitis apud omnes probos, infimos, medios, summos, insignem beneuolentiam & amorem conciliauit, & nominatim apud Dominum de Thou, ^{Thou, supremum} grauem illum, doctum, & pietate illustrem virum, tunc ^{praeses Parisiis,} Commisarii Regii summum Praesidem; qui eo maiorem ipsis nauauit operam, quod certiùs cognouit, quantum utilitatis labore suo Reipublicae Catholicae & Gallicanae afferrent. Et ut haec tanquam vera persuadeam, alio testimonio non egeo, quam temporis illius repetita memoria, & conscientia eorum, qui haec coram spectarunt, quorum non pauci adhuc superstites. Neque in vlla Galliae ciuitate sedem fixerunt Iesuitae, in qua multis experimentis suisque arduis & difficultate plenis non sint tentati & explorati. Sed ex his fluctibus incolumes semper emerferunt; idque vel patientiae & animi aequitate rebus aduersis, vel praestanti pietate rebus prosperis.

C A P V T XXIII.

Quid intelligat Arnaldus nomine coniurationis Hispanicae.

CONSIDERA iam, qua conscientia & fronte dicere ausus sis, Iesuitas clanculum in Galliam irrepsisse, neque vexillis explicatis intrasse. Os tuum hoc loco veremendax, impudens, iniuriosum, & haeticum nominaue-

ro: Vbi rationem reddere volens, cur Iesuitę illo anno tam aduerso ex Gallia non sint proscripti, ita loqueris: *Quis nescit, anno LXIV. nullum tantum animi habuisse, qui loqueretur liberę contra Hispanicam coniurationem?* Per coniurationem Hispanicam nihil aliud hęc intelligere potes, quàm Ecclesiam Catholicā. Nam si verba tua ea notione, quam primo aspectu præ se ferunt, accipiamus; necesse est, vt omni omnino sensu careant: nam eo tempore regnabat Carolus IX. Christianissimus, & populo Gallicano Rex longę charissimus, cui duo erant fratres ætate & robore florentes, neque tunc vel tenuissima alicuius coitionis & factionis Hispanicę suspicio erat. Intelligis igitur, nomine conspirationis Hispanicę Ecclesiam Catholicam, & Galliam Catholicam, in quam nemini tunc licebat petulantem linguam exerere, & qui, cū id maximę vellent, non tamen audebant, nulli alii erant, quàm hæretici, qui valido freno coerciti, loqui non audebant, ne *ianuis quidē clausis*, nedum in confesso publico. Iesuitas certę significare nō potes nomine *coniurationis Hispanicę*, quia liberę quisq; in eos, & quidē nimis liberę verbis inuehebatur. Illi ergo, contra quos nullus loqui audebat, erant Catholici; & qui non audebant loqui, erant hæretici, de quibus ais: *trepidi erant omnes boni & elingues, cū dicere, quod nolles, miserum; quod velles, periculosum.* Isti igitur, sententiā tuā, erant boni; & qui iam tum optassent, Iesuitas impedire, si potuissent, ne in Gallia sedem figerent, qui iam ab inferis excitati, & liberi effecti loquuntur, & vt loquaris liberę, efficiunt, illi sunt, qui Iesuitas condemnabunt, profligabunt, & exequētur id, quod tunc ausi nō sunt, aut non potuerūt. Ita, vt tuo iudicio nulla spes sit fore, vt Iesuitę istorum impetū & manus violētas euadant. Hęc est tua conclusio, inuoluta illis arrogantia, tumentib; verbis: *Quid igitur putatis, vos, o exploratores Hispaniæ, adducere posse, quò vos resq; vestras defēdatis?*

Nomen coniurationis Hispanicę ab Hæreticis inuentum.

CAPVT XXIV.

De quarto Iesuitarum voto.

NIL ampliùs hac de re adferam; sed gradum faciam ad argumentum, quod petis ex quarto Iesuitarum voto Apostolicæ Sedi nuncupato, quo probas, Iesuitas esse Hispanos, quiq̃ue Regibus Franciæ neque subiici, neque fide data obstringi queant. Sic enim quodam loco scribis: *Cui ne fidelitatis quidem obligantur Sacramento; vt pote incapaces, talesq̃ quorum cætus tota nullibi approbatus Gallia, quiq̃ue alioqui Vasalli ligij, obligati in omnibus & per omnia tam Generali suo, quàm Papæ.* Idemq̃ue multis aliis locis repetis, vt inde extundas, *Iesuitas esse Hispanos.* Cogor tua vestigia sequi, vt initio dixi, hocq̃ non tanquam crimen, sed vt mendacium refellere. Neque enim adeò tuam linguam pertimescunt Iesuitæ, vt non libera voce testificentur, se malle quosuis in Media Castilia nasci, vt sint Catholici, quàm in vrbe S. Ioannis de Angelo, vt fiant hæretici. Sed quæstio est de facto, non de Iure; de veritate, non de crimine: refutandum est, quod dicis, & ostendendum, te vbique *Arnaldum* esse, hoc est, calumniatorem & conuiuiatorem. Calumniator cùm præclarū facinus aliter eleuare non potest; id malo fine & mente peruersa factum asserit. Sic dēmon calumniatus est Sanctissimū virum Iob, quasi spe diuitiarū Dei tam reuerens & obseruās esset. Eodem modo & ingenio tu vota Iesuitarum, & quicquid Dei & proximi amore, & ipsius etiā Galliæ causā agunt, criminari & in mōtes pyrenæos reiciis: cumq̃; præclaras actiones multo lumine illustres & cōspicuas inficiari nequis; nebula tamen nescio qua obscuras & obumbras, sinistreq̃; interpretaris, & ad improbitatis tuæ tortuosos anfractus inflectis; quasi videlicet omnia referant tanquam Hispani ad Hispaniæ gloriam

cx

*Iob. 1. & ibi.
S. Gregor.*

Ineptie Arnaldi.

extollendam. Sed accedamus ad Votum. *Iesuite quarto voto Pontifici sese obstringunt.* Quid tum? Omnes igitur sunt Hispani. En scitam & ex intima arte depromptam conclusionem, non ab similem huic: *Luna in cælo splendet: Igitur rose sunt stellæ.* Quæ conclusio nec vera, nec bene formata est. Ex omnibus nationibus Iesuitas reperies: cur omnes propter hoc votum censebuntur Hispani? *Quia Papa semper est Hispanus:* Mendacium de hanc enim rationem reddis, quam & priscæ & hodiernæ historię redarguunt, quibus constat, tot aut plures, quàm alterius nationis Pōtiffices Gallos Petri cathedram tenuisse; & post approbatam Societatem, nullum Hispanum ad supremum Pontificatus culmen euectum esse: *At omnes animo & voluntate Hispani sunt:* sed hoc est coniectare, inconsideratè quidvis effutire & calumniari. Sed esto, verum sit, quod dicis (licet experientia mendacii te accuset) num proterea necesse est, ut qui singulari voto Pontifici suam operam obligarunt, eodem affectu imbuantur, qui ad fidei negotium nihil penitus pertinet? Omnes Christiani, quā tales, debent Pontifici obedientiam, num ob id omnes Hispani? Quare falsa est tua conclusio, & malè collecta.

Si bonus fuisses Catholicus, & bonus Logicus, & non ignorans & arrogans Hugenotus, verè & prudenter conclusisses ex hoc voto, Iesuitas esse Apostolicę Sedi cumprimis deuotos, & eximia pietate addictos, indeq; occasionē ipsos laudandi desumpsisse, non tantum quod ex aduerso hæreticis rebellionis filiis & capiti Ecclesię tam infestis sese opponāt, sed etiam quod istud votum maximè verbo Dei, ipsorumq; instituto consentiat. Votum his verbis continetur; quæ inter Professionem post tria Religionis vota, pronunciari solent: *Insuper promitto specialem obedientiam Summo Pontifici circa missiones.* Quibus verbis nihil aliud significant, quàm se promptos & alacres fore ad omne illud sine tergi-

Verba quarti
noti.

uersione exequendum, quod Pontifex mandauit, siue iubeat proficisci ad Indos, Turcas, aliosue infideles & hæreticos, siue ipsos fidelibus & iam Christiana religione initiatis suam operam nauare velit. Hoc votum non nisi sanctum iudicabunt omnes illi, quibus aliquid iudicii suppetit. Nam cum Societas seipsam deuouerit, penitusq; manciparit diuino obsequio, gloriæ Dei, animarumq; saluti & conuersioni, non potuit sanè liberalius sese offerre, & alacrius Christi Vicariū inuitare; vt hac oblata operâ vteretur in gregis sui emolumentum multò maximum, & in honorem eius, cuius vices in terris gerit. His enim quodammodo verbis Summum Pontificem Societas affatur: *Ecce parati sumus quousque labores suscipere, quocunque terrarum Sanctitati Vestrae nos amandare placuerit ad conseruationem & amplificationem Christiana fidei.*

Nemo concionandi munus sibi sumere debet, nisi mittatur.

Hier. 23.

Luc. 9.

Marc. ult.

Ioan. 17. & 20

Concil. Lat. c.

3. Innoc. 3. ep.

ad omnes fideles.

Rom. 10.

Hier. 23.

Ioan. 10.

Tertul. de præscript.

Deinde cum nullus concionandi munus sibi sumere debeat, præsertim omnibus orbis in oris, vt faciunt in Ecclesia & pro Ecclesia Iesuitæ, nisi mittatur, & superioris auctoritate muniatur; non poterant sanè Iesuitæ consultius & verbo diuino conuenientius agere; quam si supremum in Ecclesia caput, familiæq; Christianæ Oeconomum & dispensatorem adirent; ad cuius officium spectat, destinare alios, vt laborent, in vineas, alios in agrum, alios in alias possessiones Dominicas. Arcet Deus omnes illos a docendi officio, qui potestatem ad id acceptam literis quasi patentibus & testimonio publico probare nequeunt. *Quomodo prædicabunt, inquit, per S. Paulum, nisi mittantur?* Et Hieremias conuerteretur de falsis Prophetis, quia currebant & prophetabāt non missi. *Ego non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: ego non loquebar ipsis & ipsi prophetabāt.* Hoc vno signo heretici veteres & recentiores produnt se lupos esse, non pastores; hæreticos; non doctores, non ingredienti per ostium, & concionantes nullius missu aut concessu; propterea Tertullianus ipsorum

ipsorum doctrinam tanquam nullam exagitat & oppugnat, hoc solo argumento: *Qui estis vos, quando, & vnde venistis? Quid in meo agitis non mei? Quo denique, Marcion, iure syluam meam cedis? Qua licentia, Valentine, fontes meos transueritis? Qua potestate, Appelles, limites meos commoues? Mea est possessio: olim possideo, habeo origines firmas, ab ipsis authoribus, quorum fuit res, Ego sum haeres Apostolorum.* Hoc totum occinit iam Ecclesia Catholica haereticis nostri temporis. Hugonoti, quando prodixisti in mundum, & vnde orti es? Quid in meo agitis non mei? Quo iure, Luthere, syluam meam cedis? Qua licentia, Caluine, meorum fontium canales transueritis? Qua auctoritate, Beza, limites meos commoues? Iam olim possideo, prior sum iure & tempore, bonos habeo titulos, origines firmas, ab ipsismet Apostolis, quorum res fuit. Ego ipsa sum vera haeres. Quamobrem non debeas hic Iesuitas conuictis insectari, si verus esses Catholicus: sed conuerso stilo quam maximis laudibus efferre, quod hoc suo voto, sponte sese ad obseruationem diuinorum mandatorum obligent, exemploque tam perfectae obedientiae haereticorum cerebrosam rebellionem expugnent: laudare debebas, quod genuinae reuerentiae & in Sedem Apostolicam obseruantiae nota insigniti, Papam cum S. Irenaeo singulari pietate agnoscant, tanquam potentiorum Ecclesiae Principatum habentem: cum Prospero, Summum Pontificem & Apostolicum Sacerdotem: cum S. Iuone Episcopo Carnotensi, patrem patrum: cum S. Bernardo caput Ecclesiae, quodque cum magnis istis Doctoribus sanctitate & eruditione clarissimis, verisque corde & lingua Gallis cum venerentur & colant, qui suis manibus caeli clauus gerit,

S. Iren. li. 3. c. 1.
S. Prosper. li.
2. de uocat. Sc.
ten. ca. 16.
S. Iuo epist. 12.
S. Bern. c. 125.
Matth. 16.

CAPVT XXV.

*Iesuitas ab omnibus Galliae ordinibus
receptos esse.*

N 3

Quare

QVARE spatiosus tibi aperiebatur hoc loco campus decantandi laudes Iesuitarum, si rectè sapere & loqui didicisses: quos dum accusas ob illud votum, nihil aliud carpis, quam studium promptamq; voluntatem obtemperandi Papæ, quo ipso quasi *Papistas* vocitas vſitato

Vtrum Iesuite hæreticis in Catholicos conuitio. At quod agis, Iesuitas non iuramentum si- posse fidelitatis iuramentum Regi præstare, verum est, non ob il-
delitatis, præ- las causas, quas proponis, quæ nullius sunt momenti; sed
stare possint re- quia vt & cæteri Religiosi ad id non obligantur, cum vale-
gibus. dixerint mundo: qui licet membra sint Reipub. Christianæ;

ad politicam tamen & temporalem potestatem, neque vt integrum quoddam, neque vt partes pertinent: Regum administrum, nobiles, vrbiumq; viri primarii, solito iureiurando Regibus sese deuinciunt; idq; vel ratione officij, vel feudi, vel vtriusque: Religiosi, quales Iesuitæ, quibus cum huiusmodi negotiis nihil est commercij, non magis adiguntur ad fidem Regibus obligandam, quam infirmi hominum opifices. Et quamuis exigretur ab illis fidelitatis promissio; nulla tamen ratio obstat, quò minus salua Religione & conscientia eam præstare possent, multoq; minus obstant rationes tuæ, quæ duobus mendaciis fulciuntur. Altera ratio est, quòd Iesuitarum Societas & quasi communitas non sit in Gallia communibus suffragiis recepta & approbata: Altera, quòd Iesuite per votum obedientiæ efficiant sese absolutè *vasallos* Papæ, & sui Generalis Præpositi.

Due rationes Arnaldi.

Vanitas et falsitas prioris.

Iesuite in Gallia recepti sunt à Clero.

Prior ratio adeò falsa & vana est, vt dicere auisim, nullum vnquam Religiosorum Ordinem tanta omnium Statuum & Ordinum approbatione & consensione in Galliam admissum, iureq; ciuitatis donatum esse. Recepti enim sunt Iesuitæ & admissi ab Ecclesia & Clero Gallitæ in Conuentu generali Poissiacò, vt ex ipsis illius conuentus actis scripto consignatis indubitata fide constat; idq; præsentibus & au-
 nuentibus

nuentibus Illustrissimis Cardinalibus, Lotharingo & Turno
nio, quod in actione tua ægrè admodum fateris, nec sine
glossis ex cerebro tuo exsculptis: quæ cui rei seruiant, non
video, nisi quod te mendacem & insignem calumniatorẽ
ostendunt. Mendacium est, Collegium ipsorum receptum fuisse,
sed ea conditione, vt ipsa Religio Societatis ex Gallia pelleretur, nec
cognomen illud suum in posterum vsurparet. At calumnia est, cum
dicis, operâ duorum Cardinalium sententiam fuisse signatam, non
audita prorsus Academia, quod tu pro tua mentiendi libidine
confinxisti & protulisti per summam iniuriam & contumeli-
am in duos Principes, quorum porcos pascere, & corrigiam
calceamentorũ soluere, si viuerent, ne præstantissimus qui-
dem tuæ cognationis dignus esset.

Recepti & admissi sunt Iesuitæ ab omnibus Christianis- *A Regibus.*
simis Galliæ Regibus, qui ipsos nosse potuerunt, Diploma-
tis regiis, literisq; publicè vulgatis, à Rege Henrico II. An-
no M. D. L. à Francisco II. Anno M. D. LX. à Carolo IX.
Anno M. D. LX. & LXIV. & LXV. ab Henrico III. Anno
M. D. LXXX. & M. D. LXXXIV.

Supremi Galliæ Senatus Iesuitarum Collegia admisērūt, *A curiis et par*
& præcipuè Parisiensis, qui Poissiacam illam admissionem *lamenti Galliæ*
& approbationem ratam habuit, vt & maiorem partem di-
plomatum regionum. Pro iisdem sæpè idem Senatus senten-
tiam tulit, quando vel fundatio Collegiorum oppugnata,
vel legata testamentis in eleemosynam relicta, in dubium
reuocata fuerunt. Camera rationum, qua quidem licu- *A cameris seu*
it, ipsos receperunt, Collegiorumque possessiones appro- *Magistris Ra-*
barunt. Ciuitas Parisiensis concessit ipsis eadem priuilegia *Rationum.*
& immunitates, quibus Academia & Collegia Academica *A ciuitate Pa-*
fruuntur. Huius exemplum secutæ sunt reliquæ vrbes Gal- *rifensi.*
liæ, in quibus domos habent. Academiae Gallicanæ Socie- *Ab Academicis*
tatis Collegia non modò summo consensu approbarunt, sed *Galliæ.*

& in

A Sorbona.

Antiquum Sor-
bonæ decretum
abrogatum per
nouum.

& in corpus & Rempub suam adscripserunt, quod Tholo-
se, Burdegala, & Biturigibus factum est. Imò ipsa Parisiensis
Academia voluit, vt suis priuilegiis gauderent, quemadmo-
dum alia Collegia eiusdem Vniuersitatis, vt patet ex literis
datis à M. Iuliano, de sancto Germano eiusdem Academiae
Rectore, M. D. LXIII. ab ipso subsignatis, & sigillo Vni-
uersitatis munitis. Sorbona suo decreto 9. Iulii supra cita-
to, publicè declarauit, se quatenus ipsa quidem poterat, Ie-
suitas pro admissis & receptis habere. Quod decretum iure
abrogare censetur, vetus illud M. D. LIV. quo tantoperè tu,
tuiq; sodales gloriantur, & tam furiosè digladiantur. Latum
enim & promulgatum est Iesuitis, nec visis, nec auditis,
absque vlla cognitione & examinatione. At hoc posterius
editum non est, nisi post triginta annorum experimenta de
Iesuitis sumpta. Solent autem sententię posteriores præfer-
ri prioribus tanquam maturiores, magisq; ad iudicii truti-
nam exactæ & expensę. Et si qua diuersitas in legibus exo-
ritur, vltima abrogat & inualidam reddit primam, vt ait Ci-
cero. Iam igitur ostende mihi, si potes, vllam Religionem,
quæ in Gallia regnum iustioribus titulis, & maiore omnium
consensu venerit, quàm ista Societas; Aut si nequis, fatere
te esse Arnaldum, cum dicis, Iesuitarum Societatem nondum
esse in Gallia approbatam: fatere, tuam rationem esse fal-
sam, quando dicis, non posse Iesuitas præstare Regi iura-
mentum fidelitatis, quod non sint in Gallia recepti.

C A P V T XXVI.

*Iesuitas non fieri Vasallos Pontificis & Regis Hi-
spania per votum obedientie.*

Secunda

ECVND A tua ratio æquè falsà est, ac prima. Nam nullus est Iuriscōsultus adeò in Iure hospes, qui non videat, votum obedientiæ, quo se Iesuitæ Apostolicæ Sedi obstringunt, non efficere illos eiusdem Sedis *vasallos*, vt ais: quo satis apertè significas, te non modò ignorare, quid dicas, sed etiam quid sit absolutè *vasallus* nondum perspectum habere, quod tamen tuæ professionis vir memoris nosse debet. Principiò, nemo potest fieri *vasallus Ligius*, nisi ratione alicuius feudi aut beneficii temporalis ob finem temporalem collati. Deinde, non potest fieri, vt quis duorum dominorum sit *vasallus ligius*, vt ipsemet fateris: At Iesuitæ nullum feudum obtinent à Papa in Gallia, nec aliquam temporalem dignitatem; quomodo ergo possunt esse *vasalli* absoluti Pontificis? Forasan creare nobis cogitas *vasallos* sine feudo, & Canonicos sine beneficio Ecclesiastico, eo modo, quo sine lege litem Iesuitis intendisti. Facis etiam ipsos *vasallos ligios*, vt Iurisperiti loquuntur, Generalis ipsorum; oblitus eorum, quæ dixisti, non posse aliquem esse *vasallum ligium* duorum Dominorum; si sunt *vasalli ligii* Pape, quomodo etiam sui Generalis erunt? Visne duos maritos vni mulieri iungere? Sed si *Vasalli* sunt Papæ, quomodo eadem obligatione obstringi possunt suo Generali, qui & ipse tuo iudicio Pontificis *vasallus* est? hinc quatenus talis non permittitur à iure habere sub se *vasallos* absolutos, cum non sit supremus Princeps: quòd si Iesuitæ absolutæ sint *vasalli* Pape, tantum ratione voti; sequitur omnes Christianos potiori iure fore Pape *vasallos*, ratione videlicet obligationis maioris & generalioris. Nam hoc voto non obligantur Iesuitæ Pontifici, nisi ad missiones in varias orbis partes Euangelii disseminandi causa: At Christiani, quatenus Christiani, tenentur Pontificem in omnibus, quæ ad fidem pertinent, tueri, & immunem præstare à quoruncunq;

Vnus non potest esse *vasallus Ligius* duorum.

rumcunque insidiis & machinationibus, quæ propemodum conceptis verbis formula est iurisiurandi, quo fidelitas & obsequium Principibus promittitur; dummodò materia Religionis & fidei mutetur in materiam Reipub. externæ & politicæ. Quocirca, si doctrina tua vera est, non poterit Christianus fidelitatis iureiurando Principi sese obligare. Ex quo rursus consequitur, regnum Galliæ tot tantisque hominiorum & vasalliorum iuribus priuandum esse, ut & ceteros Reipub. Christianæ Principes. Nam nullus poterit esse Regis absolutus vasallus, cum sit vasallus Pontificis, quatenus Christianus: necesse igitur erit, ut quis aut non baptizetur, aut baptizatus ab obedientia Papæ recedat, & Paganus & hæreticus fiat, ut sit Regis vasallus absolutus. Atqui neque Reges, neque proceres Galliæ, tanto dispendio hoc ius hancque dignitatem sibi comparare cogitant.

Itaque ne erremus: satius est dicere te errare, tuasque rationes esse rationi contrarias; & totam tuam probationem nihil aliud esse, quam farraginem & contextum quendâ mendaciorum & ignorantia. Neque enim cum quis Domino spirituali obligatione aliqua obstringitur, vasallus illius absolute efficitur: neque quidquam adimit obligatio spiritualis ei, qua Principibus politicis obstricti tenemur. Quilibet Clericorum cum sacro Sacerdotii ordine initiantur, in hunc modum ab Episcopo interrogantur: *Promittis mihi & successoribus meis reuerentiam & obedientiam?* Et quisque respondet: *Promitto.* Ista promissio & obedientia Episcopo promissa generalior est, quam sit illud quartum Iesuitarum votum; & tamen nemo prudens asseret, Sacerdotes propterea desinere esse fideles subditos & vasallos sui Regis. Imò si controuersia de Dominio & temporali Iurisdictione cum Pontifice oriretur, nullum dubium est, quin Iesuitæ, Galliarum incolæ, starent contra Pontificem à partibus Regis Galliæ: quippe

Sacerdotes promittunt Episcopis obedientiam.

quippe quem solum Dñum temporalem Gallia agnoscunt:
Sed neq; Sacerdotes neq; Iesuite debent tales vasalli esse,
quales tu nobis, velut *novus Iustinianus*, describis. qui scilicet
in omnibus & per omnia simplici & absolutè regi obediāt,
quidquid tandē Roma adferat; quidquid sit quod Deus &
eius Vicarius prohibeat aut præcipiat. Nec quærunt Reges
Gallie & nomine christianissimi tales vasallos; nā contēti
iure Cæsari debito, id quod Dei est, minimè sibi adscribunt.
Hinc detestantur etiam tuam adulationem. Ad euertendam
igitur tuam conclusionem Hispanicā, ita concludo: Si Iesu-
ite Galli non sunt vasalli Papæ, neque sui Generalis; utique
neq; esse possunt Regis Hispaniæ, cui non obligantur, nisi
ea obligatione, qua omnes Christiani generaliter omnib.
Christianis Principibus obligantur. Aut si propterea, quòd
sint vasalli Papæ, & sui Generalis, non possunt esse vasalli
Regis Franciæ, quomodo poterunt esse Regis Hispaniæ?
Quodnam ius maius ibi erit; aut quæ maior obligatio? Cō-
cludo igitur, Iesuitas esse fideles & bonos subditos Sum-
morum Pontificum & Regum, & bonos Gallos, & te neq;
bonum Gallum esse, qui tam malè ius Gallorum tuearis: ne-
que bonum vasallum Regum Galliæ, quòd illis fidem non
præstes, honoremq; debitum neges, minusque bonum esse
Catholicum, oppugnando Pontificem, communem omni-
um Christianorum parentem.

Arnaldus neq;
bonus Gallus,
neq; bonus Ca-
tholicus.

CAPVT XXVII.

*In superiore agnoscendum & colendum
esse Deum.*

DISpiciamus iam, vtrum peritiùs probes, Iesuitas
esse Hispanos, ob votum obedientiæ, quo Gene-
rali suo sese obstringunt. Argumentum tuum his

O 2

verbis

Paucis verbis
sex Arnaldi
mendacia.

Iesuitarum Ge-
nerales.

verbis formatum est. *Præcipuum illorum votum est, obedire per omnia & in omnibus Generali suo ac Superiori, qui semper est Hispanus, electusque suffragio Hispanici Regis: Cuius rei testimonium esto vel experientia ipsa; sunt ergo Hispani: Et paulò post: Verba quarti illius voti mira prorsus sunt, imò horrenda; eo enim usque procedunt: in illo Christum velut præsentem agnoscamus. Et alibi: Quibus votum illud est quartum ac præcipuum, obedire absolute per omnia & in omnibus, tum Generali Hispanico homini, tum Papæ. Vis & sententia argumenti talis est: Iesuitæ habent suum Generalem semper Hispanum, cui obediunt, vt Dei Vicario: sunt igitur Hispani. Paucis verbis sex insignia mendacia protulisti cum ingenti stupiditate coniuncta. Mendacium est, Iesuitas habere in suis votis hæc verba: Per omnia & in omnibus. Mendacium est, ipsos facere votum obedientiæ suo Generali: Deo enim faciunt, vouentq; diuinæ Maiestati paupertatem, castitatem, & obedientiam perpetuam in Societate Iesu; & si promittant obedire Generali; promittunt, vt Dei Vicario in administratione istius Societatis. Aliud mendaciū est, & quidem crassius, Iesuitas nuncupare quartum votum, quo sese obstringant Generali, neque vt Dei Vicario, neque alia huius generis ratione considerato. Nec minùs à vero alienum est, quod ais, Regem Hispaniæ Societatis Generalem eligere; eligitur enim in Congregatione generali, ad quam multi ex diuersissimis nationibus conueniunt, qui præmissis iuramento suffragiis liberis scriptoq; comprehensis eligunt illū, quem re Domino diligenter precibus & sacrificiis commendata, existimant omnium aptissimum, qui summa cum potestate Societati præsit. Mendacium insuper est, Iesuitarum Generales semper esse Hispanos: nam post ipsum fundatorem Ignatium Loíolam, qui Biscainus fuit, duo tantum fuerunt Hispani Iacobus Laynes, & Franciscus Borgia. Euerhardus Mercurianus erat Leodiensis: Quintus adhuc super-*

stes

stes Claudius Aquaviva, Italus est, ex Ducum Atrię familia Hispanis semper suspecta, quod à partibus Gallorum steterit. Sextum mendacium est, verba ista: *In illo Christum veluti presentem agnoscimus* inserta esse votorum formulę.

Iam verò quàm stolida & bruta illa, qua laboras, insanía est, cum prædicta verba, *In illo Christum veluti presentem agnoscimus*, etiam si votorum formulę inserta essent, appellas mira & horrenda. Si enim Deum presentem agnoscimus, veluti cautissimam in suis effectibus; in omnium creaturarum minima, imò in ipsa culicis natura; si in fabrica spinę dorsi, Aristoteles Ethnicus, & Medici solo luminæ naturę illustrati agnoscunt Deum: adeone mirum existimas, ipsum in homine, vera Dei imaginem agnoscere, & in homine quidem antistite, ab ipso Deo specialiter misso, tanquam Maiestatis sue Legato & Vicario? Ego, inquit S. Paulus, si quid donavi, in persona Christi donavi, & pro Christo legatione fungimur. Nam cum esset Dei legatus, personam Dei referebat. Audi D. Basilium: *Prælati*, inquit, *nihil aliud est, quàm ille, qui Christi personam tenet.* An nescis quasdam esse personas & actiones, quę cum præstantes & sublimes sint, insigniter Deum referant, quippe cum in eis Deus, tanquam in imagine se quodammodo aspectandum exhibeat? Iudicis officio fungi, & ius dicere, est Dei personam actione diuina referre. Hinc Iudices dicuntur Dii: *Ego dixi, Dii estis*; Et: *Deus stetit in synagoga Deorum*; hoc est, Deus in Iudicum concilio præsidet. Nam his locis, Dei nomen significat Iudicem. Pari modo, Regem esse, & iuste ac pię regnare, est Dei personam actione diuina repræsentare, Regesq; huius actionis excellentia imaginem Dei præcipuè intuentium oculis obiciunt. Hinc S. Gregorius Nazianzenus Imperatorem alloquens: *Imperium cum Christo teneas*, inquit, *cum ipso in terris gubernas: tu es imago Dei.* Quod si diuino nutu aliquando contingat, vt im-

Deus relucet in suis effectibus.

Tertul. lib. 4. contra Marc. c.

14. Arist. 1. de partibus.

2. Cor. 2. In Const. Mon.

psal. 81. Ibid.

Orat. ad ciues.

Sap. 6.

probus Iudicis solium, & sceleratus regalem thronum insideat, id eò fit, vt mortalibus palàm fiat, illos non esse Deum, cuius imaginem gerunt, nihilq; extra Deum stabile & omnis mutationis expers reperiri. Continentur etiam hac ratione tanquam freno intra officij & submissionis limites, dum se variis peccatis & casibus obnoxios clarè intelligunt. Quèadmodum porrò diuina bonitas liberaliter, vt sic dixerim, permittit, vt Iudices & Reges potestate accepta bene vel male vtantur: ita etiam iuste illos pro modo & conditione status sui, punit, & ad executionem decreti illius in Sapientia libro scripti, progreditur: *Potentes potenter tormenta patientur*, quando scilicet abusi fuerint ea potestate, quam Deus illis contulit ad suam gloriam, publicamq; salutem. Improbitas tamen & abusus non tollunt id, quod asserimus, videlicet in eiusmodi hominibus legitimè ad illam dignitatem euectis, Deum velut præsentem agnoscendum & colendū esse. Si igitur Reges, Iudices, & Magistratus, ob gubernationem, qua res politicas & caducas ad salutem Societatis humane moderantur, personam Dei sustinent & repræsentant; an tuo iudicio eandem non sustinebunt & repræsentabunt antistites, qui Religioni & ministerio altaris animarumque commodo procurando vacant, cum istæ actiones, multa cum diuinarum actionum præstantia communia habeant? Si ergo Deus in his tanquam in speculo quodam elucet; cur, obsecro, cum ubi est, præsentem non agnoscamus & veneremur? Nonne igitur insipiens & impius es, cum vocas mira & horrenda illa verba, quæ summæ religionis clarissima sunt indicia & testimonia?

C A P V T XXVIII.

*Superiori non esse obediendum, si quid mandet
contra legem Dei.*

Sed

ED obiicis; si DEVS in Prælato præfens agnos-
 citur: obtemperare ergo oportebit Prælato, si homicidi-
 um imperet. Miserum te, & ignarum, vel potius
 Sophistam nefandum. Prælati, quâ tales, & vt
 patres spirituales, ius non habent mandandi talia, cum ex
 Canonum & Ecclesiasticarum sanctionum præscripto remo-
 tiſſimi eſſe debeant ab omnibus actionibus ſanguinariis: &
 quamvis in Prælato Deus præſens agnoſcatur, Prælatus ta-
 men non eſt Deus. Quare ſi quid contra legem diuinam
 præcipiat, ſubditus non tenetur hac in parte illi obedire. Nā
 cum tantum ſit vices Dei gerens, mos illi minimè gerendus
 eſt; ſi quid contra Domini voluntatem iubeat. Hoc non
 ignorârunt Ieſuitæ, tanquam omnibus Chriſtianis cognitifi-
 ſimum: Nam hoc tantum illis præcipitur: *iudicium ſuum cum*
eo, quod ſuperior vult & ſentit, in omnibus rebus, vbi peccatum non
cerneretur omnino conformantes. Quæ exceptio deſumpta eſt
 ex D. Bernando, quam, ipſorum primus fundator Ignatius
 inſeruit epiſtole ſuæ de obedientia. S. Bernadus ſic ait: *ſiue*
Deus, ſiue homo Vicarius Dei, mandatum quodcunq; tradiderit, pari
profectò obſequendum eſt cura, pari reuerentia deferendum: vbi ta-
men Deo contraria non præcipit homo; hoc enim caſu non eſt illi
obediendum. Nam qui præcipit aut agit repugnantia vo-
luntati ſui Principis; is eatenus Vicarij dignitatem amittit, ſe-
ipſumq; imperandi iure priuat. Quia ſicut qui priuilegio abutitur,
priuilegio priuatur: ita qui poteſtate abutitur, poteſtatē amittit. Scri-
ptura iubet obedire Magiſtratibus ſæcularibus. Qui poteſtati
reſiſtit, ordinationi Dei reſiſtit: ſed ſi flagitium præcipiat, nulla
illi hac quidem in parte debetur obedientia, vt S. Auguſti-
nus doctè tradit. Si iubeat, inquit, poteſtas facere, quod non licet,
hic ſanè contemne poteſtatem; ipſos humanarum legum gradus ad-
uertite: ſi aliquid iuſſerit Curator, nōne faciendum eſt? Tamen ſi
contrà Proconſul iubeat, non vtique contemnīs poteſtatem, ſed eligis
maiori

*Superiorib; a-
 liquid cōtra le-
 gem Dei man-
 dantibus nō eſt
 obediendum.*

*Lib. de præcep.
 & diſpen. c. 12.*

*25. q. 2. c. po-
 ſteaquam.*

Rom. 13.

*De verb. Dom.
 ſerm. 6. citat
 Gratian. C. Qui
 reſiſtit. 11. q. 3.*

1. Reg. 22.

maiori seruire: Si aliud Imperator, & aliud Deus; da veniam Imperator; tu carcerem, ille gehennam minatur. Hinc custodes & satellites Saulis cum mandatum accepissent, vt Sacerdotes interficerent, excusarunt se, quia hoc erat contra Deum. Hinc Christiani maluerunt quauis tormenta subire, & vitam cum sanguine profunderet, quam Idolis sacrificare, etiam si id illis ab Imperatoribus præciperetur. Hinc Machabæi grauissima potius perpeti supplicia præoptarunt, quam contra Dei legem vesci carnibus, sicuti iubebat Antiochus.

Mirandum fac-
tis summi præ-
dis Parisiensis.

Hinc supremi Regni huius Senatores, maluerunt olim officio & Magistratu suo abire, quam iniusta Regis edicta suffragiis suis comprobare, vt accidit temporibus Regis Ludouici XI. quando præses Vaquerius stipatus plurimum Consiliatorum comitatu, purpuratusq; ad Regem se contulit, conquestum ob minas Curie intentatas, nisi calculo suo, confirmaret edicta quædam Regis: quin & suo & Collegarum suorum nomine disertè Regi exposuit, se potius deserturum conditionem & officium, quam iustitiæ defendendæ propositum. Quod tam præclarum, omniq; laude dignissimum facit, ut tu nunquam fecisses, si eo tempore fuisses talis Consiliarius, qualis nunc es Aduocatus. Risisses viros illos iustitiæ tam tenaces, egregiamq; ipsorum & honestissimam voluntatem calumniatus dixisses, quæcunque Regis imperata alacriter facienda esse, quidquid Papa Romanus aut Deus ex æthere contrà intonet vel fulminet. Ne vnus assis huiusmodi tonitrua & fulgura æstimari debere. Non ita illi, iuris & æqui lumina & firmamenta: non enim erant Arnaldi, & tamen vt huius rei exitum videas, Rex tanta constantia obstupescactus, collaudatâque immota animi firmitudine, nihil vltra tentandum putauit; sed edicta rescidit, regiaq; virtute ad famulorum suorum virtutem sese accomodauit. Tam hic igitur, quam illi, pro certo habuerunt obedi-

obedientiam non versari in rebus diuinæ legi contrariis. Eodem modo Iesuitarum obedientia, quam suo Generali Dei loco præstant, non obligat illos ad ullam rem, quæ vel Deo, vel proximo aduersetur,

CAPVT XXIX.

Refutantur ineptæ consequentiæ Arnaldi.

HAbes ergo Iesuitarum obedientiam, & quomodo Deum amore Dei præsentem in suo Magistratu agnoscant & reuereantur; habes etiam mendacia tua patefacta, assertionesq; temerarias confutatas: at verò collectio, quam deducere vis ex hac obedientia, non minùs est inepta & falsa, quàm assumptio. Faciamus enim Iesuitarum generalem Præpositum, cui sese voto obedientiæ obstringunt, semper esse Hispanum; annè idcirco omnes Hispani erunt? Annè amorem illum patriæ omnibus à natura insitum, momento temporis transferent in regionem & nationem exteram? Siccine vnico temporis puncto affectionem omnium dulcissimam, & in intimis quasi anime fibris inhærescentem radicitus euellēs? Vlysses magis amabat fumum suæ Ithacæ, quàm Calypsus regnum externum: qui habitant in Pedemontio, præferunt suas casulas Romanis palatiis. Si memoria natalis soli obliterari nequit; quomodo fieri potest, vt quis pietatem illam in patriam & nationem propriam exuat, aliamque mentem & aliquando priori planè repugnantem induat? Putásne Generalem Iesuitarum esse omnipotentē, vt naturas & constitutiōes suorum arbitratu suo transmutare possit? Putásne, eū cum subditis suis agere more eorum, qui pecuniam signant, quibus familiare nummos veteres noua inscriptione & imagine insigniendos colliquefacere, & tum denuò cudere?

P

Putásne

Inepta confe-
quentia Arnaldi.

Putásne, illum posse transmutare Polonos, Moscouitas, Germanos & Heluetios, Flandros, Italos, Lusitanos, Anglos, Scotos, Hybernos, & alias nationes, (ex quibus ista Societas constat) animis, corporibus, studiis, pensionibus, imò & toto caelo diuersas, quarum maior pars ab omni alio potius, quam à suo nativo loco abhorret? Putásne, illum ex omni ligno posse Mercurium efficere, & quosuis calceos cuius pedis, & quamuis galeam cuius capiti accomodare? Si tua illa Consequentia proba esset; tum sequeretur, cum Iesuitarum Generalis erit alterius nationis (nam vt olim non semper fuit Hispanus, & vt neque nunc est Hispanus: ita nec in posterum semper erit Hispanus) Sequeretur, inquam, vt veluti Chamæleontes aut Protei, derepentè colorem suum & naturam ad nationem illam conformarent. Idem contiget aliis Religionibus. Nam si propterea, quòd primus fundator Ignatius tibi Hispanus fuit, (fuit autem Biscainus) & si propter successores illius Hispanos, omnes Iesuitæ debent esse Hispani; omnes etiam Dominicani & Franciscani, qui sunt in Gallia, erunt aut Hispani aut Itali; quia S. Dominicus fuit Hispanus, & S. Franciscus Italus. Et maior pars generalium Ministrorum electi sunt ex his duabus nationibus. Omnes Bernardini Germaniæ, Italiæ, & Hispaniæ erunt Galli; quia S. Bernardus illorum fundator fuit Gallus, & cæteri Generales eius Ordinis sunt Galli. Quod si istas consequentias pro absurdis habes; fatearis te Logicum esse sine ratione, & Iesuitas non esse Hispanos tuâ sententiâ. Si non sunt Hispani: non sunt igitur auctores calamitatum Galliæ; ideò enim eos auctores esse calumniaris, quòd sint Hispani.

C A P V T XXX.

Ignorantia Arnaldi, & pro quibus Iesuitæ orent.

Acce-

Accedamus ad alia argumenta, quibus idē vano conatu adstruere moliris. Ais enim, *Societatem istam natā esse in Hispania, & Iesuitas orasse pro Rege Philippo, non pro Rege Franciæ; eosdēq; stabilire passim Regnū Hispaniæ: Hispanos igitur & cladiū Gallicarum causam esse.* Respondeo, Societatē Iesu cœptam esse, primasq; radices egisse in Academia Parisiēsi decē Magistris, eiusdem Academię eandē bono omīne auspiciantibus; quorū primus erat Biscainus Ignatius de Loiola, alter Nauarræus Franciscus Xauerus: duo Galli Pascasius Broet, & Ioannes Codurius: Tres Hispani, Iacobus Laynes, Alphonsus Salmeron, & Nicolaus Bobadilla: duo Sabaudi, Petrus Faber, & Claudius Iaius, & vnus Lusitanus Simon Roderiques, quos huius Religiosę familiæ meritò dixeris primos *fundamentales seu angulares lapides ex sex diuersis nationibus selectos.* Nō est igitur nata in Hispania, nec primò recepta in Hispania, sed potius Parisiis. Sed citas pro te vitā Ignatii scriptā à Ribadeneira. At satis ostendis, te neq; templum, neq; alios intelligere. Nā Ribadeneira manifestè tibi aduersat. Tu quidē ex illo colligis, ipsam fuisse in Hispania receptā multò antè, quàm in cæteris locis: Sed qui Latinam linguam intelligit, ex illo loco colligit, citiùs admissam fuisse alibi, quàm in Hispania: tu vis dicere, illam fuisse priùs in Hispania approbatam & stabilitam; & Ribadeneira dicit, eam primò in Hispania persecutionem passam fuisse, antequam vel recepta, vel nata esset. En tibi Ribadeneirę verba à te citata. *Nam hæc Societas nondum nata, in auctore suo primum probata est in Hispania, deinde iam edita in lucem, in Italia, Galliaq; grauitèr oppugnata. Fefellit te ignorantia, qua præpeditus orationem membris suis non distinxisti: deinde accepisti vocabulum hoc (probata) pro (approbata) eo loco, vbi significat (tentata) vt in Scriptura sacra: Probauit electos Dominus, hoc est, tentauit. Probauit & tentauit per tribulationes;*

Prima Iesuitarum origo Parisiis.

Primi patres et fundatores Societatis.

Puerilis ignorantia Arnaldi.

nes: In qua significatione crebrò etiam reperitur apud Iurisperitos, quod te latere non debebat. Volebat igitur Ribadeneira dicere, Societate nondum nata, sed mox nascitura, Ignatium eius parentem & institutorem persecutiones passum fuisse in Hispania; hancq; Societatem in suo capite exagitatam. *Nondum nata, probata est in auctore suo in Hispania,* & iam nata, seu in lucem edita in ipsis suis incunabulis oppugnata fuit in Italia & in Gallia. Quæ gradatio ostendit, Ribadeneiram nullo modo loqui de admissione aut approbatione Societatis, sed de primis persecutionibus. Ex quo quàm fidus & probus sis, perspicuum relinquitur. Quod si tria tantum verba Latina tam disertè scripta intelligere non potuisti, quomodo intelliges Digesta, Codicem, & Ius Canonicum, sensumque Legum obscurarum? Deus bone, quàm idoneus est iste Aduocatus, qui totius Galliæ causam agat, & qualis butio & cuculus, qui totam Galliàm ob ineptias suas pudore suffundat?

Iesuitæ, inquis, orant pro Rege Hispaniæ. Nemo negat. Sed nō orant vllō modo pro Rege Franciæ. Hoc dum dicis, non tantum ostendis, te ignorare ipsorum Leges, qui esset tolerabilis error; sed prodīs etiam te egregiū impostorem & sycophantam esse, quod incognitos ea in re accusas, in qua vna quàm accuratissimi videri debent: Leges & Constitutiones Iesuitarum pulcherrimæ sunt & exactissimæ, quod attinet ad preces, pro omni hominum genere, & nominatim pro principibus & benefactoribus. Iubent enim, vt preces fundantur pro omnibus, amicis & inimicis, fidelibus & infidelibus; sed præcipuè pro triplici hominum statu: primò pro Principibus; & qui in alto positi, vt qui precibus magis indigent, & penes quos sit potestas promouendi multum, aut etiam impediendi cultum & honorem diuinum, & bonum animarum, vt diuina ope adiuti sanctè & fructuosè suo munere

*Iesuitæ orant
pro omnibus.
Orandū est pro
amicis & ini-
micis.*

Num. 16.

Matth. 5.

Luce 6.

Act. 7.

nere

nere fungantur. Secundò pro benefactoribus & amicis, inter quos fundatores primum obtinent locum. Tertiò pro iis, cum quibus versantur variis in locis, quique variis officiis iuvantur, & quorum peculiaris cura habetur. Sic Iesuite, qui sunt in Gallia, precantur pro Gallis, Concionator pro suis auditoribus, Confessarius pro suis pœnitentibus, Præceptor pro suis Scholasticis; qui ægros captivosq; inuist & solatur, pro pauperibus, oppressis & afflictis; & ita deinceps pro aliis huius vel illius sortis & conditionis. Neque tamen negligunt preces Deo offerre solitas generatim pro omnibus Ecclesiæ membris: orant etiam pro variis non rogati, nec in vno tantum Collegio, sed in tota Societate votis & sacrificiis cæleste Numen fundatoribus & bene de se meritis propitiant, nominatim illis, qui hoc beneficium speciatim ab ipsis poscunt. Neque illis desunt, quos nimio vel iniquo rerum aduersarum pondere pressos conspiciantur, idq; sponte sua, nulliusq; interuentu. Hinc perpetuò preces pro incolumitate Regum & regni Gallici fuderunt, maximè ab eo tempore, quo in Gallia domicilia posuerunt.

Ex præscripto & iussu prædictarum Constitutionum, quæ ex lege diuina & naturali haustæ & delibatæ sunt, preces fundunt primò omnium pro S. D. N. Papa, pro Prælati & Pastoribus Ecclesiasticis, & postea pro omnibus Principibus & proceribus politicis, maximè pro iis, in quorum ditionibus sedes habent. Orant pro Imperatore, Pro Regibus Franciæ, Hispaniæ, Poloniæ, Iaponiæ, & Chinæ; orant pro Rebus publicis Christianitatis, pro Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Baronibus, Communitatibus, vno verbo, pro omnibus. Neque est, quod timeas, ne tot votis sufficiant: sunt enim *decem millia*, vt ais; idq; magno tuo mœrore.

Quod si ita res se habet, vt reuera habet; quid miraris, si Ribadeneira Iesuita, Regis Hispaniæ subditus, suum Regem

Scriptura iubet
orare pro principibus.

Baruch. 1.

1. Tim. 2.

1. Petr. 2.

Tertul. Apol.

cap. 31. & ad

Scapulam c. 2.

laudet, potentiam & virtutem extollat, omnesq; hortetur, ut pro talis Monarchę salute Deum & cęlites deprecantur? Tantundem, & plus facit Edmondus Augerius Iesuita Gallus & cęteri Galli pro suo Rege: tantundem Poloni pro suo: Bohemi, Germani, & alii qui in Imperio, pro Imperatore, & suis Principibus. Quilibet enim pro amoris affectu & naturali aut ciuili officio vota facit, & sacrificia offert, preces & pœnitentias suscipit in genere pro omnibus; in specie autē pro suo Principe & benefactore. Cæterum, ut preces, quas Iesuitę Galli ad diuinum numen Gallis placandum iamdudum fuderunt, & verò adhuc fundunt, præteream, si decimanam duntaxat partem illorum ictuum & verberationum (quas *disciplinas* vocant) quibus à decem annis pro felici Regum nostrorum statu, voluntaria castigatione sese affecerunt, dorso tuo excepisses, corium tuum profectò iam in minutissimas partes discerptum, ne ad membranam quidē vel tympanum efficiendum amplius valeret, & lingua tua fortassis vel melius loqui, vel prudentiùs tacere didicisset.

Arnaldus semper
malus Logicus.

Noluerunt, inquis, Burdegalę pro Rege mortuo orare. Sæpè monui, te malum Logicum esse, sed iisdem semper ineptiis teneris, nec te emendas. Si semel recusarunt orare, an propterea concludendum, illos nunquam orare? Qualis es Logicus, vniuersalem conclusionem ex facto particulari elicicens? Si aliquis semel bibere recusat, sequiturne, illum nunquam bibere? Addo, ipsos orasse pro Rege, eo modo, quo poterant. Nam in Missę sacrificio orare, aut alio modo contra Leges Ecclesiasticas, erat Deū offendere, & preces inuolidas reddere.

CAPVT XXXI.

*Refutatur prima caussa Arnaldi, cur Iesuitę
adco faucant Regi Hispaniæ.*

Verum-

NErumenimuerò, qua vel tenuissima verisimilitudinis specie asseris, omnes cogitationes, conatus, preces, actiones, colloquia, confessiones, omnemq; industriam Iesuitarum eò referri, vt Regem Hispaniæ totius Christianitatis Monarcham efficiant, & non tantum Galliam, verum & totam Europam illi subiiciant. Ista tua sunt commenta, quæ pluribus refutare piget & pudet. Nam præterquam quod à veritate plurimum abhorrent, ridicula etiam iure optimo censentur: quia tamen in hisce nugis & naniis tuæ causse præsidium & firmamentum ponis; ideò istis immorari vel inuitus cogor. Quæro igitur ex te, quam de causâ Iesuite adeò ardentibus studiis & votis rem Regis & Regni Hispani adauctam & amplificatam cupiant? Si causam noueras prode, nosque doctiores efficere debebas: Si ignorabas, haud decebat, ita temerè te rem magni momenti comminisci: Si dicas, Iesuitas id sine causâ agere; imitaberis Aduocatos, qui sine causâ loquuntur & causas agunt. Neq; hoc constanter affirmare potes: tuo enim iudicio, Iesuite callidi sunt & versipelles. At insignis cuiusdam stupiditatis & insipientiæ nota esset, Regum alicui sine causâ tam arcto obsequio sese addicere & deuouere, nec tu vllam vel verâ, vel verisimilem causam adducis: cōmentitias verò & vanas, vt te vbiq; tui similem declares, duas adfers: Altera est honor: altera utilitas, quæ inde ad Iesuitas redit, tanquam obsequii præstiti, & laboris exantlati merces.

Mendacia Ar-
naldi.

Cæterum, honoris specie Iesuitas Regi Hispano tam fidelem operam nauare, nemini sit verisimile: nullas enim dignitates adepti sunt auxilio Regis Hispaniæ: Tu Cardinalem Toletum obicis: at ego à Pontifice motu proprio in Cardinalium Collegium cooptatum dico Toletum, qui illi ante Pontificatum familiariter cognitus, & vehementer ob summam eruditionem erat probatus. Deinde licet gratia & fauore

Cardinalis To-
letus.

uore

uore Regis Hispani Toletus creatus fuisset Cardinalis; num tamen hæc compensatio, quæ vni obuenit, sufficiens & satis idonea esset remunerandæ industriæ & operæ decem millium Iesuitarum, qui, vt ais, *dies noctesq; toto terrarum orbe enitantur, vt Regem Hispaniæ totius mundi Monarcham constituent?* Nimis exiguus hic bolus est, vt tantam multitudinem exsatiaret & expleat, quo vnus duntaxat potitur, & ex quo ad alios nihil præter inanem vel intuitum, vel rumorem venit. Honor igitur præteritus non potuit Iesuitas ad Hispaniæ gloriam extollendam tam vehementer incitare. At quòd tantum studij & laboris sustineant, propter honores futuros, æquè est improbabile. Nam præteritis reddi debebant, si sapiunt, cautiore. Si enim tot annis, tot molestiis pro Hispania subitis & superatis, ad nullum dignitatis gradum euecti sunt; quid, quæso, in posterum sperent? Neque spe vllum sibi honorem destinant: non quòd hætenus nullum adepti sunt, sed quia nullum ambiunt, cum omnibus mundi honoribus sponte valedixerint; id quod ex ipsorum instituto, argumento certo, & fallere nescio, rectè deducitur; quod eiusmodi legibus à primo fundatore temperatum, & formatum est, vt nulla sit in Ecclesia Religio, cui ad dignitates Ecclesiasticas euadendi plures obices sint obiecti. Nam reliquis omnibus licet dignitates Ecclesiasticas sine suo præiudicio capeßere: at Iesuitæ, dum professionem faciunt, speciale votum promittunt, *se nunquam quasituros aut præten- suros aliquam dignitatem aut Prælationem, directè vel indirectè, in dicta Societate; nec extra; seque non consensuros alicui electioni, quæ de ipsis fieret ad tales gradus; nisi cogantur præcepto illius, qui potest absolutè præcipere sub pena peccati, qui est S. D. N.* vt nuper accidit Cardinali Toletio. Quocirca & ad ambiendos domesticos, & ad externos honorum gradus omnes sibi vias & aditus intercluserunt.

Estne

Estne igitur vlllo modo credibile, Religiosos, qui tam celebri & solenni caremonia honoribus nuntium remiserunt, adeo sui propositi immemors viuere, vt certissima cum perniciie eos studiosè aucupentur; cum inter ipsos reperire sit non paucos, partim qui iam ad magnas dignitates euecti, indies maiores expectare poterant, partim qui aliquando virtute & eruditione longè super ceteros elati fuissent: his tamen omnibus contemptis, Societatem amplexi sunt. Si Claudius Aquauia, Præpositus generalis, adhuc superstes, vir præclara virtute, literatus, & domi nobilis, dignitates ambiebat; cur Curiam Romanam deseruit, in qua purpureum galereum æquè inuenisset, ac frater & nepotes sui? Quid opus erat, vt in Societatis ergastulum sese compingeret, honoresq; manibus quasi ligatis, mendicatum procederet? Si Robertus Bellarminus Ministrorum tuorum terror & fulmen, Summorum Pontificum hostium tuorum nepos, vestem Cardinalitiam quæsiuisset; quænam, quæso, causa eum adegisset, vt in hac Societate se Regis Hispaniæ mancipium faceret? quandoquidem cum Pontificibus charus & gratus esset, quod voluisset, etiam sine ambitu precum uel contentione obtinuisset. Quod si Iesuite tam amantes sunt honorum, vt eos cælestibus gaudiis præponant; an non facilis Iesuitæ Galli voti compotes fieri potuerunt in Gallia, demerendo sibi studiis & meritis Regem Galliæ, qui eos & dandi, & vt conferentur, præcipiendi potestatem habet; quàm tanto cum labore & periculo gratiam & beneuolentiam ad honores obtinendos externi & à nostris oris tam remoti Principis ambire? Nonne etiam Iesuitæ, qui in alijs Europæ regionibus degunt, longè faciliori negotio ad honores niterentur, tandemq; peruenirent, si Principibus, in quorum ditionibus viuunt, tanto animi ardore & fœuore sese deuouerent, quanto Regi Hispaniæ? Quis sit ergo, vt

Q

dignita-

Cur nullus Iesu
ita sit prelatus, dignitatibus careant? ut in tota Europa à condita Societa-
te nullus Iesuita videatur Canonicus, Præpositus, Abbas,
Episcopus, Archiepiscopus, excepto vno, qui inuitus Car-
dinalis factus est, & cum protestatione, magnoq; Societa-
tis dolore, licet quod ad ipsum quidem attinet, tali honore
dignus fuerit? Vnde, inquam, fit, ut sine istis honoribus vi-
uant? Quia iuxta suas Leges eos fugiunt, veluti suæ profes-
sionis obstacula. Si fugiunt: non ergo Regi Hispaniæ ser-
uiunt, ut eos consequantur. Illud enim esset querere, quod
adipisci nollemus, & flagrorum causa famulari, spe certè a-
uerfandi potius, quàm exoptandi stipendii. Concludo igitur,
honorem non esse causam, ut Iesuitæ tanto affectu, ut
dicis, negotia Castiliæ procurent, quod tibi quoque mussan-
te voce cloqui, & leui quasi brachio attingere satis fuit.

C A P V T XXXII.

Refutatur secunda caussa Arnaldi.

Calumnie de Ie-
suitarum diui-
tiis.

Ltera caussa, quæ Iesuitas, ut tu ais, ad Regis Hi-
spani Imperium amplificandum impulit, consistit
in opibus & diuitiis, quas ex Hispania missas, vel
iam possident, vel sese possessuros sperant. Hanc
causam luce palam in aciem producis, & quidem pluribus
locis, non sine magna vehementia. Nam in hoc campo, tam
mirificè tua exulat oratio, millèque hyperbatis & transito-
nibus, infinitisq; calcibus in Iesuitas insilit & irruit. Hic tot
auri myriadas insectaris: hic nauem Iesuiticam ex India se-
cundo vento nobis aduchis: hic ostendis, Iesuitas non mo-
dò opulentos, sed & opum cupidos, & quidem ardentissi-
mè: hic Iesuitas *seductores*, testamentorum *suppositores*, fami-
liarium *predones* appellas: at illud incommodi interuenit,
quod omnia, quibus hæc probare & firmare aggredieris, ni-
hil

hil aliud sunt, quàm figmenta malè sani tui cerebri; tam perfectò insulsa & stolidà, vt chimæras poëticas & ludicra pictorum in porticib. emblemata longè superent. *Rex Hispaniæ*, inquis, *Iesuitis benè & benignè fecit*: Non nego: sed domi suæ, hoc est, in suis regnis; quin & in his nulla re magis munificus est in Societatem, quàm in alias Religiosas familias, imò in has, quàm in illam longè sese liberaliorem ostendit.

Deinde faciamus verum esse, quod fingis, de ista opulentia: num ea fraudi esse debet Iesuitis Gallis vel vniuersæ Societati? Nam si Iesuite Hispani multis beneficiis cumulati sint à suo Rege; cur Iesuite Galli damnum inde referent? Cur ipsi & alii omnes ob hoc Hispani fierent? Et si Iesuitæ Hispani amant & reuerentur Regem Philippum, vt benefactorem & Regem; cur reprehenduntur, cum affectus & reuerentia illa, Dei & Iustitiæ Legibus sint conuenientissima? & cur ceteris affingemus, quòd solùm Regem Hispaniæ colant, & veris precijs æstiment? Ex tuis igitur figmentis, licèt figmenta non essent, minimè sequitur, Iesuitas Gallos fieri Hispanos, multò minùs totam Societatem, illosq; qui à Rege illo nihil beneficii acceperunt.

Notum est, qui sint fundatores Collegiorum Gallicanorum, & qui Iesuitas in Gallia alant: Notum, inquam, est, nō esse Regem Philippum, & hoc maximè constat de Collegio Diuionensi in Burgundia, Billomeni in Aluernia, Auxitano in Vasconia Hispaniæ vicino, quæ ex eleemosynis in quintum iam annum victitant, vt ex mutuo multa alia Collegia. Notum est, non esse Regem Hispaniæ, qui eos alat, aut si meliùs noueras, quàm ipsi Iesuite, debebas probatis testimoniis id probare: quandoquidem tuæ causæ quàm maximè vsui erat. Idem dico de donis & muneribus, quæ fingis donata Iesuitis ab Hispano. Nam proximis etiam bel-

*Diuitie Iesu-
tarū in Gallia.*

tur, alias elemosynas nō acceperunt, quā ab ipsis Gallis.

C A P V T XXXIII.

Immania mendacia Arnaldi de diuitiis Iesuitarum.

Erum omittamus ista mutuscula : veniamus ad illos diuitiarum cumulos, ad istam opum vim, & infinitam magnitudinem, ad istas auri myriadas, quæ in singulos annos ad Iesuitas deferuntur : Rogo te, Arnalde, pande nobis disertis & apertis verbis titulos, originem & fundum tanti Prouentus atinui : res ipsa meretur, vt omnium oculis exponatur. Si ageretur de terminis aut limitibus alicuius prati aut horti, res inuestigatu facilis esset : sed in indagando tali & tam immani reditu, res peritiore interprete & ductore eget. Rogo te, omnem hinc expende, & nobis exhibe industriam tuam & scientiam : rem transactam perfectamq; dabis labore non gradi, præsertim tanta animi æquitate, quantam in te inesse video. Quæso te, vnde duos illos milliones auri prouentuum Iesuiticorum depromis ? Vnde aduehis ? Quis ille, qui tam liberalem manum expandit ? Estne Rex Hispaniæ ? Proba, & firmis quidem probationibus : alioquin fidem non facies : quia iam dudum fidem omnem amisisti, resq; creditu ardua est : quamuis enim Regum *manus longæ* sint, vt quidam poeta ait ; ex multis tamen millibus non reperies vel vnum, qui tam *largas* habeat quā *longas*. Adde, quod communi hominum iudicio verisimile est, Iesuitas paupertatis voto obligatos, si à Rege Hispaniæ tantam auri copiam, compensandis suis laboribus petiissent, reportaturos fuisse responsum illud, quod Prolocutus dedit Thrasibulo Philosopho, Talentum, hoc est, sexcentos coronatos à se petenti ; Mu-

mus

huc hoc nimis magnum est pro Philosopho Cynico. Respondisset,
 inquam, Rex, sine omni dubitatione, par non esse, homines
 paupertatem professos tantam auri vim à se postulare: at
 verò si Rex Philippus liberalitatis suæ fontes tam munificè
 Iesuitis aperuit, dic, quæso, ex quonam auctore hoc didi-
 ceris? Et si destitueris testimonio viuo & vocali, proba hoc
 ex ipso facto. Nam eleemosynæ ad eò magnæ, consuetumq;
 modum supergressæ, in obscuro latere non possunt, sed in
 publicum sine mora veniunt: quia Reges res à se præclare
 gestas vulgari cupiunt, nihilq; tam publicari optant, quàm
 liberalitatem, virtutem verè regiam, omniumq; conciliatri-
 cem. Quem olim fugiebant Imperatorum Romanorū mu-
 nera, ludî, spectacula? quem pyramides, colossi, & alia ma-
 gnificentiæ Regum Ægyptiorum argumenta? Quis igno-
 rat, quæ sit Principum hac in parte consuetudo? Cur igitur
 nō ostendisti, intento quasi digito, insignem aliquam & præ-
 cæteris notabilem foundationem? Cur non splendidum ali-
 quod Collegium? Cur non aliquod Escuriale, collegiumq;
 longè opulentissimum, cui probationum tuarum argumen-
 ta inædificares, munitionesq; Iesuitarum irreparabili casu
 sterneres? Ita agere, vt tu ais, est, *adificare casas plostello ad-
 iungere mures.* Respondebis fortassis, in naue Iesuitica gran-
 des illos redditus reperiri. Hæc videlicet illa nauis est, quam
 in extasi raptuq; mentis vidisti in portu Calecutiensi, &
 quando onerabatur, tu seseitabas in carchesio, Hispaniam
 & Galliam & palatium Parisiense inde contemplans, ma-
 nuq; altera Bartholum tenens. Hæc illa nauis est, quæ adfert
 illas auri non chiliadas, sed myriadas, vt olim Carina Argo-
 nautarum vellus aureum.

*Liberalitas uir-
 tus Regia.*

Sed amabo te, diuidamus istos redditus, non priuaberis
 parte tua; idq; meritò; quandoquidem nauticam factitans
 nauem ipsam incolumem, saluisque mercibus ad Sequanæ
 littoræ

littora appulisti. *At*, ducentas esse & viginti octo colonias, hoc est, ducentas & viginti octo domos Iesuitarum: duo milliones in portiones æquales distributi conficiunt nouem millia, pro vnoquoque Collegio. Ponamus octo millia; tu tibi reliquum habe. Omnia igitur Collegia Galliæ habebunt octo millia aureorum: Igitur Diuionense, Billomense, Mauriacense, & alia Collegia Galliæ, quæ ad mendicitatem redacta esse omnes norunt, habebunt octo millia aureorum. Si tam audax es, vt id asseras, Vrbes, quæ verè norunt reditus Collegiorum Iesuiticorum, clara voce clamabunt, te totum cerebrum funditus amisisse, adeò delirare videberis, in hac naue, duorumque istorum millionum computo: At qui te iudicio sano præditum credent, illi te prodigiosum sycophantam & criminatorem pronunciabunt; simul atque aspexerint Iesuitarum domicilia, viuendi & agendi modum, lectos & vestes; cum fieri non possit, vt conueniant, & in vna sede morentur, tot frugalitatis & religiosæ paupertatis testimonia, & tanta prouentuum immensitas. Iesuite, in Gallia præsertim, passim ruinosas & malè materiatas ædes incolunt: victus illis frugalis, & pauperibus verè accomodatus: lectum ipsis præbet culcitra tribus assensibus imposita, cui vnicum tegumentum sine umbella aut cortina; vestes gerunt ex panno vili & simplici absque serico ac holoserico, detritas sæpè longo vsu non sine assumentis & centonibus: si in genere duo milliones, & cuius Collegio octo millia aureorum quotannis suppeditarentur; credibile non est, tam insipientes fore, vt vsu & fructu tantæ pecuniæ sese perpetuò fraudarent.

Quò fortuna mihi, si non conceditur vti?

Quomodo igitur adeò opulenti sunt, & simul adeò egeni? Ostende mihi nonnullos tot opum effectus. Cum te constrictum vides, occurris alio in loco huic obiectioni, &
tacitè

facile respondes. Iesuitas mittere suas pecunias in Hispaniam & in Italiam, seruantes modicam portionem in Gallia cum bonis immobilibus, & iis quæ ea lege legata sunt, vt ab alienari nequeant. Ita, vt iuxta glossam tuam, ille ingens cumulus pecuniarum & thesaurus duorum millionum auri indies crescat in Hispania & Italia: interea dum Iesuitæ egeni in Gallia egestate cum suis immobilibus propemodum opprimuntur. Sed vt tuam responsionem refellam, sicuti supra architectabaris, Comitatus, Marchionatus, & Baronias Iesuitarum in remotis regionibus, vt mendaciis tuis reperires aliquod latibulum, quo se abderent, & ab hominum conspectu, ne proderentur, proriperent: eodem modo hic comminisceris thesauros in vndis & fluctibus Oceani Iaponici; timens, ne si in Gallia hos thesauros collocares, paupertas Iesuitarum, quam omnes probi vident, te insignis calumniæ & mendacij redargueret. Nec tibi in mentem venit hoc eodem loco id, quod alibi ais, Iesuitas contribuisse ad bellum Gallicum: vnde sequitur, oportere illos ex Hispania pecunias, non ex Gallia mittere in Hispaniam, cum Galliæ non suppetat, vnde tantos sumptus faciat: Sic perdis teipsum & destruis, nesciens quid dicas, nec aduertens, quid moneat prouerbum: oportere mendacem esse memorem, ne verbis contrariis simul iunctis parum confan-
 Arnaldus sæpè
 sibi contrarius,

CAPVT XXXIV.

De redditibus Collegiorum in Gallia.

ED si fortè auctores & historici tui persuaferunt tibi, esse nauem quandam Iesuiticam; quod fortassis aliqua visa sit, cuius puppis pictura nominis Iesu insignita fuerit (vt illa in Actis Apostolorum, Act. 28; quæ Castoris & Pollucis imagines præportabat) & si additis hoc

tis hoc hominum genere dignis glossematis eam ex Lusitania Parisios transmiserunt, ut isthic exponerentur merces, non sine existimationis tuæ iactura, nam egregiè te illi ludificarunt, simulq; Iesuitis ius in plurimas alias nautes contulerunt. Nam si aliæ quædam reperiantur, quibus nomen Iesu sit pro stemmate & signo; oportet, ut eodem iure ad Iesuitas pertineant. Ita non modico incremento duo *milliones* auri augescant: necesse etiam erit, ut multa ædificia in Galliis sint & vocentur Iesuitica, & ut Iesuitis cedant, quippe quæ nomen Iesu præ foribus saxo insculptum præ se ferant, veteri quadam erga Sacrosanctum istud nomen pietate & religione; ita imprudens Iesuitas locupletas.

Porro quemadmodum mendacium effutiisti, quod ad Indos usq; penetrauit, cum assereres, Iesuitis duos *milliones* auri inde quotannis adferri: ita etiam altero, eoque valde crasso mendacio aërem Gallicanum inficis, cum dicis, *Iesuitas in Gallia capere in annum rectigal ducenta millia librarum*. Mendacium hoc esse ostendit tua probatio. Nam ad hoc probandum nihil aliud facis, quam id dicere; & tuum dicere nihil aliud est, quam mentiri, ut hactenus ex omnibus tuis verbis ostendi. Hinc fit, ut alio argumento non sit opus, quo ostendatur, te hac in re non dicere verum, nisi quod hactenus nondum verum dixeris. Quod si tandem veritatis amor te tetigit, argumentis id probare, non simplici asseveratione affirmare debebas; cum cuius promptum sit & obuium, nascisci catalogum omnium reddituum, quos Collegia Gallicana percipiunt. Est igitur, quod tu asseris, mendacium: esse autem splendidum, facile cognosceret, quisquis accuratius de redditibus Collegiorum Gallicanorum inquirere volet. Quod si hunc laborem refugiant, meoque testimonio stare velint, ausim vel iuratus dicere (neq; tamen vllius amicitia mihi tanti est, ut propter illam conscientia integritatem

tatem violare velim) ausim inquam, vel iuratus dicere (vt te seriò breuiterq; confutem) omnes prouentus octodecim plus minus Collegiorum Iesuiticorum in Gallia, viginti millium coronatorum summā non efficere: ex quibus quingenti propemodum socij alebantur. Vide iam, quā infigniter sis mentitus.

Prætereā dico, permultos esse in Gallia Prælatos, qui duplò plures redditus habeant, quā omnes Iesuitæ simul; nec equidem inuideo, bene vertat, si tantos prouentus bene expendunt. Addo, in illis vrbibus, quarum Iesuitæ sunt indigenæ, reperiri non paucos Ecclesiasticos, eosq; non cum potestate, sed priuatos, qui triplo aut quadruplo maiores capiant redditus, quā ipsa Iesuitarum Collegia, quæ sunt in eisdem vrbibus. Quin & affirmo, nullam esse adeò exiguam Ecclesiam Collegiatam alicuius nominis, quæ non pluribus prouentibus ditata sit, quā quoduis Collegium Iesuitarum in Francia. Quòd si redditus suos sigillatim in singula capita distribuerent, vtique vni sociorum & operariorum 80. libræ Francicæ non obuenirent, etiam in opulentioribus Collegiis; in aliis autem ne 40 quidem, imò nec 25. Hinc nisi viuerent in communi, nisi adiuuarentur frugalitate, æconomia, eleemosynis, & beneficiis modò ab hoc, modò ab illo acceptis; fieri non posset, vt vitam tolerarent, vel mediā ex parte sumptus illos & expensas sustinerēt; quæ necessariò iis in ædibus suscipiendæ sunt, quæ tā multos incolas tot functionibus publicis & priuatis occupatos cōtinent.

Cui rei probandæ & firmandæ testes appello omnes probitatis amantes viros, qui cum Iesuitis versantur, eosq; propius cognoscunt, qui necessitate pressos subleuant, quibus omnibus exploratum est, me vera loqui; idq; libenter, cum opus fuerit, testabuntur: & qui patulo ore inhiabant prouentibus Collegiorum Parisiensis, Bituricensis, & aliorum,

R

quibus

Heretici sedi-
tiosi, non Re-
ligiosi.

quibus Iesuitæ ciecti sunt, id nobis explicare poterunt, utrū tantos & tam opimos bolos inuenerint, quantos spe & expectatione iamdudum deuorauerant; idemq; re ipsa comparent illi, qui sibi ex aliis Collegiis aureos montes pollicentur, Iesuitis inde exterminatis. Et tunc clarè videbunt cæci, si tamen oculos aperire velint, quàm solido nixus fundamento dixeris, *Iesuitas pro bello pecunias contribuisse*. Ministrorum hoc est, Arnalde; horum machinis & impulsu impōnuntur Ecclesiis vectigalia, seditiones concitantur & fouentur, Duces corumpuntur, qui in suum Regem Christianissimum insurgunt, auro & argento, non tantum ferro & linguæ acumine. Dominus de Monluc, Tribunus militum in Gallia, cuius virtutem frustrà corrumpere conati, sed non frustrà eius vires & iacertos experti sunt, huius rei clarum & sonorum testimonium posteritati reliquit. Iesuitæ tale quid moliri re ipsa non possunt, multò minùs voluntate: in suum herum ac Dominum arma cingere, hæreticorum rebellium mos est, non Religiosorum obedientie amantium.

Hactenus igitur ostendi tibi, ista cōgiaria Hispanica, istas naues & opes Iesuiticas, esse fictiones Rupellæ primùm, & postea iterata editione in tuo cerebro impressas, Iesuitasq; non magis esse Hispanos propter opes, quàm propter honores. Concludo igitur, tuam ratiocinationem & fundamentum, omniq; bonæ consecutionis ordine carere, teq; tam imperitum esse Logicum, quàm Aduocatum. Nam tuas probationes arenæ inædificas, & dum argumenta contextis, neque vnde ordiaris, neque quò progrediaris, nosti; cum quod proponis, nunquam probes. Sed iam tempus est, ut ad Iesuitarum auaritiā accedamus.

CAPVT XXXV.

Calumniæ Arnaldi de variis testamentis.

Iesuitæ

Iesuitæ, inquis, avari sunt. Accusatio hæc efficacior est, quàm illa de diuitiis; cùm ad assequendum id, quod cupis; tum ad creandum odium Iesuitis. Opibus enim pollere, nemini datur vitio; sed avaritiæ deditum esse, non modicum crimen est, apud illos præsertim, qui Deo paupertatis votum nuncupârunt. Quod cùm te non fugeret, insolentissimè & iniuriosissimè hîc exultas, & absque fronte & mente affirmas, Iesuitas quotidie testamenta captare & supponere, deprædatosque esse, non paucas Galliæ familias; postquam, inquis, Airdus fato concesserit, non omittent, quin poscant ius primogenituræ: neque enim vnquam paupertatis vrgent votum, nisi cùm iam omnis spes successionis planè evanuit; ac tunc quoque cùm profitentur, ac Sodalitatis subeunt sacramentum, bona sua prius Collegio resignant, prorsus vt nihil exeat, intrent omnia, non minùs quæ forte obveniunt ab intestato, quàm quæ testamentis: quæ suprema iudicia sollicitè nimis captant, iamq; animam in ore habentibus identidem ingerunt, aut horrorem inferni, aut paradisi amœna, prout nihil aut multum impartiuntur Societati illi Iesu, cuius rei illustre exemplum in Maldonato, cum præside Montibrunesi S. Andrea. Hactenus tua verba, qui & alibi in tua actione eosdem Latinis vocabulis (vt intemperiem oris tui magis demonstres) appellas immani avaritiâ nocentissimos, quibus fides, decus & pietas, postremò honesta inhonestaq; quæstui sunt. Quæ verba adco atrocía & immania sunt, vt contra omnium profligatissimos totius orbis vsurarios proferri vix possint. Sed

Mendacia Ar-
naldi.

fionem fecerunt, nominare poteris. Quartum, quòd tota hæreditas ipsis ab intestato obuéniat: nam nullum ius habent vel acquirunt ratione illorū, qui in Collegiis moriunt̃.

Sed potissimū mendacium est de præside S. Andrea mortuo, qui anno Lxjv. Iesuitis legauit duodecim millia librarum; iste igitur vir clarissimus, iudicio tuo, circumuentus est, & posterī eius fortunis spoliati per Maldonatū Iesuitam, qui paulò ante obitum confessionem eius audie-
De testamento rat. Sed certum exploratumq; est, Dominum illum multò
D. Præsidis S. antè testamento Iesuitis reliquisse & destinasse legatū hoc,
Andrea. quàm Maldonati notitiā vllam haberet; & Maldonatum hac in re nihil aliud egisse, quàm quòd suaserit, vt illam pecuniæ summam relinqueret liberam, neque certo alicui vsui applicaret, vt ita arbitrio & iudicio Superiorum in quasuis Societatis necessitates expendi posset. Quod factum calumniatoribus calumniandi ansam præbuit; interim tu vno pestiferæ tuæ linguæ iaculo insectaris & laceras, non modò Iesuitarum viuentium nomen & existimationem; sed etiam Maldonati & præsidis prædicti iam vita defuncti. An nō enim vtrique debitam famam surripis, dum Maldonatum in ipso Sacramēti Pœnitentiæ mysterio decepisse; alterum verò deceptum, & in fraudem impulsū mentiris, hominem tantę auctoritatis & virtutis, tantę ætatis & prudentiæ? An non & illa insignis detractio, dum, quod piè & religiosè, & in conspectu Dei & hominum laudabiliter egit, immeritò & fallaciis excœcatum fecisse prædicas? Præterea iniuriā facis Senatui, qui Senatusconsulto declarauit Ioannem Maldonatum innocentem, quem tu *seductorem* & *prædonem* vocas. Ostendis etiam te ex schola Machiaueli prodissē, dum rides & calumniaris, quod apud Christianos moribundos fiat mentio inferni & paradisi. Qua de re vīs supremo illò vitæ articulo sermones institui. Num de pectine Solis, De Ætne incendiis, & de epyciclis Saturni?

Eadem mentiendi & criminandi libidine dicis Iesuitas expilasse domum Domini Bolanij, Consiliarii in Senatu Burdegalensi: Palam quoque est, quo modo inuolarint domum laresq; Bolaniorum, quæ familia una est de opulentissimis Burdegala. Infiniti Burdegalenses fide dignissimi, & adhuc superstites rogati testabuntur, Dominum Bolanium id quod dedit, dare decreuisse extruendo & fundando Collegio, priusquam Iesuitæ Burdegalam peruenissent; neque ea vel ætate, vel mentis simplicitate fuisse, quod supra etiam de præside D. Andrea diximus, ut ei oculos perstringere, & fucū facere procliue fuerit, & hanc foundationem multis decretis confirmauit suprema Curia, contra Dominum de Cande, fundatoris fratrem, qui pertinaciter eam in Iudicio oppugnabat. Quia verò ista familia inter ditissimas Burdegalensis Ciuitatis numerabatur, ut ais; iure spoliata & expilata dici nequit, ob his mille libras, annui redditus nomine Collegio donatas: Imò magno honore affecta est, non tam ob liberalitatem in Iesuitas, quam ob pietatem in patriam, & studium in Religionem Catholicam, cuius causa Iesuitæ accersiti sunt. Si fundatio hæc cessisset in emolumentum Ministrorū & Prædicantium; nihil dubito, quin clara & sonora voce Dominum illum vsque ad sidera euexisset.

De testamento
D. Bolanii.

Pergis. Scitur etiam, quale testamentum extuderint præsidi Godrano Diuionensi, quo sororem germanam unicam, alioqui heredem, dimidio coronato contentam esse iusserit, relictis interim quotannis Iesuitico Ordini septem librarum millibus. An non es hoc loco insignis impostor? Soror huius præsidis, cuius maximè hoc factum intererat, nunquam de Iesuitis conquesta est, in eo, quo ipsos accusas & oneras. Vrbs Diuionensis & tota Burgundia nouit, Iesuitas nec fuisse vocatos nec auditos, cum testamentum hoc conderetur. Nec ipse præses Iesuitas nouerat, nisi communi proborum sermone & narratione. Et li-

De testamento
D. Præsidis Diuionensis.

cet Iesuitas familiariter, & multo longoque usu nouisset; ea tamen erat prudentia, ætate, iudicij maturitate, probitate, & scientia præditus; ut nulla suspicio extiterit, fallaciis circumuentum esse, aut circumueniri potuisse: quippe præsidem tanti Senatus & Sigillorum custodem. Ipsa etiam testamenti series & tenor imposturam tuam refellit. Urbem enim Diuionensem instituit hæredem, si Iesuite illam hæreditatem adire nollent; & si Diuionenses eandem recusarent, substituebat Urbem aut Canoniorum Collegium Augustodunense. Apposuerat etiam quasdam conditiones Iesuitarum Constitutionibus contrarias, quod propè effecit, ut decernerent hæreditatem aliis relinquere. Nec obscure indicabat, Iesuitas secum nunquam locutos. Et quamuis hæreditatem postea adierint; id tamen suasu & hortatu Senatus Diuionensis fecerunt, qui pro sua prudentia id, quod impedimento esse poterat, nonnihil temperauit. Et ex tota illa hæreditate non plures, quam octingenti aurei quotannis redacti sunt, & his postremis bellorum tumultibus ne ducenti quidem; ut proinde necesse fuerit, Collegium partim piorum eleemosynis & liberali stipe, partim ære commodato sustentari.

Necdum mentendi finis. Ais enim, *recenter admodum loco iuris primogenituræ abstulerunt familiæ Domini præsidis de Lagebaston terram Faiollensem, eamque distraxerunt duodecim scutatorum millibus, quod precium ocys in Hispaniam ablegarunt, thesauri sui accessionem scilicet.* Semper es Arnaldus, neque vnquam à te degeneras, semperque loqui, mentiri & calumniari eodem loco habes; ita, ut ne os soluere, & in verba formare possis, quin sceleratè veritatem oppugnes, alienaque famæ & existimationi ruinam & interitum machineris. Iesuita Lagebaston, ditionem Faiollensem, sorori suæ reliquit, neque inde quicquam accepit præter 1500. aureos arbitrio suo in egenorum

Calumnia de iure
re primogeni-
turæ Lageba-
stonii.

co iuris primogenituræ abstulerunt familiæ Domini præsidis de Lagebaston terram Faiollensem, eamque distraxerunt duodecim scutatorum millibus, quod precium ocys in Hispaniam ablegarunt, thesauri sui accessionem scilicet. Semper es Arnaldus, neque vnquam à te degeneras, semperque loqui, mentiri & calumniari eodem loco habes; ita, ut ne os soluere, & in verba formare possis, quin sceleratè veritatem oppugnes, alienaque famæ & existimationi ruinam & interitum machineris. Iesuita Lagebaston, ditionem Faiollensem, sorori suæ reliquit, neque inde quicquam accepit præter 1500. aureos arbitrio suo in egenorum

norum

norū turbam, aliosq; pios vsus, dispertiendos. Nescio porro, quam ratione Iesuitis *ius primogenitura* arroges: Nam ipsa quidem Societas, neq; *ius primogenitura* suorum hominum, neque legitimam sibi vendicat: & si prius diem obeant, quā quid de facultatibus fortunisq; suis fieri velint, decernant, omne ius integrum illis manet, ad quos ex iuris æquitate & moderatione pertinet: non verò illis, qui tali iure ipsis sui instituti constitutionibus sese abdicarunt.

Quod narras de Renato Airaldo filio Vicarij rerum criminalium in vrbe Andegauensi, eiusdem ordinis est cum aliis tuis mendaciis. Nam adolescens iste 17. annorum, non tantum 14. vt tu fingis, cum in Gallia Deo sese consecrandi, rebusq; mortalibus valedicendi propositum re ipsa exequi non posset, in Germaniam Anno M. D. Lxxxvj. abiit, ibiq; propter eximiam pietatem & indolem in Societatem adscriptus est, non autem, vt tu falsissimè blateras, propter spem ingentis hæreditatis, quam parenti suo Iesuitæ minime inuident.

Renatus Airal-
dus.

Cæterum cum in hac de familiis expilatis, deq; adolescentibus ingenio & genere præstantibus in Societatem aggregatis narratione versaris, excidit tibi non fortuito, sed deliberatè quiddam non dissimulandum, sed necessario publicandum; vt quis, qualisq; sis, omnibus illuceat vel ad ruborem tibi incutiendum, vel ad meliorem mentem iniiciendam. Hoc autem de quo loquor, illud est, quod iuuentutis institutionem apud Iesuitas & Religionis votum compares sacrificiis, quæ veteres faciebant Saturno, hoc est dæmoni, immolatis illi propriis liberis.

CAPVT

CAPVT XXXVI.

*Calumniæ Arnaldi in eos qui filios suos Iesuitis
institucndos tradunt.*

ne quis putet, me tuę orationi glossas affuere, eo modo quo tu Decretalibus Pontificum; en tua tibi verba repono: Carthaginenses pueros suos Saturno immolabant, & cogebantur ipsi parentes hilari vultu talibus interesse sacrificiis. Nos æuū viximus (rem stupendam) quo nemo boni Catholici emerebatur nomen, quin liberos suos applicaret Preceptoribus Iesuitis, & quo eorundem disciplinæ alumni, tanquam si gallinæ albæ filii essent, aut potius tanquam si Gygis donati annulo omnia passim obtinerent, omnia possent, nec in vitam ipsorum doctrinam inquireretur: vsque adeo, vt patres plerique habita temporis ratione, cogebantur filios suos deferere, à Iesuitis iam aut nescio quo fasciatis philtro, aut sepius etiam vi mera raptos, præcipue sicubi ipsis ad gustum. Hac similitudine comparas adolescentes à parentibus vel consanguineis disciplinæ Iesuitarum commissos, vel vt religiosam vitam amplecterentur oblatos, cum adolescentibus ethnicis ad aram Saturni deductis, parētesque eorum cum parentibus ethnicis. Hunc subesse sermoni tuo sensum, inde liquet: quod aliā similitudo à verbis tuis discrepet. Idem confirmo ex autoribus, quorum magisterio ita loqui edoctus es: Hæretici Germaniæ (præsertim Polycarpus Prædicans) scribunt, eos, qui suos liberos tradunt Iesuitis erudiendos, similes esse parentibus illis, qui olim suos liberos immolabant idolo Moloch, immani scelere, quod & Psalmista detestatur; Immolauerunt filios suos & filias suas demoniis. Lutherus in suo Epithalamio scribit: omnes, qui in Religione votum castitatis emittunt, sacrificare corpus suum idolo Moloch. Calvinus in sua Institutione ait, vota Religionis esse demonis retia. Itaque negare

In Historia Ie-
suitica.

Psalm. 105.

Lib. 4. c. 13.

gare non potes, tuam similitudinem idem velle & innuere, quod dictis & sententiis suis significant prædicti hæretici, a quibus comparationem illam mutuatus es.

Ex hac igitur similitudine sequitur primò, omnes, qui suos liberos curæ & disciplinæ Iesuitarum crediderunt, idololatrias esse, quamvis temporis inevitabili necessitate coactos. Sequitur etiam, Reges Galliarum crexisse aras Saturno, & idololatriam stabilivisse in præcipuis sui regni civitatibus. Regem etiam Henricum, qui nuper regnare desuit, inuitum licet atq; repugnantem, instituisse Seminarium in Collegio Iesuitarum Parisiis, ut Saturno litaretur, cultusq; debitus persolveretur. Innumeros item Principes & Proceres Galliarum filios suos Saturno in sacrificium & libamen destinasse: multas chiliadas hominum, qui nunc Gallicanæ Reipub. operam suam utiliter navant, ab ineunte ætate Saturno initatas & consecratas esse. Sequitur præterea ex hac tua loquendi forma, Magiam & incantationem exerceri, sacrificiumq; in honorem Saturni institui, quoties vel pater filium, vel filius seipsum in religiosa aliqua familia Deo consecrat: & ut rem in pauca conferam, quando S. Bernardus, S. Augustinus, S. Bruno, S. Dominicus, S. Franciscus de Paula, & innumerabiles alij vita & religione præstantissimi viri, diuino obsequio vel ab aliis mancipati sunt, vel seipso manciparunt, tunc sententiâ tuâ incantamentis dementati, & in retia dæmonis prolapsi, hecatombiarum instar oblati & trucidati sunt parenti Iouis. Nolo hic pluribus enormitatem & atrocitatem criminis, quo te obstrinxisti, exaggerare: narratio ipsa omnibus, quibus Catholica fides cure, tantum horrorem incutere potest, ut stent comæ, voxq; faucibus hæreat. Illud addiderim, præclarum fore facinus, si carnificum ministerio in cineres vertereris, non quidem in sacrificium, quia nec lupina nec vulpina caro idonea est aræ, sed ad

*Quid sequatur
ex impietate
Arnaldi.*

*Religiosum fieri est demoni
sacrificare ex
sententia Arnaldi.*

S

expiandam

expiandam impietatem & blasphemiam, quam euomisti coram supremo Galliae Senatu, quamq; typis euulgasti, ingenti diuini honoris, Ecclesiae, & totius Galliae damno.

C A P V T XXXVII.

Mendacia Arnaldi super Ingressu Francisci à Canillac in Societatem Iesu.

RO bellariis & mensis secundis tuarum calumniarum apponis nobis hoc loco Franciscum à Canillac, fratrem Domini Marchionis à Canillac, quem à Iesuitis expilatum esse passim constare, dicis, ut haberent octo millia librarum annui redditus, quibus ipse gaudet, non sine spe futurae successionis & substitutionis in locum fratris, si frater absq; liberis ex hac vita decederet, ut ita demum Marchiones fiant Canillaci, extirpata familia, cuius annui prouentus ad quadraginta quinque millia librarum accedunt. His calumniis & mendaciis refellendis testes aduoco & appello infinitos Aruerniae indigenas, & ipsam inprimis nobilem Dominam de Monfan, sororem Domini de Canillac, Dominam virtute excellentem, & tali stirpe dignissimam; quibus omnibus compertissimum est, Iesuitas, cum eximius ille adolescens societatem peteret, votis eius nequaquam annuisse; tum, ne fortassis familiam adeò illustrem offenderent; tum quia verebantur, ut Societatis laboribus perferendis satis firmus & validus esset, licet alioqui pro aetatis teneritudine praeclaris ingenij & scientiae dotibus polleret. Cum igitur in Gallia voti compos reddi non posset, bis Romam contendit, assiduè precibus à Generali Iesuitarum Praeposito efflagitans, ut in Societatem allegeretur: qui tandem, mortua matre Marchionissa, preces iuuenis audiuit, cum vigesimum aut vigesimum secundum aetatis annum ageret; Neque quisquam ex ea familia reperi-
tus est,

tus est, qui Iesuitis propter hoc factum litem mouerit, negotiumue facefsiuerit, ne ipse quidem Marchio, qui ob amorem, quo fratrem complectebatur, non potuisset non vehementer irasci, si fraudis & fallacis pellacīe aliquid intercessisse existimasset. Verū non modò factum hoc ægrè & molestè non tulit, sed & Iesuitarum calumniatoribus os obstruxit, epistola ad Iesuitas data, quam hīc describere oportere duxi, ut omnes intelligant, os tuum nihil aliud esse, quā reciprocum quendam mendaciorum Euripum.

Intellexi liuidos quosdam & in societate vestram malè affectos ru-
morem sparsisse, me à vobis alieno esse animo, eosdemq; vobis imposu-
isse, quasi fratrem meum per vim adegeritis, ut Societati vestræ nomen
daret. At ego causam huius rei nemini adscribo, quā naturali illius
ad omne pietatis genus propensione, & religiosi morum vitæque ve-
stræ exemplis, quibus ei, cū in Collegio Billomensi degeret, pralu-
xistis. Hoc animi mei testimonium libens volensq; vobis dedi, ut & in-
nocentiam vestram, & veritatem semper testetur, quā ego quidem,
quod ad hoc negotium attinet, nunquam reticuerim, neq; vllam aliam
occasionem pratermittam, quā declarare meam erga vos voluntatem
possim. Rogo, ut in vestris precibus me Deo commendetis, quibus De-
us ut sua gratia adsit, precor, simulq; illud vobis persuadeatis velim,
meam operam nulla in re, quæ quidem opus meæ, Societati vestræ de-
futuram. Canillacī apud S. Cyricum 30. August. M. D. xciv.

Epistola Dom. i
ni Marchionis
à Canillac.

Non video, quā alia Iesuitę prater has literas defensione
vel calumniarum tuarum refutatione egeant. Illud dunta-
taxat monuerim, te iure laudibus extulisse splendorem & o-
pulentiam domus de Canillac. Nam hoc meretur, cū pro
pter alia decora & gentilitia ornamenta, tum quòd Ecclesię
Summos Pontifices pietate & doctrina excellentes proge-
nuit: sed improbè simul & contumeliosè in eandem inue-
ctus es, quando iudicii & melioris tuæ sententię oblitus Ie-
suitas omnes sine delectu & exceptione appellasti prædones,

Clemens VI. &
Greg. II. ex fa-
milia de Beau-
fort. anno 1343
& 1371.
Platina.

homicidas, Assassinos. Nam hac tua calumniandi petulantia, in horum nefariorum hominum cathalogum & numerum retulisti Franciscum de Canillac, intoleranda in familiam illam, quam laudas, iniuria; adeo iam inueterata consuetudine, benedicere nequis, nisi maledicas; aut verum dicere, quin tibi contradicas.

Habes iam refutatum & dissolutum, quicquid ad Iesuitarum avaritiam patefaciendam, & ad hæreditatum inexplabilem sitim ostendendam facere arbitratus es. Miror te, pro tua in Iesuitas benevolentia, & amore incredibili tam pauca exempla attulisse, cum verisimile sit, te accuratè, imò curiosè inuestigasse, quicquid hac in parte tibi vsui esse poterat, ut Iesuitas maiore impetu exagitares. Miror etiam te ex duobus millibus Gallorum, qui à triginta annis Societatem amplexi sunt, ne vnum quidem proferre potuisse, quo perspicuè planum faceres, Iesuitas tales esse, quales à te per calumniam depinguntur. Ne adolescentes quidem Parisienses familiares & domesticos tuos satu & stirpe plerosq; nobiles adduxisti, qui te nullo negotio veritatem edocuissent: at Iesuitæ promptè & sine mora mille & octingentos, à quibus ne obolum quidem acceperint, numerabunt: imò multos potius numerabunt, quos, ut in literarum studiis progredierentur, & gradibus Scholasticis insignirentur, liberaliter suo ære iuuerunt; multos, quorum hæreditates & pensiones recusarunt; multos deniq; quorum parentibus protenuitate suarum fortunarum benignè subuenerunt. Argumentum magnæ improbitatis est in Aduocato, qui proficitur, & verbis còceptis pollicetur fore se iustitiæ patronum; tam esse procliuem ad accusandum, & ad probandum tam

Periclis preces cum ad dicendum accederet. siccum & ieiunum. Si Pericles verè numinis ignarus, suggestum còscendens à Deo petebat, ne permetteret ex ore suo elabi vel vnum verbulum, quod ad rem non faceret; quanto ma-

Plutarch.

to ma-

tò magis Christianus deum precari debet, ne finatur in mē-
dacia, calumnias & imposturas præcipitari?

Porro cūm facinus indignum & intolerādum reputetur,
si Orator ethnicus parūm conuenienter propositæ materiæ
dicat, cumq; lex moneat, *ne in licentiam conuertiendi & maledi-
cendi temeritate Aduocati prorumpant; atque si quis adeò procax* *Aduocatis cō-*
fit, qui non ratione, sed probis putet esse certandum, opinionis suæ im- *uiciari nō licet.*
minutionem patiatur: qualem & quantū piaculum, & quan- *L. Quisquis C.*
to supplicio mulctandum erit, si Christianus Aduocatus nō *de Postul.*
solum extra propositæ materiæ terminos euagetur, sed eua-
getur quoque contra iustitiam, contra veritatem, contra
honestatem, contra innocentiam, & contra Deum ipsum,
non sine iniuriis, imposturis, & atrocibus calumniis, vt tu
hactenus fecisti absque modo & fine? Et quæ hæc procacitas,
criminari omnia benefacta non modò viuentium, sed
etiam defunctorum? An non hoc est, durum & immitem
se se præbere egenis, quorum inopiæ his beneficiis subueni-
tur? An non iniquum & iniuriosum opulentis, à quibus ta-
lia egestatis leuamenta proficiscuntur? An non hoc est, im-
pium & blasphemum esse in Deum, qui laudat, commen-
dat, & faustis verbis elemosynam prosequitur, ad eandēq;
erogandam mortales indefinenter exhortatur? An non e-
genis simul & locupletibus omnis boni nominis existima-
tio adimitur, cūm alteri appellantur *seductores, dolosi, & frau-*
dulenti; alteri seducti per stultitiam? An non hoc est, dare an-
sam & occasionem traducendi & criminandi, quidquid in
hoc genere pietatis & officii vnquam suscipietur; ita, vt qui
pauperibus aliquid legant, testamentoq; relinquunt, vo-
centur *deliri;* & illi, quibus aliquid legatur, *predones;* illi, qui
legant, *circumuenti & decepti;* qui legata accipiunt, *decepto-*
res & impostores, vt tu iam de Iesuitis dicere non erubescis?

CAPVT XXXVIII.

Iesuitas non insidiari testamentis.

ÆTerum tantò petulantior & sceleratior tua est calumnia, quò leges & regulę ipsorum magis cauent, ne hac in re male dicendi cupidis sermonē dent vllum. Quantum enim ad legata attinet, vt non tantum vitetur crimen, sed etiam occasio & suspicio, prohibetur illis, ne præsentes adsint, quando quis testamentum facit, & ex multis millibus, quibus à triginta annis suprema illa vitæ hora Parisiis adstitere, non reperientur quatuor, qui illis aliquid testamento donauerint. Et si quis alius fuisset præter præsidem S. Andreæ, tu pro tua curiositate haud omisisses, quò minùs talem pro basi & fundamento alicuius calumniæ arripes.

*Quid egerint
Iesuite Parisiē-
ses tempore pe-
stis.*

Quod si ex reliquis Galliæ vrbibus omnes, quibus moribundis suprema officia Christianę Religionis impenderunt, vnum in locum conuocarentur; ausim dicere, ex infinita multitudine non inuentum iri tres, qui societati testamento vel teruntium legauerint. Quin & plura longè & excellentiora non rarò præstiterunt Iesuitæ, vt manus suas ab auaritiæ sordibus intactas, suamq; existimationem integram cōseruarent publicę renunciantes omnibus legatis, quæ quoquo modo liberalitate animam agentium ad ipsos deuolui poterant. Meminisse te velim, si tamen alicuius boni meminisse potes, quid anno M. D. Lxxx. & M. D. Lxxxj. Iesuite Parisienses egerint. Nam cū pestis tempore iuuandis infectis & affectis, quorum ingens erat numerus, operam suam obtulissent, antequam misericordię illud & plenum difficultatis officium auspicarentur, abdicarunt se coram supremæ Curie Senatoribus omnibus legatis, donationibus & elemosynis, si qui fortè pietate ducti in Societatem munifici

nifici esse vellent, sanctè testati, se nihil inde accepturos, etiam coactos, quod re ipsa quoque præstiterunt, nec à quoquam negari potest.

Nec illud silendum, quòd præter tres socios, qui pestifera lue contracta, ad meliorem vitam migrârunt, sexq; alios, quibus iam iam suprema dies imminere videbatur, ob contagionem pestis, aliosq; morbos, diurnis nocturnisq; laboribus collectos, supra octingentos aureos in tenuioris fortune homines expenderint: quæ summa neq; potest, neq; debet videri tenuis, si quis tenuitatem facultatum Parisiensis Collegij considerare velit. Quo tempore cum Parisiis inter Conuictores studiosus viuerem, admirabilem ardorem iuuandi proximum rebus tam aduersis & periculosis in omnium animis elucere animaduerti. Nam ex quinquaginta pluriûm sociorum numero, certabât inter sese omnes laudabili quodam contentionis genere, quisnam strenuissimus & maximè indefessus in subleuandis agris esset; neque vel vnus fuit, qui suam operam superiori promptè & alacriter non obtulerit, ne illo quidem excepto, cui pedum vitio vix rectis & non titubantibus vestigiis incedere licebat.

Sub idem tempus, idem charitatis & misericordiæ officium Lugdunensibus exhibebat Edmondus Augerius pestifera etiam afflictis, cui cum largissimæ eleemosynæ & donatiua offerentur, nunquam tamen vel obolum accepit; sed operam dedit, vt quidquid eiusmodi stipis esset, id totum in egenos, potissimum peste tactos, erogaretur. Multa alia huius generis ex Gallia nostræ vrbibus, Tolosa, Burdegala, & aliis vbi sedem habuerunt, petita exempla narrare possem: sed si in laudes Iesuitarum longiùs exspatiarer, stomachum tibi mouerem. Ista tibi molesta, vt spero, non erunt, sunt enim cõmunia & omnibus nota; satis tamen apta, cum ad mendaciorum tuorum vanitatem redarguendam, tum ad de-

Mortui ex ea
gri ex peste.
Expense in pestiferos.

Lugdunensibus
peste afflictis
subuenit Ed-
mond. Augerius.

ad demonstrandum, Iesuitas non tam esse rapaces, & harpago-
nes; quàm tu eos videri cupis.

Sed ad alia beneficentiæ genera accedo, quæ Iesuitæ
quando offeruntur, non respuunt quidem, neminem tamen,
vt quidquam det, inducunt. Quod si quis fortassis aliquan-
do petendo importunior fuit, venia danda est errori, in e-
genis, & quos paupertas valde premit, non valde culpabi-
li. Si Deus à nobis importunè vult orari, votisq; supplici-
bus quodammodò fatigari, oportet, vt locupletiores, qui-
bus animus benefaciendi, & tam præclarum exemplum imi-
tandi, patienter ferant id, quod sibi, quando cum Deo a-
gunt, vitio dari nolunt. Hæc quidem viris probis & pru-
dentibus satis esse poterant, vt ostenderetur, Iesuitas non
magis esse auaros, quàm opulentos. Sed quia contendo
tecum & cum tui similibus calumniatoribus, addam adhuc
aliquid super hac re, vt experiamur, an tibi & illis os, saltem
ad exiguam temporis partem, obstrui possit.

C A P V T XXXIX.

Quot indiciis auarus cognoscatur.

Icis, Iesuitas esse auarissimos, & probare nequis, ni-
si conuictis. Ego vicissim assero, eos esse ab aua-
ritia alienissimos, quod ne credas volo, nisi pro-
bauero. Duobus argumentis cognoscitur auarus:
Primò, locutione: Secundò, rebus & factis: nam ista duo sunt
certa cordis indicia, & veluti flores & fructus animæ: &
quemadmodum ex floribus & fructibus agnoscitur arbor:
ita etiam homo ex operibus suis, quæ sunt verba & actiones.
Et hunc modum assignat Dominus noster ad indagandam
alicuius bonitatem vel malitiam. Quare si quis loquatur &
agat sicut auarus, euidenti argumento conuincitur auaritiæ
morbo

Math. 7.

morbo laborare. At si loquendo & agendo liberales imite-
tur, nemo est, qui liberalitate præditum non agnoscat. Por-
rò, quemadmodum homo priuatus indicia sui præbet lingua
& manu: ita Societas & quiuis hominum coetus legibus &
viuendi instituto. Hinc Sybaritæ habebantur olim non se-
cus atque Epicurei, molles, effœminati, & ad omne volu-
ptatis genus perquàm propensi: quia illorum leges nihil a-
liud præcipiebant, quam epulas, choreas, delitias, & hu-
iusmodi alias iucunditates, ad quas itidem cunctas cogita-
tiones & actiones suas referebant. At Lacedæmoniorum
Respub. temperantiæ & modestiæ summam laudem me-
ruit, quòd legibus & actionibus gubernaretur, quæ Syba-
riticis illis ex diametro repugnabant.

Athenæus libr.
12. c. 6.

Cic. 5. Tusc.

Ceterùm, si tibi sine molesta iteratione eorum quæ hæc-
tenus dicta demonstraui, Iesuitarum regulas & actiones
planè aduersari avaritiæ, fidem meam liberaui, & te, si qui-
dem animal rationis particeps es, conuicero, inde probatio-
nis meæ ducto exordio.

Tria sunt domiciliorum Societatis genera, in quibus o-
mnibus viuunt legibus ab avaritia alienissimis. Patienter,
si placet, ausculta. Primum locum tribuamus domibus, in

Tria domicili-
orum genera in
Societate.

quibus tirones biennij rudimenta ponunt, vt in Societatis
corpus tempore illo exacto, votisq; nuncupatis coopten-
tur, si iudicio Superiorum iudicentur idonei. Secundo loco
sunt Collegia, in quibus indiscriminatim Præceptores &
scholastici; illi, vt doceant; hi, vt discant; omnes, vt suo
tempore vberes Reipub. fructus afferant: omnes Religiosi,
quippe tribus Votis ad Religionis naturam & essentiã per-
tinentibus obstricti. Hæc duo domiciliorum genera viuunt,
aut viuere possunt ex redditibus & prouentibus perpetuis, si
fundatorem habeant; cùm sine ingenti incõmodo fieri ne-
queat, vt vacent consuetis negotijs, simulque precario vi-

T

ctitent

titent, & vnde vitam tolerant, ostiatim emendicent. Quòd si Collegii prouentus sufficiat alendis necessariis eo in loco sociis; nullas vel petere, vel oblatas acceptare eleemosynas licet: Si reditus maior sit, quàm pro incolarum numero; præcipitur in Constitutionibus, vt Scholasticis egenis victum ad Ecclesiæ emolumentum suppeditent: adeò illis commendatur religiosæ paupertatis studiũ, & cura benè & fideliter dispersiendi ea, quæ Dominus ipsis elargitur.

CAPVT XL.

De domibus professis Societatis Iesu.

tertium locum obtinent domus professæ, quas incolunt, qui præter supradicta Religionis vota professionem fecerunt, aut vota publicè ediderunt; quiq; post multos in Collegiis exantlatos labores, pluribus annis docendo, concionando, & alias functiones suo Ordini consentaneas obeundo, eò mittuntur; vt iisdem functionibus ad finem vsq; vite vacent, docendi munere excepto. Si nulla sit huiusmodi domus in prouincia, solitis laboribus insistent, aut in Indias mittuntur, aut ad alia loca in vineam Domini. Domus ista nullos potest habere reditus, nec eleemosynam stabilem & perpetuam, imò neq; pro ipsis Ecclesiæ sartis tectis, neq; pro sacrarij conseruatione & exornatione. Et licèt Concilium Tridentinum concesserit omnibus Religiosis paucis exceptis reditus in communi; tamen Societatis professi concessione huius participes esse nequeunt, cum tali privilegio simpliciter sese abdicent, vt & omni iure ad bona immobilia, quæ quoquo modo ad illos deferri possent. Et vt omni ex parte arx ista Religionis muniretur, professi, post professionem vouent, se nunquã permissuros, vt paupertatis

Domus professæ
caret reditibus

Seß. 25. c. 3.

tis

tis leges in Societate laxentur, sed potius vt restringantur, si quando necessitas exigeret.

Nec potest egestas domuum professorum subleuari Collegiorum redditibus, neque Collegia id faciendi ius & potestatem habent, sed quotidianis eleemosynis, & piorum hominum munificentia sese tueri debent. Quæ lex tam arcta & rigida est, vt professus ali nequeat in Collegio, nisi ei sit vsui, ita, vt in eo simul laboret & manducet. Huiusmodi domus professæ visuntur Romæ, Neapolî, Mediolani, Venetijs, & alibi; talis erat domus S. Ludouici Parisiis, fundata quondam à D. Cardinali Borbonio. Quæ fundatio in eo consistit, vt vna & prima vice Ecclesiæ suppeditentur necessaria, de habitatione, bibliotheca, de mobilibus atque suppellectili sacra prouideatur. *in quibus locis sint domus professæ.*

Hæc tria domorum genera, quantum ad paupertatem, quatuor habent communia: Primum, ex eleemosynis viuere, eo tamen discrimine, quod modò indicaui: nam domus probationis & Collegia viuere possunt ex eleemosynis fundatis & perpetuis, hoc est, ex redditibus eleemosynæ nomine in perpetuum assignatis; sed domus professæ precario victitant, nec possunt gaudere redditibus. Secundum, neq; possidere, neq; quicquam possidere posse priuatim tãquam proprium; idq; non ex præscripto Reipub. Platonicæ, sed ex perpetua omnium Religionum consuetudine: quo de genere censentur pecunia, bona mobilia, vestitus, mensa seu conuictus, domus, ita vt *Meum & Tuum* ab huiusmodi Deo dicatis familiis procul exulent, grandeq; habeatur sacrilegium, peculium apud aliquem reperiri, excepto Procuratore & Superiore, quibus pecunia commissa. Tertium est, nihil posse accipere, quo videantur vlllo modo cõpensari Societatis labores, & ministeria, vt lectiones, conuersiones, sacrificia, audita confessiones, preces, & similes fun-

ctiones Societatis instituto consentaneæ. Quartum est, in nullo Societatis templo habere arculam seu gazophylaciũ, in quod eleemosynæ conficiantur. Quæ duo postrema sanctius longè & inuiolabilius obseruant, non quòd existimēt, non esse licitum de altari viuere ei, qui altari deseruit; vel quòd cæteræ Religiones non possint mercedem & eleemosynas pro laboribus susceptis, vel munera Ecclesiæ oblata meritò admittere; sed vt arctiorem sibi paupertatis obligationem imponant, dum non modò illicitis, sed etiam concessis per eam sese abdicant. Et vt alij Religiosi interdixerunt sibi multis rebus licitis, nonnulli Societate, conuictu, & colloquiis familiaribus, vt Carthusiani; alij certo ciborum, alij certo vestitus genere, vt ferè omnes, licèt alij mitius, alij seuerius; non quòd existimauerint, istas res & commoditates esse per se malas; sed vt maiori perfectione & vitæ austeritate Deo seruirent: Parí ratione Iesuitæ voluerunt priuare se etiam iis, quæ poterant accipere, & quæ aliis licita: vt Deo maiori puritate seruirent, nihil aliud sperantes etiam in hac vita præter illum, nec ab alio quidquam retributionis quàm à Deo expectantes. Et vt istæ leges ipsis fuerunt à Deo sanctissimè datæ, ita etiam ab ipsis seruantur religiosissimè.

Hinc si legibus & regulis suis loquuntur, & si opera à legibus non dissentiant, sed si potiùs tam illæ quàm hæc, planè cum arctissimæ paupertatis sanctionibus, caducarumq; rerum despicientia concordant: & si tu, licèt omnes nervos contenderis, nihil quo contrarium ostenderetur, attulisti; quo ore Iesuitas auaritiæ insimulare audes? Annè Rhamnũ
 Con. Trid. Sess. 25. c. 3. In nou. arbitraris illam arborem, quæ folia & fructus ficulneæ gerit?
 Iesuitæ priuauerunt se priuilegiis, quæ Concilia & leges ciuiles illis concedebant, vt scilicet haberent redditus, iusq; acquirere hæreditarium in res & facultates suorum sociorũ;
 Consti-

Constitutiones & actiones nihil aliud sunt, quàm contemptus & abdicatio bonorum caducorum: & tu dicis, eos querere, prædari, & rapere pecunias, familias, & opes viuientium simul & mortuorum, extrema quadam auaritia. Vnde habes, quod ais? Et vnde hanc tuam conclusionem deducis? Dic, quæso te, quâdoquidem lingua tibi adeò volubilis, & ad quoduis effutendum tam procliuvis est & præceps.

CAPVT XLI.

Quæ munera Iesuitæ accipiant, quæ respuant.

NIDEOR iam videre te, manu sublata audientiam & attentionem petere, illudq; velle dicere: Iesuitas versutia quadã seruare istas leges, vt fiant locupletiores, et in confessionibus quidem vnum aut alterum solidum, & in Collegio duos aureos didactri seu minerualis loco dari solitos, aliaq; eiusmodi minuta munuscula recusare: at si offeratur hereditas aut opimum beneficium & Sacerdotium, alijsue prouentus luculentus, si ciuium quispiam aut aliqua ex matronis, pietatis amore, si adolescens copiosus & nobilis in societatem ascitus, chiliadas aliquot auri & argenti donet, Iesuitas non esse tam rigidos, & in legibus suis obseruandis tam immotos, vt religioni habeant, quò minus legis seueritatem nonnihil relaxent & mitigent, vt elogijs & benedictionibus tam exoptatis locum aliquem præparent: ac proinde eò ceteris esse callidiores; dum enim alij quasi conchis legendis intenti occupantur, istos grandia cete venari. Videlicet illud est, quod & in tua actione insinuas potiùs, quàm explicas. Et hic est lapis ille offensionis, in quem primò omnium incurritur, tunc cùm de immensis Iesuitarum thesauris sermones instituuntur.

Sed multa suppetunt, quæ pro Iesuitis respondeamus, reiectis calumniarum spiculis ad illos ipsos, à quibus prodierunt. Primum igitur dico, Iesuitas nihil recusare vel admit-

tere propter magnitudinem vel tenuitatem; sed propter leges & regulas suas accipiunt id, cuius accipiendi copiam facit regula, siue munus grande sit siue exiguum. Recusant, quicquid regula accipere vetat. Ais, recusare illos duos solidos ex confessionibus, aut duos aureos à scholasticis dari consuetos, quòd ea summa sit exigua. At ego aliam huius rei causam, eamq; veram do; quia mercedem illam scholasticam admittere repugnat illorum regulis. Iterum dicis tu, accipere illos mille aureos annui redditus, quòd summa hæc sit satis grandis: Ego autem id fieri contendo, quòd regula hoc non prohibeat. Qui Iesuitarum res vel obiter tantum perspectas habet, is nouit, illos admittere eleemosynas & largas & minutas; & vicissim aliquando recusare dona ingentia & exigua. Ex multis, quæ ad hoc demonstrandum adducere possem, contentus ero vno duntaxat vel altero exemplo. In Burgundia anno M. D. LXXXV. triennio post Collegium Diuionense fundatum, fuit rusticus quidam fortunæ & sortis pertenuis: ex Is supra Tillum oppidulo non longè à Diuione dissi-
to, quo interdum Iesuitæ concionandi gratia excurrebant, cum moriens Iesuitarum precibus Deo sese commendari percuperet, tres Albos nummos Gallicos Collegio legauit, cum maius donum testandæ pietatis non suppeteret. Allatum est legatum illud Diuionem ad Collegium, quod Rector latissimo & libentissimo animo accepit, memor duorum numorum viduæ Euangelicæ, moxq; imperauit, pro anima defuncti sacrificia & preces Deo immolari, non secus ac si multa iugera agrorum Collegio legata fuissent.

*Legatum pau-
peris cuiusdam
rustici.*

*Magnum lega-
tum à Iesuitis re-
iectum.*

Cæterum anno M. D. LXXII. cum nobilis quidam Vasco mille aut plures libras annui redditus Iesuitis offerret, pro lectione quadam Burdegalæ instituenda & fundanda, ea conditione, vt quotannis Oratio super ea fundatione haberetur, admittis Fundatoris laudibus & encomiis; Iesuitæ
summam

summam illam pecuniæ magno animo recusarunt. Habes exiguum munus admissum, & grande recusatum, duobusq; exemplis expressum, & quasi delineatum vides modum, quo & in accipiendo & in recusando vtuntur. Accipiunt ergo res tenues, magnasq; recusant; non rebus sed regularum suarum permissu vel interdicto ducti. Vir bonus & rectus, cui ex vsura vel obolum quidem ad se delatum accipere religio sit, saluo officio admittet mille aureos sibi muneris datos, quem si quis dicat, recusare exiguum amore & dulcedine maioris, is calumniator erit. S. Petrus seueris, minacibusq; verbis repudiavit pecuniã à Simone Mago sibi oblatam, quam probabile est haud adeo magnam summam confecisse: & tamen ille idem Petrus seuerissimè puniuit Ananiam & Sapphiram, quod totam æris ex agro redacti summam non attulissent. Dicēsne, quòd recusarit exiguum munus Simonis Magi, vt adipisceretur maius ab istis? Recusauit paruum, quia non licebat pro rebus sacris pecuniã accipere: exegit magnum, quia decebat illud reddere Deo, cui per votum erat consecratum. Cæterum si apud Iesuitas videres libros, in quibus bene de se meritum nomina consignant, reperires multò plures, qui exigua stipe, quàm qui magnis muneribus eos sui fecerunt memores.

Act. 8. et 5.

CAPVT XLII.

*Quantam pecuniæ summam Iesuitæ colligerent,
si à scholasticis & aliis mercedis loco
aliquid acciperent.*

EQVE illud præterierim, te falsò, fallaciter & sophisticè loqui & agere, cùm dicis Iesuitas recusare parua, quando recusant duos aureos illius scholasticæ mercedis, quam Landy Parisien-

ses vocant, aut quinque asses pro vno sacro, duos solidos pro confessione audita, centum aut plures aureos pro concionibus, duos solidos pro ingressu in Collegium, & pro id genus alijs. Nam licet quaelibet harum summarum seorsim & per se considerata sit exigua; omnes tamen simul coniunctæ grandem & memorabilem summam efficiunt. Lutetia, exempli gratia, Iesuitæ erudiebant in suis scholis duos scholasticorum millia; duo aurei mercedis illius literariæ, pro quolibet capite ascendunt ad summam duodecim millium librarum quotannis, non numeratis plerisque Principibus, maiorumque gentium ac familiarum adolescentibus, quorum magna isthic copia, & quiuis pro sua parte quinquaginta, centum, aut ducentos aureos dedisset. Candelæ, pro quibus quisque dat monetam illam Gallicanam, quam *teston* seu *testile* appellant, efficiunt summam 2000 & 500. librarum, vel circiter: duo solidi pro porta seu ingressu singulis mensibus, à duobus millibus scholasticorum, efficiunt bis mille, & quadringentas libras annui proventus. Quinque solidi pro quolibet sacro quotidie, triginta aut pluribus Sacerdotibus in eiusmodi Collegiis sacrificantibus, efficerent bis mille & septingentas libras. Confessiones & conciones maiorem adhuc summam. Omnibus ergo computatis & ad trutinam reuocatis tota prædicta summa superaret viginti duo millia librarum anniuersarij redditus, quo Collegium Parisiense lautè vitam agere potuisset.

Cæterorum verò Collegiorum vel infimum seruata proportionem acciperet à suis scholasticis quatuor millia librarum: quo fit, vt in vniuersum ad Iesuitas plusquam centum millia librarum quotannis peruenirent. Hocine est, Arnalde, iudicio tuo duos solidos aureosue nummos contemnere? Videturne tibi ista summa adeò exigua? Negarène poteris satis idoneam esse ad corroborandum caballum Hispanicum

Duplo maius est
quod Iesuitæ re-
cusant, quam es-
sorum redditus.

lia librarum quotannis peruenirent. Hocine est, Arnalde,
iudicio tuo duos solidos aureosue nummos contemnere?
Videturne tibi ista summa adeò exigua? Negarène pote-
ris satis idoneam esse ad corroborandum caballum Hispani-
cum

nicum, satisq; numerosam ad reparandam, piceq; & resina oblinendam, nauem Iesuiticam; vt in Indiam trahat, auriq; tot myriadas expiscetur? Si Iesuitæ ad rem, & numos tam attenti essent, & tam acres ad prædam, tam famelici, tam sitibundi, tantum Tantali & tam ingeniosi ad excogitandas opum comparandarum rationes, vt tu vociferaris; putasne fore, vt rationem tam facilem & expeditam immensas gazas corradendi contemnerent: rationem, inquam, tam securam, omnisq; periculosa alex expertem? Neq; quisquam reperiretur, cui hoc molestum accideret, quin potius permultis gratum foret: suppeteret enim illis modus muneribus & honorariis filios suos cõmendandi, & in gratiam apud Magistros ponendi, nec rarò vidi quosdam agrè ferre, cum pecunias à se oblatas recusari viderent. Tu ipse, qui didactra & literarias mercedes approbas, simulq; extraordinarias etiam pecunias domo missas, *vnde toga niteat*, dilaudas, nihil utiq; inuenires, quod meritò culpare.

Pro certo igitur statuendum est, Iesuitas cum omni huiusmodi emolumento spontè & libenter careant, non adeò inexplibili diuitiarum cupiditate teneri, vt tu mentiris; sed paupertatis religiosæ amatores esse. Qui finem aliquem sibi præstituit, is etiam de idoneis mediis seriò deliberat: nam qui ad eruditionem tendit, ille doctorum hominum coetus obit, & Magistris omni doctrinarum genere ex cultis sedulam operam nauat. Qui opes appetit, emporia & mercatus frequentè conuenarum multitudine frequentari solitos indefesso studio adit. Cum igitur Iesuitæ tua sententiâ, adeò sint industrii, solertes, sagaces, vigilantes & infatigabiles, finemq; vnicum propositum habeant, nempe magnam opum vim & Cræsi Midæq; thesauros; quid sit, quòd tam præclara media ditescendi neglexerint? cur non ubiq; & omnibus suis Collegiis Conuictorum contubernia coniun-

gunt? cur ea, vbi cunq; licet, renuunt & respuunt? Sed & alius opes parandi restat modus. Cur non etiam ex funeribus aliquid corradunt? Cur non occupant se curandis funeribus & sepulturis? Cur non totum faciunt, vt totum rapiant? Cur ex omnibus mediis minora, difficiliora, & vulgi iudicio, minus tuta elegerunt? Quod genus eleemosynæ, quæ pendent ex voluntate & aliorum charitate, quæ hoc seculo rara & modica & propè frigefacta, imo gelu quodammodò astricta. Seu quomodo nobis persuadebis tot præclara ingenia, tot nobiles, tot bonæ mentis & puræ conscientiæ homines, domos suas, fortunas & opes, quas possidere, retinere, & augere poterant in seculo, securè, facillè, & sine iniuria, deferere, Iesuitisq; negotiationis causa sese adiungere voluisse, vt ditarentur non sine salutis & honoris dispendio, & vt illis opibus cumulerentur, quarum neq; possessio neq; fructus & vsus permissus est? An ne iure inficiaberis te insignem sycphantam simul & delirum esse, qui tam stolidus & tam malè sibi cohærentia mendacia texas?

At recipiunt legata & munera ex liberalitate piorum hominum profecta. Non negauerim. Sed cùm hoc faciunt, priuilegio vtuntur communitatibus & Collegiis à iure cesso, quo videlicet omnibus sit potestas testamento facultates suas transcribendi Religiosis. Ex quo tu non conuictiorum, sed potius laudis materiam sumere debuisses. Nam cùm oporteat Iesuitas aliqua tandem ratione vitam sustentare; non poterant sanè religiosiorem, & generoso pectore digniorem modum inire, quàm si se diuinæ prouidentiae committerent, nulla spe in propria industria laboribusq; susceptis collocata, omniq; iure mercedis petendæ remisso: talis enim animus admodum liberalis & anchora Christianæ spei, diuinæ bonitatis certissimo præsidio firmatus, victor terræ, rerumq; terrestrium, quidquid agit, id propter Deum

Deum agit, nihil sperans præter Deum. Et hoc itidem modo maiores ad proximos vtilitates redundant, qui cum occasione dandi eleemosynas, habent etiam occasionem apud Deum merendi; qua caret ille, qui stipendio vel mercede suis Magistris vicem reponit. Hunc eundem modum approbarunt & leges; quid quod & præcipua iura ac priuilegia Collegiorum & Communitatum in legatis & eleemosynis consistunt?

Legata & beneficia sunt iura Collegiorum L. cum senatus ff. de rebus dubiis, & L. omnibus ff. ad SC. Trebell.

CAPVT XLIII.

Cur Iesuitæ vulgo censeantur opulenti.

ED fortè hic aliquis, qui ad fundum tuarum calumniarum peruenire velit, sciscitetur, cur Iesuitæ vulgo credantur & habeantur auari, si tam pauperem vitam degant, & ab auaritiæ sordibus tam alienam? Quæstio hæc maximè ad hunc locum & ad hanc materiam pertinet, vt communis erroris causæ inuestigetur, quarum permultæ; sed præcipuas attingam. Prima, quam reliquarum fontem & originem rectè appellauerim, cur Iesuitæ censeantur opulenti, sita est in peruersa quadam & deprauata vulgi persuasionem, cui familiare, imò propriū, falsa extollere, & vera deprimere, videlicet pro affectus conditione & statu. Videt v. g. imperita multitudo Iesuitas non nihil possessionum habere, partisq; contentos vivere magna animi alacritate & iucunditate: mox cuiusq; statum non ex ipsa re subiecta, sed ex præconcepta opinione æstimans, causam alacritatis adscribit causis externis, affluentia nimirum & copia fortunarum & opum, nomenq; ex hac fictitia & imaginaria causa, ei indit, cum capere nequeat, quomodo tanta animi æquitas & læta promptitudo alio ex fonte, quàm ex rerum caducarum abundantia & v-

Prima causa.

bertate procedat, cū potius ex horum omnium contemptu proficiscatur. Eodem modo Epicurus assequi non poterat, hominis beatitudinem aliunde oriri posse, quā ex voluptate, vel alia vlla in re quarendam esse. Vulgus itaq; Iesuitas diuites existimat, quia videt rebus suis contentos: fallitur tamen hoc suo iudicio: non quod absolutē existimet eos esse diuites; sunt etenim; cū veræ diuitiæ consistant in eo, vt quis rebus suis contentus viuat: sed quod eos existimet diuites propter bona temporalia, quæ non habent, & à quibus neq; solida quies, neq; vera animi tranquillitas expectari potest.

Secunda Causa

Secunda causa huius erroris est eiusdem imperiti vulgi, fanda & infanda dicendi propensio: dum enim corrupti iudicii vestigia sequitur, mox in apertum profert & protrudit mendacium in intimis animi penetralibus conceptum, illudq; in aures hominum vario sermone instillat & insusurrat, & si probabilitatis species desit, colorem appingit, & varias glossas excogitat, quib⁹ eleemosynas, facultates, opes & thesauros exaggerat, verisimilesq; efficere conatur, notā auaritiæ omnibus Iesuitis aspersā. Quocirca sæpè videre fuit, decreta Iesuitis aliqua stipe, totam urbem de ea, prout corde ferebat voluntas loqui, & quemlibet pro amore & odio, quo in Iesuitas ardebat, suam symbolam contulisse & glossam addidisse, vt & tu in hac tua Inuectiua abundē fecisti.

Legatum præsidis S. Andree

Quando præses S. Andree legauit Iesuitis quatuor milia aureorum, quod legatum suprā criminatus es, rostroq; tuo repando proscidisti, vel potius rescidisti; nullus tam abiectæ conditionis Parisiis erat, qui non diceret suam sententiam de Iesuitarum opibus. Si legatum illud ad alium, testatoris voluntate, pertinuisset; nemo de eo vel verbum fecisset.

Mercator

Mercator quidam locupletissimus, cuius opes centum millia aureorum facile æquarūt, Lugduni M.D.LXXXIIX. hæredem scripsit alium mercatorem, amicum suum, æquē diuitem, liberis etiā orbū. Quis testamentum hoc accusauit, verbisue publicē vel priuatim traduxit? Nemo planē. At si Iesuitis tanta hæreditas obuēnisset, rumor ex Themistitan mox ad extremas vsq; Sinas & Iaponas perlatus fuisset, Iesuitas omnium mortalium opulentissimos euasisse, vt rectē quidam dixit eo ipso tempore, quo hæc Lugduni agebantur.

Testamentum
cuiusdam
Mercatoris.

Sub idem tempus quidam in Religiosum Ordinem cooptatus, attulit suo Conuentui duodecim millia aureorum, nec quisquam miratus est, clamorē sue vlllos sustulit: Si tanta summa Iesuitis celsisset, multiplicata fuisset per omnes numulariorum & trapezitarum Gallicanorum mensas & stationes; & loco vnus, qui tunc pecuniam dedisset, dictū fuisset, omnes dare, dedisse, & daturos, cum glossa illa ordinaria, quod Iesuitæ ad se alliciant adolescentes diuitum, vt eorum fortunas inuadant.

Monificentia
cuiusdam Reli-
giosi.

Anno M. D. LXXXIX. Domina Dotaria à S. Chaumōdo Ludouica de Ancessune, donauit triginta duo millia Francorum pro fundatione domus probationis Iesuitarum Auenione. Libenter nugigeruli sparsissent, fuisse circumuentam, dolisq; expugnatam: sed quia calumnia hæc omni probabilitate carebat, quod publicē constaret, Dominam illam vt pietate, ita & iudiciij prudentiæq; ornamentis præ alijs præditam; ideo stilum verterunt, alijsq; modis & machinis munificentiam matronæ illius appetierunt: cū alijs clamarent, pecuniam illam dandam fuisse nosocomijs, alijs puellis nubilibus, quas egestas à coniugio impedit; alijs Monialibus, quidam alijs familijs Deo dicatis, alijs alijs; & cū nonnulli eousq; progredierentur, vt cum ipsa etiā Domina

Donum Domi-
næ de S. Chau-
mondo.

hac de re expostularent, respondit; *Si lubet vobis eleemosynas Responsum pre erogare, facite id arbitrato vestro, nihil moror; rogo tamen, ut per dictæ Domine, vos quoq; mihi licuerit munificam esse in eos, quos maximè dignos mea munificentia arbitrabor. Duodecimus iam agitur annus, cum hanc mihi mentem Deus misit, & si locum tutiorem nouissem, ei utiq; pecunias meas credidissem.*

*Quid Iesuitis
Tolosanis eue-
nerit.*

Circa eundem annum Iesuitæ Tolosani adiuti stipe cuiusdam ex suis sociis villam emerunt, cui *Campania* nomen, non procul ab vrbe, eo potissimum fine, ut quinquaginta vel sexaginta studijs addicti, laboribusq; urbanis confecti haberent, quo se interdum valetudinis tuendæ, & virium reparandarum gratia reciperent. An non derepente omnes campanæ *Campaniam* hanc resonabant? An non ista *Campania* per aspera & plana viarum, & per totam Aquitaniam cōfestim peruasit; ut olim Ægyptiorum horti pensiles & portatiles immensos marium tractus? An non communi hominum sermone ferebatur, Iesuitas totam mox empturos *Vasconiam*, partemq; mediā *Languedoci*, marisq; rubri littora & terminos? Hæc ergo secunda est causa, cur Iesuitæ habeantur opulenti, etiamsi opulentiam nullam possideant,

C A P V T XLIV.

*Redduntur tres aliæ causæ cur Iesuitæ
habeantur opulenti.*

*L. Barbar. ff. de
off. pre. & L.
suppellectili ff.
de suppellect.
legata.*

Iertia causa, quæ ex his duabus nascitur, est error populi, deceptionibus & dolis obnoxij, qui & lingua & auctoritate aliena potissimum ducitur, neq; quidquam pensi habet, ut veritatem inuestiget, præsertim iis in rebus, quarum curam ad se pertinere non putat. Hic error ubi inualuit, tempore &

& consensu corroboratus, iuris naturam induit, in quacunq; demum materia versetur. *Error enim populi facit ius*, ait Lex, in alia materia; & quiduis sibi persuadet, in omnium aures vltro etiam sese insinuat, & quacunq; incedit longas subsequentium, iisdemq; vestigiis insistentium turmas trahit, vel potius pleno gradu rapit. Peruulgatus pictorum error est, Lunam semper pingere cornibus ad Solem conuersis, quod non modò experientiæ, sed & arti repugnat: nam ars imitari debet naturam, neq; vnquam talis Lune positura in cælo apparet, nihilominus quâ data porta ruunt omnes pictores, ne vno quidem excepto, in eundemq; errorem iam, vt sic dicam, *præilegiatum*, omniq; venia dignatum labuntur, nisi fortassis in posterum consilia, vel potius penicillum in melius referant.

Nec carent suis næuis Historiographi: vigesimus iam annus est, cum qui Pontificum chronologiam edidit, locum quoq; & stationem suam in illa serie attribuit cuidam fœminæ, velut olim ad summum Pontificatum euectæ. Et sculptor ille, qui statuas Pontificum Senis in templo primario sculpsit, committere non potuit, quin operæ & laboris aliquid huic commentitiæ Papissæ sculpendæ surriperet. Scriptoribus igitur, statuariis & pictoribus rumor ille vanus & inanis ducis, imò veritatis loco erat; donec communem errorem permulti doctrinâ præstantes viri profligarunt, inter quos ex Gallis nostris, Raymundus Consiliarius Curie Burdegalensis, qui notatis primis huius fabulæ auctoribus & editoribus omnes mendaciorum sutelas eruditis suis scriptis intercudit. Popularis ergo error Iesuitas opulentos reddidit, cuius hæretici auctores primi & fautores, vulgus approbator & subscriptor; quo factum est, vt quilibet sibi persuaferit, & etiamnum persuadeat, Iesuitas Græcos esse aut Midas; quod tam verum est, quàm verum, fœminam fuisse seu Papam seu Papissam.

Quarta

Quarta causa est, Iesuitarum silentium, qui vulgi rumoribus obuiam non eunt, sed tacent, in id vnum intenti, vt à rectè factis nunquam desistant; rati, regium & heroicum esse calumnias perpeti, ab omnes officij partes expletas. Hinc, si quis tunc, cum maximè traducuntur, interroget, cur ferant, vt ad eò opulenti censeantur, neq; sese à calumniis vindicent: *Sinite*, inquiunt illi subridendo, *imperite multitudini suum errorem, pro nobis enim facit, tunc cum mutuam pecuniam postulamus.*

Quinta causa est Iesuitarum liberalitas. Nam quando offertur iusta æris expendendi occasio, quando curandus æger, emendi libri, ornanda Ecclesia, mittendi scholastici studiorum causa ex vna orbis parte ad aliam, aut ad Collegia, eodem fine euocandi; & quando alia huius generis facienda occurrunt, omnia liberaliter infumunt, nec vlli sumptui parcunt. Et hæc est causa, cur plerique, qui minùs adhuc, quàm possint, expendere solent, suo pede Iesuitas metiantur, & vt diuites traducant, persuasi, id quod ex magnanimitate animi prouenit, ex abundantia opum proficisci. Quod verò ad missiones attinet, sanctè testari & affirmare possum, hoc tempore Iesuitas Hispanos & Lusitanos ope aliena non adiutos, rebus domesticis admodum tenuibus & arctis in Hispania & Lusitania, suscipere omnes illos sumptus, qui necessarij, vt ad conuersionem infidelium idonei operarij, in Indiam, quæ ad ortum & quæ ad occasum, destinantur, neq; quisquam est, cui non ad tantum itineris sit necessarium viaticum quingentorum aureorum. Hinc fit, vt sæpè conflent æs alienum, sexaginta aut septuaginta millium aureorum, cum multa illorum Collegia mille annuis non gaudeant. Et hæc est illa nauis Iesuitica.

Habes quinque causas thesaurorum
Iesuiticorum.

CAP.

CAPVT XLV.

Dux causse, cur Iesuite habeantur auari.

Porro cur habeantur auari, duas causas inuenio. Prima est diligentia conseruandi illud exiguum, quod possident: nam cum sit peculium pauperum, eiusque Superiores non sint Domini, sed administri, officio suo obligantur; ut illud, quantumcumque est, tuerentur, tanquam Deo rationem administrationis sue reddituri. Ista obligatio facit, ut Procuratores & Oeconomii illorum modò huc, modò illuc se conferant, & nunc rus nunc urbem perant, ut iustitię opem implorent, & controuersis excitatis finem imponant, aliaque negotia tractent, quibus inuiti planè tempus & otium impendunt. Hoc scilicet studium parit Iesuitis auaritię & inexplebilis cuiusdam cupiditatis existimationem apud imperitos, quasi huiusmodi in rebus conseruandis solertia & industria aliunde manare nequeat, quàm ex habendi inextenuabili desiderio, cum potius oriatur ex officio & obligatione, qua, qui præsunt, curare debent, ut bona communia integra seruentur, & ad posterum transmittantur. Nam si tutores, si administratores bonorum communium, si Magistratus non habentur auari, quòd seruent & augeant facultates suorum pupillorum, hospitalium, urbium & Rerumpub. cur Iesuite existimentur auari, si seruare conantur, quod à diuina bonitate acceperunt?

Secunda causa est parsimonia, licet non sordida, & recta oeconomia, cuius sunt satis gnari, quippe quæ Religiosos minimè dedecet: & ut liberales sunt cum ratione, ita etiam suo tempore restricti & parci, quod feliciter cedit. Nam Collegia Iesuitarum non sine magnis impensis sustentantur,

tantur; alendi, vestiendi, omnibusq; rebus necessariis instruendi: sunt homines literati, librisq; perpetuò addicti, quorum necessitates moram non ferunt: Curanda sunt vitatica, libri comparandi, quærenda ægris pharmaca, & sexcenta alia extra numerum & ordinem facienda. Hinc mille aurei, qui alicui civium familiæ satis sunt, quotannis triginta capitibus alendis, non sufficiunt alendis quindecim Iesuitis: neq; tam accuratam rei familiaris rationem observare possent, quin duplo maiori ære alieno sese gravarent, quàm sit annum vestigal, nisi elemosynis extraordinariis adiuventur; quæ si abessent, etiam cum omni sua parsimonia & attentione nomina non facilè solvenda facerent. Ecce quomodo Iesuite diuites sint & avari.

Nunc ad extremum argumenta tua resumamus, & innocentie signum in arce tuarum calumniarum collocemus. Dicebas, *Iesuitas non aliud spectare, quàm ut Regem Hispaniæ faciant Orbis Monarcham, illos ab eo honorari & ditari eo fine, Iesuitasq; cum sint ambitiosi, avari, honorisq; cupidi, indies plura ab illo Rege sibi polliceri.* Demonstravi tibi, Iesuitas neq; esse, neq; esse posse, nisi Gallos, etiam si ament & venerentur omnes Reges, Principes & populos Catholicos, Germanos, Hispanos, Polonos, & omnes, quotquot sunt huius classis & ordinis, nihilq; magis in Societate commendari, quàm honoris fugam: Item, Iesuitas pauperes & paupertatis Religiosæ amatores esse, & nullo modo expectare, nec expectare posse laborum suorum compensationem à Rege Hispaniæ, sed quærere in Gallia & ubiq; amplificationem boni publici in Ecclesia Dei, & in Gallia, Galliæ præsertim profectum. Restat, ut concludamus, te in hac tota materia nullam veritatem protulisse, sicuti nec alibi.

Epilogus calu-
miarum quas
hactenus Arnal-
dus effutivit.

CAPVT XLVI.

Iesuitas Iuuentutem Gallicam non deprauare.

Vid ampliùs habes de Iesuitis? *Hispanismo*, inquis, imbuunt iuuentutem, hoc est, iuuenes Gallie red-
dunt Hispanos, vt semper aliquos Hispanie adij-
ciant, & quasi lucrifaciant. Sed si intellexisti id,
quod tibi superiùs respondi; plura, quàm velis, nisi fallor,
reperies, quæ ad hoc secundum tuum propugnaculum de-
turbandum valeant. Nam si Iesuitis causâ nulla suppetit,
cur Regem Hispanie ad orbis Monarchiam euehant; minus
vtiq; causæ habebunt, cur iuuentutem Gallicanam efficere
velint Hispanicam. Rem enim aggredierentur, non modò
sibi inutilem, sed & humanis viribus ferè superiorem; cùm
difficilissimum sit, genium & ingenium Gallicum mutare in
Hispanicum. Adde præterea, si Iesuitæ *Hispanismo* iuuen-
tutem Gallicam corrumpunt, vt tu dicis, tantoq; conatu
crucem rubram in Gallorum pectoribus insculpunt, idem
eos facere, vbicunque degunt, vt ita magis magisque Hi-
spanicam istam Monarchiam propagent: at in toto orbe de-
gunt, in Bohemia, in Polonia, in Germania superiori & infe-
riori, & in celebrioribus vrbibus earundem regionum, imò
Agustæ Vindelicorum, vbi ne tertia quidem pars ciuium
Catholicam fidem sequitur. Degunt etiam in tota Italia. Si
ista munia obirent pro bono Regni Hispanie, sumptibus
istarum Rerumpub. & Principum, putâsne forè, vt tolera-
rentur, & non quantocyùs exterminarentur? Nulla enim
affectio tenerior est, nulla validior & violentior, quàm præ-
eminentiæ amor: nulla æmulatio potentior, & vindictæ ap-
petentior, quàm quæ de regali dignitate existit. Nec quis-
quam est, qui regnum suum & statum tantî non pendat,

quantū Rex Hispaniæ suum; nec quisquam præter te Iesuitas in suspicionem huius rei adduxit. Est igitur hoc Ministrorum & hæreticorum commentum, quicquid mendedaciorum & calumniarum vento hoc tempore ad exagitando Iesuitas, & si Deus finat, penitus obruendos vsi, ubique plenis buccis perflant, & ut germani filij Regis ventorum & vanitatum, dæmonis inquam, pandunt omnes ingenij sui quasi speluncas, ventis magis tumidas, quàm Æoli cauernas, ut turbines & tempestates excitent in Iesuitas, quos tantum amant, quantum amabat vana illa Iuno Troianos, quibus horrendum illud carmen occinebat:

1. Aeneid.

Gens inimica mihi tyrrhenum nauigat æquor,

Incute vim ventis submersasq; obrue puppes.

Isti igitur buccinatores folles tuos inflarunt, ventoq; complerunt, ut in Iesuitas Parisiis insanis clamoribus detonares, foribus occlusis, ubi magno quodam miraculo in lucem produxisti illam ingentem nauim Iesuiticam, translatam ab altero mundi extremo ad alterum, spatiis intermediis non transcursis: neq; vnquam antehac in Sequanæ ripa visam; neq; vnquam nisi à septem octoûe annis audita sunt illa: *ex Hispano, ex Hispania, inuentus Hispanismo infecta*, & id genus alia ventosa vanitate tumentia. Nam tempore Caroli IX. non fiebat Hispanorum mentio nisi in bonam partem, sed hæretici non odio nationis, Angli enim & Germani magis exosi debent illis esse, cum maiora mala intulerint Gallia, quàm alia quæuis natio: non odio nationis, inquam, sed Religionis, conati sunt Hispanos reddere inuisos & odio-

Quid hæretici sos prætextu Reipub. & regni, & nomine *Hispani* significant no-
re voluerunt subtili quodam artificio bonos Catholicos,
mine *Hispani*. quod passim facis in tota tua actione, magno honore

Hispanos, quod non aduertis, & Gallos
magno dedecore afficiens,

CAP.

CAPVT XLVII.

Iesuitas Iuuentutem Gallicam non seducere.

Vod si illis verbis: *Hispanizare*, seu *Hispanismo* iuuentutem imbuere, nihil aliud significare cupis, quàm iuuentutem à Iesuitis in fide Catholica institui, capient te non in vocabulo, sed in vocabuli significatu; spretaq; vanitate tua fatebuntur, te malè lequendo, verum dixisse: at si indicare velis, animos iuuentutis Gallicæ, operâ Iesuitarum, à suo Rege & Principe naturali auerti; mentiris; vel ipsa experientia (præter id, quod iam dixi) teste, quæ perspicuè docet, omnes in scholis Iesuitarum eruditos, bonos esse Gallos, & omnes Catholicos, valde paucis exceptis, & sui regis amatores & patriæ. Sed planius & clariùs dicis, *Iesuitas iuuentutem seducere & incantamentis suis dementare*. Verùm huius tuæ locutionis idem est sensus, qui verbi *Hispanizandi* vel *Hispanismi*: vtroq; enim loco indicas, iuuentutem à Iesuitis institui in fide Catholica, quod iuxta Caluinum est, iuuentutem seducere & fascinare.

Fingis etiam, iuuenes pellici à Iesuitis ad Religionis ingressum, quod ex eiusdem Caluini doctrina, nihil aliud est, quàm miseranda *fasciatio & corruptela*. Contra quam sententiam pluribus hîc disputare nolo, cùm hæresis eius non lateat, sed pateat: explicabo tamen, vt satisfaciam, non tibi, sed catholicis, quàm immeritò Iesuite in suspensionem vocentur, quasi homines seducant & fascinent.

Neminem in Societatem adscribunt, cui cum maturitate *quo delectu et* iudicij non sit prudentia, & aliquis rerum vsus, quiq; *iudicio Iesuite* nimium decimum septimum, aut decimum octauum annū *tirones legant.* non attigerit: Et si sit Studiosus, necesse est, vt in literarum

politiorum cognitione, linguisq; probè sit versatus & exercitatus. Neq; quenquam temerè, & sine longa deliberatione voti compotem reddunt. Vidi meis oculis, quod verè testari possum, quosdam biennium, triennium & quadriennium expectasse, ita, vt multi tam longæ morè pertæsi in exteras regiones se contulerint, quò reciperentur, vt Franciscus Canillac Romam, & Renatus Airaldus Treuiros, quos solos nomino, licèt multi alij, quos nominare possem, non desint, quia ipsos nominatim retulisti in numerum eorum, qui à Iesuitis dementati & seducti sint. Pleriq; prius, quàm suaue iugum Domini subeant, ad parentes mittuntur, vt consensum & benedictionem ab illis impetrent. Quòd si hoc aliquando non seruetur, id vel sit propter prouectiorè ætatem, vel propter euidentia, quæ elucet, vocationis diuinæ signa, vel quòd parentes habent hæreticos, vel nimia ira aliouè affectu percitos & perturbatos, adeò, vt periculum sit, ne filiis, si coràm agant, aliquid nocumenti adferat. At Superior, cui ius admittendi, & in sociorum coetum allegendi, primò omnium quærit, num veniant ab aliquo persuasi, humanouè respectu commodi alicuius inducti, & si quid huiuscemodì intercesserit, votis nunquam annuit, sed iubet, vt negocium tanti momenti Deo per preces de integro commendetur.

Hom. 31. operis Imperf.

Modus seducendi & circumueniendi iuuenem est, promittere illi opes & dignitates Ecclesiasticas, & alias voluptates, delicias, libertatem, honores, & id genus alia blandimenta, in quæ ea ætas suapte natura propendet, & quibus rapitur & agitur, non secùs, atq; accipiter dulcedine escæ & prædæ: at qui iuueni ingrata & insuauia proponit, is vtique talem doctis dolis & verbis non circumscribit. Leo, ait S. Chrysostomus, non appetit gramen, nec bos carnem, quia neq; hæc huius, neq; illud illius cibus: nec vanus & mundanus

nus quærit res caelestes, vitiosisq; cupiditatibus contrarias, Iesuite illos, qui societatem petunt, nihil aliud expectare iubent, quàm paupertatem, labores, pœnas, proprię voluntatis abnegationem, suiipsum contemptum, flagra, disciplinas, cilicia, & similia, quæ potius apta sunt, vt domo aliquem postquam ingressus est, eiiciant, quàm vt ad ingressum alliciant. Quæ omnia cùm quidam Aduocatus in Burgundia ex filio suo, cui Societas in optatis erat, non ita pridem audiret: *Nebulo*, inquit, *quid putas te facturum in tam molesta Religione, in qua quies nulla & relaxatio?*

Dictū cuiusdā
Aduocati.

CAPV T XLVIII.

Vocationem ad statum Religiosum esse à Deo.

Equè illud prætermittam dicere, totam Iesuitarum eloquentiam, & persuadendi vim præstantissimorum totius mundi Oratorum, non satis validam fore, vt aliquem vel ad Societatis, vel ad alterius religiosę familię institutum inducat, nisi Deus cor tangat, & ab æthere bonam mentem mittat. Hinc rectè dicit Magnus ille Doctor D. Thomas, non esse dubitandum, quin vocatio ad Religionem ex Deo procedat. Obijcies fortassis, Iesuitas seducere adolescentes obiectis celi gaudiis, aut inferorum tormentis & cruciatibus, eo videlicet modo, quo suprâ dixisti, ægros & moribundos à Iesuitis circumueniri, circumuentosq; expilari. Sed mihi quidem valde verisimile est, tibi vel maximè in votis esse, ne harum rerum vlla fiat mentio, teq; de cælo parùm laborare, neq; magis sollicitum esse de inferno, quàm de purgatorio: similis enim videris nobilibus illis Hugonotis Viuariensibus, qui superioribus annis irridentes Ministrum suum,

In opusc. cōtra
retrah. à Rel.
c. 10. et 2. 2. q.
ult. a. ult.

Arnaldus parū
laborat de statu
futuri seculi.

Obserua lector
impietate Cal-
uinistarum.

suum, qui maxima contentione contra purgatorium disputarat, & limbum, ut sibi videbatur, ex rerum vniuersitate sustulerat, ita eundem suum Ministrum affati sunt: *Fac rogamus te, nobis etiam hanc gratiam, & aequè tolle infernum ac purgatorium, neq; vel de hoc, vel de illo ullos vnquam posthac sermones instituamus.*

Qui de caelesti gloria, aut de suppliciis reproborum loquitur, is tuo iudicio, mundum seducit: sequitur ergo, Prophetas, Doctores, & ipsam Scripturam sacram, in quibus omnibus frequens harum rerum ad permouendos mortalium animos mentio, mundum seducere: Sed satius est, ut tu potius seductor & impostor audias, quam ut tantam blasphemiam euomas. Iesuite quidem sui defendendi causa, nihil aliud afferent, quam quod patienter ferent, se à te tuique similibus *seductores* appellari: hoc enim cognomento suum etiam Magistrum affectum esse, nec se propterea commissuros dicent, quò minus publicè & priuatim intrepidè de cælo, inferno, morte, & iudicio extremo, iuuandì proximi gratia loquantur, & si vel vnum hominem harum rerum commemoratione à peccati illecebris ad vitam sanctiorem & seueriorem traducant, credituros, se insignem victoriam reportasse, imò longè insigniorem, quam Alexander Magnus vnquam reportarit.

Ego illud insuper addo, solam ignis tartarei comminationem, caelestisue felicitatis pollicitationem, si vis vehementior, manusq; potentior non accedat, minimè fore satis efficacem, ut hominem adolescentem pleno cursu ad voluptates, carnisq; blandimenta tendentem cohibeat, impetumq; properantis frangat, & à præsentibus, & ob oculos positis, ad futura & absentia transferat. Nimis ieiuna & imbecilla est hæc de cæli deliciis & inferni cruciatibus sermocinatio: Illa enim absentia, & ab hominum mundo deditorum, cogitatione

gitatione & consideratione longè remota sunt, nec in tam dissita mentis aciem intendunt, sed præsentibus affixi inheerent, eo quæ, quò sensus rapit, sese recipiunt: imò videre licet interdum decrepitos, & quibus mors iam pede pedem premit, cùm admonentur extremi iudicii, & rationis reddendæ, præmiiq; pro meritis accipiendi, ridere, illudq; Gallicis vsitatum proverbium occinere, *terminum bene valere pecuniam*; quod eò magis illi dicunt, quibus melior hora dat vires & sanguinem meliorem, quò magis sese adhuc ab illo solutioni præstituto termino distare credunt. Quamobrem licet inferni cæliq; seriò cogitata supplicia & gaudia maximum ad permouendum pondus habeant; quia tamen cernunt duntaxat, & quasi per transennam aspiciuntur, fit, vt apud multos non multum efficiant; & vt stellæ, quæ in firmamento lucent, admodum exiguæ nobis propter distantiam apparent, cùm tamen minima terræ magnitudinem longè superet: ita etiam hîc contingit. Et vt nullus, præter doctos Mathematicos, nouit corporum cælestium molem: ita nemo præter prudentes Christianos, & in lege Domini meditari solitos, accuratè & examussim secum perpendit, quantum periculi & momenti insit in morte & extremi iudicii die, quantum miserię in gehenna, quantumq; glorię in cælesti patria.

Quapropter alio, & quidem à prædictis distincto adiumento opus est, vt quis mundo valedicat, rebusq; perituris nuntium remittat; Opus est, inquam, oratore & impulsore, cuius in ore suauior Suada selsitet, quàm in ore hominis: Opus est, vt Deus ipse loquatur, & ita quidem, vt sermo in intimos cordis recessus sese insinuet, auditoremq; quò velit, flectat. Educere Hebræum ex Ægypto, vt sicco vestigio per seculi huius Oceanum tot tempestatibus obnoxium, ad terram promissionis rectà contendat, opus est

non hominis, sed Altissimi. Hinc fit, vt ex multis millibus discipulorum, qui Iesuitarum gymnasia obeunt, iisdemque præceptoribus dant operam, vix quinquaginta Religionis iugum subeant, & ij plerumq; ex eorum numero, qui mundi blandimentis magis irretiuntur, & de quorum conuersione spes minor erat, quia spiritus diuinus efficaces illis stimulos sub pectore vertit: alij foris remanent, vel quia Deus illis aliam viam ad cælum præparauit, si diuinæ gratiæ nõ sint ingrati; vel quia ipsi fortè diuinæ vocationi resistunt, potiùs eligentes subdi iugo Ægypti propter cepas, quàm in desertum ire, vt manducent manna. Quæ, oro, eloquentia absq; isto spiritu diuino, & quæ verborum machina permouere potuisset, Thomam Aquinatem, & Bernardum Burgundum, nobiles, ex illustri familia iuuenes, delicatos, & in deliciis à puero educatos? Quis infinitos alios & nostræ & superioris memoriæ adolescentes, domi nobiles, opibus pollentes & florentes, omniq; rerum copia affluentibus eò impulisset; vt ex mundi laqueis sese eriperent, & à voluptatibus ad corporis castigationem, à lautis epulis ad ieiunia, à libertate ad obedientiæ iugum, à carnis oblectamentis ad castitatem, ex omnium rerum abundantia ad inopiam, & ab honoribus ad crucem & ignominiam sese transferrent: Quis, inquam, omnes eò impellere potuisset, nisi diuinus ille, dicendiq; potens orator?

Cur multi à
Religioso statu
descendant.

Ioan. 6.

Cur ergo, dixerit fortè quispiam, tam multi à Religione deficiunt, si vocatio ad Religionem à Deo proficiscitur? In promptu est ratio. Quia, postquam vocati sunt, non ambulant conuenienter suæ vocationi: Vocatum esse ad Christianismum, donum est cæleste; nemo, inquit Christus Dominus noster, venit ad me, nisi pater meus traxerit eum: Nihilominus tamen multi Christiani desciscunt ad Turcas, Iudæos, & ad improbitatem, tandemq; pereunt. Iudas sanctè
vocatus

vocatus ad Apostolatū venit, & tamen laqueo tanquam impius vitam finiuit. Sic Deus, multos quidem ad Religionis portum vocat, sed inter illos non paucos reperies, qui se ideo vocatos credant, vt in Religione sine Religione uiuant: at non decet quempiam hoc consilio vel Religiosum vel Christianum fieri: cooperari oportet gratiæ vocationis, & in ea progredi, vt adipiscamur coronam. Hinc S. Petrus ^{2. Petr. I.} omnes Christianos monet: *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem faciatis*, hoc est, cooperemini primæ gratiæ, quam nullo vestro merito acquisiuiſtis, & Deus dabit vobis donum perseuerantiæ, labore vestro motus, etiamsi donum non ponderet. Deus educit suos ex Ægypto manu forti & valida: sed eductis pugnandum est in deserto, & progrediendum ad terram promissionis. Si igitur multi manum ad aratrum mittentes retrò respiciunt, fidemq; datam fallunt; fit hoc, non vitio vocationis, & ingressus, sed culpā malī progressus: Intran per portam à Deo vocati, & per fenestram se deficiunt, impulsī à diabolo. Sed reuertamur ad eos, qui se Iesuitis adiungunt.

CAPVT XLIX.

Homines Societatis in perpetua probatione viuere.

Ostquam tirocinium subeunt, & inter nouitios nomen suum profitentur, re ipsa experiuntur illa quæ suprà Societatem petentibus proponi diximus, nec sine insigni additamento: probantur enim, modisq; variis examinantur, & omni spiritalis exercitationis genere excoluntur; vt, quo spiritu sint, exploretur, vtq; simul præparentur & armentur, ad alacriter studium perfectionis decurrendum, & ad animarum salutem

procurandam, cui negociationi cum ipse Dei filius in terris versatus, tam diligenter vacauerit, perspicue ostendit, eam, nullam actionem praestantiorum & nobiliorum, vel ab Angelis, vel ab hominibus posse suscipi. Probationis tempore exacto, votis sese Deo obstringunt, siquidem Superioribus satis se suamque indolem probauerint, fiuntque Religiosi & membra Societatis. Tirocinio egressi, si literas norint, aut docent, aut discunt, cursumque Philosophiae & tum Theologiae incipiunt (nisi antea his disciplinis fuerint exculi) in quo octo nouemue annos ponunt, & tum demum tertium probationis annum auspicantur; ut si forte ex literariis occupationibus tam diuturnis aliquid deprimaeuo spiritus feruore deperiisset, illud resarciatur & reparetur. Deinceps rursus periculum variis officiis & experimentis de illis sumitur, nulla certa temporis meta praestituta; idque eo fine, ut ad vota publica praeparantur, vel ad professionem, eamque vel trium, vel quatuor votorum (quod quartum votum bilem tibi tantopere mouet) ad quam professionem ex praescripto Constitutionum, nulli admittuntur, nisi ea doctrina & virtute praediti sint; ut a Sede Apostolica, aliisque Ecclesiae Praesulibus & Principibus Christianis mitti possint in varias & longinquas regiones; operam daturi conuertendis ad Religionem Christianam ethnicis & infidelibus, oppugnandis & expugnandis haeticis, vitiis euellendis, virtutibusque serendis & plantandis; pietatis exemplo morumque innocentia, eruditione, colloquiis priuatis & congressibus familiaribus, disputationibus, lectionibus, concionibus, confessionibus, & libris scriptis. Quare minime mirandum est, si tanto temporis spatio ante probentur, quam professionem edant: nam ad huiusmodi functiones obeundas, & ad tantum ponderis sustinendum, accedere oportet homines spectate probitatis & eruditionis, qui
& suo

*Quales profes-
si quatuor vo-
torum.*

& suo & aliorum bono, versari & agere didicerint, cum tam diuersis hominum generibus, cum nobilibus & ignobilibus; doctis, indoctis; senibus & iuuenibus; Christianis, infidelibus; probis, improbis; Catholicis, hæreticis; sanis, ægrotis; in carceribus, in Xenodochiis; terra mariq; domi & foris; in vrbe & rure. Requiritur autem, vt quis tractandis tam diuersis hominum ingeniis, scenę velut seruiat, stimulumq; sæpè vertat, exemplo Apostoli, *qui omnia omnibus factus est, vt omnes saluos faceret.* 1. Cor 90. Modus igitur agendi mutandus est pro varietate ingeniorum, locorum, ætatis, status, & conditionis, ne quisquam subsidio, & salutari ope destituatur: imitandi enim sunt industrii Medici, quibus hoc nō modò familiare, sed & proprium.

Porro, si tempore nouitiatus animaduertatur, ineptos fore ad militiam spiritualem, eò, vnde venerunt, remittuntur: quod si iam in Collegiis, vel studiis, vel aliis occupationibus destinati, paulatim propositi immemores intepestant, si regrediantur, cum progrediendum sit; tum monentur, excitantur, & quoquo modo licet extimulantur, non vno, sed pluribus annis: si spes emendationis nulla restet, ense reciduntur, vt vulnus immedicabile, ne pars sincera trahatur, & exauctorantur, concessa missione: nam ordinarium carcerem, præter portam, habent nullum: quamuis ipsis etiam, vt & aliis Religiosis, carceris vsus minimè sit negatus; sed malunt iuxta priuilegia à Sede Apostolica sibi concessa expurgare Societatis corpus expulsionem eiusmodi sortium, ipsarum etiam rerum naturalium exemplo, quàm retentione non modò putredini, sed & contagioni latius propagandę causam dare; præsertim cum experientia compertum sit, huius farinę socios, vix vnquam ita perfanari, vt nihil de morbo reliquum maneat. Accedit, quod ratio hæc tutior & conducibilior sit bono communi totiùs Religio-

Cur ex Societate nonnulli dimittantur & qui.

nis : minus enim sceleris perpetratis, qui dimittitur, si se solum in mundu perdat, quàm si in Religione alios quoq; in idem exitium præcipitet; longè etiam difficilius, quàm alijs ordinibus, ab hominum consortio magis abstractis, & longè molestius esset Societati (quæ quanta quanta, diuino obsequio & vtilitati publicæ sacra & dicata est) si huiusmodi refractarios & peruiaces perpetuò asseruare & custodire cogeretur, tanquam feras siluestres in cauea, & duos trèsue illorum ministerio addicere : quod non fieret absq; notabili detrimento causæ publicæ, & salutis animarũ, cui intereà promouendæ insistere possent.

CAPVT L.

Refelluntur mendacia quædam Arnaldi.

EX his, quæ hætenus differui, refelluntur duo mendacia, quæ tibi hîc seu prudenti seu imprudenti exciderunt : Alterum est. *Votum paupertatis nunquam emitti, nisi omni spe successionis ablata*: emittitur enim biennio absoluto, vt suprâ notauimus. Quòd si non obstante hoc voto paupertatis, plures annos aliquando retinet bonorum suorum dominium permissu Superioris, capacesq; manent successionis, ne offendaris, nec propterea Iesuitas auaros nomines. Nam ista abdicationis dilatio & procrastinatio, non cedit in emolumentum Societatis, sed subditorum. Nam si fortè iustas ob causas ex Societatis albo expungantur, vi priuilegiorum, quæ Societas à Pontificibus impetrauit, paternas opes, vnde vitam tolerant, repetunt, nulla rei familiaris iactura. At, si voto paupertatis omni bonorum temporalium possessione decidissent; necesse esset, aut in medicitate & perpetua egestate vitam transigere,

Nauar. de Reg.

gere, aut in Societate remanere, non modò cum incommodo & præiudicio illius; sed etiam cum propriæ valetudinis, & aliquando æternæ salutis dispendio.

Obiicies, hoc esse nouum viuendi institutum, iurisq; noui. Non inficior, *nouum esse & admirabile*, ait ille Canonum *Loc. cit.* peritissimus & consultissimus Nauarrus. Iure etiam nouo simplex castitatis votum editum à Societatis hominibus impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: sed ius non desinit esse ius, etiamsi nouum sit, cum sit factum à Principe & capite Ecclesiæ, qui & illud condidit, quo aliæ Religiones gaudent & nituntur, & quidquid in voluminibus Iuris comprehenditur. Nouitas non tollit naturam rei: hinc vix recentes æquè sunt vix atque illæ ex vinea, quam plantauit Noë. Omne Ius initio fuit nouum, nec propterea Iuris essentiam amisit, post mille & sexcentos annos istud erit antiquius, quàm modò sint Canones Apostolorum, qui tam noui erant ante quingentos & mille annos, quàm modò istud.

Alterum mendacium, quod ex supradictis refutatum manet, illud est, cum ais, *Iesuitas exauētorare quandoq; diuturnis laboribus confectos*. Quemadmodum enim non retinentur spe hæreditatis: ita neq; dimittuntur ob senectam, imbecillitatem, ægritudinem, vel ob Collegij inopiam; sed alias ob causas: alioqui tandem omnes, qui professionem fecerunt, Sacramento præstito exsoluendi essent, tunc videlicet, cum omnium opum possessione sese abdicassent; neq; recipiendi, nisi quibus res lauta domi suppeteret. Quod tamen Iesuitæ minimè faciunt. Quod si quispiam omnino sit insaniabilis, & omnis medicinæ impatiens, iure luit tandem contumaciæ suæ poenas, & Societas meritò etiam iure suo vtitur, quod tamen non nisi parcè & rarò facit, nec sine Generalis consensu, & quoad licet, æqui boniq; consulentibus illis, quibus

Societas nemi-
nem temere di-
mittit.

quibus abeundum; quos aliquando decem imò viginti integros annos Societas tolerat; vt videat, num melioris alius cuius frugis spes affulgeat: adeò inuitta ad hoc extremum & vtcunq; asperum medicamentum descendit: tamq; amans est salutis illorum itidem hominum, ex quorum conuictu & conuersatione parum emolumenti, imò multum detrimenti quandoq; capit. Quamobrem idem semper & vbiq; es in Iesuitas, improbus videlicet criminator & sycophanta: homines enim, tuo iudicio, seducunt & fascinant, & in Societatem admittendo, & in eadem retinendo, & ex eadem dimittendo.

CAPVT LI.

Quo iure aliquis possit à votis absolui & dimitti.

Erumenimuerò fortassis aliquis te acutior & intelligentior sciscitabitur, qua conscientia dimitti & absolui queant, qui semel vota Religionis emisserunt, cum istud votum videatur iure diuino obligare, cuius vinculi nodum solus Deus, vt supremus omnium rerum Dominus expedire & dissoluere valeat. Respondeo, obligationem votorum pendere ex mente vouentis: Si quis voueat ciborum delectum more Carthusianorum, eorundem more à cibis abstinere debebit, & non vt aliorum Ordinum Religiosi, quibus alia abstinendi & ieiunandi consuetudo. Qui vota Deo in hac Societate nuncupat, id facit conuenienter voluntati & Constitutionibus Societatis: at mens & intentio Societatis hæc est, vt tamdiu votis suis obstricti maneant, quamdiu iusta causa non erit, soluendi illos votorum religione & nexu. Quare qui ita obligatur, nulla iniuria afficitur, si aut promissis stare vi adigatur,

adigatur, aut eijciatur iam depositus & deploratus: nam tali conditione venit: & *volenti non fit iniuria*: & ille, qui sine facultate aufugit, est apostata, grauissimiq; peccati reus: at qui abit iussu & mandato Generalis, iudicantis, satius esse, vt talis in seculo degat, vel ob corporis imbecillitatem, vel parentum subleuandam inopiam, publicumue bonum, vel ob aliam rationi consentaneam causam; is liber, & à votorum vinculis expeditus manet. Sed vt hoc Iesuitarum institutum conuellas, opponis, *contractus debere esse reciprocos*, L. Labeo. ff. ex quo inferis, *debere liberum relinqui discessum subditis, sicut Generali libera est dimittendi potestas.* de verb. signif.

Verum facilis est responsio. Si enim cuius arbitratu suo integrum esset Societati valedicere, non complecteretur Religiosos, sed pensionarios, iniquissima prorsus conditione. Nam postquam diuturno tempore, magnisq; sumptibus eos aluisset, educasset, & instituisset in literis; periculum esset, ne postea derepentè & hominum & facultatum subsidio orbaretur; nec de cuiusquam manendi vel abeundi voluntate quicquam certi statuere posset. Num tu hac lege conuictores reciperes? Deinde respondeo, tuam illam *Maximam* intelligi de voluntatibus, quando iam inibi res est, vt contractus ineatur: Eo enim temporis puncto oportet, vt vtrunque æqualiter, & vt sic dixerim, reciprocè sint liberae, vt vel progredi vel regredi possint, qualis reciprocatio hinc etiam reperitur. Nam Nouitius biennium in domo probationis ponit, pietatis exercitationi, & rerum cœlestium meditationi intentus; hoc temporis spatium liberam habet potestatem siue discedendi, etiam inuito Superiore, siue votis sese obstringendi, consentiente Superiore: Vice versa, liberam potestatem habet Superior, illum dimittendi, etiam inuitum, si ineptum ad Societatem iudicet; aut retinendi, non tamen sine illius consensu & nutu, si arbitretur aptum.

Z

At si

L. Iulia. ff. de
act. Empti. &
uendit.

At si velis in omni omnino contractu inesse debere illam, quam tu significas obligationem, valde hallucinaris, nesciens quid dicas. Nam Iurisperiti & experientia docent, esse aliquos, qui non vtrunque & reciproce, sed altera tantum ex parte, obligationis vinculo teneantur: & vt Lex ait: *Sicuti liberum est mandatum non suscipere: ita susceptum consumari oportet, nisi renunciatum sit. Renunciari autem ita potest, vt integrum ius mandatori reseruetur.* Pari igitur iure liberum est, nuncupare vota Religionis in Societate; sed vbi semel edita sunt, resiliere ius fasque vetant, licet penes Societatem ius sit & arbitrium absoluendi à votis, si causa iusta suppetat. Et hoc ius non modo concessum, sed & sæpius confirmatum est Societati à Christi Vicario; cui potestas condendi, rogandi, & promulgandi leges Ecclesiasticas, non secus ac Principi politico civiles. Et licet huiusmodi ius non sit commune omnibus Religionibus; non idcirco tamen legi diuine repugnat: nam vt votorum nuncupatio & vinculum æqualiter omnes obligans, iuris est diuini; ita vota edita hac vel illa conditione & circumstantia proficiscuntur à Iure positivo, quod in variis Religionibus, varium esse potest, accedente auctoritate & approbatione Summi Pontificis: semper tamen & ybiq; sanctum & rectum est. Nam Summus Ecclesie Pastor tam ius antiquum in antiquis Religiosorum familiis, quam hoc nouum in hac recens inita Iesuitarum Societate, condidit, non sine multis aliis priuilegiis & immunitatibus pro varietate temporum & ordinum necessariis.

Satis superque ex his, quæ hucusque differuimus, intelligere posses, si sanæ mentis & integri cerebri esses, Iesuitas immunes esse ab illo crimine, cuius abs te insimulantur, neque iuventutem dolis & technis ad suum Ordinem pellicere, neque cum admittunt, neque cum retinent, neque cum quempiam dimittunt,

dimittunt, iniuriam irrogare: sed quia simul cum humanitate sensum omnem amisisti, teipsum in hunc labyrinthum imprudens coniecisti, & has pedicas tibi nexuisti perspicuo argumento, quod sis calumniandi & obloquendi perquam cupidus; E re tua erat silentio calumnias præterire, nominatim illam, quæ institutionem iuventutis petit: nimis enim aperta est, & tibi admodum ignominiosa. Iesuite hæc in re nimium excellunt, eorum etiam opinione, qui illis maxime aduersantur. Quare, quid quaeso, criminationibus tuis proficies? Ne hilum quidem, crede mihi: debebas potius, si cor habuisses, operam, quam Iesuite iuventuti bonis literis expoliendæ nauat, summis laudibus efferre, magnamq; tibi iusti viri opinionem conciliaffet testimonium veritatis aduersariis tuis datum: tribuisses enim Iesuitis id, quod ipsis concordibus omnium suffragiis debetur. Nimis intoleranda & nefaria calumnia est, tanta verborum asperitate Iesuitas, quasi iuventutis corruptores & seductores exagitare; conuerso enim stilo, non modò eos laudare, sed & ætatis nostræ iuventutem beatam prædicare oportebat, quod Præceptores doctrina & pietate præstantes nacta (quo vix quidquam melius homini acidit, vt sapientissimi quique iudicant) tanto cum profectu ad literariam laudem & lauream tendere possit. Nam si optabile est nasci honestis parentibus; magis expetendum est, in egregios Magistros incidere, cum ingenij educatio & formatio sit quædam generatio, eò præstantior, quò anima nobilior corpore, virtutesque, quas Præceptor tradit, præstantiores bonis caducis, quæ à parentibus accipimus. Hinc Philippus Rex Macedonum filium suum Alexandrum felicem prædicabat, non quòd Rege natus esset, sed quòd tempore Aristotelis, quodq; illo Præceptore vti liceret. Institutione & sapientia suorum Magistrorum euaserunt olim plurimi togæ belliq; artibus &

laudibus illustrissimī. Pericles quidem præceptis & institutis Anaxagorę: Alcibiades & Crito Socratis: Agefilaus Xenophontis: Philelas Archytę: Dionysius Syracusanus Platonis: Traianus Plutarchi, & alij aliorum. Verum vt improbitas & cœca mentiendi temeritas, quę te ad dicendum & scribendum, & ad institutum Ecclesię Catholicę fructuosissimum conuellendum impulit, magis elucescat; operæpretium arbitror, paucis adhuc demonstrare, Iesuitas non tantum non esse iuuentutis corruptores, vt tu dicis, sed optimos Præceptores, vt omnes probi sentiunt.

CAPVT LII.

Notæ boni Præceptoris.

Vatuor his ornamentis præditum esse oportet Præceptorem bonum & probatum: *Scientia, docendi methodo, diligentia, & pietate*, quę trium præcedentium decus est, & pretiosum monile. Scientia planè illi necessaria est; nam quomo-

L. Traditio ff.
de acq. rerum
Dom. L. si u-
niuersæ, C. de
uerb. sign.

do scientiam dabit, si non habeat: *Nemo dat, quod non habet*, ait Lex, & tuus Bartholus, suffragante experientia: & quē admodum ignorantia omnium vitiorum fons est, ita scientia lux quædam est, quę ad virtutis iter facem præfert: De coloribus nescit disputare cœcus, neq; alium erudire. Cæterum, num hoc primo ornamento Iesuitę sint condecorati, certiùs & clariùs non cognoscetur, vt arbitror, quàm ex prælectionibus quotidianis & ex monumentis tam de Theologia Scholastica & positiua, quàm de Philosophia, Mathematica, Eloquentia, Poësi, Gramatica, recentī etiamnū Societate publicatis.

Sequitur methodus, ars, via & ratio tradendī discipli-
nas,

nas, cuius Magistro cumprimis necessaria, sine qua omnis doctrina chaos est, & rudis indigestaq; moles; & scholæ tēporis inaniter transmissi amissio. Hac ordinis & methodi laude florent præ aliis Iesuitarum scholæ, vt nonnullis exemplis hîc declarabo. Nam primùm Præfectus studiorum, postquam accuratissimo examine singulorum profectus explorauit, cuius classẽm & stationem ingenio & eruditio- ni conuenientem designat, in qua liber scriptorũ nullus explicatur, qui auditorum captum exsuperet. Deinde Magister eodem docendi modo & ordine discipulos erudit; neque vires ingenij duntaxat, sed & naturalem cuiuslibet cōstitutionem & affectionem sedulò inuestigat; vt hac cognita, expeditiùs & maiori cum emolumento, cuiuslibet libera- lium artium cognitionem instillet, in eo etiam maximè elabo- rans, vt discipuli humanitate potiùs ducantur & bene- uolentiã, quàm formidine pœnẽ.

*Ordo & ratio
docetur in scho-
lis Iesuitarum.*

Philosophi & Theologi, quotidie suo quicq; in auditorio disputant, lectionesq; auditas repetunt: quod Sabbatis sin- gularum hebdomadam accuratiùs, & maiori cum appa- ratu fieri solet. Nec omittuntur disputationes & concertatio- nes menstrue, Præceptoribus discipulisq; omnibus vnum in locum coactis, pugnam vel spectantibus, vel adiuuantibus. Quod genus certaminis aliis item anni temporibus ini- tur & suscipitur, præsertim quando vel Philosophiæ vel The- ologiæ Doctores inaugurantur, debitisque honoribus insi- gniuntur. Paruos, & qui tenerioris adhuc indolis sapiùs in singulos dies committit Præceptor ad prælium, idq; in omnibus politioris literaturæ classibus, ne infima quidem exclusa: Victor præmiolum reportat, vel locum potiore- m & dignitatem commilitonis deuicti. Est autem spectaculũ visu iucundissimum, coràm intueri puerulos tantillos an- gusto in pectore tam augustos spiritus versantes, & tanto a-
nimorum

nimorum ardore conflictum hunc ingredientes; vt non modo de fama & gloria, sed & de integro regno agi videatur. Quolibet mense componunt Orationes, epistolas, poemata, & id genus alia, quibus diligentię & profectus documentis classium Magistratus petunt & ambiunt. neq; enim ambitus hic lege interdictus. Et quid inausum, intentatumue relinquunt, quosq; calamos ex theca non depromunt, vt vel Cæsaris, vel Regis, vel Prætoris, vel Consulis munus adipiscantur? His exercitationibus adiunguntur crebrę declamationes priuatę & publicę, nec non Comædię, & omnis generis Dramata, argumenti non ludicri, sed grauis semper & eruditi.

*Diligentia, ter-
tia boni Magi-
stri nota.*

Nec carent Iesuïtę diligentia, tertio boni Præceptoris ornameto, sine quo cæteris non multum roboris aut ponderis inest: nam neq; domi, cum lectio paranda, tempus inutiliter terunt, neq; in gymnasio vllum laborem refugiunt. Dato signo, vel à classe, vel ad classem id quod instat agendum sine cunctatione agunt, non secus ac milites, cum tubę cantu, vel ad pugnam, vel à pugna vocantur: Vidimus sæpè seculares, quibus vsi sumus Præceptoribus, bonam temporis partem dare deambulationi in area vel porticu Collegij, antequam gymnasium ingrederentur, ingressosq; mox dicendi simul & docendi finem facere, & aliquando tota illa lectioni præstituta hora mutos esse. Quod apud Iesuïtas nunquam contigit, quod sciam, & tamen plus quam 25. annos cum illis familiariter versor. Porro quemadmodum ipsi domi forisq; diligentes sunt & industrii: ita etiam diligentes & industrios requirunt discipulos: hinc quotidie sedulo ab vnoquoque officij rationem reposcunt, & si quem segniores & remissiorem deprehendunt, ratio officij neglecti reddenda est: si nulla suppetat, mulctatur semel atq; iterum lenius & lenius, tertia vice periclitatur corium, ne vlmis lorisq; conscribatur.

G A P.

CAPVT LIII.

De pietate quarta boni Magistri nota.

Estat pietas, quarta conditio & nota veri & probati Magistri, princeps cæterarum, quæ sola multum prodesse, & sine qua reliquæ multum obesse possunt: hæc sola tribus aliis licet non perfectissimis addita reddit hominem ad omnia idoneum; aliæ ab hac abiunctæ, eò sunt perniciosiores, quò perfectiores: Hominem enim doctrina valdè præstantem fastu & inani quodam typho valde inflant, & ad quoduis improbitatis genus exstimulant: quod, quid aliud est, quam malo quodam genio afflari, dum eiusmodi homo vt doctrina, ita etiam arrogantia & malitia excellit: Veri Christiani inprimis & ante omnia in hanc curam incubuerunt, vt iuuentus institueretur in pietate, quæ totius doctrinæ Christianæ perfectio & finis est: quod neq; ethnicos fugit. Nam licet vmbram tantum veræ pietatis viderent, tenebris naturæ deprauatæ præpediti, animaduenterunt tamen pietatem in educatione & institutione iuuentutis primas tenere. Hinc illud Ciceronis: *Erat eadem doctrina rectè faciendi, & bene viuendi atque dicendi: qualis apud Homerum senex iuueni datus, vt eum Oratorem efficeret, & bonarum rerum auctorem.* Et Quintilianus existimauit, hanc rem tantum esse momenti, vt etiam velit nutrices, quæ nihil præter lac infantibus tribuunt, optimas eligi, quantum res patitur, quæ neque verbum turpe proferant, ne paulatim in animas tenellas tenacissimas eorū, quæ rudibus annis percepere, vitii aliquid illabatur: Multò magis necessarius est adolescenti Magister & institutor morū & vitæ innocentia & integritate spectatus. Nam cum mens adolescentis tenera, ad vitium & ad virtutem cerea sit, flexuque

Cic. de orat.

Lib. 1. c. 1.

xuq; facilis, & vtriusque seminibus accipiendis exposita: cumque adolescens nō modò credat, omnia Magistri mandata promptè & alacriter exhaurienda esse, sed honori etiam sibi ducat, si imitetur dicta & facta illius, quem patris instar colit, imò cuius auctoritatem magis reueretur, quàm parentum: ideo recta iuuentutis institutio tanta verborum energia in omni bene instituta Repub. à sapientissimis viris semper commendata fuit.

Vt autem ostendam Iesuitas tanquam legitimos Præceptores pietatis ornamento non carere, paucis docebo, quibusnam modis tenerioris ætatis animos ad pietatem informem.

*Primus modus
docendi pietatem.*

Primus modus consistit in statis præfinitisq; precibus, & in frequenti Sacramentorum Altaris & Pœnitentiæ usu: nā quolibet mense quivis studiosus minimū semel cōfiteatur, quotidie Missæ Sacrificio reuerenter adsistit, & celebrioribus festis ad sacram Synaxin accedit, quibuscunque id per ætatem permittitur. Principio lectionum oratur Deus, expresso in frontibus signo Crucis: absolutis lectionibus aguntur Deo gratiæ. Docentur reuerentiam & honorem erga Sanctos, præcipuè Diuam virginem, Dei matrem, cuius nomine & patrocinio ineuntur Sodalitates, tibi & Ministris tuis adeò inuisæ, vt Deus in Diua Virgine, maiori religionis cultu honoretur: quibus exercitationibus nō modò magnos in pietate progressus faciūt, sed etiam in literis. Nam qui animam à vitiis expurgatam, Deoq; vero lumini, veræq; Sapientiæ coniunctam habent; magis illustrantur, & tam ad intelligendum, quàm ad ea, quæ intellecta sunt, firma memoria complectēdum aptiores efficiuntur. Quid, quod ipsa experientiā compertum est, pares ingenio & diligentia, & in eadem classe & palæstra exerceri solitos, impares progressus facere, magisq; pios semper eruditionis palmam

palnam ferre: Neque facile proficient in literis pietatis o-
 res, vitiisq; inquinati, cum verissimum sit illud Sapientis o-
 raculum: *In malucolam animam non introibit sapientia, neque ha-* Sap. 1.
bitabit in corpore subdito peccatis.

Sed hinc obiiciet Arnaldus noster, hoc esse Iesuitarum
 commentum, vt iuuentutem *Hispanizent*, seu *Hispanismo* in-
 ficiant; & tanquam hæreticus adiunget, *hoc nihil aliud esse,*
quàm eandem iuuentutem magicis carminibus dementare & seduce-
re, bonumq; factum fore, si Iesuitæ ex Gallia præcipites eiiciantur, ut
pariter etiam istæ Sodalitates exterminentur, quod sub finem sue
Inuectiue Senatusconsulto decerni optauit: Sed vt non
 mirum, si corui crocent, & cardui pungant: ita mirandum
 non est, si Arnaldus *arnaldet*, hoc est, si mendax mentiat,ur,
 in hoc enim ars & natura illius sita est; sufficit, si Arnaldo
 non adhibeatur fides, certoq; statuatur modum, quem tra-
 dende pietatis Iesuitæ obseruant, nō esse Iesuitarum figmen-
 tum, sed iam olim in scholis receptum & approbatum mo-
 rem, & à Iesuitis in suis Collegiis renouatum; & quamuis
 huius consuetudinis Iesuitæ auctores essent; ipsa tamen
 temporum necessitas & corruptela nos ad illam obuiis vlnis
 recipiendam compelleret, cum adeo conformis sit diuine
 legi, quæ mandat, vt puer timorem Domini ante omnia e-
 doceatur. Adde, longo vsu perspicue testatum fieri omni-
 bus iis locis, vbi Collegia ædificata, quantum utilitatis o-
 mni hominum generi, potissimum iuuentuti ista Sacramen-
 torum frequentatio, virtutisq; exercitatio adferat. Diuione
 agebam M. D. Lxxxij. erecto iam Iesuitarum Collegio.
 Isthic videbam parentes, vt sunt in Deum religione eximij,
 admiratione simul & lætitiâ plenos, quod tam exiguo tem-
 pore tantam morum mutationem in suis liberis notarent,
 idq; vi & efficacia exercitationum piarum, de quibus hac-
 tenus locuti sumus. Neque ab huius vrbis testimonio

Obiectio Arnal-
 di.

Sacra literæ cō-
 mendant insti-
 tutionem iuue-
 tutis in timore
 Domini passim
 præcipue Eccle.
 30. Vide Cōc.
 Trid. sess. 23.
 c. 18.

A a

dissen-

dissentient aliarum ciuitatum indigenæ.

Secundus mos Secundus modus, quem obseruant in recta institutione
ad docendæ pi ad pietatem, est errorum correctio, eorum præcipuè, qui à
etatis. malitia: Deinde doctrina Christiana, quam semel quot hebdomadibus explicant, item lectiones, quas in suis templis habent, & exhortationes in classibus aliquoties quouis anno. Neque inter docendum prætermittunt occasionem, quando se offert, redarguendi errores & vitia improborum & flagitiosorum hominum, demonstrandiq; præstantiam & veritatem religionis Catholicæ. Post timorè Dei, cultumq; Deo debitum, & venerationem calitum instillant tenellis istis ingeniis amorem, & obedientiam, quam debent superioribus spiritualibus & temporalibus, pastoribus, patribus, parentibus, benefactoribus, & maximè Principibus supremis & Magistratibus; constatque luce clariùs, Regum, Principum, procerũ & Rerumpub. imperatis & monitis nullos obsequentiores & magis morigeros inueniri, quàm qui ex Iesuitarum disciplina prodeunt, si ab aliis nõ perueriantur, neque aliorum abripiantur. Quo factum est, vt nullum sit regnum, Principatus & Respub. Catholica in Europa, vbi non fuerint fundata Collegia, recepta & approbata à Regibus & Magistratibus, ad quæ Collegia ipsimet Principes & Reipub. primores, semper miserunt suos liberos, & florem nobilitatis, vt isthic erudirentur, non tantum pietate, sed etiam virtute politica seu ciuili.

C A P V T LIV.

*Quanti fecerint Reges Galliæ, & alii Principes
 Iesuitarum laborem & openam.*

FECIT hoc ex numero Regum Galliæ Carolus IX. Rex, qui vnum ex intimis suis familiaribus, quem charissimum habebat, ad Collegium Parisiense literis bonisq; mori-

moribus instituendum, anno M. D. Lxviii. misit, qui non longo temporis interuallo tantos progressus fecit in modestia, & parendi, maioribusque morem gerendi studio; ut Rex, illo ex Collegij disciplina anno M. D. Lxx. educto & euocato, dixerit; Iesuitas non tantum in cathedra peritos esse Doctores explanandi liberalium artium honestissimas disciplinas, sed etiam egregios magistros formandæ, & ad virtutem instituendę nobilitatis.

Idem experimento didicerunt Gallię Principes, Regniq; Optimates, quibus iampridem vſitatum, filios, consanguineos, vel affines suos, tam Parisiensi, quàm aliis Gallię Collegiis, erudiendos committere, ita, ut aliquando tres quatuorue Principes, & quadringenti Nobiles ex præcipua Regni nobilitate vno in Collegio habitarent. Nihil dicam, quid aliis orbis terrarum locis Reges & Principes agant, tacitusq; præteribo florem illum nobilitatis, qui sub Iesuitarum disciplina ad omnem laudem efflorescit, in Polonia. Bohemia, Germania, Italia, Flandria, Lusitania, & Hispania, quam extremo loco posui, ne tibi mouerem stomachum. Nec verbum faciam de amore, quo Principes, Nobiles, & Magistratus Iesuitas complectuntur ex eo tempore, quo eos penitus cognouerunt, libensq; filebo etiam insignem illam utilitatem, quam regionibus illis Iesuitæ pariunt: mihi satis est de Gallia nostra dicere, & quidem si diuino beneficio Carolo *Caroli IX. de Iesuitis opinio.* Regi lucis vsura diuturnior obueneret, re ipsa erectis passim Collegiis, quæ iam animo designauerat, ostendisset; se vnicum Iesuitarum Collegium pluris facere, & pro Religionis & pro Regni amplificatione, quàm omnium munitissimam totius mundi arcem, seq; Iesuitas & pro subditis fidelissimis agnoscere, huiusq; Societatis incrementum ad gloriã quoque & maiestatem Regni & populi Gallicani pertinere: quod non ignorarunt supremæ Regni Curia & alij Regis administri

nistri, dum hac ipsa de caussa Societate paternè semper sibi defendendam putarunt; cui opinioni & in Iesuitas amorì cōuenienter Dominus *du Sault*, Aduocatus generalis in Senatu Burdegalensi, cū à quodam interrogaretur, cur tanto studio Societatis patrocinium susciperet: *Quia, inquit, defendo causam Domini mei, & eiusdem commoda ampliora reddo.*

Beneuolētia re-
gis Henrici in
Iesuitas.

Rex itēm, qui nuper vita functus, non minùs Iesuitas fovebat, quod in Polonia abundè declarauit, exiguo illo tempore, quo ibi vixit, Iesuitarum operā familiarissimè vsus, etiam eius quem tu à mortuis excitasti; vt fictitiā quandam epistolam in Hispaniam ferret, P. Claudii Matthæi, ita, vt tertio loco à se currum seu esse dum regium conscendere iuberet, & adhuc familiariùs utebatur Edmondo Augerio; nec voluit, vt Dominus Carolus, qui iam est Comes Aruerinæ, educaretur in alio Collegio Parisiis, quàm in Collegio Iesuitarum, in quo etiam Seminarium scholasticorum erexit, qui vocabantur *pauperes Regis*. Interuenit tamen ad extremum non parum incommodi: nam proiecto in Regnum hoc non ab Eride, sed potiùs à Dæmone suspicionum, discordiarum & calumniarum pomo, facta est mutatio & inclinatio voluntatum, quæ suaue pacis nectar nobis non attulit, sed acerbissimum illud acetum, Martisq; fel, quo nunc potamur; & nisi Deus nostri misereatur, adhuc potabimur. In hoc acetum & fel Caluini veneno mixtum intinxisti calamum & linguam tuam Arnalde, vt virulentissimis tuis calumniis Iesuitarum nomen & existimationem extingueres; qui tamen vel ob utilitates, quas in Gallicanam Rempub. conferunt, omnium præconiis & encomiis dignissimi meritò ab omnibus æquis rerum æstimatoribus iudicantur. Sed cū à te degenerare, aliamq; naturā induere nequeas, haud mirandum est, te ingenio tuo consentanea protulisse.

Præter virtutes suprà recensitas, sedulo commendant
Iesuitæ

Iesuite auditoribus suis modestiam & temperantiam, & præ cæteris humilitatem castitatis matrem, fundamentum & fir-
mamentum omnium virtutum Christianarum, illiq; ætati &
statui cumprimis necessariam. Nihil enim recti honestiq; li-
mites citius transcendit, nihil celerius obliuione suiipius
capitur, quàm iuuentus, meliori sanguine præferuida, con-
siliis expers, affectionum & perturbationum æstu tumida:
nec quidquam animum magis inflat, & cornua erigit, ex
Apostoli sententia, quàm *scientia*, vel potius inanis quædam
scientiæ opinio, quæ vel ex modico literarum gustu existit:
neq; reperies, quod corpus magis mergat, quàm spiritus ar-
rogantiæ vento elatus. At Iesuite iuuentutem ad erroris hu-
ius cubilia & intima penetralia deducunt; demonstrant enim,
omnem huius generis fastum & elationem aliunde nõ pro-
ficisci, quàm ex animo abiecto, etiamsi primo aspectu gran-
de quid præ se ferre videatur; nec aliud esse, quàm tumo-
rem quendam foemineum, & bullæ instar euanescere solitū,
natum ex anima, spiritus diuini, iudicii & experientiæ va-
cua. Docent etiam, humilitatem animi infracti & excelsi nõ
modò testem, sed & comitem esse; ac proinde illam exem-
plo & auctoritate filii Dei, Regis Regum suadent, vt legi-
timam sobolem veræ scientiæ, sicut è contrario arrogantia
filia primogenita ignorantia merito appellatur. Nam vera
scientia homini verè proponit & id, quod scit, & id, quod
nescit: alioqui, non faceret verè scientem. Qui ergo id,
quod nescit, vno quasi intuitu intuetur; is clarè videt, igno-
rantiam suam esse velut montem; scientiam, tanquam gra-
num mili; seq; vbi rem aliquam scit, infinitas ignorare, the-
saurumque scientiæ suæ admodum exiguum esse; quamuis
vario rerum apparatu egregiè sit instructus. Ex hac cogni-
tione sui discit quis, suis verisq; se præciis æstimare, suam-
que tenuitatem & imbecillitatem agnoscere, licet fortassis

aliorum iudicio habeatur valde cruditus. Ignorantia porro sui ipsius, mater est arrogantiae. His & similibus modis demonstrant Iesuitæ caput & originem virtutis huius & vitii: Illius quidem, ut appetatur: huius, ut fugiatur.

Tertius modus
tradendæ pietatis.

Tertius modus, quem faciendæ pietatis semente seruant, consistit non tam in verbis & exhortationibus, quàm in operibus & bonæ vitæ exemplis, qui modus docendæ virtutis pulcherrimus est: nam, ut quidam ait *exemplo facillimè iubetur*. Ut verò probem, Iesuitas præluere discipulis suis exemplo, & ad omne honestatis genus præpandere lucē, aliud non afferam, quàm eos esse Religiosos, & ut Religiosos officij sui memores. Hæc *Religiosi* appellatio hæreticis, fratribus tuis, inuisa est, imò abominabilis; sed Catholicorum mentibus, omnium virtutum quasi cōpendium quoddam subiicit. Quocirca cū Iesuitæ boni sint Religiosi, dubitare minimè licet, quin omnibus suis actionibus, colloquiis, congressibus familiaribus præire possint aliis ad virtutem, conuenienter suo instituto: Hinc eò etiam aptiores sunt iuuentutis Magistri, quò magis in eis pietas elucet, etiam si tribus prioribus boni præceptoris notis non ita excellerent. At cū & his & illa maximè præstent, meritò hic finio & concludo; Iesuitas tales esse Magistros & Doctores, quales optari solent & debent, ut iuuentus reddatur beata.

De Parisiensi de
creto in Iesuitas

Quamobrem refugite, si libet, ô Senatores, edictum vestrum, quo istos tam præstantes Magistros ex Gallia abire iubetis, ingenti damno Catholicæ iuuentutis, tam fidis institutoribus orbata. Ne, quæso, tantum gaudij adferatis hæreticis, cū Catholicorum nomine gloriemini: neque tantum mæroris Catholicis Gallis creetis, qui decretum hoc habent ictus, vel potiùs vulneris loco Catholicæ Religioni à Senatu inflicti, quod consequentibus annis, cum magis sanie

fanie intumuerit, notius etiam erit, magisq; ex absentia boniamissi, elucescet magnitudo presentis iacturæ. Ne inuratis, oro, vobis maculam, quæ apud omnes Christianos, qui iam nati, & qui nascentur, vestrum vestriq; Ordinis splendorem nota indelebili obscuret & dedecoret. Illi enim remoti ab odii caligine, & ab omni perturbatione, serenitatem animi obfuscante segregati, veritatem & innocentiam propius & penitius intuebuntur, dirisq; deuoebunt, omnes, quitantæ cladis auctores. Est Deus in cælis, hunc potius respectate, & vt Christiani timete. Vindicem habet oculum, nec obliuiscetur innocentum, sed iniurias illatas aliquando digna pœna cõpensabit. At quidam ex Iesuitarum Scholasticis conatus est Regem interficere. Ergone Iesuite præstare debebunt errata suorum discipulorum, etiam tunc, cum ipsis operam dare desierit, sicut iste desierat? At presumendum est, eum à Iesuitis ad hoc facinus instructum & impulsus. Ergone ex tenui vanæ præsumptionis vmbra, iudicium, imò Senatusconsultum adeò rigidum & seuerum formabis & scisces contra tam numerosum & tam longè lateq; patentem Religiosorum hominum Ordinem, cum ipse etiam scholasticus reus inter medios quæstionum & tormentorum terrores & cruciatus, Iesuitas omnes silentio suo absoluerit, insontesq; declararit? Et Ioannes Guerecius, Societatis Religiosus, Præceptor quondam illius Scholastici, & à vobis in suspicionem adductus, vestris etiam suffragiis absolutus est, abiens ex certamine crudelis quæstionis corpore mutilatus, & innocentie suæ lauro redimitus.

At docent, Reges posse interfici. Nunquam alicubi fuerunt hac dere suspecti, neque etiam in Gallia, nisi quando Arnaldus à Ministris edoctus, ex latibulis suis emerfit. Super sunt in Gallia multa millia eorum, qui Iesuitarum scholas frequentarunt, omnes testabuntur, talem doctrinam nunquam

An Iesuite la-
ere debeant er-
rata suorum di-
scipulorum.

An doceant
posse Reges in-
terfici.

quam ab illis traditam; & Arnaldus, qui vobis Assessoribus & Iudicibus Iesuitas in Iudicium vocauit, hocque crimen in tota sua actione potissimum vrsit, cum percurrisset totā Europam, Flandriam, Angliam, Lusitaniam, imò Peruanā quoque & Mexicanam prouincias, vbique inuestigans, inquirens, odoransque, non sine latratu, Ministrorumque, tanquam acuti nasi molossorum satellicio, vt exploraret, num quid confirmandę huic accusationi idoneum occurreret, tandem ad tribunal vestrum accessit, perorauit, exposuit omnia, conclusit, Iesuitas exterminandos esse. Quid apud vos effecit? Nihil penitus. Absolutis Iesuitis, vestroque silentio declarastis, quidquid afferebat, nihil aliud esse, quā inane verborum tinnitum. Quis modò de vobis toto terrarum orbe rumor spargetur, cum percrebuerit, Iesuitas à vobis damnatos, exilio mulctatos, quæstioni subiectos, equuleo tortos, denique laqueo & flamma enectos, idque ob tenuem suspicionem & præsumptionem, multoque inaniorem & leuiorem, quā sint omnes fumi, quos ventofus iste, vel potius fumosus Aduocatus attulit? Condemnastis non modò Parisiis, sed per totam Galliam, & quid ad Bituricenses, Lugdunenses, Niuernenses, Billomenenses, Parisiensium delicta, posito etiam, quod Parisienses deliquissent? *Omnes sunt iuuentutis corruptores, populi seductores, Regis & Reipub. hostes?* Hæc omnia Ministris suggerentibus, effutuerat in sua Inuectiua Arnaldus sine vlla probatione. Nolulistis tunc fidem adhibere: cur postea credidistis? Idcircone, quia auctoritatis aliquid sibi conciliauit, quod dixerit & scripserit innumeras imposturas? Potestne atrocior sententia ferri in eos, qui docent & discunt hæresin, magiam, atheismum, aut vnquam in illos lata est? Quando Ministri & Magistri hæreseos edictis huiusmodi ex Gallia abire iussi sunt?

Edicta

Edicta, quibus anno M. D. Lxxxvj. & M. D. Lxxxvij. hæretici ex Gallia amandabantur, concedebant illis semestre, ne tempore excluderentur, & ad deliberandum, quid facto opus esset, & ad facultates suas distrahendas, & in exteras regiones sine impedimento perferendas. At Religiosos intra quindecim dies, ex tota Gallia, & intra triduum suis ædibus excedere iubetis; fortunis omnibus & proventibus, imò libris etiam & bibliotheca fisco & ærario regio adjudicatis. Suntne Iesuitæ sine scelere sceleratiores Ministris hæreticis? quos non modò Gallie, sed & totæ terrarum orbis compertissimum est, totum mundum & Galliam seditionibus, bellisque intestinis turbasse, & propemodum ex ipsis fundamentis evertisse; Christianissimis Gallie Regibus perpetuas insidias tetendisse, & in omnibus Gallie partibus perduellionis suæ & immanitatis plus quam barbaricę, luxurię & impietatis vestigia & testimonia reliquisse, excogitatis in Regum perniciem mille technis; Catholicis, probisque viris crudelissimè passim cruciatis & trucidatis; urbibus, quas dolo & prodicione ceperant, direptis & vastatis; sacris Virginibus & Sæctimonialibus raptis, & per vim, summamque iniuriam violatis, tēplis, Monasteriis, altaribus exustis, euerfis cōtaminatis, profanatis, sine fine & numero. An hæreticos, & quidē eiusmodi hæreticos, vos Iudices Catholici, maiori clementia & humanitate dignati estis, quam Iesuitas Religiosos, qui tantis laboribus & molestiis, imò sanguine etiam suo nihil aliud iam à triginta annis in Gallia agitant, quam debellare tales Gallie hostes, & resarcire clades, quas Reipub. & Religioni intulerunt? An non hoc vestro facto à vobis abalienastis omniū Catholicorum animos, qui in Gallia & alibi, non sine Gallie infamia sparsa per omnes Christianorum prouincias, quę Ordinem vestris sententiis damnatum amant, complectuntur, & quibuscunq;

licet beneuolentię argumentis fouent. Num fortè verum illud iam omnium sermone tritum, *Parlamentum Parisiense de-
fuisse iam esse Parisiis?*

Sed ad institutum redeat oratio : nam libellus supplex re iam confecta, sententięque perfecta, frustrà & iuxta verbū vetus post festum offertur. Quemadmodum iuuentuti nihil melius & vtilius, parentibusq; & Catholicis Magistratibus nihil gratius & optatius accidit, quàm si eiusmodi Præceptores ludum aperiant, quibus filios suos, spem videlicet familiarum & vrbium instaurandarum, securè committant ; ita etiā dæmoni nihil tristius & molestius euenit, quàm si videat, per eiusmodi instrumenta regnum suum diripi & destrui; eosque, qui ex horum scholis in Gallia & alibi prodeunt, non nisi rarissimè ad hæresin desciscere, publicisq; functionibus occupari, & sæpè ipsum Reipub. clauum tenere. Hinc illę calumnię, criminationes, & horrida in Iesuitas mendacia : hinc coruos suos, Psittacos suos, suos Ministros & Arnaldos ad maledicendum & quiduis garriendum, insanisq; clamoribus diuulgandum excitat. Hinc nihil machinarū non adhibet & admoet, vt huiusmodi scholarum & Magistrorum felicem cursum intercitat, quod in omnium Collegiorum ædificatione & fundatione factum : miris enim molestiis semper exagitati sunt,

Cur Demon a-
deo in Iesuitas
seuiat.

C A P V T LV.

*Sperandum esse Iesuitas nunquam cessaturos à Iu-
uanda Republica Christiana.*

ERVVM fortassis hinc quispiam futuri metuens & incertus dixerit, præclaram istam Iesuitarum de omnibus bene merendi, præsertim de iuuenture voluntatem, eo usq; duntaxat duraturam, quoad opibus

opibus aucti & cumulatī fuerint: tunc enim Iesuītas ab huiusmodi egregiē captis desituros, partīq; securē & in otio perfruituros. Hic metus te, Arnalde, non tangit, quia non modò non times, ne impofterum deteriores fiant, sed illos discipulis modò tam improbos esse, imò peiores, quàm dicis ipsos esse, vt quàm citissimè videas ex Gallia, & ex toto terrarum orbe exterminatos: nihilominus tamen, vt gratificer illis, quibus Societatis bonum cordi, respondeo, non posse ab vllō mortalium perpetuam constantiam actionum humanarum promitti, cū natura sua, mutationi & vicissitudini subiaceant, retroq; ferri & in deterius quotidie labi queant: Fieri quidem potest, vt labentibus annis Iesuītæ à suis virtutibus desciscant; intereā tamen vtile est, vt tales habeamus, quales sunt, vinumq; bibamus (quod sapienter olim ad hoc propositum dixit Dominus Brulardus primus Præses Diuionensis) dum bonum est: nam si aut accescat, aut omnino corrumpat, tunc liberum erit nobis ab eo penitus abstinere, nec ad vllōs maius damnum manabit, quàm ad ipsos Iesuītas.

Illud prætereā adiungo, diuinam prouidentiam quę his postremis seculis inter tot difficultates istam produxit familiam, posse suo nutu eandem conseruare & multiplicare, & hoc eò magis, quò eam nouit Ecclesiæ vtiliorem, & magis necessariam. Hinc singulari Dei beneficio, optimis legibus fundata & temperata est, desumptis ex ipso rerum vſu & experientia; qua edocti vident causas dissolutę in aliis nonnullis Ordinibus Religiosę disciplinę, & remedia, quibus denuò sanciri & reuocari in pristinum statum possit. Huic finī conducunt etiam Regulę, quibus ambitioni occluditur aditus, & illę potissimum, quę de paupertate, omnis Religionis firmo propugnaculo & muro aheneo: ad cuius paupertatis cōseruationem, multum etiā momenti adfert mos

nostri æui (contrarius mori antea acti temporis) qui non edendit, vt donet, sed vt Religiois id, quod habent, eripiat; quiq; Iesuitas semper locupletat & locupletabit, copia verborum, nunquam rerum. Eiusdem paupertatis puritati inuolabiliter retinendæ, & Societati perpetuis incrementis amplificandæ admodum seruit missio & eiectio eorum, qui aliis noxii & damnosi, de quibus supra fusiùs: item accurata illa ratio non recipiendi quosuis, sed ingenio præstantes, annis maturos, literis, spectatis moribus, & pietate instructos. His adde probationem illam biennem tempore tirocinii, & alteram annuam, absolutis studiis, & experimenta, quæ professionem antecedunt. Hæc & id genus alia de Societatis perpetuitate bene nos sperare iubent.

Iesuitis proprium est iuuentutem instruere

Quod verò ad iuuentutis institutionem attinet, ea Iesuitarum Constitutionibus tam est propria, & vt ita dicam, tam essentialis, quàm proprius & essentialis est aliis Ordinibus Chorus, & Horarum Canoniarum in eo persolueudarum cura: & vt cæteri Ordines, deserto Choro, desinunt esse id, quod sunt; ita etiam Iesuitæ planè desinent esse Iesuitæ, si non faciant id quod faciunt. Hac officij sui ratione & necessitate adacti, studiis literarum toto pectore sese dedunt, vt animum eruditione poliant, non suo tantum, sed & aliorum bono: & hoc continuo in literis progrediendi labore & conatu fugant ignorantiam, & otium omnium vitiorum fontes, pestes omnium Religionum, quæ corruerunt. Porro licet hæc ita se habeant, nolim tamen polliceri alicui perpetuum & nunquam à recto deflexurum integritatis cursum: neque enim maiori prærogatiua Iesuitæ donati sunt, quàm vniuersalis Ecclesia in terris, in cuius pluribus membris, quoad exercitationem bonorum operum, conspiciuntur incrementa & decrementa perfectionis; licet quoad sinceritatem fidei & doctrinæ, qua morum innocentiam & sanctimoniam

moniam

moniam docet, semper tota pulchra maneat, & digna spon-
so suo, qui est speciosus forma præ filiis hominum.

Ecce quomodo Iesuite seducant & corrumpant iuuentu-
tem. Verum dixisses, si dixisses, Ministros natione, non re-
ligione Hispanos ex Hispania profugos, & in Gallia latitan-
tes cum Ministris Gallia facere id, quod hac in parte Iesui-
tis falsò imponis: sed quia Ministros existimas veros esse
Gallos, bene tibi cauisti, ne illos offenderes iuxta protesta-
tionem, quam de ea re initio actionis tuæ edidisti.

Sed ad reliquas accusationes progrediar, si te hîc prius o-
biter monuero, te insigni iniuria afficere Academiam Pari-
siensem, & multa millia præstantissimorum hominum, quos
instituit, quando dicis: *Ex quo Iesuitæ Scholasticos ad se pertra-*
xerunt, omnes desponderunt animum, quod (vt ais) Scholastici fre-
quenti concursu Iesuitas adeant, ne quid mercedis sit soluendum: quæ
caussa est, vt cæteri Regentes & Doctores Scholastici, & mercede
illa literaria, quam Landii appellant, careant: Sed cum ista dicis *Arnaldus iniu-*
& scribis, grandî cõtumelia traducis Doctores & Magistros *rius in Aca-*
Parisienses, tanquam mendicos aut avaros, quibus præter *demiam Parisi-*
docendi munus nulla alia victus parandi ratio suppetat, & *ensem, eiusq;*
quibus vnicus scopus lucrum: traducis etiam ipsos bona- *Doctores.*
rum literarum studiosos, velut egenos aut dissolutos; quan-
do, vt vel pecuniæ parcant, aut vt ipsam expendant, vt tu
loqueris, *in locis adilem metuentibus*, conferunt se ad Iesuitas;
quod mendacium cum summa iniuria coniunctum est. Nam
nullo modo fit verisimile, tot homines ingenuos, qui Pari-
siis docuerunt, totq; nobiles adolescentes & proceres, qui
ibidem Iesuitis operam dederunt, hunc actionum & labo-
rum suorum finem sibi proposuisse: quos atrociori adhuc
afficis iniuria, cum dicis, illos & quotquot Iesuitis Præce-
ptoribus vsi sunt, esse *ingenijs corruptis & deprauatis*. Sed vir-
tutis documenta, quæ multi illorum iam pridem dederunt,

& verò adhuc dant, & publicè functiones tanto cum Reipub. fructu obite ostendunt, linguam tuam deteriorem esse lingua dipsadis, à qua similitudinem petis, vt calumnias tuas aliquo fūco obumbres. Cæterum tantum abest, vt Academici Parisienses aduentu Iesuitarum animum docendi abicere debuerint, vt potius debuerint alacriores ad docendi munus accedere, quippe submisso laborantibus in subsidium auxiliari manipulo: at si volebant Iesuitas aduersarios habere, & cum iisdem gloriæ certamen inire, numero longè superiores erant, quippe plura, quàm 52. Collegia aduersus vnum. Sed nunc cætera à te prolata mendacia discutiamus.

CAPVT LVI.

*Examinantur Calumnie Arnaldi magis
particulares.*

Ostquam eminùs multa vi, vtraq; brachia iactans in Iesuitas depugnasti, propius nunc accedis, & ad calumnias magis particulares, certisq; temporū, locorū & hominū notis distinctas descendis; vtq; hostes tuos ad internectionē vsq; deleas, cōscenso eloquentiæ tuę Pegaso, raptaq; hasta, pronus in ictus & vulnera pendes, laxatis linguę tuę habenis, oreq; in has voces soluto:
*Quæ lingua, quæ vox suffecerit exprimendū consiliū occultū, conu-
 rationibus magis nefariis, quàm illa Bacchanalium; periculosisioribus,
 quàm illa Catilinæ, habitis in Collegio, quod occupant viâ Iacobæâ, in templo item Antoniano? Quinam sunt, qui anno M. D.
 Lxxxv. recusabāt absoluerē Nobiles, nisi prius iurarent in Ligam ac
 coitionem aduersus Regem suum, maxime alioqui Catholicum? Per
 quos amisimus oppidum Petracorium? Per Iesuitas certè. Quis caus-
 sam præbuit, cur Rhedonum vrbs ad hostes descisceret? Nonne con-*

Verba Arnaldi.

ciones

ctones Iesuitarum? Quis nobis eripuit Agennum, Tolosam, & summam oppida omnia, in quibus vel primorem posuerunt pedem? Quinam praesides egerunt X V L. viratus illius latrocinantis? Nonne Comoletus, Bernardus, Pater Odo Pichenatus, crudelissima illa tigrum, quam nunquam vidit Lutetia. En metam tui stadij & curriculum, teliq; tui violentiorem & penetrabiliorem iactum: non exiguum profecto laudem iunior declamator in Collegio Nauarraeo meruisses, si tam plausibile argumentum tractandum suscepisses: additis tamen initio vel sub finem his verbis;

*Non mihi, si linguae centum sint, oraq; centum,
Et latera aere magis rigida & rox ferrea, possim*

Enumerare omnia illa scelera, quae Iesuiter perpetrarunt. *Ve-* *Discussio eorum dem.*
rumenimvero qui tam grandia & enormia crimina Iesuitis a se obiecta probat in confesso tantorum Iudicum, inter media stemmatis Gallicani filia confidentium (quorum quilibet vultu praese fert grauitatem Regis in throno suo regali maiestate sedentis, ut de Romanis Senatoribus Cyneae Regis Pyrrhi legatum dicere solitum accepimus) qui, inquam, probat talia & tanta crimina coram huiusmodi Iudicibus nullo alio argumento, quam inani quadam linguae volubilitate, tropisq; & figuris Rhetoricis, is & mundum ludibrio habet, & innocentes nefarie diffamat, seque dignum esse declarat contubernio illo, quod in maiori arce Parisiensi, quam vocant *Casteletum*, ut ibi clausis ianuis vitam degat, donec id, quod obicit, probet. Vis causae & quasi neruus, officiumq; boni Advocati erat, accurate notare tempora, loca, personas, media, causas, socios coniurationum, testes citare, & vndique argumentis fide dignis accusationi robur & auctoritatem addere, ut ita Iesuitas manifestarios teneres, ne vlla via elaberentur: postea, si libebat, victoria obtenta, erectoque trophaeo cadaueribus hostium tuorum insultare

Interrogatio
nec negat nec
affirmat.

insultare, & inequitare poteris interrogando, exclamando, apostrophas multiplicando, & mille arietes & machinas adhibendo. Verum adeò insolescere, & impotēter agere, nulla re memorabili effecta, sed solo quodam verborum sonitu auditorum auribus percussis, & nihilominus postulare, ut omnes prono assensu id, quod deblateras, credant; id videlicet est nimium de tua persuadendi facultate & efficacia te & de simplicitate audientium confidere. Nescis interrogationem tuo modo factam, neque affirmationi, neque negationi idoneam esse, talesque indifferenter loquendi formas nihil asseuerare, sed potius ornatus & ponderis causa interdum adhiberi non faciendę, sed factę iam probationi?

Cogita, sodes, paulisper, cuius momenti sit hoc argumentum: *Quę lingua, quę vox suffecerit exprimendis Iesuitarum coniurationibus?* Simili planē loquendi ratione assentatorum quispian probaret, te esse alterum Carolum Magnum, si spes aliqua lucri obiiceretur: *Quę lingua suffecerit victricibus Arnaldi signis, triumphis, trophæis, coronis, adoreis?* Quis ille, qui sexcenties prostrigauit, & occisione occidit tot Maurorum, Turcarum & hereticorum turmas, hostiumque Christiani nominis phalanges, nisi Arnaldus? Quis barbarorum cruore flumina rubefecit, eorundemque cranii & ossibus, camporum æquora candefecit, nisi Arnaldus, omnium supremus, fortissimus, felicissimus, totius orbis Monarcha? Anne his interrogantibus Carolus Magnus effectus es? Anne thorax tuus in lorica commutatus, graphium in lanceam, cultellus calamarius in ensē, epomis tua in baltheum, calamus tuus in sceptrum, galeri tui vinculum in diadema, corpus tuum & anima tua in personam Caroli Magni? Eadem figura mutato Iesuitę nomine in tuum probabo, te omne illud patrasse, de quo accusas Iesuitas. *Quę lingua, quę vox suffecerit explicandis consiliis occultis & contionibus, quę factę in domo Arnaldi?* & ita deinceps. Quod si hac probandi

bandi

bandi forma nihil neq; pro te, neque contra te probatur, fatearis oportet, hanc tuam obtrectationem ad nihil aliud valere, quàm ad ostentationem; non ad nocendum, sed ad mouendum Iesuitis risum. Fatearis, te in consuetum tibi errorem incidere, dum vice argumenti illud assumis, de quo controuertitur, contra præcepta Logices. *Quæ lingua, quæ vox suffecerit exprimendis Iesuitarum conspirationibus?* Fortè dicere vis, nullam sufficere, quod verum est: nam coniurationes illæ adeò secretæ sunt, vt sciri nequeant, cum nunquam fuerint in rerum natura, & minùs adhuc explicari; nisi eò modo, quo tu eas finxisti & protulisti. Quamobrem nulla alia ratione ad te refutandum hîc opus est, quàm simplici omnium, quæ obijcis, negatione, dicendo sigillatim: In domo Iesuitarum nunquam inîtam vliam coniurationem, nunquam negatum absolutionis beneficium iis, qui illo digni, nunquam urbem aliquam concionibus Iesuitarum in-
 teriisse, nunquam Iacobum Comoletum, vel Bernardum *Refutatur mēa*
 Roillet consiliis sedecemviro- *dacia Arnaldi,*
 rum præfuisse. Quod si Odo
 Pigenatius conuentui illi aliquando interfuit, id inuitus &
 répétito mandato Domini Mainij, & rogatu quoque Domini
 Brissoni fecit; non vt præfesset, sed vt Senatui, suis exhortationibus quasi loco freni esset: & si aduersa eius valetudo permisisset, vt eos semper in officio contineret, ipse dominus Brissonus & alij adhuc superstites essent.

Addo præterea, id, quod Catholici Religionis ardore succensî, his tam dubijs temporibus fecerunt, quodq; etiam à Iesuitis in confessionsibus, concionibus, colloquiis, & familiaribus congressionibus factum, non pertinuisse ad exitium urbium, Regni, vel subditorum; sed ad conseruationem fidei, Religionis auitę, & Reipub. Gallicanę. Et si rebus Hispanicis tantum studuissent, quantum tu fingis; si toti mundo leges dedissent, vt ais; si ea voluntate fuissent, qua

Cc

tu illos

tu illos fuisse mentiris, si tanta illorum potentia, quantam tu verbis magnificis intonas; nonne Gallie regnum Hispanis tradere potuissent, ut voti sui, quod toties exagitas, participes fierent, aucta Hispanie Monarchia non modico sane incremento? Sed nihil eorum, quæ comminisceris, ipsis incrementem venit. Regnum Gallie, nunquam Domino natio, Iesuitarum operâ spoliabitur: quod si qui ex eorum numero coacti sunt plus quam lubebat, pro Ecclesie bono huiusmodi negotiis sese immiscere: si item nonnulli in concionibus ad populum, ardore & dicendi contentione abrepti, longius extra terminos propositi thematis euagati sunt; excusationem merentur, præsertim apud illos, qui tam sanctè legem obliuionis se obseruatuos profitentur, ut tu: nam affectio, quæ ex Religionis zelo & amore proficiscitur, præ alijs venia digna est, maximè quando in vitium agitur, non in personam, etiamsi pungatur persona, in qua est vitium. Qui vulnus accepit, patienter fert chirurgi ferrum & flammam; quia scit, sectionem & vitionem vulneri sanando adhiberi, licet corpus, in quo vulnus, cruciet. Quod si multis ex fædere illo alia fuit in pectore mens, quam in ore, si specioso Religionis prætextu, magis ambitioni & avaritiæ, quam causæ publicæ & defensionis Catholice fidei seruierunt & satisfecerunt; næ illi culpam castigabilem admiserunt. At Catholici re & nomine tales, qui in ea confederatione nihil aliud propositum habebant, quam Dei honorem, Religionisq; & Regni conseruationem & amplificationem; illi non modò apud Deum, sed & apud homines immortalē laudem consecuti sunt. Non enim per illos stetit, quò minus Catholica Religio in Gallia stabiliretur, hæresis profligaretur, Galliaq; Regem Christianissimum, & pacificum in throno regio conspiceretur.

CAP.

CAPVT LVII.

Iesuitas nunquam fuisse suspectos de seditionibus.

Ceterum, si Iesuitæ natura sua tam seditiosi, & tanti Reipub. turbatores essent, in gratiam Monarchiæ Hispanicę; fuisset iamdudum ea de re querela, vel saltem suspicio exorta alijs itidem in regionibus, vbi similiter, vt in Gallia, Regis Philippippi negotia curant, vt tu dicis. At nullus Principum Magistratumue Catholicorum vnquam extitit, qui Iesuitas non agnosceret pacis quàm maximè amantes, fideles subditos diuinisq; & humanis legibus diligenter obtemperantes. De Regibus Galliæ nominatim, quàm Societatem probauerint, amauerint, eiusque vti sint operâ, iam suprâ diximus. Carolus IX. Rex hereticis infestissimus & infensissimus beneuolè Iesuitas complectebatur; quos etiam in domo sua regia, quam Louure vocant, de rebus diuinis verba facere voluit, eosdemque sæpius emisit in varias Galliæ partes, vt hæreticos ad sanio rem mentem reducerent. Ipse anno Domini M. D. Lxjx. Concionatores ex eadem Societate iusto numero Pictauos & ad vicinas vrbes misit, vt verbi diuini illis in locis sementē facerent, inter quos fuit etiam Odo Pigenatius, quem tui semper in calumniando similis, *Tigrin* appellas: nam Parisiis non nascuntur tigrides, nisi qualis tu. Ipse est, qui diplomate regio fundacionem Collegij Burdegalen sis confirmauit, & ratam habuit, non obstantibus cunctis hæreticorum machinis, quibus blasphemiam fundacionem illam irritam reddere conabantur.

Qua item charitate Rex nuper mortuus eandem sit complexus, iam suprâ tibi indicaui. Fierine ergo potest, vt Iesuitæ ab istis Regibus, illorumq; Antecessoribus, qui eos

Cc 2

Regno

Ioan Maldona
tus Hispanus
iussu Regis Ca
roli conciona
torem egit Pa
risiis in domo
Regia 1570.

Regno & ciuitate donarunt, habiti sint Regni perturba-
tores? Tamdiu fraudes & tam perniciosæ technæ in oc-
culto latere potuissent? Num impunè tanta scelera depre-
hensi tulissent? quod si tunc his facinoribus affines non e-
rant; num fieri potuit, vt tam breui tempore tam mali fierēt,
cum nemo repente malus fiat, multò minùs pessimus, & toto
corpore vitiosus? Sed tu hæreticorum more turbationem
quietis vocas *expugnationem & obliterationem vitiatorum, infidelitatis & hæreseos*: seditiosos, & pacis perturbatores nominas
eos, qui concionantur contra facinorosos & flagitiosos, a-
theos, hæreticos & Machiauellistas. Conuenienter huic tuo
iudicio Iacobus Comoletus est seditiosus, quia doctrina &
eloquentia sua ictu lethali hæresin tangere nouit, vt viuifi-
cet hæreticum. Eadem caussâ, turbulentum vocas Bernardum
Roillet, quem vtilitatis & emendationis tuæ gratia o-
ptarem frequenti confessu, vel vnus horulæ spatio verba
ad te & de te facere; Crede mihi, egregiè suo fungeretur
munere, teq; insigniter exciperet, licet oleum & opera per-
denda essent. Denique omnes Catholicæ Religionis stu-
dio inflammati, omnes boni concionatores, tuo iudicio,
sunt perturbatores funesti. Quare mirandum non est, si a-
culeos amentię tuæ in Iesuitas expromas tanta verborum
acerbitate adiuncta. Sed bene habet: nudæ & meræ sunt
interrogationes & phrenetici cerebri deliramenta.

Eiusdem farine est epistola scripta ad Regem Hispaniæ,
quam magna sermonis insolentia iactas, ratus, te iam obti-
nuisse victoriam, perspicuoque argumento demonstrasse,
Iesuitas Hispanis vendidisse Galliæ regnum. Ista epistola
fauces tibi elidit, debetq; tibi, si sapis, æternum silentium
indicere. Ais, *epistolam hanc scriptam Parisiis, & inde in Hispaniam perlatam operâ cuiusdam Patris Matthæi Iesuite, qui conscius fuerit conatum & machinationum Regis Philippi*. Mones, vt di-
ligenter

Qui sint sediti-
osi iudicio Ar-
naldi.

ligenter notetur tempus datæ epistolæ, quod est secundus dies Nouembris anni M. D. Lxxxxj. At Iesuite tibi respondēt, P. Matthæum Iesuitam mortuum esse Anconę Anno M. D. Lxxxix. nec alium sese habuisse aut nouisse Parisiis eius nominis aut cognominis : si iste tunc resuscitatus est ante generalem resurrectionem, si equo Pegaseo Ancona in Hispaniam volauit, vt causam Regis ageret, si Lutetiam venit acceptum istam epistolam, grande meritò censetur miraculum : sed si non est excitatus à mortuis, magnus utiq; impostor & sycophanta es, præsertim cùm ille Matthæus nunquam, dum viueret, Hispaniã viderit. Auctores, à quibus figmentum hoc accepisti, fefellerunt te, miser Arnalde. fuit quidā Pater Matthæus Hispanus, sed non Iesuita, cuius epistola intercepta : sed cùm mendaces illi impostores cuperent à te Iesuitas atrocissimo mēdacio onerari, hoc tibi suggererūt, osq; tibi adeò diduxerunt, vt impostorū asini instar frenis coercendus sis, si quis te, dum loqueris, in officio continere velit.

CAPVT LVIII.

Iesuitas non esse reos læsæ maiestatis.

A Republica Iesuitarum seditionibus turbata, gradum facis ad crimina læsæ maiestatis : hæc accusatio si probatione non destitueretur, reliquis omnibus validior, & ad id, quod contendeabas efficiendum, efficacior, & ad Iesuitas communi omnium mortalium odio grauandos, & exilio sempiterno mulctandos accommodatior esset. Nihil est in terris augustius, nomine & maiestate regia, nihil quod summos & infimos tantum ad vindictam incitet, quantum scelus in Regem vel animo conceptum, vel opere perfectum. Regibus deferri iubent leges

diuinæ reuerentiam, obseruantiam, obsequiū, graui in per-
 uicaces & parere nescios pœna constituta. Humanæ leges
 nusquam magis rigidæ & seueræ, quàm hîc. Puniant tanti
 criminis reum & viuum & vitæ functum: nec in ipsum dun-
 taxat hæc pœna expetit, sed & in fortunas illius, in condi-
 tionem & statum, in coniugem, in liberos sine exceptione
 & venia. De liberis quidem huiusmodi homine prognatis,
 Lex ita edicit: *Sint postremò tales, vt eis perpetua egestate sorden-*
tibus, sit & mors solatium, & vita supplicium. Quamobrem si Ie-
 suitæ tam immanium criminum legitimè conuicti fuissent,
 meritò te procurante pœnas illas Legum seuerissimarum
 expendissent, meritò in odium immortale populi incurris-
 sent, meritò in offensam omnium Principum & optimatum
 incidissent, tibi quæ fidelis subditi & integerrimi caussidici
 laudem & gloriam cōparasses: Sed cū Iesuitas nulla pro-
 batione tantorum scelerum postulaueris, iure optimo inter
 peruersissimos & improbissimos adulatores & calumniato-
 res collocaris. Tam sacræ, quàm profanæ historiæ docent,
 atrociore calumnias aduersus viros probos excogitatas,
 omnibus seculis ex hac officina profectas, & super hac, vt ita
 dicam, incude fabricatas & dedolatas. Omisissis exemplis
 profanis, vnum aut alterum ex sacris literis seligam.

1. Reg. 22.

Doeg impostor, magna auctoritate in aula Saulis, Dauidi
 & Achimelech summo Sacerdoti perniciem struens, hoc
 artificio vsus est, persuaso Rege, quòd suo capiti insidias
 tetendissent: Rex accersito in Regiam eodem Achimelech
 Sacerdote, comitantibus illum octoginta quinque Sacerdo-
 tibus Leuitici generis, omnib. Ephod lineo vestitis: *Quare,*
inquit, fili Achitob coniurasti aduersum me, tu & filius Isai? Mor-
te morieris tu & omnis domus patris tui, occlusisq; ad omnem ra-
tionem & excusationem auribus, trucidari iussit Sacerdo-
tem cum toto comitatu & cognatione sua, & quidem gla-
dio

L. Quisquis. C.
 ad l. lul. Maiest.

Ibid.

Vnde calumni-
 atores materiā
 criminandi pe-
 tant.

dio illius, qui iam antea spiculis linguæ suæ eosdem peremerat & impiè infamârat: Satellitibus Saulis tam nefandum facinus aggredi detrectantibus, ne sese Sacerdotum sanguine contaminarent. Eadem crudelitate sæuisset in ipsum Dauidem, si quo casu in manus eius incidisset.

Nec abstinuit simili fraude Aman, quando in animum induxit, totam Iudæorum gentem ex Assueri regno exterminare, sic Regem affatus: *Est populus quidam in regno tuo nouis vtens legibus & ceremoniis, & quod peius, Regis scita contemnens, nō expedit regno tuo, vt per licentiam insolescat: decerne, vt pereat: Promulgatum est edictum, sed, quod bene vertit, in exitum auctoris, calumniatore suspenso, & innocentibus liberatis.* Ex potissimis persecutionibus, quas dæmon contra Ecclesiam vix ex incunabulis egressam excitauit, illa fuit, cū Christianos traduxit tanquam iuratos & capitales hostes Imperatorum, omnisq; Maiestatis & Dominationis. Non ignorabat vafer ille & callidus artifex, se concitato in Christianos supremo omnium Magistratu, talem machinā adhibere, cuius violento impetu non longo pōst tēpore cōciderēt, & funditū subruerent. Si palam fecero, te tibi imitandos proposuisse, imō longo interuallo superasse Doēgos & Amanos, falsisq; criminibus Iesuitas à te oneratos esse, tum totus orbis agnosceret, te in hac accusatione verum fuisse dæmonis organum, sicut illi fuerunt, filios Dei, insectando, teq; mercedem Amani promeritum, & omnia illa supplicia, quæ reis læsæ maiestatis, Regumq; intersectoribus decreta sunt. Sed nunc accusationis tuæ capita examinemus.

Prima tua probatio fuit, quod Frater Clemens prius animum apud Iesuitas confessione expiarit, quàm Regem medio tolleret. Nullus vnquam extitit, cui hoc vel per so-
Quomodo probet Arnaldus Iesuitas esse reos Maiestatis.
 à vero sit alienissimum. Nam quilibet Religiosus confite-
 tur illis

Mendacium cui nax conscientię viri in illa nobili familia S. Dominici, vt ne-
inus ipsum Ar- cesse non fuerit, Iesuitarum operā vti. Hic quidam amicus
ualdum puduit. tuus, qui melius nouit Religiosorum leges, monuit te, ne

hoc mendacium typis mandares; sufficere enim, quod e-
 uulgaueris ianuis clausis; prudenterq; fecisti, cum eius cōsi-
 lium sequi, & tuo silentio linguā tuam cōdemnare voluisti.

Secundò, vt probationi tuæ fundum & fundamentum
 substernas, argumentaris ex Iesuitarum legibus, quos in
Summario suarum Constitutionum pag. 308. tui exemplaris
 impressi, hæc verba habere dicis: *Tyrannos aggredientur*,
 quod, te interprete & glossulario, nihil aliud est, quàm toti
 mundo interitum & perniciem extremam moliri. Respon-
 deo paucis, te mendaciis impudenter habenas laxare, neq;
 quid sit istud *Summarium* Constitutionum nosse, nisi ex ali-
 orum sermone. Hoc *Summarium* quacunq; editione non
 constat pluribus quàm triginta paginis, & communiora ex-
 emplaria tantum septendecim: ducentos igitur & septua-
 ginta octo numeros libro iam finito non sine grandi men-
 dacio adiicis: vix reperias quantumuis agilem, qui tam ex-
 pedito saltu lineā præfixam transfiliat. Sed hic est eloquen-
 tię tuæ impetus, qui te toties extra veri rectiq; metas abri-
 pit. Prætereà dico, *Tyranni* nomen in toto Constitutio-
 num *Summario* nusquam legi, & licet ibi reperiretur, quid
 argumenti inde tibi subministraretur. Nomen *Tyranni*
 non pertinet ad Reges, maximè ad Reges christianissi-
 mos Gallię: His addo, auctorem illorum verborum non es-
 se Iesuitam, sed Iurisperitum commentatorem Bullarij Lug-
 duni Anno M. D. Lxxxviij. excussī, qui scribens super Bul-
 lam Pauli III. occasionem sumit laudandi istam Societa-
 tem. Nec significant verba illa, quod tu finxisti, sed Iesui-
 tas eo modo aggredi Tyrannos, quo Sancti Martyres, &
 alij

alijs olim zelò christiano ardentes eosdem aggrediebantur, detestando videlicet & extirpando idololatriam, paganismum, immanitatem barbaram, & id genus alia vitia. Hoc modo S. Ioannes Baptista aggressus est & redarguit Herodem, & alijs alios Reges & proceres, & improbitatis quasi antistites. Hoc sensu protulit verba ista Iurisperitus ille, cum recitaret, quid Iesuite sub initium sue Societatis egerint contra Lutherum & Hæresiarchas, Tyrannos fidei Catholicæ, in quos irruerant & insiliebant armis spiritualibus. Quo loco malitiosè commutasti tempus præsens in futurum: nam in Commentario habetur: *Aggrediuntur*; sed tu vt verba stilo legis accommodares, & imposturæ tuæ vim adderes, posuisti (*aggredientur*) Accipe verba Petri Matthæi in illam Bullam. *Dum superfeminat inimicus homo zizania*, adsunt diuino *Petrus Mattheus I. V. D. in* *pneumate acciti Patres Societatis Iesu, qui Petri sedem illustant*, *Lutherum arma diuini eloquij parant, Tyrannos aggrediuntur, lolium ab agro Dominico euellunt, & fidei Christianæ præclarissimi buccinatores verbo & exemplo cunctis prælucent. Interea (inquit) dum inimicus homo (videlicet Lutherus homo terrestris, & instrumentum spiritus maligni, veriùs hominum inimicus) interea dum lolium seminat*, adsunt Patres Societatis Iesu diuino spiritu acciti, qui S. Petri sedem illustant, sumunt arma verbi Dei contra Lutherum, Tyrannos aggrediuntur, euellunt lolium ab agro Dominico, & tanquam præclari buccinatores fidei Christianæ omnium primi sunt verbo & exemplo vitæ. Perpendas igitur apud animum tuum, si recta mens & iudicium sanum, quanta sit tua impudentia & malitia, dū hoc loco huius Doctoris abusus, probare contendis Iesuitas inter suas regulas vnam habere, quæ sit de Regibus perimendis. Nonne furijs afflatus in illam apostrophem prorupisti? *Quid nunc Reges ac Principes terræ? Estne quod amplius securi degati, & à metu percussorum, siue in aularum vestrarum penetralibus*

netralibus, siue inter apparitorum satellitia, si Diabolicum illud dogma, quodque infernus est penitus suo euomit fundo, hominum animis porro insuat? Non est sane: at interim tamen illud ipsum iisdem inculcant instillantque Iesuitæ per auriculares suas confessiones. & cur non? cum vel ei rei regularum suarum vi tantum non obligentur, quarum vna habet, Tyrannos aggredientur, lolium ab agro Dominico euellent. Si ipse Cacadamon orationis aliquam seriem & contextum deprauare voluisset, equidem deterius & sceleratius id non fecisset. Bone Deus, quanta vocis laterumque contentione exclamasses, qualia glossmata nobis attulisses, si in sumuario Constitutionum Iesuitarum legisses, Reges christianissimos esse asinos, mimos, & bruta animalia, deturbandos de throno, nisi conscientie libera frena permittant: & nisi ceremonias Ecclesie aboleant, non honorandos, sed sputis complendos esse. Sed dic oro, vellicabátne animum tuum scrupulus aliquis, vel potius habebásne oculos, quando legebas Commentarium illius Iurisconsulti? Num iudicium tuum hypothecæ loco alicubi oppigneràueras, quando locum hunc afferebas, minimè aduertens, fraudem ab aliis notatum iri? Cur non repetiuiisti, vt eo in re tanti ponderis vterreris, pulchrioribusque coloribus figmentum tuum fucares? neque absque iudicio libellus supplex offerendus erat. Hinc nihil effecisti, cum ubique dixeris & scripseris absque iudicio.

CAPVT LIX.

De Barrierio, qui Regem occidere voluit.

Estium argumentum, quo idem crimen probas, constat testimonio Barrieri, qui Meloduni Capitali supplicio affectus est: argumentum hoc iudicio tuo firmissimum est ad expugnandum Iesuitas, tuumque tormentum bellicum vel precipuum

cipuum, vel ex præcipuis, quod tamen comminuere, clauisue obturare, vel potius in te directum explodere, nullius erit negotij. Nam confessio Barierij, si verè commemoretur, impostura te arguit, Iesuitasq; ab omni criminis suspicione absoluit: Barierius dixit, *se petiisse consilium à Iesuita super eo, quod in pectore iamdudum volutabat.* Non nego. Accessit ad Varadium Iesuitam Parisiensem, à quo etiam tanquam mentis impos maxima vultus & sermonis grauitate reiectus est, ita, vt ne aures quidem consentienti dare voluerit. Illud etiam verum est, quod tu callidè dissimulasti, Barierium istum, quibusuis passim consilium suum patefecisse, vt quid sentirent, exploraret, & Lugduni pridem ante à Theologos, vt eorum sententiam audiret, vltra Ararim euocasse, quo in cœtu nullus Iesuita comparuit. Verum præterea est, eundem Barierium ibidem in templo S. Pauli iusta funebria solenni ritu & pompa sibi persoluisse, relicta in eadem vrbe sua tessera, armisq; velut trophæis speratae victoriæ suspensis. Verum deniq; est, Barierium fassum, facinus meditatatum sibi à Iesuita quodam Lugdunensi fuisse dissuasum. Quæ omnia vanitatem tuam egregiè produnt, & innocentia eorum, quos tanta verborum acerbitate & petulantia reos facis, luculentum testimonium præbent.

Porro quamuis Barierij confessio Iesuitas vehementissimè premeret (quod tamen non est ita) minimè tamen sufficeret ad integram probationem, & ad illas pœnas statuendas, quas expetis, cum vi tormentorum fuerit expressa; nihil minùs tutum, quàm testimonium eiusmodi conspirationum ex sapientum sententia, & ex ipsarum Legum mente. Nihil facilius, quàm vt eiusmodi homines auribus seruiant, dicantq; quod auditu gratum fore credunt. Illa tormenta, ait Cicero, gubernat dolor, moderatur natura cuiusq; tum animi, tum corporis, regit quæsitior, flectit libido, corrumpit spes, infirmat

Dd 2

Cic. pro Syll.
Arist. 2. Rhet.
ca. ult. Quint.
lib. 5. in it.

firmat

firmat metus, ut in tot rerum angustiis nihil veritati loci relinquantur.
 Si Barierius animaduertens quæstoribus acceptum esse, si aliquid aduersus Iesuitas elicerent, multò plura dixisset, quàm dixit, mirisq; accusationibus Iesuitas onerasset, ut se cruciatibus illis expediret; num propterea fides ei adhibenda esset, perinde ac oraculo cuiusdam diuino & testi bonæ mentis & maturi iudicii? Imò licet Iesuitarum aliquis Barierium ad facinus illud consilio suo exhortatus fuisset, num propterea contra omnes alios exilium aut exitium concludendum esset; cum ex Iesuitis nonnulli Barierium ab incepto dehortati sint, aliorumq; nemo inueniatur, qui consenserit? Anne propter vnius noxam quingentos proscribere & punire liceret, si extitisset Iesuita; qui proprio Marte hoc aggressus fuisset; si aliquis Frater Clemens Iesuita in ipso actu deprehensus fuisset, quantis & quàm immensis clamoribus descripsisses, proscidisses, dilacerasses, & exterminasses Iesuitas ex toto terrarum orbe? Quàm impotēter in Iesuitas inuectus fuisses eiusmodi munitis præsidiiis ad probandum crimen læsæ maiestatis, cum adeò insolescas solis accusationum vmbris, ex delictis aliorum desumptis, & omni probatione destitutis?

Cæterum, ut argumentum hoc ex confessione Barierij petitum corroboret, producis exemplum Religiosorum *Humiliatorum*, qui in Italia fuerunt extincti: sed exemplum dissimile. Causæ, cur fuerint deleti, recensentur in Bulla Pij v. Erant enim *rebelle, regularum minimè obseruantes, impœnitentes,*
Cur ordo Humi & deploratæ improbitatù: conspirauerant in necem Ordinarij sui Pro-
liatorum extin- tectoris & Reformatoris, latrone, qui Cardinalem glandibus ferreis
Aus. traicere conatus fuerat, capto, qui & coniurationem detexit, singu-
lorumq; factionis capitum nomina detulit, non negantibus crimen su-
um iis, qui denunciati fuerant. Profer simile quid de Iesuitis:
si potuisses, non abstinuisses. Quamobrem cõparatio, quam
instituis,

instituis, & præsidium, quo te munis, rubore te suffundat oportet. Nam magnæ ignorantie, parisque nequitie argumentum est, homines adeo vita & moribus diuersos, ad eandem pœnam stentoreis vocibus deposcere, præsertim cum probare nequeas, talipœna dignos esse. Ecce quomodo balista illa tua & catapulta pro Iesuitis in te pugnet, non sine clade tua. Nam quæ hîc attuli, iure tibi adimunt omnem fidem: quis enim tibi impofterum credat, cum à Iesuitis Reges interemptos esse mentiris? Nam vt in lege: *Qui semel malus est, In 6. de Reg. Iuris.* *semper præsumitur esse malus:* ita etiam qui semel mendacijs & calumnie conuictus est, meritò semper calumniator & mendax habetur: *Reg. 8. 22.* *q. 5. C. paruuli.* At tu sæpius in mendacijs & calumniis manifestissimis deprehensus es, & toties, quoties variis de rebus agens varia argumenta proposuisti, & Inuectiuam quidem tuam in confessu Iudicum recitâam, tanta mendaciorum & criminationum copia aspersisti, vel potiùs perfudisti; vt in aduersariis & schediis tuis multas calumnias coactus fueris sepultas relinquere, minimè typis vulgare ausus. Nam Iesuitas de multis accusabas, quæ refutare in præsentî nolo; satis enim silentio & tuo proprio testimonio refutata manent. Mentiebaris, Iesuitas veneno peremisse fratrem Regis, qui nuper viuendi finem fecit. Sed hoc tuum commertum tenebris perpetuis occuluisti, vt & illud de Principe Auriaco, quem dicebas à Iesuitis interfectum. Illud etiam figmentum de Mauricio eiusdem Principis filio, cui similiter insidias à Iesuitis structas mentiebaris, in publicum non prodit, sed intra priuatos parietes conclusum mansit. Illud de Regina Angliæ alio colore depinxisti in edito libro, quàm in Curia & foro. Prætermisisti etiam confessionem Fratris Clementis, vt supra monui. Hoc silentium, & hæc oris, & calami varietas perspicuè docent, te natura chamæleontis præditum, omniq; fraudis & deceptionis genere excellenter

instructum. Veritas simplex est & vniformis, & semper eodem & quidem constanti pede incedit sine mutatione aut contradictione, semper sui similis.

CAPVT LX.

*Refellitur calumnia de morte Sebastiani
Regis Lusitaniæ.*

Iob. 1.
Ostquam omnes tuas merces tãto conatu in Gal-
lia pãssim collectas exposuisti, regno exis, & vt il-
le calumniator Iobi terram circuis, & à polo ar-
ctico ad antarcticum, ex Oriente in Occidentem
te transfers, & sine Regis Catholici literis, imò sine Inquisi-
tionis metu Hispaniam peragras; adeò in Iesuitas excandu-
isti. Absolutis peregrinationibus, & tam immensis itineri-
bus confectis receptui canis, & actionem tuam mendaciis
& figmentis pertexere pergis. De Lusitania principio com-
memoras, à Iesuitis Sebastianum Regem interfectum, vt in regnũ
eius succederet Rex Philippus: suasisse enim, vt susciperet Afri-
canam expeditionem, in qua occubuit. Ista accusatio, Arnalde,
eminet inter calumnias tuas, sicut colossus inter pyramides:
sed eò faciliùs sternetur humi, quo minus solido fundamen-
to nititur. Quam causam, quod argumentum, quam con-
iecturam adfers, vt vera probes esse, quæ dicis, præter sim-
plicem tuam Narrationem, & Ministrorum criminationes,
quibus tuum guttur inferfisti? Visne semper sine probati-
onibus & testimoniis loqui? Visne semper, vt simplici tuæ
asseuerationi fides adhibeatur, non secus ac carminibus Si-
byllinis, aut vt oraculo cuidam è tripode profecto? Nite-
risne auctoritate alicuius ex Lusitanis? nam isti rem accura-
tè norunt, & enarrare possunt. Inter Lusitanos nemo vnquã
extitit, qui causam huius cladis Iesuitis ascripserit: Inter Lu-
sitanos

Calumnia de oc-
cifo Lusitaniæ
Rege.

fitanos, inquam qui Reges suos maximo amore semper cō-
plexi sunt : & tu homo Gallus, rerum Lusitanarū planè igna-
rus, non vereris illud asserere? Acutiusne vidisti per rimu-
lam ianuæ clausæ, trecentis miliaribus distantis, huius fa-
cti veritatem, quàm Principes & procures Portugaliæ, qui
indivīdui comites suo Principi adhærebant. quod quidem
ad mendacia tua refellenda satis superq; esset : addo tamen,
istam calumniam non solum nullam veritatis umbram ha-
bere, sed etiam prorsus repugnare naturæ & rationi, nullūq;
nisi de statu mentis deiectum, tam immane mendacium fin-
gere posse. Iesuitæ enim nullis Principibus plus amoris, of-
ficij, cultus & obsequij debuerunt, quàm Regibus Lusita-
nis, quos etiam ad immortalitatem euehere debebant, si hoc
humanæ opis esset : generatim quidem propter eximiam Re-
gum illorum pietatem, studiumque ardentissimum promo-
uendæ ubiq; terrarum Christianæ & Catholicæ fidei : spe-
ciatim verò, quòd ab his pluribus beneficiis cumulati sint,
quàm à quouis alio Principe. Nam Reges Lusitanie primi
omniū Iesuitas sedibus exceperunt, & tam in Europa, quàm
in Indiā, ad animarum salutem procurandam adhibuerunt :
primi fundarunt Collegia munifico quotannis prouentu :
primi liberos suos, Regniq; nobilitatem literis & moribus
erudiendam Iesuitis commiserunt. Præter has causas, pro-
pria quædam & peculiaris erat, cur Regem Sebastianum
vnicè colerent & diligerent : à puero enim educatus, & ab
ipsis institutus adeò eos amabat, & vicissim ab illis obserua-
batur, vt vulgus passim diceret, futurum aliquando, vt fie-
ret Iesuita. Stolidiores igitur & stupidiore ipsi brutis ani-
mantibus Iesuitas fuisse oportuisset, si tantum facinus desi-
gnassent, & horribiliores omnibus monstris, quæ Africa
monstrorum fœcunda parit. Quod si natura nihil proge-
nerat, nisi interuentu causarum idonearum, agnum oue &

non

non lupa; leonē leana, non oue; calorem igne, non aqua; & si hominum actiones eodem modo ex causis suis existunt, facinora immania ex odio immani, ingentia furta ab eximiis furibus, vno verbo, magna scelera à valde sceleratis & improbis; qua ratione cogitare potes, quo ore dicere, Iesuitas trucidasse Regem, qui illos amabat, tuebatur, & tamen tenerè complectebatur, cui tanquam insigni benefactori suo seruiebant, quem ut patrem obseruabant, & tanquam Regem suum reuerēbantur? An non hoc est, procreare aquā ex igne, tigrim ex oue, & parricidium ex amicitia? Quid hoc aliud, quàm mortales & immortales, superos, medios & inferos ludificare, tam splendide mentiēdo & criminando, non allata vlla voluntatum commutatione, nulla odii causa, nulla spe maioris utilitatis, nullaq; ratione verisimili?

Dices, auctores illi fuisse, ut bellum Africanum susciperet, traiecto in Africam exercitu. Sed quibus auctoribus hoc dicis? Ministrisne? At neq; tibi, neq; Ministris quisquā, multoq; minùs Iesuite credere debent, qui respondebunt, Regem illum habuisse suos Consiliarios, à quibus belli suscipiendi & gerendi rationem exquirere, eorundemq; consilio copias navales cogere, Reges Punicos inuadere, & omnia illa, quę ad Martem spectabant, curare poterat; at Iesuitarum muneris nihil aliud esse potuit, quàm belli iustitiam & æquitatem docere; sed faciamus, pronunciaisse iustum bellum esse, vocem usq; hanc sententię declarationem consilium, quo motus fuerit Rex ad expeditionem prosequendam, num propterea censeretur debet consilium malum & perniciosum, ob malum & perniciosum euentum? Num propterea censendi sunt Iesuite suo illo consilio Regem neci dedisse, & tam funestę cladis auctores fuisse? Haud decet consilium metiri exitu; nam rectum consilium sæpè desinit in finem flebilem, nec tamen idcirco desinit esse consilium rectum

rectum & laude dignum, multò minùs sceleratum esse incipit. Qui S. Ludouico suaserunt, vt traiceret in Africam, vbi diem suum obiit, num accusantur à Gallis tanquam auctores mortis illius? minimè: sicuti neq; Iesuite à Lusitanis, quos à te accusari par non erat, etiam si aliqua suspicione hac in re laborassent.

CAPVT LXI.

Refutantur aliæ calumniæ ex Lusitania ab Arnaldo allatæ.

EX eodem regno aliam calumniam adfers, Iesuitas videlicet elaborasse, vt Doñus Antonius ex Lusitania eiiceret: Adeò p̄sperè, inquis, suscepto fungebatur munere, vt statim ab eius morte Antonius electus creatusq; Rex, habitusq; p̄ tali, ab omnibus planè Regni Ordinibus, toto eiiceretur cōtinenti, concitatis in ipsum vno eodemq; die, inaudita sanè defectione, portubus omnibus maritimis, adeò quidem, vt cogeretur dissimulato habitu supra 400. miliaria pedestri facere itinere. Te ipsum destruis & perdis Arnalde in istis locis incognitis, & semper profundius delaberis in noua mendaciâ. Iesuite vocationis suæ memores, controuersiam de successore Regni nunquam fecerunt suam, neque Antonius de Iesuitis hac in parte conquestus fuit, imò Hispani suspectos habuerunt nōnullos Iesuitas, velut fautores Antonij. Impostura igitur est & sycophantia id, quod scribis; quemadmodū etiam crassam ignorantiam olet, quod refers de quadringentis miliaribus confectis ab Antonio per continentem versus mare. Nam Lusitania magnitudine Aquitaniam non æquat, & à Meridie ad Septentrionem nō potest habere centum & 42. miliaria, ab Oriente ad mare non habet 63. etiam si distantia sumatur à meta remotiore. In qua regione igitur confecit

Ignorantia Ar
naldi cum calu
mnia,

Ec

pedes

pedes illa quadringenta milliaria & plura? Peragravitne vno mense totam Portugalam bis aut ter, vt celerius ad mare perueniret, cum recta ire posset eò quinque aut sex diebus? An verò regressus est ad montes Pyrenæos, ad Orientem, vt nauem conscenderet Vlissipone, quæ est ad occasum? Quanto tempore pedes confecit ista 400. milliaria, & quidem dissimulato habitu sub aliena larua: oportebat minimum insumere 40. dies: nullone modo potuit equum, solatium viæ & fugæ, tam longo temporis spatio sibi comparare is, qui Rex acclamatus & agnitus fuerat, vt dicis, *tribus Regni Ordinibus*? Quomodo pedes tantum itineris percurrit? Si dicis, per mare properando ad Terceras; admitto responsum; valde tamen mysticè & ænigmaticè loqueris, dum ais, Antonium eò iuisse sine equo in naui: vt peditem eò iuisse significes. Subtilius locutus fuisses, si dixisses ipsum 400. milliaria confecisse equo ligneo. A vero enim alienum nihil dixisses, si naui insulas Terceras petiit, quin necessitatem & calamitatem profugi clariùs ob oculos posuisses, maiore odio Iesuitis conflato, poëtasq; in hoc dicendi genere patronos & auctores habuisses, qui dicere solent, Græcos, qui Troiam exciderunt, eò delatos ingenti equo:

Instar montis equum, diuina Palladis arte,

Ædificant,

Aeneid. 2.

Ait omnium vatum præstantissimus: quid aliud indicatur, quàm numerosum exercitum ex Græcia magna classe ad Troiæ mœnia appulsum?

Post Lusitaniam aduehis nobis haud exiguas merces ex insula Tercera, quam perlustrasti somnando, passus in itinere naufragium modici illius iudicii, quod tibi adhuc supererat. En tua verba:

Verba Arnaldi. Pro Rege Antonio, inquis, stabant adhuc insula Tercera, quantius hercle illa momenti. Incole quidem omnes, Religiosi omnes, Franciscani,

ciscani,

ciscani, aliique summam Regis præ se ferebant obseruantiam ac reuerentiam: solum Iesuite, quorum instinctu reliqua regni defecerant, fulminare verbis in Gallos, & extollere Regem Philippum. Quid deinde? Cùm debuissent seductores isti in circumfluentem abiici Oceanum; sin minus, certè cunctis eiici insulis: satis visum fuit supplicij, si valuis obstructis suo includerentur Claustro. Hæcque ut gesta sunt, protixè deducuntur in historia, quæ Genue edita. At quid Iesuita postea? Ut visus venisse opportunitatis articulus, nocte intempesta portas obstructas demoliantur, hiatui autem opponunt sanctum illud Sacramentum altaris, deridentes nimirum Deum Opt. Max. abutentes sacrum mysterijs, pro flabello seditionis. Tandem postquàm Iesuitarum impulsu & hortatu copias Antonij profligatas, & 500. Franciscanos neci datos finxeras, his verbis fabulam finis: Ecce nobis præcepta Iesuitica: Occidite, trucidate, strangulate, excarnificate. Mira vbique est animi & lingue tuæ improbitas & petulantia; mira calumniandi & criminandi impotentia. Si summarium constitutionum Iesuiticarum legeras; ut quidẽ legisse videri cupis, meminisse debebas illius Regule: In Societate nec sit, nec sentiatur animorum propensio ad partem alterutram factionis, quæ esset fortassis inter principes vel Dominos Christianos; sed sit potius quidam vniuersalis amor, qui partes omnes (licet sibi inuicem contrariæ sint) in Domino complectatur. Quam Regulam si Iesuite diligenter obseruarunt; ut ego quidem minimè dubito; quomodo probabile sit Iesuitas in Gallos & in Dominum Antonium verbis fulminasse? Iesuite suas partes non interponunt; cùm de Regnorum successione certatur; sed illud vnum à Deo precibus contendunt, ut ille rerum summæ præficiatur, à cuius parte stet æquitas. Deinde peto abs te, ut paulò explicatius nobis declares, in quânam Historia id quod tu hic adfers legeris. Forte in illa quæ ex cerebri tui officina prodiit. Hoc ut suspicer, facit, cùm tua in hoc genere incredibilis commentan-

di industria, qua nemini facile cedis; tum Historia de rebus Lusitanicis, Italicè edita; quæ longè aliter quàm tu de Iesuitis loquitur, & quantas iniurias pertulerint in collegio Angrensi, quod in Insulis Terceris habebant disertè exponit. Quid verò ageres, si vna negatione omnes calumnias dissicerem.

Nihilominus posito Iesuitas ibidem Collegium habuisse, quodq; illis isthic degentibus Tribunus militum Strossius cum Gallis inuasisset illius insulæ incolas; quid propterea probabilitatis inest in eo, quod fingis, Gallos victores & superiores inclusisse Iesuitas quatuor muris, Iesuitasq; se ex carcere eripuisse, captosq; capi non potuisse? Quibus munitionibus, quibus armis & subsidiis, quo impetu & assultu effecerunt, vt victores succumberent victis, euentu planè inopinato & inexpectato? Si hoc nulla adhibita commemorabili caussa accidisse dicas, oportet vt fatearis, ingens à Deo pro causa Iesuitarum & innocentibus patratum miraculum, hostibus summo pudore affectis, quippè cælitus, non humanitus deuictis. Quod profectò abundè satis est, vt Iesuitæ hoc loco omnibus calumniis à te sparsis absoluantur.

Sed exposuerunt, inquis, sanctissimum Sacramentum altaris ad excitandas seditiones. Verùm hæc res neque ad seditiones excusandas, neque ad tuas criminationes confirmandas valet. Est enim Sacramentum pacis & vnionis: Si dixisses Iesuitas ad arma conclamasse, ad rapinas, & cædes instigasse, armatosque discursisse, nō parum verisimilitudinis figmento tuo accessisset; sed ita agere & loqui, vt tu agis & loqueris, nihil aliud est, quàm *Arnaldicè* agere & loqui: perinde facis, ac si diceres, Iesuitas seditionem excitasse tunc, cum in genua prouoluti, pectora concutiebant, Deoq; pro pace & salute communi supplices sese coram sanctissimo Eucharistie

tistia sacramento prosternebant; quę omnia à seditione cõ-
 citanda immanè, quantũ discrepent. Dicere etiam, tumultus
 & turbas cieri tunc, cùm Sanctissimum Sacramentum
 populo adorandum exponitur, calumnia est hæreticorum
 & Machiauellistarum, quibus solenne, *sediciosum* existimare
 omne illud, quod ipsis displicet, etiamsi dictu factuque sit
 sanctissimum & vtilissimum: quin eò miseriarum iam perue-
 nimus, vt verba facere ex loco superiori contra hæresin, a-
 theismum, hypocrisin, periuriam: orare item, confiteri, soda-
 litates instituere, supplicationes obire, oratoria piè frequen-
 tare, fœdera iungere Religionis tuendæ & propagandæ
 gratia, & id genus alia, iudicio etiam illorum, qui Catholici
 videri volunt, licet solo nomine tales sint, censeantur ad se-
 ditionem & ad euersionem & perniciem Reipub. pertinere,
 vt iam impleri videatur illud Isaia: *Vae vobis, qui dicitis malum*
bonum, & bonum malum. Ergo quando filij Israël pressi cala-
 mitatibus efferebant arcam fœderis, quando Summus Pon-
 tifex secedebat in tabernaculum, quando S. Bernardus ma-
 nu tenens sanctissimum Sacramentum adiurabat Comitem
 Pictauiensem schismaticum, ad seditiones signum edebatur:
 Supplicationes & processiones, quas instituerunt Catholi-
 ci, & quidquid boni deinceps facient ad implorandum au-
 xilium diuinum contra fidei hostes, erit seditio, sententiã i-
 storum filiorum pacis? Profectò, si in hanc partem omnia
 interpretemur, quæcunque sancta sunt, profana fient, pie-
 tas omnis suspecta, quoduis opus pium & præclarum, odí-
 osum erit; arma spiritualia, quibus pugnat contra hostes Ec-
 clesia, & pleræque ceremoniæ sepelientur & abolebuntur,
 vt iamdudum Ministri optant; obliterandus erit funditus
 cultus diuinus, neque ampliùs sacrum faciendum, ne sedi-
 tionis suspensionem commoueamus, vti Genue factum vi-
 demus multisque locis Germaniæ, in Angliã & alibi, vbi fa-

*Fructus Machi-
 auellismi.*

*Isaia 5.
 1. Reg. 4.
 Guill. Abbas in
 vita S. Bernad.
 Theobal. Epif.
 in vita S. Guill.*

cere sacrum, crimen læsę maiestatis reputatur.

Sed quid hęc vocas, *excitare seditionem*? Num militibus clasicum canere, vt Tribunum Strossium, qui cum suis in insulam penetrabat, fortiter repellerent? Sed hoc casu nihil opus erat cohortatione & celeusmate Iesuitarum; ipsa natura quemuis ad sui defensionem & propugnationem impellit, & milites non solent esse trunci, & caudices, sensus expertes, præcipuè tunc, cum de capite & vita agitur. Putasne milites cædis & sanguinis sitientes passuros fuisse, cōpressis manibus, vt trucidarentur, nisi sanctissimi Sacramenti aspectu animum recepissent, & nisi Iesuitę tanquam duces & ductores cohortium ponē sequentes effecissent, vt hostibus imperterritō pectore obuiam irent? Putasne, opus fuisse oleum addere igneę militum bili, vt irruentium aduersariorum impetum reprimerent, seque suamq; vitam in summum discrimen adductam defenderent?

Immane mendacium Arnaldi.

Quingenti illi Franciscani trucidati, quingenta sunt mendacia, quinque verbis & paulò pluribus syllabis comprehensa. Vix arbitror in Oceano, qui illas insulas alluit versari balenam tam fœcundam ouis, quàm tuum os mendaciis. Quamuis autem verum esset, peremptos fuisse, num propterea Iesuitarum suafu & impulsu id accidisset? Quale scelus, affirmare, interitum paratum quingentis Catholicis, quingentis Sacerdotibus, quingentis Religiosis? Ministri sunt, Arnalde, qui eiusmodi Catholicorum carnificinam & laniationem suadent & persuadent, qui Sacerdotes & Religiosos execrantur, persequuntur, infamant & trucidant. Nimis horribilis & prodigiosa est tua mentiendi & criminandi cupiditas: hinc opportunè mones, vt, te talia narrante, arrigamus aures: mira enim narras, & digna, quæ audiantur auribus arrectis, neque possent ingenium subire obiectis clathris ferreis, multoque minùs foribus obsecratis. Sed dolendum

dum est, aures tam minutas, quales Europæis, non esse satis idoneas & patulas mirificis tuis istis narrationibus capiendis: Veterum Indorum auribus nobis opus esset, quorum altera utebantur loco lecti, altera tegimenti & straguli: eiusmodi auribus hîc opus esset, & quidem incrustatis munitisque, ut vocis tuæ impetum sustinerent, quæq; os & foramen tam latum & hians haberent, quàm tormentum æneû grandius & vastius, ut figmentis tuis aditus & initus faciliior & expeditior pateret. Hac rerû præclarissimarum narratione absoluta, latû pœana canis, & ad solitas apostrophas & epiphonemata conuersus, inquit: *Eia itaq; insignis atq; indomita Franciæ nobilitas: accingimini tandem & pergite porro non magis exercitus vestros iungere, quàm animos. Dicere solebat Alexander Antipatrum quidem foris albere, at rubere tamen intus, &c. Mores nobis risum, Arnalde: Nam tua insigni eloquentia & facundia, nobis ad viuum repræsentas Gallum Indicum, quando in regno suo in orbem sese erectis plumis circumagit, pauonis in morem.*

CAPVT LXII.

Refelluntur mendacia ex India ab Arnaldo allata.

SED iam videamus, quid ex Indiis & Peru adferas, inde enim aduolas, his verborum monstris onustus: *At subiiciet aliquis, ut fortè Iesuitæ Galliæ damni aliquid intulerint, certè Indis plurimum profuerunt, multiq; ibi claruerunt miracula. Imò omnino, & nobis quidem valde notandis: quippe qui ope Castilianorum suorum ferro, & igni vltra vicies centena millia innocentissimarum animarum peremerint; talium inquam, quas & ipsorummet historia agnellorum nomine insigniit. Paganismi quidem fibras plerasq; extirparunt, sed non, hercle, conuertendis hominibus illis à Religione nostra alienis, sed eisdem crudelissi-*
me ex-

Obserua lector
impudentia hu-
ius forensis ra-
bulæ.

mè excarnificatis. Hæc de Indiis De Peru sequentia. In Perua-
na regione, publico passim foro, ergastula extruxerant: & ea quidem
capacitate, ut mille simul facile concluderent, ibi milites eorumq; lixæ
ac caculæ fideculis, equuleis, pngulis, laminis candentibus, scuticis de-
niq; & omni tormentorum genere miseros illos discruciabant, uti vel
sic thesauros suos ipsis patefacerent. Quare etiam iidem, si casu, quo e-
uasissent, petitis montibus, sponte se dabant in laqueum, suspensis pri-
us aut suffocatis, elisisq; iuxta se vxoribus ac paruulis liberis. Quin-
imò monstra illa tyrannica non secus ibi venationes instituerunt ho-
minum, quam apud nos solet ceruorum aprorumque, obiciendo ho-
mines canum instigatorum moribus, sed & tigribus obiecerunt con-
sumendos, ablegantes melis ceræq; inuestigandæ causâ in horrendos sal-
tens: Tiberonibus item; dum margaritarum cupiditate, adigunt eos
ferocientis pelagi maximè deuios tentare sinus.

Quando Iesu-
ta uenerint in
Brasiliam.

Legistine ynquam historiam Indicam? Intellexistine?
an memoriæ mandasti? Notasti tempus? an perpendisti
quid legeres aut diceres? Tam immaniter & barbarè in bar-
baros sæuitum non est, nisi ab anno M. D. XXIV. vsq; ad
annum M. D. XXXI. quo Carolus V. immanitati & sæuitiæ
finem imposuit, rescripto æquitatis pleno pro Indis dato.
Ostendi superius, Societatē natam anno M. D. XL. si non-
dum erat anno M. D. XXIV. nec anno M. D. XXXI. quo-
modo poterat apud Indos tanta crudelitate in miseros de-
bacchari? Et licet Iesuitæ eodem tempore vixissent, incre-
dibile tamen est, homines professione Religiosos tam effe-
ratos fuisse futuros, quam tu illos depingis. Quod si non
sufficit ista præsumptio & opinio firmata ex hypothesi, suf-
ficiat experientia petita ab anno M. D. XLIX. quo in Brasi-
liam uenerunt cum Lusitanis, quos nulla historia tam imma-
nium facinorum insinuat, qui etiam sedecim plus minùs
annis postea cum Hispanis in Peru Mexicum & Floridam
nauigarunt, vbi non modò religiosissimorum, sed & hu-
manissi-

manissimorum nomen & existimationem adepti sunt. Ista enim experientia perspicue demonstrat, meras fabulas esse, quæcunq; hîc effutiisti: nec extitit vllus Historicus, qui vel minime crudelitatis in Indos exercitæ Iesuitas notet: Imò non pauci tuæ sectæ crebro commendant charitatem & studia Iesuitarum in illos Paganos. Qua igitur fronte, quo stilo, quo calamo talia chartis illinere audes? Qua mente dicis, Iesuitas vltra vicies centena millia capitum innocentissimorum perdidisse? quæstiones publicas exercuisse? venatum iuisse homines, eo modo, quo itur venatum ceruos? Perhorresco perpendens improbitatem & nequitiam tuam incredibilem, stantq; comæ, & vox faucibus intercluditur, dum hæc lego. Erātne hæc tibi scribenti contra Iesuitas vis & facultas recipiendi animam, & respirandi? Annon facies expalluit? Annon ex manibus elabebatur calamus? Annon in calamo exarescebat atramentum? Hæc sola de Indis narratio, pro dît, te hominem mendacem & sycophantam esse mentis planè amentis & profligatæ, quiq; nihil pensi habeat scribere & dicere falsissima & turpissima, sine respectu vel sui, vel alieni honoris, dummodò calumniandi copiosa materia subministratur.

Quando suprà mentiebaris, quingentos Franciscanos operâ Iesuitarum interfectos, existimare quis iure poterat, te iam ad supremum mendaciorum quasi culmen adscendisse: sed *plus vltra* semper progredieris: à quingentis ad vicies centena millia procedis. Bone Deus, adeone extra veri honestiq; orbitam excessisti, vt linguam laxares effutiendis tã manifestis calumniis & sycophantiis in Iesuitas? Omnium Historicorum & librorum monumenta quinq; orbis partes, & totum nostrum æuum laudant, prædicant, extollunt Iesuitarum in conuertendis Indis labores, studium, & industriam susceptam non sine ingenti omnium Christianorum

Iesuitarū in In-
dia labores &
fructus.

gaudio & solatio. Et tu tam effrons es, vt te non pudeat tot & talia mendacia proferre in conspectu totius orbis, quantumuis licet repugnante & tremente tua conscientia? No- uit & latatur Iapponia, Iesuitarum sudore, vltra vicies cen- tena millia hominum ad fidem Catholicam conuersa, & in praesenti isthic plusquam quadringenta millia hominum in Christo per Baptisma renatorum, vitam Christianis legibus dignam agere.

Calecutij, vbi Cacodemō aspectabili forma sese adoran- dū exhibebat, formā adeo terrifica, vt vix vllō penicillo ex- primi posset, multę hominū myriades, ex faucibus saeuissimī illius Tyranni creptę, Christo iā seruiunt, crucēq; colunt, ido- lo, cō vnde venerat, remisso. Goēnsis etiā ora, quę Francisci Xauerij, generosi illius athlete, reliquias multis miraculis illu- stres possidet, Iesuitis secundū Deū suam salutē fert acce- ptā Christiani, Palaestina, Græcię, Ægypti, multarūq; partiū Africae, Iesuitarum opem non modō senserunt, sed & pas- sim praedicant. Polonia & maximē Cracouia, Regni caput, videt & miratur Iesuitas animabus ad obsequium Dei, non ad exitium capiendis semper intentos, hæresibusq; expu- gnandis perpetuō occupatos, quorum plures quā du- decim toto cælo diuersæ aliquando non modō in vna regi- one, sed etiam in vna vrbe, imō etiam in eadem familiā re- periuntur: tu tamen adeo effrons es, vt Iesuitas multa ho- minum millia trucidasse dicas. Hungaria, Transyluania, Ger- mania superior & inferior, Flandria, & totus Septētrio gra- ta mente praedicat beneficia à Iesuitis accepta, & Ecclesiæ Dei præstita. Prætereo Hispaniam, de qua ne verbulū qui- dem audire potes: prætereo Galliam, Italiam, Lusitaniam; te per nouos & antehac incognitos mundos vagantem se- quar, per Brasiliam inquam, Mexicum, Peru, finitimasque regiones, quæ daemonis tyrannide, vt in Calecutio oppres-
sa,

sæ, eidem veteratori innumeros homines sacrificare solebāt, vt non tantum animabus, sed & corporibus exitium adferret: omnes istæ prouincię norunt & testantur, Iesuitas tot ibi doctrinæ, pietatis, & benignitatis monumenta statuissē, totq; trophæa, victorię reportatæ argumenta, erexissē, quot sunt loca, quę instituerunt. Indi q; neophyti, has ob causas Iesuitas tanto amore prosequuntur, & tanta veneratione colunt, vt cum ad se venturos audiunt, effusi ex oppidis pagisque suis, & in vnum agmen coacti, obuiam procedant, tanta amoris & reuerentię significatione, quanta fieri potest maxima: Neque id Christiani duntaxat faciunt, sed & ethnici, hominesq; planè syluestres & efferati, qui cum sæpè in Iesuitas per auia & deuia nemorum oberrantes incidissent, non modò nihil damni intulerunt, sed & magno amore exceptos benignè habuerunt, & in viam reducerunt: omnibusq; Indis compertum est, se à Iesuitis amari, & varijs subsidijs subleuari, non modò quoad animam, sed etiā quoad corpus, quippe quorum precibus & interuentu sæpè violentas militum manus euaserint.

*Amor Indorum
in Iesuitas.*

Populiniæ etiam, vt multos alios Historicos, eosq; Catholicos præteream, innocentie Iesuitarum suffragatur, verq; scribit, crudelitatem illam, qua Hispani in illis oris vfi, duplicuissē Iesuitis, cæterisq; Ecclesiasticis, quos secum ducebant, semperq; lenitatem, mansuetudinem & clementiam suassē; tu tamen his publicis testimoniis, his tam præclaris charitatis & Christianę benignitatis actionibus totū terrarum orbem fulgore suo illustrantibus, nihil absteritus, persistis constanter in tuo mentiendi & calumniandi proposito; ita, vt non verearis de Iesuitis ea mandare literis, quæ vix fidem mererentur, etiam si Tartaris, Mammalucis, Cannibalis, & id genus aliis omni humanitatis sensu destitutis tribuerentur.

CAPVT LXIII.

Cur Arnaldus adeo oderit Iesuitas.

ED vnde tanta tibi in Iesuitas acerbissimi fellis copia? vnde istud odium tam inextinguibile, quo in illos exardescis? Nescio quis sis, neque ante tuam Inuectiuam quidquam de te audieram: arbitror tamen, nihil tibi à Iesuitis iniurię illatum, quod te tantoperè exstimularet, & ad Iesuitas inuadendos excitaret: sed video manifestè, odium tuum non in vnum, sed in omnes ferri, atque adeò non *personale*, sed commune esse, neque ex causa priuata nasci, sed ex publica. Odisti Iesuitas odio illo generali, quo improbi bonos, quo hæretici Catholicos, quo lupi oues. Istud odium vlulatus tuos elicit, spumasq; tibi concit, & dentes ad mordendum & dilacerandum exacuit, osq; distorquet, vt aliquo tandem modo Iesuitarum famę & existimationi labem aspergas. Odiū hæreticorum & tuum eiusdem rationis & classis sunt, & ab vno eodemq; auctore profecta, & in eadem officina ab eodem Vulcano cusa. Odio prosequuntur omnes veri nominis Catholicos, magisq; adhuc Religiosos, sed præ cæteris omnibus Iesuitas, hinc omnes suas disputationes omnes chartas, omnia sua mendacia, omnia veneni genera, omnia fulmina & tonitrua in Iesuitas effundunt, potiori temporis parte inducias faciunt cum cæteris familiis Ecclesię Dei, cum ista nunquam: doctrinam Ecclesię Catholicę non ampliùs vocant nomine suo, *doctrinam Catholicam*; sed *doctrinam Iesuiticam*: Iesuite meta sunt & scopus, ad quem hæretici omnem furoris impetum destinant, in quibus solis ipsam quoque Ecclesiam toto mundo diffusam expugnare, vel certè oppugnare velle videntur, quod tu in Inuectiua tua, velut

velut in quadam epitome, clarissimè ostendisti. Neq; enim contra alias Religiones quidquam dixisti, etiamsi omnes debellent hæreticos, omnesq; tibi aduersentur, in solos Iesuitas virus linguæ & mentis tuæ eiacularus es.

Causa istius odij hæreticorum & tui inde oritur, quia Iesuite & hæretici hodierni ex diametro opponuntur; eodem tempore prodierunt, sine & vsu contrario; in eadem familia progeniti sunt, contrariis tamen stirpibus & stemmatis, & in Christiana Repub. effectuum planè repugnantium auctores sunt, mirabili supremi rerum moderatoris sapientia; quæ factum, vt in hoc vniuerso procrearentur res, inter quas capitales & indefinentes inimicitie, vt vna aduersus aliam homini remediò & saluti, omnes verò ad amplificationem diuinæ maiestatis & potentie essent: stannum aduersatur omnibus metallis, neque coniungi potest aliis, siue auro, siue argento, siue æri, siue cuicunque alteri, omnia corrumpit societate sua. Caulis & quercus tantas inimicitias exercent, vt si in eodem loco plantentur, necesse sit alteram emori. Africa serpentum ferax est, sed ciconias, aliasq; id genus aves longis inuisas colubris submittit in subsidium. Mures & glires, fures domestici, in ipsis ædibus & sedibus nostris gignuntur; sed in iisdem quoque generatur & alitur catus, cui à natura & primo ortu indoles & anima data, quibus latebras perscrutetur, & expeditionem per omnes domus angulos suscipiat, & velut rerum capitalium vindex, furtaq; furum & prædas prædonum, tempestiuus supplicijs coercet & mulctet. Condidit Deus, teste S. Augustino, has

*Lib. 11. de ciuit.
ca. 18. D. Ba-
sili. homili. 9.
Hexame.*

antitheses & naturas oppositas, gratas & ingratas, iucundas & iniucundas, vtilis & noxias, vt magis elucesceret boni splendor oppositu mali, & excellentia pulchritudinis, obiectu turpitudinis, vt quæ mundo innotesceret, Deum vt omnipotentem, ita etiam optimum & sapientissimum esse,

qui omni malo antidotum parare & opponere nouerit, cuiusque singulari prouidentia bonum non modo in essentia & natura cuiusque creature appareat, sed etiam in ordine & relatione mutua vnius ad alteram, eo modo quo in symphonia diuersę voces ad se mutuò ordinantur: qualibet seorsim etiam spectata bona est, sed melior & gratior fit conuentus ex illis omnibus conflatus.

CAPVT LXIV.

*Deum semper opposuisse oppugnatoribus Religionis
propugnatores.*

DEVS homines in societate humana, & maximè in Ecclesia, non efficit improbos, sed improbos in ea esse finit. Nam hominem regit nature sue conuenienter, tribuens ei arbitrii libertatem, vt aut virtutem sequatur, aut vitium: quo fit, vt nonnulli eligant bonum, & fiunt boni: alii malum, & mali euadunt, ratione illius electionis: Sed Deus adeò bonus est, adeò potēs, adeò sapiens, vt quemadmodum in rebus naturalibus ab initio mundi præparauit naturaliter cōtraria media contra malum naturale: ita etiam in sua Ecclesia, quando permittit in ea aliquod malum morale & spirituale oriri, de remedio etiam sine mora prouideat, & inde eliciat, quod & ad utilitatem proborum, & ad splendorem sui honoris faciat, & nisi posset mali damna resarcire, & ex malo bonum elicere, neutiquam illud permetteret.

Temporibus Cæsaris Augusti, quibus ob scelera & flagitia mortalium, Dei nutu & permissu, Imperium Romanū, hoc est, Ethnicismus & Idololatria, in flore erat, totusq; mundus densissima caligine circumfusus, re quauis propemodum ad diuinitatem per suam stultitiam cuncta, Deo vno &

VRO

vero deserto, omnipotens ille filium suum hominem factum & mortali carne indurum in mundum misit, solem & lucem totius mundi, vt fulgore suo tenebras illas disliceret, suaq; dextera omnipotente vniuersum illud cōmentitiorum Numinum agmen debellaret & profligaret, stygisq; regnum prædæ & direptioni exponeret, & veritatem tandiū a ter-
ris exulem reduceret, vinculisq; solutis humanum genus in libertatem assereret. Dehinc triginta tribus annis prope-
modum elapsis, permisit patrari scelus, quo nullum horribi-
lius neque erit, neque ab hominum memoria fuit, necem, inquam vnigeniti sui filij, quod facinus in se quasi conclu-
sam gerebat omnium facinorum magnitudinem & atroci-
tatem. Quemadmodum enim in Repub. nihil scelestius, quàm ipsius Reipub. capiti exitium moliri, tandemq; re-
ipsa afferre: ita etiam nihil detestabilius vnquam cogitatū, dictum, factumue fuit, quàm filio Dei violentas manus ini-
cere, & ad supplicium tam infame & probrosum rapere, ita, vt meritò quis affirmet, peccatum hoc & hominum & An-
gelorum intelligentiam longissimo interuallo superare. Ex hoc tamen summo & inenarrabili malo elicuit Deus summū bonum, hoc est, redemptionem salutemq; mundi & glo-
riam cæli.

Trecentis circiter annis post aduentum & mortem Sal-
uatoris nostri, descuerunt ab Ecclesia, & velut lolium ex
fœcundo agro enati sunt Ariani. His pestibus misit Deus S. Basilium &
obuiam S. Basilium & similes, S. Antonium, S. Athanasium, alij oppositi A-
S. Hilarium. Paulò post exorti sunt Iouinianus, Manichæi, rianis.
& Pelagiani: istis oppositi sunt S. Hieronymus, S. Ambro- S. Augu. Hier.
sius, S. Augustinus, & alii huius clasis generosi, & infracta Ambro. & alij
virtute milites Ecclesiæ Catholicæ. Deinde exstiterunt Go- Manichæis &
thi prædones mundi, & generale diluuium orbis terræ Se- alijs.
ueriani, Christolytæ, & aliæ labe & maculæ Christiani no-
minis,

S. *Benedictus.*

minis, quibus coërcendis excitatus est magnus ille Benedictus, Pater innumerabiliū Antistitum & Religiosorum Ecclesię sanctę, qui & ipsi aduersus fidei hostes multis rebus supra naturę vim & ordinem patratis, Ecclesiam mirificè illustrarunt.

S. *Bruno.*

Paulò pòst vt Ecclesiastica disciplina, & nominatim Monastica intepestere, & zizania vanitatis fermè triticum prefocare cæperunt, excitauit Deus magnum illum cælestium rerum indagatorem & contemplatorem S. Brunonem, quę infinitis quoq; filiis spiritualibus auxit, qui deserta vrbium, tanquam satores diuinitus missi conferrent, rerumq; superarum contemplationem excolerent, contra insanas hominū malorum; & nihil minùs, quàm de cælo solicatorum cogitationes. Non diu ab exortu & aduentu huius sancti athletę, excitauit dæmon in Ecclesia magna schismata, magnasq; dissensiones, quibus sedandis misit Deus S. Bernardum, & illam cui à Bernardo nomen familiam. Non longo pòst tēpore prodierunt Albigenes, quibus debellandis suscitauit Deus S. Dominicum & S. Franciscum, duo illa præclara Ecclesię lumina.

Origo Societatis IESV.

Antitheses Ignatij de Loiola, & Martini Lutheri.

Nostro tempore, vt viri sapientes obseruant, & maximè D. Genebrardus, Archiepiscopus Aquensis in Prouincia, cum Dominus permisisset spargi venenum, mox etiam antidotum dedit. Martinus Lutherus ab Ecclesia discessit, vt Ecclesiam impugnaret; Ignatius de Loiola ex mundo recessit, vt mundum debellaret. Vterque ab Ecclesia initio re-natus & genitus in iisdem visceribus, ambo ex eodem spiritali vtero procreati, & quidem eodem tempore, vt gemini Esau & Iacob. Lutherus, vt Esau factus grandior à damone instinctus & impulsus est, vt Ecclesię turbo fieret, animabusq; perdendis, & ad sempiternum exitium detrudendis administer. Ignatius tanquam Iacob, & indefessus miles cli-

Ies eligitur à Deo, vt pro Ecclesia pugnet, animarumq; salutem procurandę diligenter aduigilet. Lutherus pacificum Religionis portum deserit, vt turbis & tumultibus mundi sese implicet, vel potius vt mundum turbis & seditionibus cõpleat. Ignatius deserit arma temporalia & castra mundi, cum vt ipse pacem spiritualem comparet, tum vt eandem aliis annunciet. Alter valedicit vitę Monasticę, & cultus victusq; asperitatem commutat cum deliciis & voluptatibus carnis, à ieiunio ad epulas, ab humilitate ad vanitatem, à paupertate ad auaritiã, ab arcta disciplina ad dissolutionẽ gradum faciens; & vt omnem obtemperandi legem & voluntatem tollat, imò pedibus conculcet, vt absque metu & rubore in omne turpitudinis genus sese immergat, bellum indicit supremo Ecclesię capiti, & in illud totis viribus & copiis irruit. Ignatius abdicat se deliciis, honoribus, & diuitijs huius vitę, & voto nuncupato adiungit se Imperatori suo & capiti Ecclesię, hominesque sub signo Vicarij Christi pro Ecclesię bono militaturos conscribit. Lutherus in campum educit phantasmata & deliramenta Arii, Manichæi, Donati, & omnium veterum Diaboli satellitum, nouumq; exercitum contra Deum cogit. Ignatius copias suas colligit, & præeuntibus Sanctis Ecclesię Doctoribus eo ordine disponit, qui & ad Lutherum fugandum, & ad omnes Lutheranas cohortes profligandas maximè conducit. Lutherus conatur mundum implere improbis hominibus, & quidquid in Religionis horto boni satum & eductum est, id stirpitus euellere: At Ignatius in id incumbit, vt Religiosę familię, hoc est, virtutis & eruditionis seminaria, passim instituantur. Porro quemadmodum duo hæc capita fuerunt opposita: ita etiam membra horum capitum studia in contraria tendunt. Hæretici concionibus, libris, colloquiis, mendacia passim spargunt vastandę Ecclesię. Iesuitæ concionibus,

libris, & colloquiis doctrinam Christi diffeminant, Ecclesie subleuandę & conseruandę. Ecce causas odij & hostilis animi hæreticorum in Iesuitas: Ecce radium diuinę sapientię, quę tam potens, vt malo exorto statim præparet pharmacum & antidotum, ex ipsoque malo tantam boni copiam procreet.

Quam ob rem hæreticus amare nequit Iesuitam, nec Iesuita hæreticum, nisi resipiscat. Ciconia citius cum colubris pacem inibit, elephas cū draconibus, agni cum lupis, quàm Iesuite cum Ministris & hæreticis. Hinc quicunq; spiritu Dei acti in hanc Societatem inscribuntur, singularem præ se ferunt alacritatem hæreticos expugnandi, non secus atq; generosiores canes venatici, quibus à natura insita cupiditas decertandi cum lupis. Mutuo igitur odio in se exardescunt, non tamen sine discrimine. Nam hæreticorum odium mali animi peius germen, finem quoq; & scopum malum spectat: ab odio enim veritatis proficiscitur; quam ita exosam habent, vt solis lucem noctuę & vlulę: hinc omnia sua eò referunt, vt veritatem tandem obruant & excindant; etiamsi fortassis multi sint, qui hoc adeò expressè & in particulari apud animum suum non constituent: sed hoc tamen nō obstat; conspirant enim saltem tacitè omnes ad veritatis expugnationem; idq; à dæmone incitati, sicut equus ab equite. At Iesuitarum odium in hæreticos diuinis legibus conforme est: non enim aliunde procedit, quàm ex turpitudine & deformitate vitij: nec in personam tendit, sed in vitij personę, quam hæresis veneno suo & tabe infecit. Odium hæreticorum in Iesuitas, simile est furori phreneticorum in suum Medicum: Iesuitarum odium in illos, simile est odio Medici in ægrum, quem quidem cruciat & exagitat sectione, vitione, varia potione, & id genus aliis medendi modis; sed eo fine & consilio, vt depulso morbo persanetur. Quare mi-

*Quale sit odiū
Iesuitarum in
Hæreticos.*

*Quale odium
Hæreticorum in
Iesuitas.*

re mi-

re mirandum non est, cur in Iesuitas rabiosi instar canis latratu & morsu insurgas: spiritus, quo agitaris, & natura, quę tibi sorte infelici obuēnit, directē spiritui & Iesuitarum naturę aduersatur. Nec mirum, si Iesuitę tanto conatu hęrescōn, potissimū huius ætatis, extirpationem & abolitionē vrgeant: id enim agunt instinctu illius spiritus, quem à Deo acceperunt, hęresibus cunctis contrarium, & ad illas de medio tollendas planē accōmodatum. Debellare enim hęreses, Iesuitarum labor, certamen & trophæum est. Nec mirum tot actionum generibus Iesuitas occupari, & quasi cuniculis actis, Ministros, totumq; ministerium subuertere vellet, cū vt Ministri dicunt, *omnibus rebus sese immisceant, omnia peruertant & corrumpant.*

CAPVT LXV.

Satis fit querelis quorundam Catholicorum.

ILLVD vehementer miror, esse Catholicos, qui fateantur quidem, Iesuitas Reipub. multum utilitatis adferre; conquerantur tamen, quod in rerū administratione nimis multa sibi sumant, quasi soli omnia agere & regere velint. Quorum oratio non longē abit ab oratione hęreticorum, qui palām & sine verborum inuolucris Iesuitas calumniantur. At isti dicunt; *Iesuitas omnibus actionibus sese immiscere, & sic calumniantur tectē & quasi sub velo.* Illorum oratio calumnia est, & quidem admodum dentata; horum, detractio, leuioris velut ictus & morsus. Hostium tamen nostrorum Catholici isti causam incōsideratē & imprudenter agunt, quibus nihil gratius, quā Iesuitas videre omni hominum generi exosos & inuisos. Iesuitę multa quidem munera sibi sumpserunt, & exequuntur etiā opportunē, instituunt iuuentutē, qui labor non mo-

Munera Iesui-
tarum.

dò Deo gratissimus, sed etiam his temporibus, quamvis arduus & difficilis sit, utilissimus & maximè necessarius ad stabilienda Catholicę fidei dogmata, & ad hæresin in ipsis suis fibris & radicibus adhuc delitescētem excindendam. Nec fugiunt munus tradendę Christianę doctrinę, concionandi, confessiones audiendi, ægros, afflictos, & eos, qui in carcere, consolandi, pauperum egestatem subleuandi, concordiamq; inter dissidentes redintegrandi. Conspiciuntur Iesuitæ in scholis, in templis, in cathedris, in carceribus, in triremibus, inter Catholicos, hæreticos, paganos, Turcas, vno verbo ubiq; vt in omnibus prodesse possint.

Quod si hæc & similia, quæ ad Dei gloriam animarumq; salutem agunt, sancta sunt, & verè Christiana professione digna opera; par est, vt Societatem hanc tam occupatam pro bono communi, magni pendant; hosq; tam pios conatus Iesuitarum, potiùs laudibus extollant, & ubiq; prædicent, quàm arrogantię & superflue operæ notâ insigniant. Non sedent Iesuitæ ad clauum Reipub. nec gubernacula tenent; sed ministrant, fugiuntq; non modo ciuile, sed & Ecclesiasticum regimen. Neque impediunt, quò minùs quiuis alius, cui ea mens, iisdem actionibus insistat & infudet; nec tam ex suo, quàm ex aliorum vsu & fructu tantos labores suscipiunt; ad ipsos præter laborem vix quicquam redit; totus prouentus redundat ad alios. Quis vnquam paterfamilias horto suo fœcunditatem crimini dedit? Quę ciuitas vnquam exprobrauit Medicis sedulitatem, qua ægros curant, & quidem gratis, nulla spe stipendii? Quantò minùs igitur Catholici indignari deberent ob fructus, quos Societatis hortus toti Reip. parit, & ob medellam, qua medentur infirmis.

At immiscent se statui, sue Reipub. ciuili negotiis. Status iste nō multis ab annis auctoritate & existimatione multum creuit.

Nam

Nam ex sententia *Machiauellistarum* cælum & terram complectitur, & præ illo nihili faciunt ipsum Deum, & si Deus impios horum conatus non retundat, nouam turrim Babyloniam in ipsis priscæ illius ruderibus & ruïnīs struent, spe Deum de throno suo deturbandi, & in locum illius *statum suum* substituendi. Status iste omnia ad se non trahit, sed rapit, totumq; mundum legibus frenare molitur, nec patiuntur isti politici & *statiani* (nouis enim sectis noua cudenda sunt cognomenta) vt quidquam suscipiatur pro salute animæ, pro fide, pro Religione, nisi cum respectu ad politiam, aut statum; si quid dicatur, agaturue contra hæresin, contra atheismum, contra alia scelera, & nisi oratio saccaro, melle, papauere, & sesamo condita & oblita adhibeatur, in *statum* scelus inexpiabile committitur.

At quid monstri hætenus inuisi & inauditi iste status est? *Quid sit status,* Aspiciamus propius, ne si fortè Iesuite eius negotiis sese immisceant, in istorum tanto zelo flagrantium indignationē incurrant. Si status nomine significatur regimē supremum temporale, Monarchicum, Aristocraticum, aut Democraticum, aut regimen subalternum Conestabilis, aut equitum Magistri, Gubernatoris, Cancellarij, Præsidis, aut alterius ex horum numero; arbitror neminem tam impudentem fore, qui dicere audeat, Iesuitas in officia & functiones horū statuum inuolare, cū ab his arceantur, & cōmunibus Ecclesiæ legibus, & suæ Societatis institutis. Nemo, inquit S. ^{2.} Tim. 2. Paulus, *militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Ministri hac ratione statibus sese ingerunt, nam bella mouerunt, milites cōscripserunt, pecuniam exegerunt, & similia munia ad statum & politiam propriè spectantia obierunt. Commentaria Domini de Monluc, Tribuni militum, fideliter hoc posteritati testantur. Iesuite non immiscent se huiusmodi negotiis: quod si nonnunquam reperiuntur in castris, viuunt & agūt

ibi, non vt milites, sed vt Religiosi. Edmondus Augerius erat in castris, cum Rupella obsideretur mandato Regis Caroli; non vt thorace ahenò tectus, gladioq; cinctus militaret, sed vt Sacrosanctum Missæ sacrificium celebraret, vt concionaretur, vt ægros & moribundos re & verbis consolaretur, utq; ex regulæ suæ præscripto summis & infimis, nobilibus & ignobilibus, ope sua præsto esset.

Domi verò & in vrhibus nihilo plus de Magistratuū officijs obeundis cogitant, sed quæq; munere suo fungi sinūt, id vnū curantes, ne ipsi suis desint partibus. Quòd si alios cohortant, vt vitā rectè instituunt, suasq; actiones ad Dei gloriam referant; si vitia eorum, quibus politiæ cura commissa prætextuq; status & politiæ Religionem pessundant, redarguunt: si Ecclesiæ variis calamitatibus præssæ, totq; ærumnis exercitæ, opem pro viribus ferunt; id non est, status & Reipub. munia sibi arrogare, sed boni Catholici instar cōmodis Ecclesiæ seruire, sine qua politia & cura status in Reipub. nihil aliud est, quàm corpus sine anima. Ad hoc autem præstandum obligantur omnes, qui Christiani sunt nō modò voce, sed & re, potissimùm illi, qui aliquem dignitatis gradum in Ecclesia obtinent, nisi tandem damnari velint tanquam desides & præuaricatores in domo Dei, & in ordinem illorum coniici, quos Dominus *Mercenarios* appellat, qui viso lupo fugam arripiunt, deserto in mediis periculis grege. S. Athanasius Ecclesiasticus erat, S. Bernardus Religiosus; quorum vocatio & vacatio tota spiritualis; nihilo minus cum viderent hæreses & schismata, quæ Ecclesiam diuexabant, loquebantur, scribebant, obsistebant, & nihil intentatum relinquebant, vt Religionem tuerentur, quam scelerati euertere conabantur. Si Iesuite suæ duntaxat vtilitatis cura tangerentur, optarent utique, vt ab omnibus negotiis expediti, quiete, & sine cuiusquam interpellatione Deo, sacra-

Ioan. 10.

sacra-

sacrarum literarum meditationi, caelestiumq; rerum contemplationi vacarent; sed tempus arma poscit: nubila, grando tempestates, quibus ecclesia conflictatur, serenitatem istam, secessum tam quietum minime concedunt. Remus potius sumendus, & ars nautica facitanda est, ut nauiculę Petri tantis fluctibus agitatę subsidij nonnihil afferant. Per multa agunt, quibus profectio tanquam iniucundis supersederent, nisi necessitas non otiosos, sed negotiosos flagitaret. Quidquid tamen agunt, nihil in *statum* & *politiam* committunt; cum ubiq; instituto suo conuenienter actiones suas instituant pro defensione Ecclesię; neque dant Reipub. iustam de se conquerendi causam. Cogitent igitur Catholici illi, etiam atq; etiam rogo, quid sibi velint, cum Iesuitas tanquam nimium sibi de alienis negotiis vendicantes traducunt; caueantque ne ipsimet fidem suam tam parui æstimando, Rempub. perdant, neue quærendo quietem terrenam, spe sua falsi, æternam quoque amittant.

Sed alios inuenire est, qui magis cum hæreticis sese conformantes, fatentur quidem, Iesuítas esse Reipub. vtilis; conducere tamen pacis custodiendę causam, ut ex Regno quantocyus abeant: non enim eorum abitu, mundum illapsurum ruiturum, mille enim quingentis annis absque Iesuitarum operâ mortales vixisse, victuros utique sine eadem imposterum quoque. Isti largiuntur aduersariis liberaliter, quicquid in optatis habent: sed si Iesuítę tempestatem, quę extitit, excitarunt, credo tam imprudentes non fore, ut discessum, vel etiam deiectionem in mare *Ionæ instar*, abnuant: quod in Tercera ipsis contigisse paulò antea optabas. Sed nego, bellorum fuisse auctores: imò affirmo, per ipsos, quã licuit, cohibitum, & sopitum cruentum illum Martis impetum.

Nullum adhuc in Gallia habebant Collegium, anno M.
D. LX.

Aliorum opinio
de Iesuítis.

*Caluinistæ sunt
auctores bello-
rum in Gallia.*

D. LX. quando Gallia sanguine ciuili madebat, & miserando incolarum suorum interitu tabescebat; quando omnes omnium locorum anguli, & ipsi aëris latissimè patentes cāpi resonabant, non tantum armorum strepitu, sed etiam clamoribus & eiulatibus virginum, viduarum, senum, infantium, Sacerdotum, laicorum, & innumeræ multitudinis; quibus omnibus laniena plusquam barbarica parata erat, quando Religio & Gallia in cineribus & ruinis templorum & altarium suorum penè sepultæ erant, vt vestigia, quæ adhuc extant, abundè testantur. Iesuitæ non excitarunt illas tempestates, nec illa incendia, nec illas furias terrestres, sed hæretici, qui ad perdendas, & sempiterno exitio demergendas animas, longè tetriores & immaniores pestes, quàm ad perniciem corporum, ex ipsis inferorum recessibus euocassent, nisi Deus grassantium furori Iesuitas, aliosq; viros probos obiecisset, ne vlteriùs procederent. Et qui dicunt, facilem fore iacturam Iesuitarum; illi seculi nostri calamitates neq; satis capiunt, neq; etiam diuinam prouidentiam nutantibus & labentibus rebus huiusmodi auxiliores (vt alios Religiosos antea actis temporibus) submittere solitam satis assequuntur. Nam licèt Iesuitarum opera solis scholarum parietibus circumscriberetur; tamen absentibus Iesuitis, experientia docebit, quantum beneficium Gallicæ iuuentuti contulerit Deus, quando tales Magistros misit, quales sanctus ille & cumprimis eruditus vir Ioannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, vehementer optabat, ad instaurationem illius Academiæ, totiusq; Ecclesiæ. Ducenti iam propemodum interfluxerunt anni. Clarè etiam constabit, quàm difficile sit, iuuentutem seculo tam deprauato rectè informare, & in officio continere, quamq; solertes & industrii hac in re aliarum professionum Magistri sint futuri. Si Iesuitæ tanta lectionum frequentia, confessionibus, exhortationibus, admoniti-

*Votum Ioan.
Gersonis.*

moniti-

monitionibus, industria & sollicitudine indefessa, studio perenni, totq; Christianæ charitatis exercitationibus lasciui-
uentis ætatis proteruiam vix intra recti limites coërcere po-
tuerunt; quid agent Doctores seculares, quibus nec eius-
modi mens, nec talia media & remedia, quorum potior pars
potius priuata, quàm publica commoda quærit?

Quòd si hanc viam ingredi, iisq; quibus antea carui-
mus, facile etiam impofterum nos carituros asserere veli-
mus, antiquis tenebris denuò inuoluemur. Caruit Ecclesia
trecentis annis S. Basilio, S. Gregorio Nazianzeno, S.
Chrysostomo, S. Hieronymo, & id genus aliis Doctoribus
& Religiosis; quingentis annis S. Benedicto & ab ipso cõ-
dita familia: plusquàm mille annis S. Bernardo & Bernar-
dinis, plusquàm mille ducentis annis S. Dominico, S. Fran-
cisco vnâ cum Dominicanis & Franciscanis: Annè igitur
Deo huiusmodi adiutores Ecclesiæ subministrante quisquã
prudens dicere potuisset, nihil opus est his auxiliis & sup-
petiis? mundum enim eis hætenus caruisse, & futuris etiam
ætatibus sine incommodo carere posse; neq; enim ab his
Vniuersi salutem pendere? Neq; alicuius roboris est hoc ar-
gumentum: *Caruimus antea hoc vel illo; sine damno igitur eodem
posthac quoq; carebimus*: quia nouis necessitatibus, opus est
nouis auxiliis. Iuuenis florente æuo multis caret, quibus se-
nio iam confectus nō sine incommodo careret. Mundo ad-
huc recenti & à suis primordiis non longè progresso, moris
non erat vsque ad tempora Noë vesci carnibus, vel adhibe-
re potui vinum. Cur mos hic antiquatus desit? Cur Medi-
ci profitentur carnem nostram sine carnis esu deficere, vi-
numq; conuiuiorum animam esse? Nauium vsus incogni-
tus mansit vsq; ad ætatem Noë. Homeri & Virgilij memoria
nesciebatur vsus & vtilitas *acus nautica*, vt altum classis secu-
ra teneret; hinc littus semper legebant, vt videre licet in ve-

terum nauigationibus, etiam *Aeneæ*, quæ à *Virgilio* descripta. Num propterea relegenda sunt littora, magnetisq; inuentum diuinum, nauesq; repudiandæ, dicendumque, iis nihil opus esse, vtpote quibus mundus multis annorum cēturijs caruerit? Non dubito, quin *Gallia* consistere possit sine *Iesuitis*: Caruit rebus magis necessariis, sed suo damno: Caruit quingentis annis cognitione Dei, sicut *Turcia* caret *Christo*, *Anglia* & regiones hæreticæ fide *Catholica*. Fides non pendet à *Iesuitis*, quippe illis antiquior, & mater & Domina eorum; pro fide tamen conseruanda & amplificanda *Iesuite* nullos labores recusant. *Deus*, inquires, *alios in illorum locum sufficiet*. Potest id quidem, quia omnipotens; sed forte non substituet, vt puniat ingratos, qui tanta leuitate repudiarunt, quos ipse vt idoneos Ecclesiæ suæ defensores miserat. Nihil sine causa facit, neque quidquam etiam mutatur absq; causa. Iudicauit necessarium, vt Ecclesiæ suæ *Iesuitas* mitteret in hoc mundi occasu. Qui hoc consilium & auxilium contemnent, contemnentur vicissim à Deo, qui in interitu quoque illorum ridebit, & *Iesuitas* aliò transferet, vt ingrati poenas luant, privati & fructu & vmbra arboris illius, quæ vberes fructus in aliud trāslata solum proferet. *Iesuite* quidem facile carebunt *Gallia*, nam totum mundū patriam habent, & honorificentius alibi accipientur, quàm in *Gallia*, maximè si à Ministris regatur, cælumq; promerebuntur in desinenti diuini cultus amplificatione. Vt pacem cum hæreticis ineant, fieri nequit; nisi mentem sanam exuant, propter rationes, quas suprà exposui,

CAPVT LXVI.

Refelluntur calumniæ, quibus Arnaldus Societatis nomen impetit.

Postquam

Ostquam caninis tuis dentibus totum Societatis corpus lacerasti, orationem conuertis ad eius nomen, & Iesuitas tanquam arrogantes & superbos calumniaris, quòd se Iesu socios faciant. Hannibal Codretus, inquis, libello quodam impresso Lugduni aperte scribit, Societatem Iesuiticam suum inde nomen habere, quoniam à Deo asciti sunt contubernales, datiq; filio eius Iesu Christo, qui ipsos indiuiduo suo sibi assūperit comitatu: Quot verba, tot mendacia & calumnie. Nullus extat liber Hannibalís Codreti, exceptis breuib; Rudimentis, quę debebas edidicisse, ne tot solœcismos cōmitteres. Vir est ea doctrina, virtute & prudentia præditus, vt huiusmodi nēnias publicasse iure censi nō possit.

Mendacia Arnaldi,

Alio tuę Actionis loco: Retinuerunt, inquis, nomen suum, seq; uocari passi sunt Iesuitas, expresse alioquin inhibitum, tanquam quod propriè reseruandum Saluatori orbis, nullis vnquam vlla inuentis memoria, qui id sibi aut speciatim applicarent, aut cum pluribus in commune. Semper manes Arnaldus. Nomen Iesuite non est nomen Saluatoris, sed Iesus, & anno M. CCC. Lxvij. fuit institutus Ordo Iesuatorum: non igitur verum est, neminem vnquam Christianorum vsurpasse sibi illud nomen: nā vnus aut alterius tantū literule discrimine distant vocabula Iesuite & Iesuati. Sed videamus originem huius super nomine contentionis, postea eam discutiemus. Originem ducit ab hæreticis fratribus tuis: est enim hæc vetus hæreticorum cantilena: Kemnitius, Boquinus, & alij buccinatores multò ante te, hanc tubam inflarunt, & in Iesuitas irruerunt, arrepta occasione ex Societatis appellatione, quos imprudentia quadam secuti sunt nonnulli Catholici, quorum causam si tu iam tueri vis, respondebo, Summum Pontificem fuisse, qui nomen hoc Societati imposuerit, & Oecumenicum Concilium, quod impositum approbârit, quod satis esse deberet ad imponendum ori tuo silentium, nisi a-

Ordo Iesuato-
rum.

In Cratyl.

Quis Societati
nomen imposu-
erit.

Finis Societatis

deò ad calumnias & mendacia hîaret : impositum enim ab huiusmodi auctoribus, sub eorundem tutela manet, taliq; patrocínio nititur, vt res, cui nomen inditur, maius & certius desiderare nequeat. *Nomen*, inquit Plato, *datur à sapientibus, & ab iis, qui auctoritate pollent.* In Ecclesia Catholica nemo scientia & auctoritate magis eminet, quàm caput Ecclesie Pontifex, qui à Deo, cuius ipse Vîcarius, nullius mediî interiectu regitur & instruitur: Neque nobilior vllus est cõuentus, quàm Patrum & Doctorum Synodus. Hoc igitur Ecclesie caput nomen Societati indidit, idemq; Synodus vniuersalis suffragio suo approbauit. Nec dubito, appellationem hanc diuinitus fuisse inspiratam, cùm rei naturam appositè admodum explicet. Nam nomen hoc, salutis nomen est, cui procurandæ & promouendæ, Societas à primo suo ortu penitùs sese consecrauit, cui finis & scopus, ad quem collimat, non tantùm propriæ perfectioni & salutî cū diuina gratia vacare; sed cum eadem impensè in salutem & perfectionem proximorum incumbere. Nomen hoc omnibus commune est, & pro omnibus: Societas hæc tota aliena commoda spectat, omnium commodis studet, nemine excepto, & in omnibus locis. Quamobrem rectè nominatur Societas *salutis & communitatis.*

Hæc responsio Catholicis satis esse debet. Nam qui vltèriùs progredi, & curiosè causas inuestigare conatur, is & Christianæ modestiæ limites transilit, iudiciûq; Summi Pontificis & vniuersalis Ecclesie irreuerenter & impudenter discutit. Quando Rex Ducis, Comitû, Marchionis, aut alterius dignitatis titulum & cognomentum alicui, arbitrato suo, impertit, haud æquum facit subditus, si factum sui Regis in quæstionem & examen vocet: Principi id faciendi ius & auctoritas est, factiq; sui causas nouit. Catholici igitur huic responso acquiescere possunt, imò & debent. Sed quia
Catholicus

Catholicus non es, neque esse vis, ne fias *Hispanus*, alia ratione tibi satisfaciendum est, vt tandem acquiescas, & ne aegritudine, quam ex hoc nomine capis, eneceris. *Nomen hoc*, inquis, *plenum est arrogantie*. At ego dico esse humilitatis, *Quale nomen sit nomen Iesu*, deuotionis, suauitatis, & totius felicitatis. Nomen humilitatis: quia Societati in mentem reuocat, vnde & à quo auctore, quidquid habet, possideat, quæ agnitio non infima pars est Christianæ humilitatis. *Societatis Iesu* vox subiicit animo, Societatem hanc à Iesu cœptam fundatamque, & omni illo, quo floret, ornatu, donatā. Quando Apellis imaginem videmus vel audimus, nihil aliud cogitatione formamus, quàm Apellis arte & manu pictam; Estque sacris literis modus ille loquendi admodum familiaris, qui à rebus creatis ad ipsius Creatoris cognitionem ducere solet. Hinc cum Philosophi, rerumque naturalium studiosi, dicere consueuerunt, naturam *pisces gignere*, naturam *producere lapides*, Scriptura quasi locutionis illius correctrix, Deum *pisces & lapides* procreare dicit. Licet autem modus loquendi, quo Philosophi vtuntur, accommodatus sit causis proximis & secundis in memoriam reuocandis; alter tamen longè rectior & melior est, cum nos ad primam illam, omniumque causarum causam eleuet. Si igitur Iesus omnis boni, atque adeo huius etiam Societatis fons & auctor est, quis appellatorem hanc iure culpet, cum primi parentis & fundatoris recentem memoriam semper conferuet? poterat nominari ab Ignatio Religio Ignatii vel Societas illorum, qui cum Ignatio Religionis huius fundamenta posuerunt: Sed Ignatius & socij maluerunt nomen primi auctoris, quàm suum Societati præscribere.

Cur sit dicta Societas Iesu.

Præterea nomen hoc est nomen deuotionis & pietatis: nihil enim illo gloriosius & sanctius in cælo ac in terra: nomen quod semper hære in corde, in ore & omnibus no-

Coloss. 3.

stris actionibus prenotari debet, vt monet sanctus Paulus: *Omne, quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes Deo & patri per ipsum.* Si Iesuite vocarentur Iesus, aut socij Iesu, vt tu in tua mendaci glossa dicis, non sine causa fortassis affirmares, modum istum loquendi arrogantia tumere; sed multum interest, inter priores illas appellationes & hanc: *Ex Societate Iesu, seu societatis Iesu Religiosus, Sacerdos, Presbyter*: sicut multum interest, vtrum quis vocetur Rex, an homo seu subditus Regis. Nā illud supremo duntaxat Principi competit, hoc administris, & iis, qui sub Regis imperio. Hinc cum agis, *Retinuerunt nomen Iesuitarum Saluatoris nostri proprium*, tuam stupiditatem & inscitiam ridendam exponis: quia *Saluator* non appellatur *Iesuita*, nec Iesuite *Iesus*.

Maximam porrò pietatis laudem merentur primi Societatis parentes ob singularem animi erga hoc sanctissimum nomen affectum: imitati videlicet sunt veteres sanctitate & doctrina conspicuos, quibus nomen hoc semper in amore & veneratione. S. Paulus singulas fermè epistolarum suarum periodos hoc nomine exornat: & cum pronuntiatur apud Catholicos, nemo est, qui caput non nudet nominis huius colendi & adorandi causa: nec quidquam magis horret salutis nostrę hostis, quàm hoc nomen; nec sine causa: sapius enim, quàm libeat, hoc nomine torquetur. Hæretici Magistri sui vestigia sequuntur, nomen hoc in postremis ducunt, in quorum scriptis & libris non nisi rarissimè comparet, neq; magis id colunt, quàm nomen Lutheri aut Caluini, adeò, vt mirum non sit, si nomina seruorum aspernentur, quandoquidem ipsius Domini nomen contumeliosè spernunt.

Præclarum edictum Geneuensi.

Geneuę publico edicto prohibitum est, ne infantibus imponantur nomina Angelorum aut *Claudij* in derestatione Religionis,

Religionis, qua Catholici afficiuntur erga Angelos & S. Claudium, cuius sacrę reliquię illi vrbi nimis vicinæ stomachum hæreticis mouent. Piis & probis alia mens est. Amant & colunt seruorum nomina, sed præ omnibus nomen Domini; Quo amore ducti nomine illo insignierunt Societatem, quę quanta quanta huic nomini, eiusq; cultui propagando dicata est. *Sed nomen hoc, inquis, commune est, ac proinde non usurpandum à particularibus.* Imò quia commune est, ideo etiam quibusuis id sibi vendicandi ius suppetit. Si totus mundus rectè nominatur Societas Iesu, & quiuis Christianus Iesuita; cur Societati huic nomen Iesu, Societatisq; membris nomen Iesuitem inuidetur? Si communis est fons, cur non illis quoq; inde haurire liceat? Si mensa Dei omnibus paratur, cur ipsi soli accumbere vetantur? Si Sol communis omnium est, cur radiis eius excipiendis & intromittendis non liceat fenestras aperire, luciq; aditum patefacere? Non ob id alios impediunt, quò minùs idem faciant. Quotquot baptizantur, accipiunt communem Christiani titulum, & tamen Christiani nomine, vt & Petri vel Ioannis appellatione quiuis gloriatur, sine iniuria communis. An metuis, ne Iesuitis hoc nomen usurpantibus, nihil aliis supersit? Inspiciens es & rerum diuinarum ignarus; quarum ea natura & conditio, vt cum omnibus & cum quolibet sigillatim sine vlla imminutione communicari queant. Sacrosanctum Christi corpus toti Ecclesię porrigitur, & cuilibet in specie. Nomen Domini omnibus in genere, & singulis in specie vtile est ac salutare: Miror, vnde tibi nihil cogitanti hæc tam inusitata Religio, & metus, ne nomine Iesu priueris.

CAPVT LXVII.

*Multis alijs Religionibus à Deo & rebus diuinis
nomina esse imposita.*

SED vt videas, te non veritatis ardore & amore, sed odio potiùs tibi & Ministris consueto, in Iesuitarum nomen & appellationem inuehi, memineris velim non paucas reperiri Religiones & Socialitates, quibus à Deo, rebusq; diuinis nomina imposita, nemine reclamante, nemine obloquente. Ex horum numero est Religio Trinitatis, sanctæ Crucis, sancti Saluatoris, Infantes sanctæ Trinitatis, Equites sancti Spiritus, Infantes sancti Spiritus, Filie Dei & Amici Dei. Parisiis & alibi permultæ domus nomen Iesu pro insigni habent. Memineris Geneuæ cudi aureos hoc nomine insignitos; & ex Christianis multi accipiunt nomen Saluatoris, quod à nomine Iesu diuersum voce & lingua, non vi & significatione. Accedit, quod olim extiterunt Religiosi hoc nomine insigniti, & Iesuata dicti, vt paulò antè diximus. In hos nemo vnquam linguam aut calamum strinxit: neq; quisquam est, qui Religiosis nomen hoc bono & sancto sine vsurpantibus id vitio verterit. Et tamen si Iesuitæ appellarentur Equites sancti Spiritus, si Infantes Dei, si Amici Dei, si Saluatores; toto conatu omnibusq; copiis insurgeres, tuisq; clamoribus cælum & terram repleres, deuocato ad hanc tam enormem blasphemiam, cælitum vniuerso cœtu.

Sed aduerte paulisper, si vales, animùm. Si licet domui priuata, in qua decem fortassis, aut non multò plures incolæ, appingere insignia nominis Iesu, quod sæpè fieri potest absq; magno cultu & veneratione, eamq; appellare domicilium vel hospitium Iesu; si Geneuensibus ius fasq; est, Collegio

Caluinistæ cudi
dunt Aureos no-
mine Iesu insi-
gnitos.

legio suo imponere nomen à nomine Iesu, quod sine dubio fit absq; religione & reuerentia illius nominis; cur non liceret, Societati toto terrarum orbe diffusæ, acceptare & retinere, pietatis causâ, nomen Iesu, à Summo Pontifice, & à Concilio Oecumenico sibi concessum? Si quis Dux militum suo in signo nomen Iesu pingeret, suamq; cohortem seu vexillum, vexillum Iesu nominaret; num arrogantis insimularetur? Haud equidem arbitror; quin potius à multis summis laudibus extolleretur.

Si ergo suo in vexillo hæc Societas hoc nomen præ se fert, quid habes, ô liuide, quod culpes & carpas? Fas scilicet erit, Geneuensibus auream monetam nomine tam salutari insignire, sine vlla reuerentia & cultu; & non licebit Iesuitis per huiusmodi momos, facere, quidquid boni in Rempub. conferunt, in nomine Iesu, hocq; nomine pietatis studio illustrare omnia cogitata, dicta & actiones suas ex Apostoli sententia & monitu, qui tam sedulus huius nominis cultor fuit? An non patientur isti obrectatores, vt Iesuite hoc nomine ad officium sese incitent, & in eodem contingant, & vt viso vel audito hoc nomine, nomine omnipotente, nomine salutis & felicitatis sese animent, ad alacriter decurrendum vocationis sue stadium, & ad animarum salutem procurandam? Nam præclarum nomen generoso pectore ad honestum stimulos addit, & indefinenter, ne languescat, impellit, oculis & memoriæ perpetuò obuersans, cum nihî sit, cuius difficilius obliuiscamur, quàm nostri nominis: Impellit, inquam, importunè quidem, sed suauiter, adigens ad benefacta, occulta quadam ratione, vel etiâ pudore. Cum Alexander Magnus in oppugnatione vrbs cuiusdam videret adolescentem nomen Alexandri ferentem: *Animose, inquit, ô commilito, fac facinus dignum nomine illo, quod geris.* Pari modo Iesuita hortabitur seipsum, & sapius his vel similibus

verbis alloquetur: Eia age, fac officium tuum in hac Societate Iesu, exere vires, vt facinus facias, nomine Ordinis tui dignum, ad honorem Iesu & salutem animarum, quæ præcioso sanguine I E S V tinctæ, imò rigatæ sunt. Hæc habui, quæ tibi Societatis Iesu nomen & appellationem calumnianti responderem: quæ si non modò in aures, sed & in animum demittas; æquè nullam causam ac veteres Germaniæ Prædicantes habebis, cur hoc Societatis nomine offendaris.

CAPVT LXVIII.

Utrum Iesuitæ sint Regulares.

VB finem, vt aculeos tuos omnes expromas, & Iesuitarum expulsionem vehementius virgeas, interrogationibus nos aggredieris. *Qui sunt isti, inquis, Regularesne, an seculares? Nihil enim tertium. At quomodo habeantur pro secularibus, cum in commune viuant, cum subsint pareantque Generali, & post plurimos demum annos paupertatem voueant, plenè tamen interim statuantes de bonis Collegiorum? Sed neque Regulares esse possunt, quia nulla eis Regula, nullum ieiunium, nullum ciborum discrimen, nullis astringuntur ministeriis, succeduntque in defunctorum bona, quamuis haud etiam Sacramento suo soluti. Quid, quòd iis sunt quatuor aut quinque votorum modi, Simplicitium, Compositorum, Solennium, Secretorum, Publicorum: breuiter, omnia confundunt, omnia peruertunt, & interroganti, quales sint, respondent, tales quales. Tunc temporis, inquam, monstri raritate obstupebamus, at iam tale nihil est; cuius rei & ratio in promptu: quia vno verbo nec seculares sunt, nec Regulares. Quid igitur? Veri emissarii ac speculatores Hispanorum. Rogas, qui sint isti homines? ego vicissim ex te percontor, quis iste homo est, & quæ eius petitio? Tunc de Iesuitis & contra Iesuitas tam multa,*

multa, & tam asseueranter dixisti; & nescis, quinam sint? Eónē consilio hactenus procacissima lingue petulantia nomen & famam Iesuitarum proscidisti, & exilium decerni postulasti, vt tandem sciscitarearis, quinam sint isti? Sed quis finis huius tuę petitionis? An, vt remoto omni repagulo lingue tuę habenas laxes, vt liberiùs, quàm hactenus, in Iesuitas grassetur, vtque mundo ostendas, illos neque seculares, neque Regulares esse? Verùm istam tuam raciocinationem examinemus nos, nec seculares, nec regulares.

Tua diuisione ostendis, te in Collegio Regio Nauarræ malè instructum, præsertim in Logica, cum tertium diuisionis membrum omittas. Diuidis Ecclesiasticos in duo genera; in seculares & Regulares: & negas esse tertium genus, ita, vt iuxta istam diuisionem, debeat quis Ecclesiasticus esse secularis, aut Monachus, quod falsum est: potest enim quis contineri sub tertio genere, à te prætermisso: non enim aduertisti, duas esse Regularium classes, in quarum altera Cœnobitæ, quibus vita communis, more Collegij, vt Iesuitis; in altera Anachoretę & solitarij, qui propriè Monachorum nomine significantur, licet vulgò tribuatur etiam illis, qui vitam solitariam minimè sectantur. Ridiculus etiã es, quod putans, te præclarè demonstrasse, Iesuitas neque seculares esse, neque Regulares, tandem concludis: *Ergo sunt veri exploratores Hispaniæ.* Ex diuisione Cleri saltitas ad diuisionem regionum, quod est diuidere more Logici errabundi & sine via palantis, seq; ex vna Categoria ad aliam, & ab equo ad asinum transferentis. Perinde est, ac si quis diceret: *Arnaldus nec est bonus Aduocatus, nec bonus Procurator: Est ergo verus Mammalucus, fideiq; desertor. Arnaldus nec est vestitus vt Franciscanus, nec vt Carmelita: Est ergo lapponius. Arnaldus nec est Geographus, nec Logicus: Est ergo miles. Aut ita, Arnaldus nec est Hispanus, nec Catholicus: Est ergo apparitor.*

Egregia Arnaldi conclusio.

Vita in cōmu-
ni non efficit
Religiosum, si
desint alia.

Sed hoc, vt opinor, significare vis, Iesuitas, licet sint Ecclesiastici, non esse tamen seculares, quod in communi uiuant, & sub vno capite; paupertatis voto edito, sed ita vt de rebus suis disponant & transigant: Non nego. Iesuitæ sunt Ecclesiastici, & non sunt seculares: Sed ratio tua non valet, imò contradictione scatet. Vita communis, si desint alię causę, non efficit Ecclesiasticum. Deinde paupertatis votum Deo nuncupare, habereq; integram potestatem disponendi de omnibus facultatibus, repugnantia sunt, simulque cōsistere nequeunt: si idcirco aliquis sit Ecclesiasticus, deserto statu seculari, quia uiuit in communi sub vno capite, sequitur Laicos, merēque seculares, qui hanc vitam uiuunt, esse Ecclesiasticos, & non seculares. Hinc ergo conficitur, omnes incolas vnius familię, qui sub imperio vnius patrisfamilias in communi uiuunt; omnia Collegia, quę vni subsunt præsidii; omnesque milites, qui sub vno Imperatore militant, non esse seculares, sed Monachos: quia secundum tuam diuisionem, oportet, vt quis sit secularis, aut Regularis, hoc est Monachus: nam nullum tertium genus status Ecclesiastici agnoscis.

Dices, te addidisse votum paupertatis. Non inficior, sed eodem momento idem destruxisti, addendo integram bonorum dispositionem, quę cum ipso voto consistere nequit. Adde, quod votum paupertatis aut castitatis non efficit aliquem Regularem, quia permultos reperias his votis obstrictos, qui tamen non desinunt esse seculares & laici. Quare doctrina tua semper sibi constat, nempe nomen secularis non posse conuenire iis, qui uiuunt in communi sub vno capite, vt Iesuitæ. Quod fit, vt nulla ciuilis familia, nullum Collegiū alicuius vniuersitatis seculari statui, sed congregationi Monasticę annumerari debeat; & si tu coniugatus es, & in cōmuni uiuis, Abbas eris aut Prior, quippe caput familię & familia

familia tua, ac serui tui, & filii, si quos habes, erunt Monachi, vxor tua *Abbatissa* aut *Priorissa*: eris Arnaldus Abbas, & Monachi tui Arnaldini, & Abbatissa Arnaldina: hac ratione in te, inq; tuis renouabitur memoria & nomen antiqui *Arnaldi* hæretici, & *Arnaldistarum* discipulorum & sectatorum eius, qui Iure Ciuili & Canonico infames sunt, & quotannis excommunicantur in Bulla Cœnæ: sed tu robusto pectore es, & validis humeris, nec multum moraris tonitrua & fulmina Romana. Quòd si nolis haberi Monachus, teque metu & pœna liberare velis, retractanda est tibi tua diuisione & definitio, & accomodanda legibus Logicę, alioqui necessario texes tibi cucullam, tuisque domesticis metes tribulos ex agro tuo. Iesuite ergo sunt Ecclesiastici, non seculares, nõ quòd viuuant in communi sub vno capite de bonis suis arbitrio suo disponentes, quę sunt rationes tuę; sed quòd in communi viuant sub eodem capite & sub certa regula, pro Religionis regula approbata.

In secundo diuisionis tuę membro deterius & turpius laberis, cum probare conaris, Iesuitas non esse seculares. Vis & neruus tuę probationis est, quòd non habeant regulam. Primum, habere regulam, non efficit, vt quis statim sit Regularis: alioqui omnes fabri lignarij, carpentarij, latomi aliiq; artifices, qui vtuntur regulis & legibus, regulares essent, tuq; solus irregularis, qui es Aduocatus sine regula & sine norma, mendax & calumniator absque modo & mensura, & si nouisses regulas in Logica, quę est ars & regula solidè ratiocinandi, & alterum ex altero concludendi, pro fundamento tuę probationis posuisses legitimam definitionem huius nominis Regularis. *Iesuitæ nullas habent regulas*, ais: Cur ergo eas cirasti antea? Aut igitur quod antea attulisti, ex cerebro tuo exculpsisti, aut non ex Iesuitarum Constitutionibus in medium protulisti, aut non intelligis, quid sit

Arnaldus & Arnaldiste hæretici excommunicati ab anno 1140 & infames Ext. de Hæret. cap. Excommunicamus. Itē C. de Hæret. L. Gazaros. S. Bern. ep. 190. Alph. á Cast. u. Beatitudo.

Num Iesuita ha- Regula. Sed quo auctore scis, Iesuitas carere regula? Non
beant Regulam. solum habent regulam, sed pulcherrimam regulam: regu-
lam in genere, regulam in specie; nec est tam exiguus inter
Qualis sit Iesu- illos administer, qui suam non habeat. Et si nosse lubet, qua-
lium Regulam. lis sit illa regula, dico epitomen esse omnium eorum, quæ in
aliis Religionibus antiquioribus sanctè & laudabiliter san-
cita & constituta sunt, cōcinnatam inde nullius damno, sed
communi omnium honore potius & laude. Nam multum
laudis merentur meritò apud omnes, quòd in consortium
suorum thesaurorum admiserint etiam istam minimam So-
cietatem, vltimò omnium in cœtum Dei coopratam, & di-
gnā, quæ tam tenera ætate alienis subsidiis sustentetur & ad-
iuuetur. Hæc epitome confecta est, vt opponeretur, & tã-
quam scutum obiceretur hæresi Lutheranæ, quæ est rhapso-
dia, & cento quidam omnium hæreseon superioris æui.

Hæc regula & viuendi forma in communi, præ se fert ima-
ginē cuiusdam Reip. spiritualis. Est enim formata ad simili-
tudinē trium Regiminū, Monarchici, Aristocratici, & De-
mocratici, quæ sunt tria Rerump. genera, quælibet sigillatim
etiā bona & cōmoda; sed vtiliora, quādo simul iunguntur,
vt sit in Ecclesiastico Regimine, omniū, quæ Deus inter ho-
mines instituit, perfectissimo. Ad imitationē Regiminis Mo-
narchici præsidet in hac Societate Generalis Præpositus, cui
imperium in omnes. Ad normam Imperij Aristocratici, desi-
gnantur Prouinciales, qui nōnullis in rebus mandant & de-
cernunt, iunctis cū Generali suffragiis, quæ est Aristocratica
Respub. quam multi gubernant. Democratia, quæ est sta-
tus popularis, perspicitur in Cōgregatione generali Profes-
sorū, quando habetur, quæ corpus vniuersum repræsen-
tat, & populū totius ordinis. Generalis quatuor habet Assi-
stentes, qui cum suis consiliis iuuant, vnumq; Monitorem,
qui priuatim monet, cū opus est, vel de rebus ad offici-
um eius,

um eius vel ad ipsammet Generalis personam spectantibus, idq; vel suo nutu, necessitate exigente, vel aliorum horratu facit. Prouinciales etiam habent quatuor Consultores suos, vnumque Monitorem, vt & Rectores, quorum consilij in gubernandis prouincijs & Collegijs vtuntur more Generalis. Hi omnes habent regulas suas speciales, desumptas ex Constitutionibus & aliunde, excepto Generali, cui totum Institutum pro Regula: Item omnes Officiales inferiores, Presbyteri, Confessarij, Concionatores, Præceptores, Procuratores, & ceteri omnes, ne Ianitore quidem excepto.

CAPVT LXIX.

A quo Societatis regula fuerit approbata.

Blata fuit hæc Regula approbationis impetrande causa Paulo III. qui eam tribus Cardinalibus examinandam tradidit, quorum vnus Bartholomeus Guidicionus, vir doctus, accuratus & sanctæ vitæ, qui iusta causa permotus, parum approbat tantam Religionum multitudinem, iudicans potius esse aliquas earum tollendas, & veteres reformandas, quam nouas instituendas, eaque de re librum ediderat: quamobrem acriter Iesuitis præbuit aduersarium, & Societatis confirmationi vehementer repugnauit, vt & alij Cardinales: nihilominus cum rem iterum atq; iterum perpendisset, suasq; rationes & argumenta subtilius excussisset, ita immutatus est, visa instituti forma adeo ex vsu publico concepta, vt diceret, se digitum Dei ibi agnoscere; & licet nouas Religiones non probaret, tamen omnino huic inter ceteras dandum esse locum. Ex hac historia accepisti tu id, quod contra Iesuitas erat, relictis illis, quæ tibi caput comminebant; produxisti difficultatem, qua res initio perfecta est, & prætermisisti

Mos hereticorum
in citationibus.

misisti testimonium, quod tandem Cardinalis ille Societati dedit. Qui modus agendi hæreticis proprius est. Nam scripturas diuinas, aliorumq; scripta discerpunt, iam sumptoduntaxat initio, iam fine, quandoq; medio, prout sibi conuenire arbitrantur ad calumnias & imposturas. Hoc artificio, vt id obiter dicam, contexti sunt libri Caluini, nominatim epistola dedicatoria, præfixa Institutioni: hinc multi abiurata hæresi, ad sanio rem mentem, & ad Catholicam fidem redierunt, cum citationes hæreticorum cum ipsis auctorum monumentis comparassent, fraudesq; in adducendis veterum Doctorum testimoniis clarè deprehendissent.

Ex his intelligis, opinor, te sine regula & vero loqui, cum ais: *Iesuitas non habere regulam*, idque, quod ad probandum adduxisti, falsum esse, ineptamq; consequentiam. Falsum, quando dicis, *Iesuitas non habere ieiunium, nullum ciborum delictum, nullum certum diuinum officium*. Nam præter ieiunia Ecclesiæ, habent suas abstinentias, & in victu cultuq; asperitates, meditationes, disciplinas, & alias exercitationes: Quod si non eundem modum, quem ceteræ Religiones, obseruant; non est mirum, cum sit Religio distincta, quam oportet suo fini consentaneam viuendi rationem sequi. Obligantur etiam ad certum officium diuinum. Qui enim sacris sunt initiati, recitant horas Canonicas, non secus atque illi, qui in Choro, etiam si non cantent. Sacerdotes Missæ sacrificium peragunt, Confessiones audiunt, concionantur non sine tuo cruciatu. Si funera non deducant, id fit, quia non est Instituti ipsorum: si deducerent, diceres id fieri ex auidia, eius rei loco alij cuidam charitatis operi vacant. Si non astringantur Choro, id propterea fit, quod per Dei gratiam numerosa sit proborum virorum ac mulierum multitudo, quæ abundè huic muneri satisfaciat; ipsi verò interea diuino vacant obsequio in iis rebus, quas illi, qui canunt, præstare

stare nequeunt, nec ipsimet possent, si cura canendi distingerentur. Est quidem opus Angelicum, diuinas laudes in Choro concinere, munus tamen etiam Angelicum est, mentes hominum diuina scientia ex suggestu illustrare. Cantus diuinarum laudum cælum penetrat. Idem facit verbum Dei. *Cur Iesuite nō habeant chorū.* Annon preces Matutinæ cumulatè compensantur Matutino duarum vel trium horarū studio, in rebus tam arduis, quàm fructuosis posito, & laboribus illis scholasticis, qui in Gymnasio suscipiendi & exantlandi in gratiam iuuentutis? An non Vesperarum & Completoriij vicem præstant eiusdem generis & contentionis labores pomeridiani? An non tam operosum & molestum est, quotidie dispicere, qua ratione tot ingenia in scholis alas & pascas, quàm rituales libros peruolutare, vt videas, quid in Choro sit canendum? Equiores plerique essent Iudices, si intelligerent, quantas difficultates & molestias tam discendi, quàm docendi munus coniunctas habeat, nec quisquam inexpertus satis hoc nosse potest. Et nisi ardore diuinitus immisso & amore boni publici impellerentur, quo tanquam condimento labor omnis dulcior & gratior efficitur, nescio qui munus hoc nulla spe stipendiij, susciperent, vel in suscepto tam diu constanter persisterent. Hæc tamen suauitas minimè impedit, quò minùs huiusmodi occupationibus vires corporis paulatim exhauriantur, & lento quasi igne absumantur. Quæ caussa, *Cur pauci senes inter Iesuitas.* cur inter Iesuitas tam pauci senes & cana capita: quia plerique in ipso ætatis flore hoc iucundè quidem, sed tamen efficaciter dulci labore ex vita abripiuntur.

At Iesuite, inquis, nullum habent proprium habitum, vt ceteri Regulares. Quid tum? Id fit, quia sunt alterius familiæ. Quod si habitus non facit Monachum, minùs etiam facit Regularem. Habent suum habitum proprium suo modo: non sunt ergo Monachi: Verum est; sed idcirco non desinunt esse Religiosi & Regula-

Regulares: Equites S. Ioannis sunt Religiosi, non sunt tamen Monachi. Apostoli erant Religiosi, & omnium perfectissimi, non erant tamen Monachi. Nam nomen *Monachi*, propriè significat Anachoretas, qui solitarij viuunt in suis cellulis, seuncti ab omni hominum consortio. Quare S. Thomas sui Ordinis homines inter Monachos non numerat, nec S. Bonauentura eos, qui sunt sui Ordinis, licet vtriq; verè sint Religiosi. Quocirca latius patet res & nomen Religiosi, quàm res & nomen Monachi: nec est necesse, vt quicq; Religiosus est, etiam sit eo ipso Monachus, nō magis, quàm vt Carmelita sit Augustinianus.

At propterea tuo dilemmati & Syllogismo cornuto addendum est aliud cornu, tuæq; diuisioni aliud membrum, dandusque locus tertio generi Ecclesiasticorum, quos nusquam gentium reperiri dicebas. Ecclesiastici enim tribus modis diuiduntur: Alij sunt Clerici seculares; alij Clerici Regulares, quorum Regularium nonnulli in cōmuni viuūt sub vno capite & Regula approbata, & hi omnes Religiosi sunt, Collegiis, studiis & operis communibus associati: Alij viuunt, aut viuere debent ex præscripto suæ regulæ in suis cellulis soli, qui propriè sunt Monachi, hoc est, solitarij: hæc enim notio Monachi, vocabulo subiecta est. Nihil igitur caussæ est, cur dicas, Iesuitas non esse Regulares, & impie impugnes iudicium Sedis Apostolicæ & Ecclesiæ vniuersalis, à quibus in numerum Religiosorum Iesuite ascripti sunt. Quod si fortè auctoritas Canonistarum ruborem ex effronte tuo vultu elicere potest, ecce tibi Nauarrum Doctorem Iuris Pontificij, longè omnium præstantissimum, & Cadurci, Tolosæ, in Hispania & Italia, in præcipuis Euro-

Testimoniū D. pē Academiis profitendo & docendo spectatum. Hic igitur Nauarri de Iesuitis talis ac tantus duobus aut tribus locis suorum Operum fuit. Cōmēt. de disertè ostendit, Iesuitas esse veros Religiosos, non sine laude no-

de noui Iuris huic Societati concessi, & virtutum, quę in hac Societate clucescunt.

CAPVT LXX.

Reffelluntur insulsi quidam Arnaldi ioci.

Iesuite, inquis, habent multa votorum genera, simulq̃ profana & impia temeritate vota simplicia & composita, nobis ingeminas, non sine certo improbitatis tuę & ignorantię argumento. Nam nisi hospes in Christiana Religione esses, haud ignorares, in ea reperiri, non composita vota, vt tu cauillaris; sed vota simplicia, vota solennia, vota publica, & vota secreta; quę res tam manifeste est, quàm tua inscitia, nec opus est pluribus verbis. Qui sunt ergo Iesuite? Sũt veri exploratores Hispanię. Iam tibi ostendi ineptiam istarum consequentiarũ, & docui, quales sint Iesuite; nihilominus coronidis loco addendũ est aliquid, perspicueq̃ue demonstrandum, te talem esse, quales Iesuitas esse dicis, à quibus hac in re immane quantum distare velis. Iesuite, inquis, nec sunt Regulares, nec seculares, & vi istius antecedentis concludis: Ergo sunt veri Hispani. Idem dico, Arnaldus nec est Clericus secularis, nec Regularis: Est ergo Hispanus. Si tua consequentia bona est, cur non & mea? cùm sit eiusdem materię & formę.

Ineptia consequentiarum Arnaldi.

Attamen quia nomine Hispani intelligis more tuo Catholicum, nolo sumere tuum Antecedens, nec tuam conclusionem, veritate inuita & reclamante. Accipiam, quę vera sunt, & in te appositę quadrant. Arnaldus nescit, quid dicat, quid scribat: est ergo delirus. Arnaldus nescit etiam, quid significet secularis aut Regularis: est ergo ineptus Doctor Iuris Canonici. Arnaldus iniuriosę Apostolicam Sedem inuadit, & impudenter totam ridet Ecclesiam: Est igitur hæreticus

perfrictę frontis. Arnaldus nihil aliud facit, quàm mentiri & calumniari: est ergo verus diaboli filius. Dices fortassis, me nimium huic tuę collectioni & consequentię immorari, & ex musca elephantem facere; te enim conclusionem istā formāsse feruore fori & actionis abreptum, magisq; risus, quàm probationis causa. Si risus gratia, rideamus ergo, patiaris vt id agamus, quod nos agere voluisti. Memineris tamen, seriò & non ridiculè agendum & loquendum fuisse, coram supremo Senatu, & in causā tanti momenti, quā à triginta annis nulla grauior, & ad diiudicandum difficilior, tuo quoq; iudicio, in forum venit. Haud tamen credo, ardorem dicendi excussisse tibi illam argumentationem. Nam in libro saltem tuo typis impresso, sapere debuisses, si vitio & lapsu linguę nimium calentis in errorem illum incideras. Sed verisimile mihi fit, te eò adactum nequitia, quę te nūquam finit esse mentis compotem, sed semper ridiculum facit, siue loquaris, siue scribas.

Accedamus nunc ad alios tuos lepores, nominatim ad illum, quem ex illo responso (*tales quales*) hauris, vt omnes dispiciant, quantoperè patientia auditorum abutaris; quod fiet, si originem responsi illius, tuamq; insignem subtilitatē cognoscant. *Iesuitæ*, inquis, *interrogati, quales sint, respondent, tales quales*. Sed vt calumnia tua euanescat, obseruet Lector, velim: cū tempore vehementis illius persecutionis anno M. D. Lxjv. à Iesuitis quæsitum esset, qui estis vos? Aduocatū quendam prisce fidei & moris, nomine Iesuitarum respondisse; *Nos sumus tales, quales nos esse voluit Summus Pontifex, Rex, & suprema Curia*. Quę responsio omnibus Herodianis silentium imposuit, linguasq; præcidit. Tu igitur hoc loco non modò malum glossatorem & irrisorem, sed & hæreticum recitatorem te nobis præbuiti, amputando ex historia quiduis arbitrato tuo, & abutendo
iis,

his, quæ reliqua; resecando caput & pedes responsionis, vt factum obscurares, risumq; captares, non sine veritatis, vel potius tuo dispendio. Tuam enim prodís stulticiam, cum in eo responso nihil risu, sed multa admiratione digna, contineantur. Quod si rideas non sensum, sed connexionem verborum, adhuc es ridiculus. Nam Cicero eadem verba sæpè connectit, non sine decore, imò etiam ipsius Latine lingue necessitate. Quodam loco dicit: *Ciuis talis qualis, & prudentissimus & fortuna optima esse debet.* Et alibi: Non tales, quales habite sunt, habeantur. Quid igitur hîc habes, quod rideas, pecus Arcadicum? Intelligisne Latinam linguam & Gallicam? putastine, quod quemadmodum Gallicè prouerbij species inest in verbis (*tel quel*) ita etiam insit in Latinis? Nónne animaduertis, quod aliorum auribus abuti volens, ipsemet sis circumductus & circumactus tuis, quarum longitudo latitudinem superat, cum ne duarum quidem Latinarum dictionum vis in eas penetrare potuerit. Cum igitur ioci & apostrophę tam infelicitè tibi cedant, suadeo & moneo, vt imposterum his omnibus abstineas: nihil aliud nosti; quàm pungere & mordere, mentiri & calumniari, more pantomimorum & histrionum. Nec quidquam intelligis, Iudices tui sunt viri ingeniosi. mihi in mentem reuocasti Æsopi asellum, qui cum suo Domino ludere volebat sicut castellus melitæus.

Ad Atticum.

De Inuent.

CAPVT LXXI.

*Ex quibus locis Iesuitæ sint expulsi & quæ
de causa.*

Roximè ad perorationem tuam accedens, postremum impetum facis, tanta vi & violentia, vt varices propemodùm ruperis. Alia enim firmamenta ab exemplis, roborandę tuę causę adfers,

Kk 3

& pera-

& peragrata Italia, aliisq; multis locis, demonstratoque, quam multis regionibus Iesuitæ eiekti sint, tandem concludis, *Iesuitas ex Gallia quoq; exterminandos esse.* Prudentius fecisses, si omissa omni ratione, vt hætenus, Inuectiuam tuam terminasses. Facile enim diuinare poteras, exoptatissimum illud Senatusconsultum iam conceptum esse, propediem pariendum, & in lucem edendum, & hoc rectius & aptius antecedentis loco posuisses, quam illa de Iesuitis expulsi exempla, quibus nihil aliud conficis, quam quòd deliram tuam stoliditatem, magis semper ostendis. Nam non modò nihil contra Iesuitas allata exempla efficiunt; sed eosdem etiam ab omni criminis suspitione absoluunt. Cum enim necdum probaueris, meruisse, vt expellerentur, quoties expulsos clamas, toties iniquitatem & improbitatem hostium Iesuiticorum accusas, & Iesuitarum virtutem commendas, ostendisq; Iudicibus viam & rationem, vt sententiæ tuæ sententiam contrariam ferant. Norunt enim, Apostolos & primitiæ Ecclesiæ Christianos iuxta vaticinium Christi Domini nostri fuisse sæpius non sine grandi iniuria ex vno loco pulsos in alium, & paganos tuo more argumentari solitos: *Christiani vndiq; pelluntur, & vbiq; persecutionem patiuntur: Ergo Roma pellendi sunt, vt communis quietis perturbatores:* Et hoc argumentum non magis valuisse, quam malum exemplum, ex quo desumptum est. His accedit, quòd illi, qui olim repudiarunt aut expulerunt Iesuitas, tandem illos reuocarunt & receperunt.

Sorbona edidit contra Iesuitas decretum valdè seuerum & asperum, anno M. D. LIV. quod & dicenti & scribenti yberem materiam subministravit: sed illud posterius, quod publicauit anno superiore 9. Iulij, postquam probasset & agnouisset illorum doctrinam & virtutem per triginta annos, satis declarat, quanti illos faciat, & quòd Societatem approbet

bet

bet & recipiat, simulq; omne illud, quod in contrarium olim dictum aut scriptum, improbet irritumq; reddat. Quæ responsio euertit etiam illud, quod mendaciter scribis, *ex Italia*, scilicet, *fuisse expulsos*. Etsi enim inde exterminati fuissent; tamen Collegia interea in præcipuis regionis illius vrbibus fundata & exædificata, Seminaria omnium propè nationum, quibus ibidem præsunt, functiones, quas Romæ obeunt, præsertim in æde D. Petri, tanto tot animarum bono, manifesto indicio sunt, eos Italiam longè gratissimos esse, & si inde eiectioni fuerint, iniustam fuisse expulsionem, cum necdum, qui essent, perspicuè constaret.

Sed mittamus isthæc, quæ iure pro defensione Iesuitarum adduci possent: factum videamus. Nego, vnquam ex Italia pulsos, malaq; fide, hæreticis innata, Ribadeneiram citas, accepto narrationis initio, vbi commemorat Ribadeneira, Iesuitas in Italia multis difficultatibus conflictatos, quod pro te facere videbatur, & prætermisso narrationis fine, qui totus spectat ad laudes Iesuitarum & Societatis, quam eò libentiùs admiserunt, quò accuratiùs fuerat probata & examinata. *Etiā Burdegala exterminatos dicis.* Respon- Iesuitæ nunquā fuerunt ex Italia pulsi.
deo, manere potuisse, si voluissent; sed maluerunt sua sponte vrbe excedere, quàm id facere, quod salua conscientia facere non poterant. Magna autem affecisti iniuria Dominum Mattignonium Tribunum militum, cum eiectionem illam vocas *præclarissimum & gloriosissimum facinus*, quod vnquā fecit Dominus Marschalcus Mattignonijs, *etsi aliæ alioqui laureæ caput ei triumphale non vnus obumbrent folijs*. His tuis verbis statim subiicis apostrophas & exclamationes diuersis, iisque grandioribus characteribus. Tantum restabat vt pictorum & sculptorū instar varia emblemata & parerga maioris apparatus gratia adiiiceres. Iniuria, qua illum afficis, in eo consistit, quòd vt insignis adulator, ad cælum vsque extollis factum,

Cur discesserint Burdegala.

ctū, de quo nihil sibi tribuit, Principis sui mandato id, quod fecit, facere coactus. Nam factum aliquod laude & prædicatione dignum censetur, vel ob vtilitatem, vel ob difficultatem, vel ob vtrumque. Vtilitas nulla est in hoc actu, nisi hæreticorum iudicio, qui vtilissimum putant, exterminare omnes illos, qui laboribus suis Ecclesiæ prodesse possunt. At ex sententiâ verè Catholicorum non modò nulla est in hoc facto vtilitas, sed ingenti etiam clade Rempub. afficit, vel ob hoc solum, quòd tam numerosa iuuentus, quæ bonis literis sub Iesuitarum disciplina operam dabat, tam fidis Magistris & Doctoribus iam sit destituta. Omni præterea difficultate caruit id factum. Quæ enim difficultas magno militum Duci obstitisset, quò minus expedite Religiosos ege- nos ex vrbe expelleret? Tota fortassis difficultas in illo ipso erat, quòd rem inuitus exequeretur. Optabat enim, vt Iesuite sese ad aliorum voluntatem conformarent, & vrbe nō excederent. In quo igitur hanc tam insignem & insolitam laudem ponis? An nobis persuadere conaris, granum milij esse montem, & culicem elephantem?

Quòd si contentus laudare factum, omni comparatione & exaggeratione abstinuisses, vanitate futilis cuiusdam nugatoris te duntaxat notasses, sine vilius præiudicio admodum magni æstimando: At tam exile factum præferre omnibus, quæ Dominus ille vnquam præclare gessit, nihil aliud est, quàm de honore eius, quidquid potes decerpere, ita, vt quidquid vnquam fecit, minus sit, quàm ipsum nihil, suspensis omnibus illius trophæis ex tenui filo, vel potiùs ex aranei tela. Vbi est animus tuus? vbi mens? vbi consiliū? per multas laureas tribuis illi, omnesq; occultas, & quasi sub ala muscæ reconditas. Annon duplici ratione mundum ludibrio habes? Panegyricum illi canis, moxq; eundem tuis verbis denuo tollis & funditus obliteras. Itanè omnem intelligendi

intelligendi vim aut amisisti, aut peruertisti, vt ad eò parui-
 ficias omnia illa merita, quibus Dominus ille Reges Franciæ
 sibi deuinxit, propter quæ ad eum quoque, quem tenet, di-
 gnitatis gradum euectus est? Siccinè verò ne vnus quidẽ
 asis æstimare audes, quidquid publicè & priuatim, in bello
 & pace, contra externos & domesticos hostes, pro Regno
 Gallicano præclare & fortiter gessit? Hoc enim agis, quan-
 do scribis, exiguum Iesuitarum numerum, inermem, & re-
 sistere nescium, Burdegala eiecisse, & ad S. Macarium se-
 ptem Gallicis miliaribus à Burdegala distantem ablegasse,
 præstantiorem esse reliquis omnibus victoriam, & facinus
 præclarius omnibus illis, quæ vnquam tota vita sua prospe-
 rè & viriliter fecit. Adeone ineptus es, vt absque iniuria ne-
 minem laudare possis? Vbi erat iudicium tuum, quando
 hæc dicebas, & typis euulgabas? Sed non mirum: hæreti-
 cus es; hinc nihili facis, quidquid Dominus Mattignonius
 contra hereticos gessit, plurisq; tibi est exile illud incommo-
 dum Iesuitis illatum, quàm totum bonum Ecclesiæ allatum.
 Mercedẽ eloquentiæ tuæ aliã non optassem, quàm vt coràm
 adfuisset Dominus Mattignonius, quando apostrophem il-
 lam voce nautica detonabas. Vsurpasset in te illud, quod
 Hannibal in Phormionem Oratorem: *Nunquam audiui hominẽ*
in loquendo stultiorem: Vel illud Regis Pyrrhi in absonum tibi-
 cinem: *Mallem audire hinnitum mei equi, quàm istum.* Interea *Plut. in Pyrrh.*
 noueris, Iesuitas Burdegale amari ab omnibus probis, quo-
 rum adhuc ibidem, Dei beneficio, magnus numerus. No-
 ueris, Senaturn Burdegalensem, Iesuitis parentis instar sem-
 per præstò fuisse, omnesq; magno animi mœrore agnosce-
 re, Iesuitarum discessum redundare in maximum detrimen-
 tum multorum millium adolescentum, qui labore Iesuitarũ,
 literis & pietate informati, & tam ad bene dicendum, quàm
 ad bene viuendum egregiè instructi fuissent; vt taceam ia-
 cturam

portus Burde-
galensis uoca-
tur Portus Lu-
ne.

eturam illam, quam innumeri alij fecerunt, quibus & auxiliū
& solatium, per hanc expulsionem, ademptum est. Noue-
ris, Iesuitas Burdegalam reuersuros progressione temporis,
illo adiuuante & annuente, qui manu sua corda Regum te-
net & versat, quiq; Oceanum & Lunam & ventos in sua po-
testate habet; & qui Garumnam mari, & Suberno, secundo
vento implere potest; qui vndique prouehat & promoueat
nauim Iesuitarum, vt eò deferantur.

Cæterum tantum tibi iudicij non fuit, vt fingeres & ad-
ferres exempla contra Iesuitas paulò ad rem tuam accom-
modatiora. Si sciuiſſes expulsos Cæsaraugusta in Hispania,
& Anno M. D. LXI. ex Pameria in Prouincia Narbonensi,
& non ita pridem ex Transyluania; item quot in Iapponia
difficultatibus conflictentur septem vel octo iam annos, re-
ge Cabacondono in exitium & exilium illorum aduigilante
& expulsionem ex tota Iapponia, vt tu ex tota Gallia, vr-
gente, adeò, vt Iesuīte bis iam ad discessum accincti solum
vertere, & in Indiam renauigare voluerint. Si sciuiſſes etiā
aduersarios Iesuitarum Auenione anno M. D. LXIII. tor-
mentum bellicum iam onerasse, vt illud in Collegium sine
mora exonerarent, nisi prudentia Cardinalis Armaignaci
impetum furentis populi cohibuisset, & seditionem calu-
mniis clandestinorum hostium excitatam compressisset; si
hæc, inquam, & id genus alia explorata habuisset, vberem
certè & præclaram dicendi, & glossæmatis tuis amplificandi
materiā habuisset, & non parū exultare hîc & longiùs
exspatiari potuisset Oratio: primū quidem in foro, po-
stea impressa in toto mundo, donec ego respondiſsem ad
singula. Et ad primum quidem, honorificè Cæsaraugustam
fuisse reuocatos, non sine assensu, addo & bono illorum,
qui electionis auctores fuerant, & ab illo tempore ibidem
semper stabili sede vixisse, amatos & honoratos ab omni-
bus.

bus. De Pameria non est mirandum; inde enim ab Hæreticis eiekti sunt, in quorum tunc potestate vrbs erat, qui postea à ne cæteris quidem Religiosis pepercerunt, quod in reliquo Gallia itidem factitabunt, si aliquando rerum fuerint potiti, vt Pameria; sed expelli ab improbis, testimonium est veritatis: quamobrem discessus huiusmodi Iesuitis laudi & honori esse solet. Quod ad Transiluaniam attinet, spes est fore, vt administratio prouinciæ non semper sit penes hæreticum, atq; adeò vt non longo post tempore Iesuite reuocentur, cum grati sint & chari Principi, qui tempestate hæreticorum iactatus tenerioribus annis, nauem nonnihil ad eorum voluntatem flectere debuit. In Iaponia quinquagesimum iam agunt annum, nec temerè sperant, diuinam bonitatem non permissuram, vt salutè tot millium, qui illic Christianam Religionem amplectuntur, Magistri, Doctores & pastores subtrahantur; quin potius effecturam, vt noua isthæc vinea indies magis efflorescat, & vbertate sua sterilitatem antiquæ confundat.

*Iam reuocati
sunt in Transyl-
uaniam.*

Auenione non excesserunt Iesuite, patefactis patientia & virtute mendaciis hostium, proborumq; animis, & voluntatibus omni officiorum genere sibi conciliatis. Quod si Auenionem reliquissent, damnum ad vrbe[m], non ad Iesuitas manasset, quod non fugit Pium V. sanctissimæ memoriæ Pontificem, qui Domino Ioanni Michaëli primario Auenionis ciui, nuncium de tumultu excitato afferenti dixisse fertur: Vt Auenioni, eiektis inde Iesuitis. Hæc & alia de genere eodem tibi respondiſsem, & ad meliorem mentem reducere te conatus fuiſsem, si suprâ dicta exempla attulisses; satiùs tamen arbitror, quòd ea ignoraueris.

Dictum Pij V.

CAPVT LXXII.

*Amicos Dei semper variis molestiis fuisse
exagitatos.*

Stendi hactenus, huiusmodi persecutionis exempla nihil ad tuam causam conferre: nunc docebo te, tales vexationes & molestias esse virtutis symbola & argumenta, quibus perspicue demonstrari possit, Iesuitas in Gallia retinendos esse. Nam persecutionem pati, varijsq; casibus agitari & expelli propter Iustitiam, in amicitia Dei, eaque intima hominem collocat. Et quemadmodum ærumnæ, filiorum Dei, notæ sunt & testere; ita eadem testimonia sunt animi constantis, generosi, Deoque chari. Ridebis fortassis, vel potius surda aure præteribis id, quod dico; sed fac, quod lubet; & quantum volles delira; ego tamen non desistam, sed in incepto pergam. Sacre literæ obuiis vbique historiis & euentis, sententiæ meæ adstipulantur: semper enim, quando Deus filios & famulos suos ex tenebris in lucem eduxit, validos illis exercendis & exagitandis apposuit aduersarios. Nullus vnquã populus tanta pertulit, siue domi siue foris, quanta Hebræi, *Pro prou. Con=* populus à Deo electus; ita, vt Cicerò diuinorum consilio-
ful. rum ignarus, vocauerit populum ad seruitutem natum. Iob
Iob. I. ex præcipuis Dei amicis erat, & tamen non effugit hostilem impressionem, & quidem magnitudini virtutis, qua clarebat, conuenientem. Neq; id alio consilio diuinitus accidit, quàm vt Sapiens ait: *Dedit illi forte certamen, vt vinceret.* Prima concio, quam Dominus & Dux noster ad Apostolos & discipulos, & in ipsis ad omnes Christianos habuit, fuit de persecutione, cui tertium & octauum locum inter Beatitudines dedit; & vt necessitatem & vtilitatem ærumnarum & cala-

Sap. 10.

Matth. 5.

calamitatum altius in mortalium pectora imprimeret, adiecit sub finem quasi coronidis vel potius epilogi loco: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint tunc malum aduersus vos, mentientes, propter me. Et paulò antè, quàm ex hoc mûdo discederet, dixit: Nunc venit hora, vt quicumq; interfecerit vos, putet se obsequium præstare Deo. Plorabit & flebit; mundus autem gaudebit.* Postquam autem hæc & similia non modò verbis, sed & innumeris patientiæ exemplis docuit, ad extremum tamen insigne huius rei specimen dedit, immane crucis supplicium tanta cum tolerantia perpeffus, qui sanè cruciatus omnium, quos vnquam pertulit, acerbissimus & molestissimus extitit. Cùm electo illi vasi D. Paulo Apostolo Deus traderet patentibus quasi literis officium prædicandi, & Euangelium vbique annuncianti potestatem faceret, subiunxit clausulæ loco: *Ego ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Cùm Regum quispiam magni pendit virtutem alicuius ex subditis, non patitur residem languescere; sed vtitur eius opera, temporibus præsertim formidolosæ & periculosis, si quidem militarem disciplinam calleat.

Ioan. 16.

Acor. 9.

Psal. 109.

In lib. Num.

Ipsa Dei Ecclesia quid aliud est, vel fuit, quàm meta & scopus, in quem omnia sua tela coniiciunt Tyranni, pagani, hæretici, flagitiisq; contaminati? Firma tamen stat, stabitq; inter vndas, & in mediis belli fluctibus gloriose triumphauit. *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Hinc vocatur Ecclesia terribilis, vt castrorum acies ordinata: Qui omnis persecutionis expers viuit, neq; in hac vita legitimè certat, is profectò in altera neq; coronabitur, neq; in librum vitæ inscribetur. Ex filiis Israël illi tantùm in catalogum populi Dei relati sunt, qui habiles erant armis ferendis & tractandis: præcipui cultores & amici Dei variis calamitatibus exerciti sunt, tam in lege Gratiae, quàm in lege Moyfis, imò

& ante hanc. Et ea est dæmonis natura, vt maximè inuadat manu promptos & bello strenuos; alios tanquam calones & lixas, & non tam ad arma, quàm ad pabulum natos spernit; delectis ad conflictum, permissu Dei, intrepidis, pugnandiq; peritis.

Quia verò inter egregia virtute bellatores, Religiosi primas tenent, ideò dæmon præ cæteris hos sibi oppugnandos sumit, eorundemq; felices progressus & successus interrumpere indefinenter conatur. Quid ærumnarū subeundum non fuit priscis illis Anachoretis, & familiarum Deo dicatarum fundatoribus & principibus, S. Augustino, S. Bernardo, S. Brunoni, S. Benedicto, eorumq; discipulis? Eximio item illi Alberto Patriarchæ Hierosolymitano, Carmelitarum instauratori, & post hos S. Dominico & S. Francisco? Monumenta, quibus res ab illis gestæ, comprehensæ sunt, loquuntur, & in omne æuum loquentur, quæ & quanta pertulerint. *Nouerat, inquit, antiquus hostis, hos Ordines Ecclesiæ Dei admodum profuturos, propterea multum illis, obstitit, ita, vt ad nihilum ferè redigerentur.* Et quò clariùs intelligebat, huiusmodi ordines Regno, siue potiùs Tyrannidi suæ obfuturos, eò hostis acriùs & violentiùs instabat & urgebat; Deo tamen ex altera parte eosdem adiuuante, & tanta gratiæ copîa perfundente, vt bonorum operum feracissimi, semper magis atq; magis inuictò animi robore emerent.

At quæ causâ, dixerit fortè quispiam, cur Deus velit sibi charos, tot casibus volui, tot periculis obici, tantisq; vexationibus exagitari? causâ liquet: Quia locus, in quo degimus, locus est certaminis, hostium, probationis & victoriæ. Hinc requiritur, vt more Ducis nostri variis laboribus cælestem coronam nobis comparemus. Cælum patria est filiorum Dei, locus pacis, amicorum, mercedis & gloriæ. An-

tiqui

tique Romani in prouincijs exteris bellum gerebant, & in vrbe sua triumphabant. Inter actiones humanas primum locum sibi vendicant res in bello fortiter & præclare gestæ. Nam vt quis tam egregia facinora edat, oportet, vt & animi virtute, & robore corporis excellat. At in actionibus Christianis & Religiosis, principatus debetur illis, quæ ad spiritalia arma & certamina pertinent, quæ longè plus difficultatis continent, quàm externa: quia virtutes quoque longè præstantiores requiruntur; & sæpè fit, vt qui in militia hac externa optimus & strenuissimus Imperator est; is in illa spiritali, vix caculæ munus ritè obire queat; tum scilicet, cum domandæ occurrunt prauæ cupiditates, libido, ambitio, auaritia, & id genus alij hostes. Nihil ergo mirandum, si Deus velit suos seruos probare suam virtutem in hac tam nobili palæstra. Cum igitur Deus ex peculiari cura, qua rebus omnibus decenter & conuenienter prouidet, hac postrema mundi ætate suscitauerit hanc nouam Societatem, in præsidium & subsidium Ecclesiæ suæ afflictæ, contra Sathanam, eiusq; cateruas; non est dubitandum, quin hostis iste cum suis manipulis, quorum præcipui hæretici, huic recenti famulorum Dei agmini malè velit & faciat; & eò magis, quò clariùs intuetur, quantum reipublicæ suæ ab hac Societate detrimenti & cladis impendeat. Nam & ipsæ feræ, quibus ferocia maior, ex ingenti venatorum numero, in illos potissimùm incursant, quos telis & hastilibus sibi imminere conspiciantur.

Neminem fugit, quanta Societas hæc pertulerit in suo capite, & vt Ribadencira loquitur, antequam nata esset, & quanta in membris; postquam nata, quanta in Collegiis extruendis, fundandis & dotandis, quanta in omnibus suis partibus, etiam Nouitijs. Quis Religionis Institutor tanta vnquam aduersa passus est, martyrio excepto, quanta Ignatius Gallia.

*Quanta Iesuite
ubiq; sint passi,
& præsertim in
Gallia.*

tius de Loiola in Hispania, Gallia, & Italia? Quid non passi sunt permulti huius Societatis doctrina & virtute insignes viri? Quis nescit, vt de Gallia nostra loquamur, imposturas & calumnias contra Ioannem Maldonatum, Edmondum Augerium, Claudium Matthæum, Iacobum Tyrium, & iam contra Hannibalem Codretum, Iacobum Comoletum, Bernardum Roillet, Ambrosium Varadium, vt prætermittam eos, qui recenti memoria fuerunt aut extremo supplicio extincti, aut quæstionibus torti Parisiis, aut ex Gallia superioribus mensibus proscripti, imò in ipso etiam nomine & titulo Societatis suæ exagitati sine modo & exemplo: licet aliquæ Religiones sint, nominibus, hominum inuidiæ magis obnoxiiis, insignitæ, vt supra ostendi. Notum etiam est, Iesuitas nunquam fixisse pedem vel sedem, quin statim tanquam rerum aduersarum cumulo propemodum obruti fuerint, ita vt meritò quidam ex Iesuitis olim dixerit; Collegia non exedificari antiquo more, vt templum Salomonis absq; strepitu & sonitu mallei & dolabræ, sed nouo modo & ritu, instar Ecclesiæ Iesu Christi crucifixi, non sine laboris & sudoris fragore & gemitu. Quod ad Nouitios attinet, maior eorum pars plerumque malè tractantur, aut à parentibus, aut consanguineis, & infinitas patiuntur molestias, vt mundi laqueis sese extricent.

A triginta annis nullus Nouitijs visus est, ad Episcoporum, Archiepiscoporum, Cardinalium, Prælatorum, Procerum & Parlamentorum tribunalia abduci, & tanta contentione à Religionis ingressu, quasi ab ara Dei abripi, totque molestiis diuexari, præter Societatis Candidatos & tirones, aut si qui pauculi aliorum Ordinum his adiiciendi videntur: licet reuera ad quoduis Religiosæ vitæ institutum aptissimi sint, & omnibus illis dotibus exornati, quæ à tirone exiguntur, præsertim in Societate, in quam nullus sine ac-
curata

curata probatione & examinatione cooptatur. Hinc quem-
admodum dæmon olim Societatis huius ortum, diemq; na-
talem præpedire conatus est, persequendo primum aucto-
rem: ita eiusdem progressum & conseruationem tollere
molitur, tollendo & abigendo semen illud, ex quo quotidie
nascuntur, qui Societatem conseruent & perpetuent. Quo
pacto olim etiam Pharaò pueros masculos Hebræorum ex-
tinguebat, vt totam nationem deleteret. Et cur diabolus tan-
to furore in istam Societatē debacchatur? Quia nihil aliud
cupit, quàm vt Societas hæc, sicut & alij Ordines, fundi-
tus extirpetur & aboleatur. Cur Iesuitæ tot vbique inue-
nerunt aduersarios? Quia vitiis & flagitiis omnia redun-
dant, in quæ, tanquam imperterriti pectore milites, velis
remisq; pugnant, nec parum laudis inde consequuntur, quod
in prima acie stantes primisemper hostem in prælia poscant,
primique pro Christo quosuis labores subeant, ferisq; flu-
ctibus agitentur. Honori illis est, quodlibet pro Christo exi-
lium, & quæuis proscriptio; vt ita vestigiis patientiæ suæ
omnes orbis prouincias consignent. Honori illis est, in O-
riente tinxisse nouum orbem proprio sanguine, truculenta
Ethnicorum manu effuso, & in Occidente Oceanum tot
sociis vna strage hæreticorum rabida perfidia interem-
ptis. Honori illis sunt calumniæ & criminationes ab im-
probis & Ministris, & in primis ab Inuectiua tua profe-
ctæ; tantumque abest, vt propter res tam aduersas abiecto
sint animo & fracto, vt inde non parum spei concipiant, fo-
re, vt victoria eò sit gloriosior, quò pugna nunc ingruit mo-
lestior & vehementior.

CAPVT LXXIII.

Examinatur Epilogus Arnaldi.

Mm

In

IN Peroratione eloquentiæ tuæ frena laxasti, tædisque ardentibus exagitatus, & œstro percitus calcitras, tonas, fulminas, omnia permisces, & quidquid toxici & rabiei sub pectore latebat, eructas, omnesq; tuas cohortes ex trecentis & viginti mendaciis, ducentisq; calumniis collectas, explicas, & in apertum profers. Vbi Latine in ea verba prorupisti; *Quantum potero, voce Contendam*; Vbi vocem tuam futuris seculis consecrasti; vbi etiam ultimo impetu ostendisti, te esse hæreticum, dum aperte testificaris, te non posse ullam quietis partem capere, donec ex Gallia Iesuite exterminentur; tandemq; optas, vt inde etiã Religio Catholica cum Iesuitis proscribatur. Quid enim aliud sibi vult hæc tua Oratio? *Nec unquam profecto a curis vacuus ac solutus hic meus erit animus, quamdiu Iesuite, Confessores illi & instructores talium Assassinorum, ætus suos destinare poterunt, non in pectus modò & latera, sed in iugulum ipsum Gallie, imò Regis. At vt primum hunc communem aerem purgauerint presentie suæ fuga, tunc securus agam, tunc letus tunc videbo fractas dissectasque tota passim Gallia infortunatas illas Hispani machinas, Omnes fraternitates illæ nominis Iesu, chordæ, cucullæ, coronulæ, rosaria, collaria paruulæ, & alia infinita in fumum abibunt ac ventum. Sodalitates igitur nominis Iesu, & Congregationes B. Virginis, & alias, appellas tu Hispaniæ infelices machinas & molitiones, & vt eas exterminandas esse suadeas, suades, vt Iesuitæ expellantur. Sed dic mihi, Arnalde, suntne Congregationes istæ bonæ, an malæ? Si abnuis esse bonas, hæreticum te patefacis: Si annuis bonas, cur eici cupis? An non quia hæreticus & improbus? Et si expellendi, quicumq; has Sodalitates fouent & tuentur; oportet igitur cum Iesuitis proferbere reliquos etiam Religiosos, qui plerasq; illarum gubernant: Iesuitæ in suis Collegiis nullas alias habent, præter eas, quæ sunt B. Virginis; tu cupis omnes eici; cupis ex-*
go, vt

go, vt qui sunt aliarum Congregationum administratores, exterminantur, vt omni cura & metu soluaris.

Eadem vtrinq; ratio est, quam non ignorauit, sed publicè alia quadam occasione exposuit Dux Niuernensis, quando in libello suo supplici dixit: *Si Iesuitæ ob sermones quosdam expellendi sunt, & si rogatu & impulsu Rectoris decretum est, vt omnia Collegia in Galliis euertantur; iure etiam postulabitur & obtinebitur, vt Monasteria Minimorum & Franciscanorū & Dominicanorum aboleantur, cum eadem sit illorum, quæ Iesuitarum causa.* Idem in proposito dicere licebit. Si Iesuitæ in exilium agendi sunt, vt tollantur Congregationes, quibus præsunt; oportebit etiam eicere quatuor Mendicantium Ordines, & omnes Religiosos, & Religionem Catholicam ex Gallia cum suis Congregationibus, vt Arnaldus sit quietus & formidinis expers. Nec abhorrebit, hoc ab hæreticorum consuetudine, qua Religiosos non simul, sed sigillatim exterminant, sumpto initio à Iesuitis, si in eorum vrbibus habitent. Ita fecerunt Pameriani, ita fieri optas in Gallia, & incipis à Iesuitis: talis patronus es Gallia & Religionis. Miserrime & funestissime causidice: vtinam sceres & intelligeres, quàm aptum & exoptatum diabolo tua lingua sit organū, & quàm idoneum instrumentum parandi & muniēdi viam Antichristo. Quid enim aliud facis infamando huic Ordinem, eiusq; ex Gallia expulsionem & proscriptionē vrgendo, actione tam dentata & acerba, quàm quòd (vt innumera alia damna silentio præteream) iuuentutem priuas bono quantumuis immenso precio non æstimabili; à Doctōribus Catholicis alienam efficis; à doctrina Catholica retrahis; ne ad Christum accedat, impedis, dum aditum ad illos, qui Christum annunciant, intercludis. Quod, quid aliud est, quàm hortum Ecclesiæ in ipsa quasi plantarum teneritudine depopulari, & in ipsis fundamentis euertere, viamq;

viamq; sternere aduentui illius, quem diuina oracula *filium perditionis* nominant.

Ioan. Gerson
libro de trahen-
ad Christū pa-
ruul. consid. 2.
ad finem.

Ioannes Gerson inter præcipuos sui seculi Doctores, Cancellarius Parisiensis, bonus Gallus & bonus Catholicus, postquam ostendisset ex Scriptura, quàm gratum Deo sit obsequium, quod pueris instituendis impenditur, & quantoperè odisset illos, qui teneram ætatem, vel suasu vel vi, vel aliaratione abs se auerterent, scripto etiam consignauit media, quibus ad se adduci possent, quæ omnia affinia sunt iis, quæ in Iesuitarum scholis obseruantur, & vsurpantur. Et sub finem, postquam declarauerat, quanti momenti sit recta iuuentutis informatio ad reparandam & instaurandam Academiam Parisiensem, & ad totius Ecclesiæ bonum promouendum, sic concludit: *Ex hac præterea consideratione consequens est, nullum magis inimicari Ecclesiæ, & præparare omnia Antichristo in eius demolitionem, quam factò aut verbis, clam vel palam, obuiantem voci Christi dicentis: Sinite paruulos venire ad me.* Hac igitur institutione sublata, probasti, te insignem esse Ecclesiæ hostem, euerforem, & Antichristi prodromum, omnibus modis aduersantem Christo, qui paruulos ad se venire iubet.

CAPVT LXXIV.

Quæ sit natura calumniæ & calumniatorum.

Hactenus puto me omnia tua argumenta dissoluisse, & perspicuè demonstrasse, Iesuitas non esse causas cladum Gallicanorum, sed potius magnarum vtilitatum in Regnum nostrum auctores: te verò miserum & ignarum esse caussidicum, sine lege, sine probatione, sine ratione, repando duntaxat rostro, dentibus

bus & vngulis armatum, & præ omnibus his malitia & improbitate, quæ est vita & anima actionis tuæ. Finiam, si tamen vnum adhuc non exigui pro Iesuitis ponderis attulerò, & est hoc, vt declarem naturam, conditionem & effectus calumniæ. In hac enim neruus Inuectiuæ tuæ consistit, qua proinde euersa & disiecta, necesse est, te incrimem, omnibusq; præsidiiis destitutum reddi, exutumq; omnibus vestimentis, honorariam mulctam subire, & palinodiam cantare oportet, accensa face, donec Iustitia diuina vel humana, vel vtraque grauiorem tibi pœnam decernat.

Quid est igitur calumnia, & quæ eius natura? Est detractio inuidiosa constans malignis cauillationibus, & in speciem probabilibus interpretationibus dictorum & factorum proximi, vt diffametur, & iniustus vel despicibilis apud alios efficiatur. Auum habet diabolus, parentem Superbiam, matrem Inuidiam: ex diabolo prognata est Superbia, ex hac Inuidia, & ex his duabus tanquam proximis parentibus Calumnia; cuius sedes mens improbi & scelerati; meta, quam petit & ferit, viri probi, eorumq; dicta & facta etiam laude digna, & ex probis ij potissimum, quorum vita in publico versatur, bonoq; publico, operam suam nauant: raro impios aggreditur, quia vitium non pugnat, nisi in oppositam sibi virtutem, & improbus, quâ improbus, non habet materiam calumniæ, sed potius contemptus & supplicij, & vt inuidiæ subiectus non est, ita nec calumniæ, quæ ex hac existit. Familiare, imò solenne est calumniæ, alterius virtutem onerare & traducere, nomine vitij contrarij, suumq; vitium alteri affingere, virtutisq; actionem verbis malignis deprimere, falsisq; interpretationibus imminuere, adiuncta semper praua aliqua circumstantia, non sine fraude & mendacio. Ioseph castus erat, & hero suo fidus, at calumnia velut adulterum & infidum traducebat, cum tamen illa,

Definitio calumnie.

Origo eius.

Genes. 39.

Dan. 13.

Act. 2.

Vbi regnet calumnia.

Genes. 3.

Cal. lib. 1.

Inst. cap. 17.

et 18. et lib. 2.

cap. 4. et lib. 3.

cap. 23.

Zwing ser. de

prouid. cap. 5.

Beza contra

Castal.

quę infontem accusabat, vtroq; crimine tesheretur. Castitas vocabatur impudicitia, & meretrix insimulabat illum libidinis, cui pudicitia tam erat cordi quàm vita. Susanna matrona casta & pudica, postulata fuit adulterij per Iudices adulteros. Apostoli pleni sancto Spiritu, de rebus cælestibus & Christiana fide diuinè prorsus differebant, Iudæi tamen criminabantur eosdem tanquam multo ebrios, & quid dicerent, ignaros. Regnum calumniæ & præcipua penetralia sunt aulę procerum, vrbesque, quarum incolę vitiis & flagitiis cooperti.

Porro quemadmodum diabolus huius sceleris auctor est: ita ab eodem nomen sibi vendicat: Nam *diabolus* calumniatorem significat, eaque perpetim ante omnia velut scuto & galea vsus est, & quidem primo semper loco, & in prima acie. Primum, quod post lapsum egit diabolus, vt mundum turbaret, hominesq; à destinata salute remoraretur, fuit calumniari, & quidem ipsam bonitatem. Nam cum Euam in præceptum agere vellet, calumpniatus est præceptum Dei, significans id homini positum per inuidiam, ne esset Deo similis, & adscribens hac ratione Deo vitium, quo ipse vel maximè laborabat. Ille idem, qui omnis improbitatis & nequitie fator est & artifex, non abstinuit hac quoque in re Deum traducere & calumniari, malorumq; originem ad eum referre, excitando hæreticos, qui blasphemio ore asseuerarent, *Deum esse peccati auctorem*, quod diuinæ potentie, bonitati & sapientie penitus repugnat, cum peccatum oriatur ex infirmitate, malitia, & insipientia. Hanc hæresin omnibus inferorum monstris horribiliorem suscitauit Calvinus hoc nostro sæculo, cum Zwinglio, Beza, & aliis: quamuis pudore & rubore suffusi cogantur aliquando verbis tectis & simulatis, ambiguis & vacillantibus tam impiam blasphemiam tegere: sed vt maximè tegant, non tamen

men omnino contegent aut sepelient. Nîmis enim apertè
 suis in libris id affirmât. Sî diabolus nomini suo conuenien-
 ter ausus est calumniari Deum, quantò minùs credendus
 est pepercisse seruis Dei? Omnium, quos terra alebat; in
 mediò nationis prauæ & infidelis, iustissimus erat Iob, illum
 tamen coram Deo & Angelis calumniis apetiit dæmon, di-
 cere nihil veritus, Iob ea, quæ ad Dei gloriam & cultum a- Iob. 1.
 gebat, agere spe & dulcedine diuitiarum, quibus à Deo
 cumulabatur: quod quid aliud erat, quàm totum meritum
 sanctissimi illius viri funditus tollere & extirpare? Omnium
 seruorum fidelissimus, & bellatorum, quos Saul in sua fa-
 milia habebat, bellicosissimus erat Dauid, in quem calum-
 niæ spicula vibrare aduersarius humani generis minimè est
 cunctatus excitatis canibus, qui inuidiæ rabie perciti alla-
 trarent trophæa & præclara facinora Dauidis: insectati e- Patet hoc po-
 nim cum sunt apud Regem, vt labem & pestem Regni, ar- tissimum ex li-
 rogantia & ambitione tumidum, vt insidias tendentem ipsi bro 1. Regum.
 Regi, quò, Rege interempto, sceptri potiretur. Quid mul-
 ta, omnes actiones & propemodum cogitationes Herois
 inuicti & generosi criminationibus & calumniis maledico-
 rum patebant. Qua de caussa sæpè precatur Deum, vt se li-
 beret à lingua dolosa, & à verbo mendaci.

Secundus Dauid primo sine vlla comparatione sanctior Psal. 11. Cr. 51.
 & melior, omniumq; domesticorum & familiarium Dei fi-
 delissimus, candem subiit aleam, instinctu eiusdem vetera-
 toris, & opera eorum, quibus ipse virus tabidæ suæ mentis
 afflauerat. Nónne Christo tribuit cognomenta virtutibus
 & studiis illius planè aduersa; idq; eo fine, vt bonam de eo
 existimationem è mortaliùm animis eriperet? Anne vllus
 extitit, qui viam & dogmata veritatis accuratiùs, fideiùs,
 & explicatiùs traderet & explanaret, aberrantesq; recto tra-
 miti restitueret, quàm Christus ipsa Veritas, à qua omne
 verum

- Matth. 27. verum & Accusatus tamen est, quasi populum seduceret, se-
 Luc. 23. ductorq; audiit. Idem Redemptor noster verbo & exem-
 Matth. 17. & 22. plo, id quod Cæsaris erat, Cæsari reddidit, reddendumque
 ab omnibus docuit: nec tamen rebellionis, seu potius per-
 duellionis accusationem effugit, tanquam hostis Cæsaris &
 Reipub. Quicunq; se Regem facit, contradicit Cæsari, &
 Ioann. 19. inimicus Regis est. Inuenimus hunc prohibentem tributa
 Lucæ 23. dare Cæsari. ius tributis exigendi, est neruus Regni. Quis
 vnquam pacem magis dilexit, quam ipse, qui princeps est
 pacis, verus Salomon & Rex pacificus, annuncians nobis
 per Angelos pacem in suo Natali, pacemq; nobis in vita do-
 nans, & sub ipsum mortis tempus eandem velut testamen-
 to nobis legans & confirmans: Et tamen *seductoris* infame
 nomen subiit, communisq; quietis *turbator* appellatus est.
 Lucæ 23. Inuenimus hunc subuertentem gentem nostram. Item: Cō-
 mouet populum. Fuitne quis vnquam magis sobrius & tē-
 perans in victu, quam ipse? *Vorax* tamen & *potator vini* di-
 ctus est. Quis Prophetarum potentiùs & efficacius ex cor-
 poribus obsessis dæmones expulit, quam Christus: & ta-
 men *sortilegi, magi, & dæmonum amici* nomen tulit: adeò im-
 pudens & importunus est diabolus, in calumniandi studio,
 Matthe. 9. 12. adeoq; iuuat improborum linguam conuiciis & criminati-
 Lucæ 7. onibus aduersus insontes armare & exacuere.

C A P V T LXXV.

*Arnaldum & Hæreticos obiicere Iesuitis eadem
 scelem; quæ olim Idololatæ Christianis.*

Via verò summa illa sapientia non ignorabat, dia-
 bolum semper fore sui similem, id est, diabolum
 & calumniatorem, neq; magis parfurum membris
 & corpori Ecclesiæ, quam capiti; ideo futuræ in-
 festa-

festationis & impressiois commonere volens discipulos, & in his omnes Christianos, ne animis deficerent, sed potius exoptatos fructus, ex omnibus molestiis colligerent, hæc ait: *Non est discipulus super Magistrum, nec seruus super Dominum* Luc. 6. *suum. Si (calumniatores) patrem familias Beelzebub vocauerunt,* Matth. 10. *quantò magis domesticos eius?* In primo sermone, quem ad discipulos habuit in monte, documentis animauit eos, illis, quæ paulò antè attulimus: *Beati eritis, cum maledixerint vobis homines* Matth. 5. *propter me, & dixerint aduersum vos omne malum. Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis.* Quod prædixit, id nec illis, nec Ecclesiæ defuit. Nam si vnquam viri iusti pertulerunt calumnias, Apostoli certè & primi Christianorum eas pertulerunt & inter Apostolos S. Paulus modo singulari electus Apostolus, ante alios calumniis improborum exagitatus est, quos nulla religio absterruit, quò minùs menti- 1. Cor. 9. rentur, Paulum non esse Apostolum, vt ex eius epistolis apparet, in quibus sæpè Apostolatus sui testimonia profert, confutatis pro bono Ecclesiæ maledicorum hominum conuitiis & criminationibus.

His adde, veteres Christianos, quibus ab Ethnicis atrocissima crimina, & à Religione Catholica planè abhorrentia, per summam iniuriam sæpiùs obiecta sunt. Primò traducebant & criminabàtur tanquam superstitiosos, & Christianam Religionem appellabant, nominatim Tacitus, *extremam superstitionem*, planè mendaciter & calumniosè. Nam Tertull. in Apolog. & in libro ad Scapulam. Tacit. li. 15 apud Christianos vera erat Religio, & Ethnici innumera superstitionum multitudine tenebàtur obruti. Secundò traducebantur Christiani tanquam Magi & venefici, quodq; carnibus humanis, & quidem propriorum liberorum vescerentur, hostes Imperij & Imperatoris, pro quo nullas preces funderent, rei læsæ maiestatis, rei omnium flagitiorum, inimici Regum, Legum, bonorum morum, & totius naturæ,

naturæ, vt ex Tertulliano colligi potest. Tertio Christianis ascribebant causam omnium cladum, quibus affligebatur Respub. quam calumniam multis depellit S. Augustinus in libris de ciuitate Dei: ex quo concludebant, Christianos exterminandos, & è medio tollendos esse. Quid autem tot cladibus Romanum Imperium attriuit præter scelera & flagitia, quibus Pagani immerfi vivebant?

Similis est hæc calumnia illi, quam nunc diabolus per Zwinglium, Caluinum, & alios hæresiarchas in ipsum Deum iacit, dum isti Deo causam scelerum, & quod hinc est consequens, malorum omnium assignant, quod nihil est aliud, quam ipsam diuinitatem de throno & solio suo, quantum in ipsis est, deturbare. Nam qui Deum statuit, absq; bonitate, aut quod deterius est, peccati originem & fontem facit, is Deo naturam diuinam adimit, eamq; destruit, non minus quam ille hominem aboleret, qui animam rationalem, aut regiam dignitatem, qui diadema, præcipiendiq; potestatem & eminentiam à rege auferret. Has calumnias, quas Ecclesia in genere passa est, pertulerunt in specie multa Ecclesiæ membra, præcipue Religiosi, quos præ cæteris sibi exagitandos diabolus sumpsit, vt sæpè iam diximus.

Longiori iusto essem, si plura adderem, obiter tantum & breuiter ostendam, criminationes istas in hanc quoque Societatem conici, cuius nomen & existimatio à calumniatorum omnium parente, eiusq; satellitio tantò validius oppugnatur, quò clariùs videt Societati ad propositum finem obtinendum bona fama & existimatione opus esse.

Actio Arnaldi Tua porro Actio Galepini aut alterius Lexici loco seruiet, vt in ea calumniæ & criminationes, quæ olim in Christum & Ecclesiam coniectæ sunt, in vnum fascem comportatæ & colligatæ reperiantur. Nam Iesuitas vocas *impostores* & *seductores*: Idem nomen tribuerunt Iudæi Christo. Ministri
Præ-

*est quidam Cal-
lepinus calum-
niarum.*

Præceptores tui, appellante eosdem *hypocritas & superstitiones*: à Paganis afficiebantur olim Christiani his nominibus. Calvinus dicit eos esse *Anabaptistas*, tu quoque cum Ministris Societatem hanc indigitas *sectam*, quod vocabulum proprium est hæreseos, & doctrinam S. D. N. appellas *erroneam & schismaticam*. Omnes hæretici asseruerunt, Ecclesiam in errorem labi posse, docuit hoc Arius: item Manichæus & alij. Ministri rumorem sparserunt in quibusdam Galliarum partibus, & maximè Petragoricis, Iesuitas esse *Magos & Incantatores*: tu cum iisdem eos accusas *magiæ & veneficiorum*, quibus animos, iuuenum præsertim, demerent, & in præceps abripiant. Nec Iudæi abstinuerunt hanc calumniam iacere in Christum, & Ethnici in Christianos, quorum facta naturæ vires superantia, magicis artibus plerumq; adscribebant. Græci & Romani à fide alieni accusabant Christianos, quòd manducarent carnes humanas: idem crimen intentant Pagani Iaponenses Iesuitis in Iaponia.

Ministri Galli Iesuitas ab aliquo iam tempore reos agunt læsæ maiestatis, quos tu quoque imitaris. Pagani nihil frequentius in ore habebant contra Christianos, & Iudæi eodem crimine filium Dei accusarunt, vt interficeretur. Dicis, nec tamen probare potes, Iesuitas esse hostes & paricidas Regum: nec pro felici eorum successu preces velle fundere, eosq; *hostes Reipub.* appellas. Eadem scelera obiciebant olim Idololatæ Christianis, & eodem modo, nimirum sine probatione & sine vlla verisimilitudinis specie. Hinc rectè Tertullianus: *Circa Maiestatem Imperatoris infamamur, tamen nunquam Albiniani, nec Nigriani, nec Cassiani inueniri potuerunt Christiani.* Iesuitæ possunt idem dicere: *Diffamamur ab hæreticis velut hostes Regum & Reipub. rei q; læsæ maiestatis; cum tamen non apud nos, sed apud hæreticos huius gene-*

ris homines reperiantur, quorum mos priuata auctoritate consilium inire, vt Reges de throno deiciant in vincula abripiant, & demum trucident, nō aliam ob causam, quā quia hæresi libera frena non permittunt.

In Apolog.
cap. 5.

Ex sententiā tua Iesuitæ omnia abolent, leges, mores, & consuetudines, eorumq; præsentia, causā est omnium malorum Gallia: hinc proscribi & in exilium agi debent. Eadem querela infectabantur Ethnici Christianos, Ecclesiā recens fundatā. Ecce quā graphicè exprimas & repræsentes nobis mores & ingenium Magistri tui diaboli, qui sibi perpetuò similis, docet discipulos suos consuetudinem à se introductam propagare & continuare. Illud tamen memineris, Iesuitis honori potius, quā fraudi has tuas, tuorumq; calumnias & criminationes fore, quas hactenus ōnes patefeci & refelli. Dicere solebat Tertullianus de Nerone Tyranno Christianis infestissimo: *Qui enim scit illum, intelligere potest non nisi aliquod grande bonum, à Nerone damnatum esse.* Idem hīc vsurpo: Qui hæreticos & Arnaldum nouit, is nouit etiam quos condemnant, probos, & qui condemnant, improbos esse.

CAPVT LXXVI.

Quid ex sua Inuectiua Arnaldus sit reportaturus.

Inc tua & hæreticorum accusatio erit Iesuitis loco panegyrici, & encomiasticæ Orationis: crimina, quæ tu & hæretici iisdem imposuistis, virtutum his vitiis oppositarum testimonia & notæ erunt. Vocasti, more Ministrorum, Iesuitas auaros, arrogantes, crudeles, seductores, seditiosos, Regum latrones:
at viri

at viri probi & pii, cum viderint tales esse calumniatores, simulq; in memoriam reuocarint, dupliciter mentiri solitos, attribuendo videlicet propria vitia aliis, virtutemq; nomine vitij oppositi afficiendo; confestim colligent, hos ipsos calumniatores esse, qui sua scelera ad Iesuitas deriuare, & a se amoliri velint, & aperte testabuntur, Arnaldum, hæreticos, eorumq; Ministros esse auaros, rapaces, seductores, seditiosos, & interfectores Regum, quod calumniosè dicunt de Iesuitis. Secundò concludent etiam, Iesuitas præditos esse iis virtutibus, quæ prædictis vitiis planè repugnant, & loco eius, quod tu dicis, *Iesuitas omnia pessundare*, dicent, Iesuitas vbiq; plurimum vtilitatis Reipub. afferre, & ita de cæteris. Et præter hanc laudem apud homines, meritò etiam expectabunt, & tandem à Deo accipient coronam & mercedem patientiæ suæ, tanquam Magistri sui symbolo insigniti, cum similes cum illo calumnias pertulerint: vocati *Beelzebub* sicut ille, quodq; digni sint habiti iisdem opprobriis & contumeliis lacerari, quibus Dominus cum sua Sponsa Ecclesia affectus est, quodq; in suo corpore gestare meruerint stigmata Domini nostri Iesu Christi, quæ omnia ex animo exoptant: tibi verò contrarium continget: tandem enim cōuictus, quòd animo conceperis, & postea pepereris publicè omnia illa crimina, quæ Iesuitis imponis, celebraberis sicut ille: qui Dianæ templum incendit, & sicut Constantinus Copronymus, qui turpiter conspurcavit locum, in quo per aquam consecratam purgantur animæ sordes. Eris fabula seculis futuris, & posteritas, cui in Peroratione consecrasti mendacem tuam vocem & calumnias tuas, diris te deuouebit, & tua verba detestabitur per sua. Proceres, Reges, Respublice, Vrbes & Ciuitates omnium regionum, quibus Iesuite chari & grati, ob virtutem & eruditionem, exorabuntur tuam linguam, tuum calamus, tuam memoriam,

Herostratus Ephesinus de quo Strabo lib. 14. Suidas, Zonaras, Cedr.

nomenq; tuum, tum quòd dente canino lacerasti eos, quos omni honore dignos existimant, colunt & reuerentur, tum quòd sub velo Iesuitarum condemnasti, contempsisti, & iniuria affecisti iudicium & auctoritatem Sedis Apostolicę, quę Societatem istam tot modis approbauit, & omnium Regum & Rerumpub. à quibus admissi & recepti sunt insigni beneuolentię significatione.

In vrbibus, in quibus sunt Iesuitarum Collegia, materiam scribendi subministrabis iuuētuti, nisi impediatur, quod erit difficile factu. Oratores te suis declamationibus celebrabunt, Poëtę te suis carminibus decantabunt, vt Cicero Verrem, Homerus Therfitem, Ouidius Ibın: tuum nomen Antonius per Apocopen detruncabitur, & redactum in *Toni* fies *Toni* Palatij, Antonius sine capite, quemadmodum Aduocatus sine capite es ad similitudinem veterum hæreticorum Acephalorum. Agnomen tuum suppedabit Gallicis nouum verbum, vt exprimant vetus vitium: loco illius verbi *Calumniari*, vsurpabunt *Arnaldiare*, vt olim Romę, formabatur à nomine *Syllę Syllaturire* pro *aspirare* ad Tyrānidē. In cathedris & theatris eris *Arnaldus furiosus*, *Arnaldus gloriosus*, *Arnaldus calumniator*, *Arnaldus diabolus*, *Arnaldus de angulo*; non tantum Parisiis, vt Magister Petrus de Coignet seu de Angulo, sed per totā Franciam, & hoc merito tuo. Nam ipse quidem paulò duntaxat iniquior fuit Ecclesiasticis & in re exili: tu eam Societatem conuisti insectandam tibi delegisti: quę vt toto orbe diffunditur; ita etiam toti orbi utilitates multò maximas parit, & quidem in fama & existimatione proscindendam & lancinandam eam delegisti. Tunc si vixeris, intelliges, quantum beneficium in te contulerint Iesuitę, cum peterent, vt *foribus oclusis* loquereris, & quàm imprudens & inconsideratus fueris, quando angustiis illius conclauis minimè contentus patulo & hiantē ore intra *iann-*
as clau-

as clausas vociferabaris, vt foris exaudiri posses: sed senties aliquando, te plus satis liberè, & dixisse, & scripisse.

In præsentì fortassis gloriaris, & mirificè te circumspicis, elatus secundo vento captis tuis afflante; & præconis eorum, qui tibi rhytmos panxerunt, auresq; tuas mirificè compleuerunt, tumefactus, cùm à triginta annis, imò dicere auserim, nunquam omnino vllus hæreticus extiterit, cui concessum fuerit in tanto auditorio & confessu tam hæretica & effreni lingua verba facere: sed si non cares funditus omni iudicio, quo tuam fortunam agnoscas & prævideas, detestaberis, credè mihi, tuam libertatem, tibiq; ipse hostis eris, non tantùm tempore futuro, sed iam etiam hoc præsentì. Nam Iudices tui non potuissent meliùs punire tuam impudentiam, quàm permittendo, vt ea, quæ dixisti, diceres, & postea typis vulgares.

Ephori, supremi Iudices Spartiatarum, cùm quidam Clazomenij contemptus & irrisus caussa puluere fœdassent eorum thronos & sedes regales, non alia pœna in illos animaduenterunt, quàm vt præconis voce publicè proclamaretur: *Licet Clazomeniis insanire: tibi licuit sustinere personam aduocati impudentis, scriptoris mendacis & calumniatoris.* Summum supplicium, quod Deus præfractis & corripì nesciis in hac vita minatur, consistit in permissione omnium eorum, quæ facere libet, vt voluntate effrenata, in profundum peccatorum sese præcipitent; quia scelera sceleribus accumulando, maiora etiam & atrociora apud inferos tormenta sibi præparant, & hæc ingens est pœna, licèt scelerati non magni eam pendant, dum hîc viuunt, quippe omni sensu destituti, peccatis excæcati & obdurati, & in lethali illa sua caligine penitus sepulti. Hanc pœnam deprecabatur à se, & ab omnibus Deo charis B. Dauid illa precatione: *Ne proicias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas* Aelian. lib. 2.

Psal. 50.

auferas

auferas à me. Miserrum te, Arnalde, qui poenam hanc non modò non exhorrescis, sed etiam in parte magnę cuiusdam felicitatis ponis.

CAP V T LXXVII.

Conclusio totius Apologiæ.

Miserrum etiam te, quando, vt tuo desiderio omni ex parte satisfiat, Iesuitæ ex tota Gallia efficiuntur, expulsionem hanc tuam reputabis victoriam, & quidem claram & celebrem, sed magno tibi constabit. Pyrrhus deuictis semel Romanis & nobilioribus, belliq; peritioribus amissis: *si adhuc vnā,* Plut. in Pyrrh. inquit, *obtinuerimus victoriam, actum erit de nobis.* Prima victoria, quam obtinuisti, consistit, tuo iudicio, in impunitate dicendi & scribendi aduersus Iesuitas; sed in hac victoria iacturam, imò naufragium fecisti eius, quod viro probo & virtutis studioso charissimum esse debet, videlicet honoris, existimationis, & bonæ conscientię. At secunda victoria, si fors tibi obtingat, licet eam tuo robore nunquam sis consecuturus, sed aliorum fortassis improbitate & impio conatu, vt optatis tuis plenè & perfectè potiaris, odium omnium mortalium in te duplicabit, magisq; obnoxium reddet diuinæ iustitię, quam impugnasti, impugnando Iesuitas; & quod admodum tibi molestum eueniet, ipsa tua victoria Iesuitis triumphum & coronam augebit; & vt hæc victoria non tuo, sed alieno labore parta, tibi erit ignominia, dolori, & pænæ: sic discessus Iesuitis erit glorię, voluptati, & consolationi. Angentur quidem non exiguo mœrore, cum viderint, damna huius exilij non ad se, sed ad charissimam patriam redundare; nec sine dolore aspiciant Galliam & Gallos laborum & studiorum suorum fructu pri-

et priuatos, quos à luporum rabie immunes præstare non est integrum, vti nec satisfacere obligationi, qua quisq; à primo ortu obligatus est natali suo solo, quod primum calcauit & institit; agrè etiam tantam ac tam nobilem & florentem iuuentutem deferent, tam multos tenerioris ætatis adulescentulos, spem patriæ, & Reipub. seminarium, quos curare & fouere solebant non secùs, quàm pastor gregem sibi commissum, qui omnes luporum faucibus violentis expositi, in summis periculis versantur; pro viatico tamen sui exilij, & pro solatio doloris secum asportabunt bonæ voluntatis & rectæ conscientiæ thesauros; nec excidet (licet patriam deserant) memoria communis parentis, quam in oculis & in corde ferunt, & quam Deo assiduè precibus commendant, orantes, vt eam seruet & tueatur, virtutibus augeat, omniq; felicitatis genere cumulet, & ante omnia à sæuissimâ & truculentissimâ Ministrorum tyrannide defendat: & si exaudiantur, non modò iucunda erit commoratio in aliena & peregrina regione ad meritum in cælis incrementum, sed magna etiam voluptate accipient omnia illa, quæ de prosperitate patriæ suæ nunciabuntur.

Quocunque verò diuinæ prouidentię aurâ eos deferat, ad quamcunq; mundi plagam perueniant, inter quoscunq; seu barbaros & infideles, seu Christianos & humanitate politos degant, grati semper & exoptati erunt: Tu verò in ipso patriæ tuæ gremio, exul eris, odiosus, inuisus, omnibusq; virtutis amantibus execrabilis; neq; ad sidera oculos tollere audebis: quia dies noctesq; conscientia tua has tibi similesq; voces occinet: *Lingua tua protulit iniustitiam iam pridem animo conceptam & informatam, sicut nouacula acuta vulnus per dolum & fraudem inflixisti: Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis, quàm loqui aquitatem. Dilexisti omnia verba præcipationis lingua dolosa: propterea Deus destruet te in fine,*

uem, euellet te, & emigrabit de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra uiuentium. Postquam autem mens tua hac carnificina minarum te excruciauerit, non differet re ipsa graues à te reposcere poenas. Nam si ullum crimen est, quod supremus Iudex detestetur, & seueris suppliciis coërceat, id sanè calumnià est, tanquam naturę diuinæ penitus contraria. Nihil enim summæ veritati magis repugnat, quàm mendacium: At calumnià non solùm est mendacium, sed & duplex mendacium: tum quia falsò aliis affingit & imponit varia crimina: tum quia id etià boni, quod quis possidet, per summam iniuriam adimit. Accedit, quòd calumnià mendacium est in ipsis suis causis execrandum, cùm ex malitia prodeat, per malitiam proferatur, & malitia vndiq; tectum sit & coopertum. Mendaciis porrò ita indulxisti, vt nulla sit in Inuectiua tua pagina, vbi non plurima inueniantur totidem calumniis mixta: Semel tamen inconsultò & temerè videtur excidisse tibi veritas, quando hunc versiculum latine pronunciaisti:

Pectore concipio, nil nisi triste meo.

Facile mihi id, quod dicis, persuades; sed suadeo & hortor, vt tandem aliquando boni quippiam animo concipias, deq; conuersione tua, & ad Catholicam Religionem per salutarem poenitentiam, tuorumq; scelerum detestationem, reditu, seriò cogites. Nec multum tibi laborandum erit, vt flagitia tua in mentem confessionis faciendę gratià reuoces: nam potissimam partem iam oculis & animo tuo spectandam subieci, in hac mea Apologia: Iesuitæ tua conuersione latabuntur: totum emolumentum ad te redundabit. Ne inuideas, oro, hoc gaudium Iesuitis; sed id potiùs obueneripatiaris, vt aliquo modo tot calumniarum plaustra, quibus eos infectatus es, compenses: si morem gerere nolis, vt quidem te nolle vereor, certè dignissima est improbitas tua,

tua, quæ cælitus non misericordiam, sed sempiternam poenam consequatur: sed quidquid egeris, perfunctus nunc, quantum potui, refutandi labore, & officio meo, quod tui emendandi, & ad meliora exhortandi causâ suscepi, iustam occasionem habeo. sub finem publicè testandi, te ex præscripto legum diuinarum & humanarum dignum esse supplicio, omnibus illis criminibus debito, quibus Iesuitarum innocentiam mendaciter & calumniosè traduxisti & infamasti,

APPENDIX

AD APOLOGIAM FRANCISCI MONTANI.

Nuectiuam Antonij Arnaldi Causidici Parisiensis ab auctore Gallicè editam, transtulerunt hæretici Germani in Latinam linguam, & aliquoties iam typis excuderunt; sed more suo sine loci & Typographi nomine, excepto vno nescio quo, qui in Batauiæ extremo angulo nomen & suum & loci apponere ausus est, cæteris pudore, vt arbitror, absterritis. Quem enim quantumuis impudentem non pudeat nomen & officinam suam publicè dedecorare tot mendaciorum, calumniarum & criminationum centuriis, quibus Arnaldi Actio quanta quanta abundat? Continere tamen se nō potuerunt, quin pro sua in Iesuitas beneuolentia, Arnaldico contumeliarum corpori assuerent supplicem libellum contra Iesuitas, oblatum supremæ Curix, nomine Vniuersitatis Parisiensis, vt aiunt, eiusdemq; Curix Arrestum seu ultimam sententiā pronunciatam in Ioannem Schattelium Studiolum, & in Iesuitas, quibus adiecerunt parænesin ad Principes, vt eodem modo, quo Galli, cum Iesuitis agant. Sed

Ad Scapulam,
In Apolog. &
alibi
1. Off.
In Apolog.
cap. 39.

quod ad libellum supplicem attinet, demonstravit iam Francis-
ciscus Montanus, cum non à tota, imò nec à media Acade-
mia; sed à paucis quibusdam Academicis oblatum fuisse Cur-
riæ; qui quales fuerint, satis declarant, cum Ordinem à tot
Pontificibus & ab Oecumenico Tridentino Concilio ap-
probatum, vocant *nouellam sectam*. Nam sectæ nomen à ca-
tholicis iam tribui non solet Catholicis, sed hæreticis: neq;
sunt sectæ in Ecclesia sed Ordines: neq; mos est Pontifici-
bus & Conciliis, locum dare sectis in Ecclesia, sed Religio-
nibus. Noui apud Tertullianum *sectæ* nomen bono sensu,
ipsi Christianæ Religioni crebro dari. Sed nomen hoc du-
rius iam effecit vetustas, vt de *Hostis* vocabulo scribit Cice-
ro. A Religione enim Christiana & Catholica recessit; &
propriè in eis, qui arma contra Catholicam Ecclesiam fer-
rent, remansit; nempe in Hæreticis. Itaque quod Tertull.
de nomine *factionis*, hoc ego dixerim de nomine *sectæ*: Cum
probi, cum boni coeunt, cum pii & casti congregantur, non est *factio*
(secta) dicenda, sed Curia (Religiosa familia.) At è contrario il-
lis nomen *factionum* (sectarum) accommodandum est, qui in odium
honorum & proborum conspirant; (vt Arnaldus & Calvinistæ
faciunt) qui aduersum sanguinem innocentium conclamant, præte-
xentes sane ad odij defensionem illam quoq; vanitatem, quod existi-
ment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Christianos,
(Iesuitas) esse causam. Quod si, vt isti velle videntur, eodẽ
sectæ nomine, Societas Iesu appellata fuit, in antiquo de-
creto Sorbonę; nil mirum: decretum enim illud editum est
sub initium Societatis, cum Iesuitę vix noti essent, imò nec
vix quidem: satis est Iesuitis ad defensionem, Sorbonam
suum decretum antiquasse tunc, quando cum aliis omnibus
Galliæ Ordinibus Societatem regno & ciuitate donauit, &
maximè tunc, cum post prædictum libellum supplicem de-
creto edito declarauit, suæ mentis non esse, vt Venerabiles
Patres

Patres Societatis Iesu ex Gallie regno proscribantur. Certè Theologi illi præstantissimi & celeberrimi suo suffragio in regnum nunquam receperunt Societatem, neq; Iesuitas *Venerabilium Patrum* nomine dignati essent; si cognito certius Societatis instituto, Societatem pro *secta*, & Iesuitas pro *sectariis* perdende Reipub. natis habuissent. De Curie Arresto seu Senatusconsulto videat Lector, quid suprà Montanus scripserit, ne hîc frustra repetamus. Ego ad parænesin me conuerto, quam ita Auctor auspicatur. *Ecquid nunc Reges atq; Principes orbis Christiani ex publica ista & solenni actione vobis videtur de sacrato illo Iesuitarum, post tot, uti constat, gravissimas contradicentium sententias, ægrè tandem approbato & confirmato ordine? Anne vno atq; altero exacto suæ originis lustro, nefarii & infesti sceleris & flagitiosæ vitæ, satis de se dederunt speciminum? adeo ut nulla penè secta & difficilius incepisse: & celerius & flagitiosius sub sanctitatis & Religionis insignibus adoleuisse atq; in immensum vsque excreuisse videri queat. Vosne existimabitis quenquam ita impudentem fore, nisi illos ipsos omnis pudoris & verecundiæ expertes, qui ausit accusationis huius præcipua capita inficiari? neq; enim hæc in remotissimis Americæ regionibus, sed Lutetiæ in totius Europæ luce gesta sunt. Meliori iure ego dixerim conuerso sermone ad Principes: Ecquid nunc, Reges atq; Principes orbis Christiani, ex publica ista & solenni Francisci Montani Apologia vobis videtur de Arnaldo & aliis huius generis Arnaldicis calumniatoribus, qui gravissima Senatus Parisiensis sententia damnati, re infecta, repulsamq; pasci, ex Curia discesserunt; qui post tot, uti constat, gravissimas contradicentium sententias, ægrè tandem, alia occasione oblata, voti participes effecti, chartas infames in vulgus sparserunt? Anne exiguo foliorum numero nefarii & infesti sceleris ac flagitiosæ vitæ & mentiendi libidinis satis de se dederunt speciminum? Adeo, ut nulla penè calumniatorum*

& Sycophantarum & Machiauellistarum secta, celerius & flagitiosius sub boni publici velo & *status* prætextu adoleuisse, atq; in immensum vsq; excreuisse videri queat. Vosne existimabitis, quenquam ita impudentem fore, nisi illos ipsos omnis pudoris & verecundię expertes, qui au sit Apologię huius Capita inficiari, vel à se in alios deriuare? Neq; enim hæc in remotissimis Americę regionib; scripta & publica sunt; sed in Gallia & Tholosæ, & in totius Europę luce.

Lucæ 2.

Actor. ult.

D. Greg. in uita
S. Benedicti. D.
Thomas, in lib.
contra impug.
Relig. D. Bo-
nauent, in Apo-
log. pauperum.

Quod autem iste ait, multos Societati Iesu passim contradixisse, quid quæso criminis habet? Ipse Christus *positus fuit in signum, cui contradicendum erat*, vt testatur Euangelista; & cui, oro, magis contradictum est, quàm Christiana Religioni? De *secta* hac dicebant Iudæi ad B. Paulum: *notum est nobis, quia vbique ei contradicitur*. Vt porro hîc Iudæi Christianam Religionem appellant *sectam*: ita etiam hæretici & Catholici simulati, Societatem Catholicę Ecclesię membrum, *sectam* nominare solent. Et certè veterum Doctorum, Origenis, Tertulliani, Iustini, Athenagoræ, Arnobij, Lactantij, S. Augustini, Eusebij, & aliorum monumenta Apologetica pro Christiana Religione, satis ostendunt quibus contradictionibus exagitata fuerit. Num propterea flagitiosa & impia censenda est? Vix inuenias familiam religiosam, quæ sine contradictionibus cæperit & coaluerit. Ab his neque D. Benedicti, neque D. Domínici, neque D. Francisci Ordo immunis fuit; cuius rei testes locupletissimi D. Gregorius, D. Thomas Aquinas, & D. Bonauentura, quorum duo posteriores integra volumina doctissimè conscripserunt, vt obtrektoribus & contradictoribus suorum Ordinum ora concluderent. Quid igitur mirum, Societati neque deesse, neque defuisse contradictiones, hoc præsertim quo, moribus & opinionibus tam corrupto & quo malí mores tanquam herba irrigua succreuerunt vberimè.

rimè. Inò vt frequentia contradictionum perspicuè ostensum est, diuino consilio Religionem Christianam & illas Religiosorum familias fuisse fundatas & in mundum introductas; ita iisdem contradictionibus palàm fit, Societatem Iesu humana industria; ope vel potentia, neque iam niti, neque olim nixam esse. Concludo igitur hunc locum verissimo Legis doctoris illius oraculo: *Si ex hominibus consilium hoc aut opus (Societas Iesu) dissoluetur; si verò ex Deo est, non poteritis (ô Calumniatores) dissoluere eos (Iesuitas)* Et nunc itaque dico vobis: *Discedite ab hominibus istis (Iesuitis) & sinite illos, ne fortè & Deo repugnare inueniamini.* Iam audiamus, quid ampliùs Regum & Principum monitor in medium adferat.

Cui verò minus veritati videatur consentaneum, quod toties Aduocatus ille Regem suum, de fraudibus illorum & insidiis, rix vlla satis diligentia, nisi regno exactis, aut qua alia, quàm merentur, seueritate punitis, sibi cauendis, haud inanis vates admonuit & obtestatus est? quid enim tot in medium allata exempla corruptæ pueritiæ & iuuentutis, cui vnice operam dant, adolescentiæ perditæ & dissolutæ, patrimoniorum dissipatorum, hereditatum expilatarum, atq; familiarum funditus euersarum? Vis horum verborum hæc est, nisi fallor.

Arnaldus Aduocatus Parisiensis sæpiùs affirmat in sua Philippica, Iesuitas iuuentutem seducere & deprauare, familiasq; opulentas non modò diripere & expilare, sed & funditus extirpare; & huius confirmandi gratiâ, crebrò Regem suum, absentem tamen, compellat, sermone per Apostrophem ad eum conuerso, quem obtestatur, vt sibi à Iesuitarum fraudibus & insidiis caueat: quis ergo dubitet vera esse, quæ Arnaldus Iesuitis obiecit? Egregia certè argumentatio, nec ab similibus huic: Ethnici olim insimulabant Christianos grauissimorum criminum, infanticidij, esus humanæ carnis, incæsti, læsæ maiestatis, & similibum, hæc publicè & priuatim

Actor. 5.

Apud. Tertul.
in Apolog.

privatim, in foro, in theatro, in circo, vno verbo, vbiq; cō-
stanter iactabant, Diisq; & Imperatoribus compellatis, Chri-
stianos ad pœnam deposcebant: Quis igitur dubitet, accu-
sationes illas vero fuisse consentaneas?

Porro quia iste percontatur, cui nam vero minus consen-
taneum videri possit id, quod Arnaldus Iesuitis imposuit,
non grauabor aliquos nominare; & primo quidem loco
ipsum Amplissimum Senatum Parisiensem colloco; huic O-
ratio & Actio Arnaldi, adeò non est visa verisimilis, vt Ie-
suitas absoluerit, Arnaldo abire iussò, non obtenta victoria:
at postea alia mens iniecta est illis Senatoribus, Iesuitis ex
Gallia pulsis. Quid post semestrem propemodum iudicij de
Arnaldi Inuectiua habuerint, equidem nescio: hoc scio, Ar-
naldum cum in Iulio coram Parlamento perorauit, tanquā
calumniatorem & mendacem Sycophantam repulsum fuis-
se. Quomodo enim fieri potuisset, vt Senatus Regius non
derepente Iesuitas præcipites ex Gallia eiiceret, si immanissi-
ma illa facinora, quæ Arnaldus Iesuitis per summam iniuriā
affingit, credidisset esse vera. Deinde quidquid auctorita-
tis Inuectiuæ Arnaldi post factum Schattelij apud Curiam
accesserit; certum tamen est, multa millia Gallorum adhuc
reperiri etiam Parisiis, quibus non modò Arnaldi Oratio
non videatur vero consentanea; sed qui Arnaldum quoq;
tanquam ex mendaciis & calumniis conflatum detestentur
& execrentur. Hinc apud multos Arnaldi vocabulum noua
impositione quemuis eximium calumniatorem & mendacē
impostorem significare cepit. Vero etiam consentanea non
videtur Actio Arnaldi Tolosæ vbi amplissimæ & aliis non-
nullis Galliæ ciuitatibus, quæ Societatem retinuerunt, & ad-
huc retinent, non obstante edicto Parisiensi; nec alij Prin-
cipes orbis Christiani pro vera habent, cum Iesuitas a quē,
ac antea foueant & tueantur, quantumuis frementibus hæ-
reticis.

reticis. Denique quisquis Apologiam hanc Francisci Montani perlegerit, is non modò fidem Arnaldi suspectam habebit; sed & clarè deprehendet, nihil in hoc homine veritatis & Christiani candoris inesse. Eat iam & sciscitetur hæreticus iste, cui id, quod Arnaldus Iesuitis obiecit, non videatur vero consentaneum? Sed pergit.

At ista fortassis inter priuata quis referat incommoda? quin publice grauiora longè, prouincias integras & regna turbata & peruersa nouimus, vbicunque, quam sibi vendicant, auctoritatis & potestatis vim obtinent: induciarum conuentiones, fœdera sacrosancta, si violanda, aut bellorum incendia conflaganda, ipsorum opera, ipsis internunciis auctoribus atq; flabellis hæc fieri hodie videmus. In Reges, & eos, penes quos rerum summam leges esse volunt, non minùs illi, quàm olim domini in seruos vitæ atque necis arbitrium & potestatem sibi sumunt, ac etiam exercent, neque verò illud ex iuribus & religionis præscripto, sed impotentis animi libidine, & ad commodum Hispanicæ Monarchiæ. Hæc tam vera sunt, quàm illa, quæ in hoc genere Arnaldus attulit: quæ quàm vera sint, satis superq; demonstrauit Montanus. Vera tamen erunt, si tribuantur Caluinistis, quorum insanis furoribus prouincias integras (Gallia, Belgij Angliæ, Scotiæ, Germaniæ) & integra regna turbata & peruersa nouimus, vbicunque, quam sibi vendicant, auctoritatis & potestatis vim obtinent. Nouit hoc mundus vniuersus: testantur idem omnium historiarum monumenta, & testabuntur etiam posteris, quibus præ admiratione & horrore comæ erectæ stabunt, & vox interclusa hærebít, cùm legerint, hæc talia monstra hoc nostro seculo edita: In Reges, & eos, penes quos rerum summam leges esse volunt, non minus illi, quàm olim Domini in seruos, vitæ atque necis arbitrium & potestatem sibi sumunt ac etiam exercēt. (Gemit adhuc Scotia & Gallia.) Sed quid mirum, Reges, nisi Caluinistæ sint, Caluino & Caluinistis

In Apolog.
cap. 39.

*asini sunt, bruta & stolta animantia, digni non honorari, sed conspui. Neque verò hæc & id genus millena ex iuris & religionis Christianæ præscripto faciunt, sed ex impotentis animi libidine, & ad commodum, non Hispanicæ Monarchiæ; sed tyrannidis Calvinisticæ. Porro vt olim Ethnici, quidquid cladium Romano Imperio accidebat, id totum Christianis adscribebant: ita Arnaldus, cum suis omnes bel-
lorum motus, omnes calamitates Iesuitis auctoribus assignat: Si Tyberis ascendit in moenia, inquit Tertullianus, si Nilus non ascendit in arua, si cælum stetit, si terra mouit, si fames, si lues, statim Christianos ad Leonem acclamatur.*

Arnaldus & isti, Iesuitas non quidē ad leonem, sed ad crucem, laqueum, & minimum ad sempiternum exilium deponunt, eodem iure, quo olim idololatræ postulabant Christianos ad leonem. Sed iam monitor noster maius opus monet, maior illi rerum nascitur ordo.

Hinc nuperrimè, inquit, Galliarum Regem in summum vitæ discrimen adductum, scimus, non à militari aliquo homine, aut aliqua iniuria lacepsito, vel lue hæretica polluto; sed ab eo, qui Iesuitis Præceptoribus vsus est, & naturæ prauitati, & insitæ malitiæ disciplinam illorum & institutionem, quo perfectior euaderet furcifer, coniunxit: cui spes omnis impetranda scelerum veniæ adempta fuerat; nisi in verba Iesuitæ Confessoris iurasset, & omnium detestabilissimo interficiēdi Regis sceleri se astrinxisset, & tandem diabolicis artibus instructus, facinus tam audax in præsentia tot procerum, honoris & gratulandi causa concurrentium aggressus fuisset. Omis-
sis verborum ambagibus & superfluis exaggerationibus, neruus totius orationis in hoc Enthymemate consistit: Iesuitarum discipulus Regem occidere voluit: Iesuitæ igitur tanquam corruptores iuuentutis, perturbatores quietis publicæ, inimici Regis eiusq; Imperij ex Gallia eiiciendi sunt. Bone Deus, quis securus erit, & extra teli iactum, si hoc genus argumentandi
semel

semel introducatur in orbem? Primum enim, quo iure Magistri & Doctores luere coguntur malefacta suorum Auditorum? Difficilem sanè sustinent prouinciam, ne dicam omnino intolerandam, si crimina discipulorum in ipsos expectant. Deinde, cur Præceptores Iesuitæ soli in crimine? An nō aliis Præceptoribus vsus est Schattelius proximè, antequam facinus aggredieretur, & quidem per semestre & amplius? quid quæso incommodi subierunt propter discipuli delictum? *Cursum Philosophicum*, inquit isti, *confecit in Collegio Parisiensi*: At apud alios Iurisprudentiæ studium iam inchoârat: & quid in hoc vel in illo piaculi; aut si quid in illo, cur non etiam in hoc, cum æquè aliis Professoribus ac Iesuitis operam dederit? In cursu Philosophico nusquam docetur, ius fasq; esse trucidare Reges; multò minùs Reges Christianissimos: & si Ioannes Gucretus Præceptor Schattelij alicubi in Cursu hoc asseruisset; utique laqueum & rogam non effugisset, cum Ioannes Guinardus Professor Theologiæ sanguine suo quæstionem illam soluere debuerit, vtrum priuato liceat interficere Tyrannum, quam hætenus impunè Theologicæ & Iuridicæ scholæ omnes, variis argumentis in vtramq; partem propositis posuerunt & discusserunt, & in posterum quoque ponent & discutiēt, sine cuiusquam iniuria, cum quæstio versetur in thesi, non in hypothesi.

At prodiit Schattelius ex Iesuitarum disciplina. Quid tum positea? Dummodò facinus meditatum in Iesuitarum disciplina non didicerit; vel dicant isti, in qua schola, in qua parte Philosophiæ à suo Magistro audierit, licere violentas manus adferre Galliarum Regi Christianissimo? Dum distinctè & partitè loca & nomina Professorum, qui isthæc tradiderint, non edunt, satis ostendunt isti, se veritati non lucem, sed mendacio & calumniæ latebram quærere. Pro-

diit Iudas ex disciplina Christi: sed in disciplina Christi non didicit prodere Christum. Hæretici prodeunt ex disciplina Ecclesiæ, sed in disciplina Ecclesiæ impietatem & perfidiã non discunt. Vt igitur disciplina Christi scelerata non fuit propter proditorem Iudam: nec disciplina Ecclesiæ propter tot transfugas & desertores; ita nec disciplina Iesuitarum execranda & abominanda est, quod vnus disciplinæ illius alumnus extiterit, qui tam audax facinus tentãrit. Nullus-
 ne vnquam latro, homicida, parricida, sicarius, Assassinus; ex disciplina Academiæ Parisiensis prodiit; ex disciplina, inquam, illius scholæ, quæ tot millium iuuenum ab aliquot annorum centuriis mater & institutrix fuit? An non ipse Schattelius ex disciplina Parisiẽsis Academię exstitit eo ipso tempore quo Regem designauit ad cædem? Num propterea disciplina & institutio Vniuersitatis illius *latrones, homicidas, parricidas, sicarios, Assasinos* format & parit? Et num propterea exterminantur & proscribuntur, & equuleis & castastis distenduntur & discruciantur Professores & horum talium Magistri? ne fando quidem tale quid anteactis temporibus auditum est: Cur ergo solis Iesuitis crimini datur, de quo alij ne appellantur quidem? Quid enim ad Professore publicum & Academicum, si discipulus sceleratus in rotam aut in rogam, aut in crucem agatur? Quos clamores sustulissent hæretici Germani & alij, si aliquis ex Iesuitarum Societate insidias Regi struxisset, cum propter discipulum Iesuitis adeò insultent?

Ob factum Fratris Clementis pulsi non sunt ex Gallia, Ordinis D. Dominici Patres, nec violatæ maiestatis rei proclamati: si Iesuitarum quispiam tale quid designasset, non sibi tantum, sed vniuersis, quotquot in Gallia degebant, periculum capitis creasset. Certè aduersarij solo exilio contenti & satiati non fuissent. Cur igitur Iesuitarum conditio
 deterior

deterior est ob discipuli culpam, quàm aliorum, ob factum non ab externo, sed à domestico; non ab auditore, sed ab Ordinis consorte susceptum? Aut si iure omnes puniri neque possunt, neque debent, vnus ob noxam, vt certè non possunt; cur Iesuitis idem ius, maiore iure non obtingat?

At Iesuitæ conscij fuerunt futuri facinoris, inquit iste hæreticus: Imò à Confessario iussus est scelus hoc aggredi. Sed mentiri more suo istum hæreticum, testatur inprimis ipse Schattelius, qui ad extremum vsq; spiritum inter grauissima tormenta constantissimè semper confessus est, se à nemine ad hoc inductum, sed sponte sua, nemine conscio, solo Deo teste, hoc consilium suscepisse, in qua confessione vitam quoque per acerbissima supplicia finiit: vt quiuís legere poterit in historica narratione, quæ hac de re Augustæ Vindelicorum Año M. D. XCV. edita est, excerpta ex scriptis & sermonibus eorum, qui hæc omnia coràm spectarunt, cuius summam infra reperies. Deinde calumniam hanc & mendacium redarguunt ipsi quæsitores & rerum capitalium vindices, qui Præceptorem Schattelij & Rectorem Parisiensem & alios, liberos abire permiserunt: quod certè non fecissent, si vel leuiter facti huius Iesuitæ fuissent conscij, præsertim cum Ioannem Gueretum Magistrum Schattelij ita excarnificarint, vt ex tormentorum immanitate mortuo similis videretur. Itaq; non clementia Iudicum, sed innocentia eos absoluit, & ex vinculis dirisq; quæstionibus eripuit. Tertiò mendacium hoc refellit ipsum Senatusconsultum seu Arrestum supremæ Curie contra Schattelium, recitatum ab isto hæretico: vbi enim in eo arguuntur Iesuitæ tanquam conscij, vel auctores & suasores facinoris? Quis verò credat, Iudices in suo decreto non expressuros fuisse speciatim, & quidem literis maiusculis, si Iesuitæ vel conscij vel suasores fuissent? Nam quod initio Arresti dicitur Schattelium damnatum auditis

etiam interrogationibus & confessionibus Ioannis Guereti Præceptoris dicti Schattelij; id non obstat: quia ex Guereto nihil aliud, quantumvis summis cruciatibus adhibitis, extundere potuerunt, quàm se fuisse in Philosophia Magistrum Schattelij, & omnium illius machinationum penitus ignarum; id quod verum erat: si quod volebant & quærebant, quæsitores exsculpissent; Gueretus vtrique crudeliore supplicio, quàm Guinardus, vitam terminasset. Addit hæreticus.

Neque verò quis obiiciat, unum tantum atque alterum ex Iesuitico Ordine facinoris huius fortè conscios fuisse, quin nullum non participem extitisse, hinc probabile sit, quod vultu atque gestibus quo minus desiderij & mente conceptæ letitiæ signa proderent, temperare sibi nequiuisset perhibentur. Adeone effrons & impudens es, ut nullum ex Iesuitico Ordine facinoris futuri non conscium & participem fuisse, asseras? Ergo illi etiã, qui degunt in Iaponia, in vtraque India, in Peru, Brasilia, Lusitania, Hispania, Germania, Belgio, Polonia, facinoris huius conscij & participes fuerunt, quorum plerique eo tempore ignorabant, quiscumque Gallie sceptrum teneret. Si homo iste frontem non perfricuit, omnesque modestie & veritatis limites non transiit; nescio sanè, quis imposterum impudens & mendax sit censendus. Nullus, inquit, Iesuitici ordinis huius facinoris participes non fuit: atqui tantum abest, ut omnes conscij vel participes fuerint, ut ne Galli quidem conscij fuerint, imò neque Parisienses, ut antea ostendi, ipsorum etiam aduersariorum testimonio.

Sed probas, omnes fuisse participes. Quia vultu atque gestibus, quò minus desiderij & mente conceptæ letitiæ signa proderent, temperare sibi nequiuisset perhibentur. Quæso te, quinam sunt illi, qui viderunt omnes Iesuitas, quotquot sunt in hoc Ordine, vultu & gestibus letitiam mente conceptam prodere? Perhibentur, inquis; sed à quo? A fama? Fama incerti est, inquit

In Apol. cap. 3.

inquit Tertullianus, locum non habet, ubi certum est: an verò famæ credat, nisi inconsideratus? Quia sapiens non credit incerto. Et quis huic famæ, obsecro, credat, cui cor sapiat? Quia si in illas orbis partes, quas Iesuitæ incolunt & excolunt, certi & ad hunc finem selecti missi fuissent, ut explorarent, quis nam singulorum Iesuitarum super hoc facto sensus & animus esset, næ illi aliquot lustris eguissent, quoad redirent ad Arnaldum, exposituri, quantis lætitiis Iesuitæ cumulati incederent.

Deinde quæro, num Iesuitæ antè, an post factum ediderint tanta gaudij signa: Si antè, proba hoc idoneis auctoribus. Probas fama? Mene huic confidere monstro iubes, cui ea conditio est, ut non nisi cum mentitur, perseveret, & tamdiu vivit, quamdiu non probat, ut verissimè dixit Tertullianus? Si dicas, post factum; mentiris: tum quia post factum potius doluissent ob improsperrum successum, si Regis interitum optassent. Deinde, quia non multis à facto horis interlapsis, omnes capti, & ex Collegio abducti sunt, excepto Rectore, quod certè magnam attulit illis gaudendi materiam; nisi fortè loquaris de gaudio, quo omnes probi perfundi solent, cum propter iustitiam patiuntur. His enim mos est omne *Cap. 1.* gaudium existimare, cum in varias tentationes incidunt, iuxta monitum B. Iacobi Apostoli. Et Apostoli ibant gaudentes à *Actor. 5.* conspectu concilij, quod digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Iam audiamus denuò hæreticum.

Huc facit, quod Helvetiis nonnullis Lutetiam proficiscentibus in Alpibus obuiam facti Iesuitæ, auctores fuere, ne ulterius progredirentur: frustra enim eos Regi operam suam nauare velle, quem ad Calendas vsq; Ianuarij, superstitem non futurum exploratum haberent. Vnde hoc probas? Fortassis etiam ex fama: sed qui *Eccles. 19.* citò credit (famæ præsertim) levis est corde. Quid igitur leuius istis, qui ad quosvis rumusculos arrectis auribus & attonitis animis astant, nec recogitant, ne primum illud os, à quo fama prin-

Loc. cit.

principiò manauit, mendacium seminauerit, quod sepe fit, inquit Tertullianus, aut ingenio æmulationis, aut arbitrio suspicionis, aut non noua, sed ingenita quibusdam mentiendi voluptate. Deinde, quare Alpes suo nomine non designasti? Alpes, inquam, illas, in quibus sibi Iesuitæ & milites occurrerunt. Multæ sunt inter Heluetiam & Galliam Alpes. Præterea cur non notasti tempus; si minus diem, saltem hebdomadem; si minus hanc, saltemensem? Cur siluisti, quinam fuerint isti Iesuitæ? Num Heluetij, num Itali, num Galli? Cur hæc & id genus alia præteristi, nisi quia mendacio latibulū quæsiuisti? Totum, quod de Iesuitis narras, si ego narrarem de Prædicantibus, qua ratione me refelleres? Ad extremum, annō incredibile est, Iesuitas Heluetios sciuisse id futurū ante Calendas Ianuarias, quod ne ipse quidē Schatteliū nouerat futurum ante Calendas Ianuarias? Licet enim iam animo facinus cōcepisset, ignorabat tamen, quæ propositi exequendi sese offerret occasio. Plus ergo Iesuite in Heluetia sciuerunt, quàm ipse huius facti auctor, nisi fortè mirabilius videatur, istum & alios calumniatores sciuisse, Iesuitas Helueticos scire, quod planè ignorabant, ut proinde non immeritò ponantur in numero eorum, qui, ut ait Poëta, quod quisquam in animo habet, aut habiturus est, sciunt. Id quod in aurem Rex Regina dixerit, sciunt, quod Iuno fabulata est cum Ioue; quæ neque futura, neque facta sunt, tamen ij sciunt. Concludit noster monitor sua figmenta hac cohortatione.

Nunc itaq; denuò, uti ab initio etiam fecimus, vos Reges atq; Principes appellandi nobis estis, & ex vobis querendum, num dubitare amplius possitis, nisi vobis ipsis & subditis vestris aduersus istam generis humani pestem quam maturrimè prospexeritis, quin idem vitæ & fortunarum periculum, & exitium certissimum quasi fatum aliquod singulis vos momentis maneat? Quamobrem vos per salutem vestram, si modò illa vobis curæ est, rogamus & obsecramus; ut Iesuitarum sodali-

sodalitium quàm longissimè à ditionibus, liberis, atq; charissimis coniugibus vestris remotum esse velitis. Ego etiam concludo, & nunc denuò, sicut ab initio feci, vos Reges atq; Principes appellandi nobis estis, & ex vobis quærendum, num dubitare amplius possitis, nisi vobis ipsis & subditis vestris, aduersus istam calumniatorum & sycophantarum turbam, præsentissimam humani generis pestem, quàm maturrimè prospexeritis, quin idem vitæ & fortunarum periculum & exitium certissimū quasi fatum aliquot singulis vos momenti maneat? Quamobrem vos per salutem vestram, si modò illa vobis curæ est, rogamus & obsecramus vt criminatorum & impostorum Arnaldicorum conspirationem, quàm longissimè à ditionibus, liberis, atque charissimis coniugibus vestris remotam esse velitis. Vocat iste Iesuitarum Societatem non modò inutilem, sed & pestem: planè confitebor cum Tertulliano, qui conquerantur: nam si qui fortè vere de Iesuitarum sterilitate, imò verò de Societate tanquam de peste conqueruntur, primi sunt lenones, perductores, aquarioli, tum sicarij, venenarij, magi, item Aruspices, arioli, Prædicantes Lutherani, Ministri Calumnistici, Catholici Machiauellistici & Arnaldici, & similes. His infructuosos, imò pestem esse, magnus fructus est.

*In Apolog.
cap. 43.*

DE IOANNE SCHATTELIO,

CVIVS SVpra CREBRO FACTA MENTIO,

& de Iesuitarum ex Galliis expulsionè. Ex Narratione
Historica Augustæ Vindelicorum hac de re edita,

Anno Domini, 1595.

IOANNES Schattelius, filius cuiusdam ciuis Parisiensis, natus annos circiter uiginti duos, Philosophiæ apud Patres Societatis Iesu operam dedit unà cum alijs, qui ab ipsis frequentes Parisijs erudiebantur. Philosophiæ curriculo confecto, aliò sua studia transtulit, eaq; omnino Iurisprudentiæ addixit: in qua perdiscen-

Qq

da

da septimum iam mensem præceptoribus utebatur Iuriscoutulis. Hic postquam animò obfirmato decreuisset Henricum IV. Regem Galliarum è medio tollere, occasione iam semel frustra captata, tandem ipso festo die S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ anno M. D. XCI V. confertæ famulorum turbæ se immiscens, penetravit in eas aedes, in quibus tum Rex, qui paulò ante è Picardia Lutetiam Parisiorum aduenerat, commorabatur: seque mox inferuentium ordinibus audacter adiungens, non aliter ibi, ac illi qui præstò sunt, ut dominorum suorum iutus obseruent & iussa exequantur, uersabatur. Porro septima hora noctu Rex in eum transiit locum, in quo frequens famulitium aulicum præstolabatur Regem, qui cum securus, et nihil minus quàm insidias sibi paratas cogitans, letus colloqueretur et inter colloquendū, ut expueret paululum sese inclinaret, ecce tibi iuuenis ille in regem derepente uehementissimū ictum librat: cultū, quo oblongo armatus erat, immersurus iugulo: sed ictus uolentiā fallente dextrā, labro dextro tantummodo conuulntrato & perfoſso, dentem unam excussit, simulq; cultum abiecit, & habitu ad diſſimulandum composito, unā cum aliis admirabundus, ueluti inſons factiq; inſcius circumſpiciebat, quasi demiraretur quid à quonam patratum eſet. Rex ipſe inopinato ictu attonitus non penitus animaduertit, quis ille, à quo ſauciatus: quin ipſi circumfuſi famuli, nouitate rei percuſi, audito quidem ictus fragore, non tamen diſcernebant facinoris auctorem. Duo qui tum proximi Regi aſtiſſe uidebantur, comprehenſi ſunt, qui facti ignorantiam, & ſuam innocentiam omnibus facile demum probauerunt: comprehenſus quoq; eſt Schattellius: quia pleriq; ignotior, atque illius præſentia inſolita importunaq; uifa erat. Sed hic ultro, nec dum ſubiectus tormentis, libereq; profeſſus eſt, ſe eſſe illum, qui hoc fuiſet auſus. Quamobrem Rex imperauit, ne præcipiti ſententia ſupplicij tolleretur: ſed ut, quibuſcunq; poſſent artibus, quacunq; ui, extorquerent, ut proderet omnes eos qui conſcij, impulſores, ſuaſoreſue extitiſſent, ſiue qui ullo pacto quicquam cauſæ hac in re ſuggeſſiſſent. Iuſſu præterea Regis mox in omnium celebriorum templorum turribus feſto pulſu æra perſonabant, quo uniuerſa ciuitas excitaretur ad decantandum hymnum: Te Deum laudamus; eò quòd Rex maximo præſentiſſimæ mortis periculo feliciter ſubductus eſet.

Mox aliqui è proceribus capti iuuenis animum uariis modis pertentabant, non una uia & arte eum aggreſſi, ut elicerent, cum quibus ſua conſilia communicaſet, quos ſuaſores, impulſoreſue habuiſſet, qui nam deniq; in facinoris conſcientiam aſciti fuiſſent. Inter alia quæ fruſtra experti ſunt, humo quoq; illum aliſerunt, ſtriſto in pectus gladio, comminantes fore ut iam crudeliſſimè cor trans-

transadigerent, nisi illico uerum efferret. Ad quæ respondit, se nullius hominis suasu uel impulsu id fecisse, quin sui consilij conscientiam nullum mortalium habuisse, quò minus metu prodicionis à cœptis retardaretur, nèue ullum impedimentum à consciis obiici posset: solum semetipsum sibi auctorem atq; consultorem fuisse. Deinde petere se, quandoquidem certa mors immineret, ut Sacerdotis fieret copia, cui peccata liceat ritè confiteri, eaq; pœnitentia expiare: quod libenter illi se concessuros affirmabant. Sed quendam è plebe, qui se sacerdotem ementiretur, subornauerunt, qui habitu Sacerdotè referens ad Schatteliū accessit. Ista omnia ea nimirum mente & spe facta sunt, ut hac ratione certissimè explorarent, quæ tantopere scire desiderabant. Schatteliū uerò coram illo quem sacerdotem existimabat grauitè conquestus est de perturbatæ mentis suæ nimio angore, quo ita se iam opprimi aiebat, ut non posset peccatorum suorum meminisse, eaq; rite rememorando confiteri, sicut desideraret, proinde rogare se, ut tantum impetret, quò ad se perferretur scriptum, in quod ante paucos dies, suæ omnis antea uitæ peccata coniecerat, idq; in parentis ædibus in abstruso angulo à se reconditum latere. Hoc à libentibus impetratum est: quare confessio illa generallis fuit eo quem indicauerat loco reperta: in qua contra omnium opinionem ne uerbulum quidem unicuique erat, quòd ullus mortalium ullam causam, consiliumue hac in re ei suggerisset. Posthæc in carcerem publicum, quo facinorosi ac malefici conduntur, abreptus est. Neq; multo post cùm questioni admotus fuit à suprema Curia Parlamenti, intellectum est inter cætera, Schatteliū apud Patres Societatis Iesu Philosophiæ studuisse, licet his studiis omninò absolutis per septem menses Doctores alios audiisset. quare illico quidam Domini è Parlamento suspicionem animo conceperunt, inque eam sententiam tanquam certissimam descendunt, conscios & suasores fuisse Patres Societatis. Illa ipsa igitur nocte circa horam nonam miserunt quosdam cum ualida neque illa exigua armatorum manu, qui conuocatis in unum, tam Sacerdotibus, quàm aliis quotquot erant in Collegio (tum autem erant circiter quadraginta) hoc egerunt. simul omnes comprehensos, & in cuiusdam Senatoris ædes abductos conclusere: Solum Rectorem illa nocte in Collegio detinuerunt, quod & milites diligenti custodia insedere.

Sequenti die, festo nimirum Innocentium .8. Decembris, præsentè & inspectante Rectore in omnibus cubiculis atq; habitationibus omnes libri, scripta, schedæ curiosissimè perquirendo excussa sunt, & demum in cubiculo P. Ioannis Guinardi Theologiæ Professoris perbreuis tractatus repertus est, quem ipse ante annos quatuor uel quinque conscripserat, quo illa quæstio continebatur, à Doctori-

bus in Scholis passim tractata & agitata: Vtrum tyrannum qui se palam hostem gerit Reipub. liceat priuato occidere. de qua questione argumenta, quæ in utramq; partem, ut solet, ad discutiendam disquirendamq; ueritatem, à uariis auctoribus adferuntur, ibi quoq; congesta erant. Inter alia item narratione comprehensum fuit, quid Frater Clemens Dominicanus Monachus in Henricum III. ausus fuisset. Itaq; continuo Ioannem Guinardum propter hoc scriptum in uincula compingunt: nec non P. Ioannem Gueretum, diuerso tamen carcere conclusum, qui ante septem menses in Philosophia Schattelij Præceptor fuerat: sicut & postea Patrem Alexandrum Georgium Collegij Rectorem unà cum aliis quinque Societate, quorum singulis singularem carcerem tribuerunt, neque aliter quam turpissimorum facinorum reos fame, & uariarum comminationibus malorum onustos arctissime custodiæ tenebris obruerunt. Interea pænè omnes pœnitentes, quorum P. Ioannes Gueretus confessiones excepisse poterat sciri, omnesq; discipuli, qui unquam ab illo in literis eruditi, seuerò & accurato questionis genere perterriti sunt: quin & minarum terrore promissorum illecebris permisto curatum sedulo est, ut elicerent, qui causæ huius conscij essent, an quicquam à P. Guereto percepissent, quod uel umbram præferret consilij, ulliusue causæ, quam Schattelio Pater præbere potuisset. Sed nihil eorum, quæ quantumuis curioso peruestigandi studio inquirebantur, potuit inueniri. Imò ipse pater Gueretus acerbissimis tormentis subiectus est, ut omni uitæ sensu destitutus dolorisque uix exanimatus esse uideretur: quin & à tortoribus iam animam efflasse inter pœnas putabatur. Hic tamen omnia ea animi hilaritate tam prompta, tamq; forti patientia tolerauit, ut adstantibus sui admirationem & reuerentiam commouerit: sicut & paulò post huius innocentiam clarè omnibus plus satis probatam fuisse, publico iudicij testimonio confirmatum est, dum ut innocens cum aliis carcere solutus liber abire iussus est.

Vltimo Decembris Ioannes Schattelius iudicium capitis subiit, & sententiam mortis damnatus excepit: cui sententiæ & alia contra Patres Societatis Iesu adiuncta, quæ latà simul & clarè pronunciata fuit, in Patrem nimirum Clementem Puteanum, & reliquos omnes ueluti reos seductæ iuuentutis Parisiis commorantes Iesuitas (præterquam eos, qui diutius in carcere uidebantur esse retinendi) Sententia autem talis erat, ut bona Collegij Fisco sint addicta: ut intra uiginti quatuor horarum spatium Lutetia Parisiorum, & intra dies XV. ex toto Galliarum regno excedant. Quare illico P. Provincialis cum omnibus suis discessit, iis exceptis, qui in uinculis detinebantur.

Eodem

Eodem die Schattelius extremo supplicio affectus est. Cui primò manus dextra rescissa. dein admotis forcipibus candentibus femori & toris brachiorum excruciat. demum quatuor equis in diuersa agitatibus alligatus frustatim discerptus : priusquam tamen id fieret, augendi terroris, & acuendi doloris causa equi incitati, in primo impetu subito inhibiti sunt, ita ut omnium compages membrorum cum fragore cruciarentur : quod iteratum est : intereaque grauissimè eum quidam allocuti sunt ut fateretur, quisnam conscius, quis auctor, quis suasor fuisset : At ille sepius elata clarissima uoce, ut ab omnibus commodè exaudiri potuerit, exclamauit. Nullum mortalium sibi ullum incitamentum aut consilium ad hoc dedisse : seque nemini unquam hac de re suam mentem aperuisse : Scire se, sin aliud dicat fore ut iam iam tartara tanquam mendacissimum exciperent. In cuius sententiae repetitione ab equis discerptus & mortuus est.

Septimo Ianuarij Anno M. D. X C V. in Patrem Ioannem Guinardum propter tractatum repertum in ipsius cubiculo sententia mortis lata est, ut in patibulo suspenderetur : qui cum more Gallis recepto, omnibus uestibus denudatus, sola interula malè tectus ad patibulum iam iam abripiendus, prius sisteretur ad fores templi B. Virginis Mariæ, ibique interrogatus, an peccatorum ueniam à Deo esflagitaret : respondit : Probè scio me miserum esse peccatorem, & supplex oro te Deus ut peccatis absoluto mihi misericordiam tuam ne deneges. Interrogarunt item, utrum à Rege ueniā peteret. Regem (ait) in nullo unquam offendi. Denique, utrum iudicibus sententiam mortis uellet dimittere. Dimitte illis (exclamat) Domine Iesu omnia peccata, quia nesciunt quid faciunt. Cum iam patibulum à longè conspexisset, cui appropinquabat, S. Andrea Apostoli exēplo, & uerbis illud pie & alacriter consalutauit : leta mente ac fronte scalas conscendit, è quibus allocutus circumfusam spectantium multitudinem : quòd supplicij hoc genere enecaretur, aliam nullā subesse causam, quàm quia ante annos quatuor uel quinque perbreuè tractatum conscripisset, nullius iniuria, nullius incommodo, in quem collegisset opiniones & sententias sanctorum Patrum, uariorumque auctorum, quas ipsi ante monumentis commendauerant de hac Quæstione : Vtrum liceat priuato homini occidere manifestum tyrannum : Tractatum illum se neque typis in lucem editum euulgasse : quin in aliorum manus eum nunquam peruenisse. Regem ibi neque uerbulo lesam aut offensam. Quæ Patris uerba omnem circumstantem populum in magnam commiserationem inflexerunt.

Decimo Ianuarij P. Rector & P. Ioannes Gueretius Schattelij quondam in Philosophia Præceptor, & alij quinque Socij sunt liberi dimissi è uinculis : qui

Qq 3

quidem

quidem nullo modo euassissent presentem mortem si uel pertenuis umbra causse ul-
lius apparuisset, propter quam occidi potuissent. Sicut & hec causa minimè
fuisse pretereunda in sententia illa, qua, ut omnes Iesuite urbe cederent decre-
tum, præter illos qui tum in uinculis erant. Sed & isti hoc die eandem excep-
runt sententiam, ut scilicet XXIV. horis elapsis Parisiis, & XV. diebus ex
Galliis emigrarent. Quare illo ipso die neque uiso prius Collegio (sicut
& P. Prouincialis cum suis similiter fecerat) associati
per medium ciuitatis egressi sunt.

Laus Deo Virginiq̃ue Matri.

AD CALVINISTAS, SEV

DEFORMATOS PRO SALVO CONDVCTV,
quem Iesuitis ex Gallia discedentibus
dederunt. Ex Gallico.

Reformatà cohors, dicata Diti,
Quam sequi iuuat, obuiis & vlnis
Amplecti, hæretico quod ore sparsit,
Et chartis miseris rogoq̃ dignis
Illeuit, ter & amplius scelestus
Calvinus, macula & probrum huius æui;
Carmen reddo tibi tuum, reuissum
Accipe, oro, magis tibi placebit;
Reformatum etenim est, eoque, spero,
Ad tuum faciet magis palatum.
Quod si lima tibi videtur esse
Durius, poteris tuo arbitratu
Relimare, refingere, edolare,
Donec ut tua secta, tuque, tandem
Reformetur ad vnguem & ex amussim.

Fides

Fides publica IESVITIS data ad Calvinistas remittitur.

P Andite nunc Acheronta, serasq̃ recludite Ditis
 O Furiae, & quidquid custodum continet Orcus;
 Hereticis etenim vestra de stirpe creatis,
 Ad loca senta situ, ad furæ stygis infima regna,
 Libera danda via est, aditusq̃ facillimus, illis
 Hereticis, quos iusta Patris nunc dextera summi
 Celtarum regione cupit depellere in imum.
 Sex lustris vestro auspicio meruere secuti
 Tam tua Tisiphone, quàm tristia castra Megæra,
 Alectusque, cui cedes & prælia cordi.
 Turpius haud illis monstrum sub luminis oras
 Prodiit ex Phlegethonte, nec ad ciuilia bella
 Promptius; arma, arma, arma tonatq̃ sonatq̃ cruoris
 Tam sitiens, quàm terra vndæ, cum Sirius aestu
 Pindit agros, letasq̃ calore exurit aristas.
 Quare agite, ô Furiae, & triplici tu gutture pollens
 Ianitor, ad vestras vestros deducite sedes.
 Digna labore suo capiant stipendia tandem.
 Tempore cur tanto finitis tam pectora chara,
 Extra umbras stygias, & Tartara nigra vagari?
 Nauita qui simulacra modis volitantia miris
 Et tenues vitas transfers per rauca fluentia
 Cocyti, Puppim aduertas, ripæq̃ propinques,
 Et Calvinistas trans irremeabilis vndæ
 Fer ripam, monstris vt libera terra quiescat;
 At vos foetentes Caluini de stabulo hirci
 Ite, lares priscos, Manesq̃ reuifite; nullus
 Aptior est vestro genio locus. Ecce tot annis
 Vestrum abitum ad Manes tam Gallia nostra peroptat,
Quam

*Quàm metuit reditum; Ite bono, atq; malo omine; nobis
Ite bono, vobisque malo: id mala vestra merentur.
Dux vester sit Pluto, redux sit nemo precamur.*

AD ARNALDVM.

M*iraris careat cur hic liber indice, quævis
Qui monstret, quo sint inuenienda loco?
Ne mirare: liber nam duplo maior hic esset.
Quin M. conficeret littera sola librum.
Singula nam tua si mendacia denotet Index
Hui index codex maximus iste foret.*

F I N I S.

*

